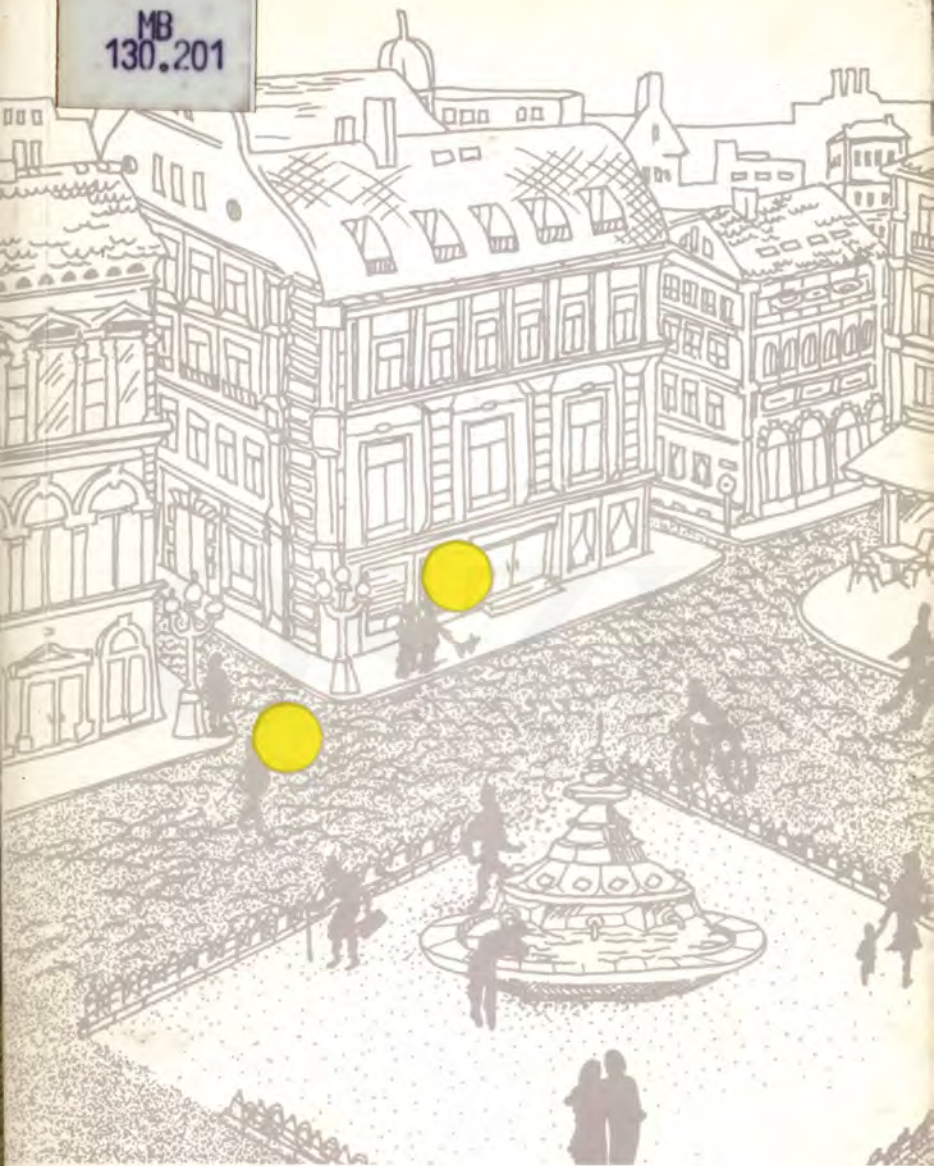

KAMMARÁS ESTIVÁN: MEGJELÖLTÉK

MB
130.201

Kamarás István: MEGJELÖLTEK

Kamarás István: MEGJELÖLTEK

12-13-1348/1

CS

Kamarás István

KAMARÁS ISTVÁN
MEGJELÖLTEK

Országos Széchényi Könyvtár

107-108
KÖNYVÉS SZAKMŰ BUDAPEST, 1984

Bence Erzsébetnek
és
Kamarás Józsefnek

KAMARÁS ISTVÁN MEGJELÖLTEK

EÖTVÖS KIADÓ BUDAPEST, 1988

MB 130.201

1980

KAMARÁS ISTVÁN
MÉGJELOTTÉK

Dorogi Székelyi Könyvtár

© Kamarás István

ISBN 963 02 5876 5

Kiadta az ISIS Kiszövetkezet EÖTVÖS Kiadója

Felelős vezető: Székely György

Műszaki vezető: Budai Gábor

Fedél grafika: Serfőző Magdolna

Tipográfia: Budai Gábor

Engedély száma: 56453

Szedte: Az ISIS Kiszövetkezet Szegedi Egysége

DOROGI NYOMDA – KFT

NYOMDÁI MUNKÁK

1.

Álolvások a háromszorosan kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtárban

Bárky Dezső, a szocióvári Háromszorosan Kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtár Szabó Ervin-díjas igazgatója azon az emlékezetes napon immár harmadízben vonult le a tömör raktárba. Csaknem olyan ügyesen teremtett részt a megfelelő helyen a gördülőpolc mozgatására szolgáló kerék segítségével, mint nem is olyan régen még Töttösi bácsi, akit Bárky pótolhatatlannak nevezett, és éppen ezért senkit sem vett fel a helyére. Ezután az olvasószolgálatosok (valamennyien a gyengébb nem képviselői ebben a könyvtárban is) maguk kezelték a kerekeket (mintha csak vizet húztak volna fel), az is igaz viszont, hogy végre megszűnt a tömör raktárban az idegfacsaró fokhagymaszag. Nem ez lett azonban a legfontosabb hozadék, hanem az, hogy az igazgató felvehette végre Gyulát, a megveszte híres örökmozgót, hogy megerősítse vele a módszertant. Igaz, Pénégyszet, vagyis Pápóczy Péter ez alkalommal is felajánlotta „módszertani vénáját”, de Bárky ezúttal is résen volt, és továbbra sem engedte föl (vagyis fel a módszertanba) a pincehelyiségben berendezett helyismereti gyűjteményből.

Bárky Dezső kitűnően eligazodott a félhomályban. Bal kezével határozott mozdulattal húzta ki az Empiriokriticizmust, jobb kezével pedig az emlékezetes kötelező olvasmány mögött várakozó lapos üveget. Miután a lapost meghúzta, és visszahelyezte, a klasszikusra összpontosított, s immár vagy huszadszor is sikerült hiba nélkül végigmondania: Empi-ri-o-kri-ti-ciz-mus! És ezúttal is igen kellemesen érezte magát. Csak úgy esett volna még jobban, ha valaki (esetleg ő maga) ráfeleli, hogy: Egészségére, Bárky elvtárs!

Kedve kerekedett terepszemlét tartani az olvasószolgálatban, hol – mint bizonygatni szokta az el-ellankadó olvasószolgálatosoknak – „a könyvtár szive dobog”. A könyvtár másik szive a feldolgozó csoportban, a harmadik a gyermekrészelegben, a negyedik a módszertanon, az ötödik a kötészetben, a hatodik a ruhatárban dobogott. „A főszive persze az

olvasószolgálatban", szögezte le a minap is. Igaz, főszíve is több lehet „egy jól működő könyvtárüzemnek”, tanulta nemrég a B-típusú könyvtárak vezetőinek továbbképzésén.

Az olvasószolgálati térben (már amennyi rendelkezésre állt ebben a háromszoroson kiváló könyvtárban a Bárky felfogása szerint is végtelen térből: vagyis a 33,82 négyzetméteren) rendkívüli látvány fogadta: olvasó! Pedig még csak két perccel múlt tíz óra. Ráadásul egy kandúrképző értelmiségi. Hogy milyen típusú, humán-e, műszaki-e vagy netán újságíró, vagy még ennél is rosszabb, református lelkész civilben, ezt most nem sikerült megéreznie. A múltkori lelkész egyébként szerencsére csak méhéskedni akart, szakkönyvből, s nem pástorkodni! „Egy biztos, nem hátrányos helyzetű”, szögezte le Bárky, de ezzel még nem oldódott benne a feszültség, már csak azért sem, mert Gittuka a kezét tördelte, vagyis már a harmadik fokozatnál tartott. (Az első: észreveszi az olvasót, a második: leteszi a kötést.) A jelenetnek még két tanúja volt: Jolika, ugrásra készen az adminisztrációval, és Margó, aki szokása szerint nagyon akart valamit észrevételezni. Bárky úgy döntött, hogy egyszerűen csak odaköszön nekik, de Gittuka végső kétségbeesésében beavatta, vagyis inkább belerántotta az ügybe. Ezt már csak azért sem lett volna szabad, mert a múltkori (a nyolc évvel ezelőtti) olvasószolgálati beugrásakor határozottan az a látszat keletkezett, hogy összekeveri az empiriát az impériummal.

- Az elvtárs Ortegát kért, de mi csak róla tudunk adni.
- Márpedig nekem tőle kellene – erősködött a macskaképző.
- Róla? – mosolygott kedvesen Gittuka.
- Tőle! – hajtogatta a kandúrképző.

Ismét egy „Róla!”, majd megint egy „Tőle!” következett, és még háromszor ismétlődött meg. Bárky ezalatt a szobája felé hátrált, miközben élesen beléhasított a fejfájás.

- Jól van, nem bánom, akkor adjon valami szerelmeset – hagyta rá Gittukára egészen váratlanul a kandúrképző, s Jolika már abban a pillanatban eléje csúsztotta A nap szerelmesét.

A kandúrképző a szívéhez szorította a könyvet, s meghatottan suttogetta, hogy ő ezt már kívülről tudja, mindenesetre nagyon köszöni, s ha már így alakult, ez alkalommal mást nem szívesen vinne e helyett. Bárky mosolyogva (vagyis inkább vicsorítva) biccentett, s becsúszant a szobájába.

Még aznap, az ebéd utáni kiengedés idején tanúja kellett legyen egy másik, még a délelőttinél is furcsább jelenetnek. Gittuka nyitott be hozzá óvatosan, s azt kérdezte, odaadhatják-e egy furcsa illetőnek, aki még nem tagja a könyvtárnak, az összes bent levő Empirikriticismust. Nem lehetett mit tenni, ki kellett mennie, és alaposan megnéznie az illetőt, akin volt is látnivaló bőven. Egy tagbaszakadt, vagy inkább dagadt, egészen rö-

vidre nyírt hajú, szemüveges férfi támaszkodott a kölcsönzőpultnak. Pepita zakót viselt, és jobb kezét a szívére téve esküdözött Jolikának, hogy legalább féltucat Empirikriticizmusra lenne szüksége, ugyanis a fiúkkal alaposan meg akarják vitatni. Jolika nem is szabott volna más feltételt, csak azt, hogy iratkozzék be, és ezt a pepitazakós készséggel meg is ígérte. Jolika ekkor vérszemet kapott, s azt kérdezte, nem lehetne a „fiúkat” is beíratkoztatni. A pepitazakós ebbe is lelkesen beleegyezett. Ekkor kérdezte meg Gittuka, hogy melyik alapszervről is van szó, mert ő valamenyt is ismeri Szocióváron.

– Még nem nevezném alapszervnek, kezitcsókolom, csak egy baráti kompániának – jegyezte meg nagyon udvarisan a pepitazakós, aki most már nem dőlt a kölcsönzőpultnak, hanem csaknem feszes vigyázzban állt Gittuka előtt.

Bárky úgy látta, nincs értelme itt semmiféle akadékoskodásnak, csak örülni lehet annak, hogy akad olyan baráti kompánia, ahol az Empirikriticizmus kerül terítékre. Inkább csak az volt a kellemetlen, hogy még csupán három gyűlt össze a kölcsönzőpulton.

– Margócska máris hozza a többit a raktárból – nyugtatta meg Gittuka őt is meg a pepitakabátost is, aki jelezte, hogy van ideje, kívárja, mert neki ez most mindennél fontosabb.

Már késő volt, mert Margó jött is felfelé a lépcsőn a negyedik példánnyal, vagyis azzal a bizonyossal, és még valamivel.

– Nézze főnök, ez volt mögötte! – mutogatta Margó a lapos üveget, úgy, hogy mindenki (beleértve a pepitazakóst is) jól láthassa.

– Ó, ez nagyszerű! Ezzel együtt elég is lesz! – lelkendezett a dagadt, és kiragadta Margó kezéből az üveget.

– Azt hiszem, hogy... – bizonytalankodott Jolika.

– Itt valami félreértés forog fenn! – vágott közbe Gittuka.

– Akkor most gyorsan tisztázzuk, kérem: jár hozzá az üveg, vagy sem? Ez számomra elvi kérdés! Mögötte volt, vagy sem?

– Mögötte, de ez nem bizonyít semmit – próbálta menteni a helyzetet Margó.

– Már hogyne bizonyítana! – rikkantotta a nagydarab férfi, és körbemutogatta az üveget.

Jolika és Gittuka tüntetően elfordította tekintetét az üvegről, és Bárky Dezsőre néztek.

– Szerintem ez Töttösi bácsié – mondta elég halkán Bárky, majd megpróbálta a pepitazakóstól megszerezni az üveget.

Felerészben ez igaz is volt, hiszen magát az üveget és első ízben a tartalmát is valóban Töttösi bácsitól kapta.

– Nem hiszem, hogy célszerű belekeverni ebbe a Töttösi bácsit! Mi köze a Töttösi bácsinak az Empirikriticizmushoz? – nyegléskedett az előbb még roppantul udvarias olvasó.

– Na, most már adja ide, nem érti? – mordult rá Bárky, és már abban a pillanatban megérezte, hogy ezzel már el is veszítettek egy potenciális olvasót, egész kompániájával együtt.

Így is történt. A pepitazakós kijelentette, hogy a „melléklet” nélkül nem tart igényt egyetlenegy darab Empiriokriticizmusra sem. Levágta az üveget a kölcsönzőpultra, s kifejtette ama véleményét, hogy akkor inkább megveszik, egy ilyen műre igazán kár lenne sajnálni azt a néhány forintot.

– Azonnal dobják ki! – nyögte Bárky.

– De főnök! – jajdult fel Margó.

– Az üveget! – emelte fel hangját az igazgató.

– Majd én elintézem – ajánlotta fel ismét rendkívül udvariasan a pepitazakós.

– Hát nem érti, hogy nem?! – ordította Bárky, de akkorra már Jolika a kíváncsiszkodó Töttösi néni kezébe nyomta a lapost, s a ruhatáros nyomban eltűnt vele.

Nyomában kissé sértődötten kivonult a pepitazakós is.

– Talán jobb is – sóhajtotta Jolika.

Margó kézzel-lábbal jelezte, hogy őneki bizony lenne ehhez hozzáfűznivalója, de tapasztaltabb kollégái határozottan leintették. Nem volt más bajuk vele, csak annyi, hogy a könyvtár legfiatalabb üdvöskéje még nem forrasztotta össze kétségtelen elméleti tudását a gyakorlattal. Az sem tüntette fel őt a legkedvezőbb színben, hogy minden vitát kikurkászott a folyóiratokból (a nemzet-vitát, a pedagógus-vitát, a hetvenes évek-vitát, a fruska-vitát, a vitamoral-vitát), és az sem, hogy mindegyikhez hozzá is szólt, ráadásul a munkahelyén, kávézás közben. Az aztán végképpen nem, hogy szabad idejében szociologizált, és túlon túl is beleloallta magát a könyvtáros-egyesületi életbe. És ez még mindig nem volt elég, mert hollandul is tanult, Teilhard de Chardint is olvasott, és ezen felül még négy gyereket is akart, de hogy kitől, azt nem volt hajlandó elárulni. Ebben a rendkívüli helyzetben Margó természetesen szóba sem jöhetett. Az igazgató csak egyet tehetett: ezúttal visszavonult.

Bárky Dezsőt természetesen felzaklatta az ügy. Egy pillanatra az is megfordult a fejében, hogy hazamegy, lefekszik, és kialussza az egészet, mint máskor is tette, ám azok nem voltak ilyen súlyos esetek. Most attól tartott, ha elmegy, azonnal történik valami, még az eddigieknél is kellemetlenebb. Attól azonban még jobban félt, hogy a jelenlétében történik ilyesmi, ezért aztán negyedóránként kinézegetett az ajtón, hogy jöjjön aminek jönnie kell, de nem jött, csak a közbülső negyedórák teltek borzalmasan nehezen. Hatkor eszébe jutott, hogy egyszer kivételesen bezárhatnának egy órával előbb, s megúszhatnák a még mindig esedékes nagyobb kellemetlenséget, ám ekkor hirtelen nagy kedvet érzett ahhoz, hogy felülkerekedjék, de hogy micsodán, arra csak az a kifejezés jutott eszébe, hogy „objektív nehézség”, ezzel azonban egyáltalán nem volt meg-

elégedve. Negyedórával zárás előtt mégis úgy döntött, hogy feladja, húzzák le a rolót, ám az az *illető* megelőzte.

Bárky Dezső rögtön megérezte, hogy ezúttal biztosan nem közönséges olvasóról van szó. Ezt már a ruházata is elárulta, vagyis inkább az, ahogyan az *illető* különlegesnek nemigen nevezhető ruházatát viselte. „Méltósággal? Nem, éppen hogy lezserül. És mintha egy sétapálca lenne a kezében, pedig nincs, csak egy irattáska. De azt meg úgy tette le a kölcsönzőpultra, mintha csak a megbízólevelét adta volna át. Lehet, hogy külföldi, de akkor egy nagyon is bennfentes külföldi.” Eddig jutott el Bárky Dezső, Gittuka viszont nem cifrázta:

– Mit óhajt az elvtárs?

Az igazgatót ez egy kicsit megnyugtatta, mert Gittuka csalhatatlanul felismerte az elvtársakban az elvtársakat.

– Egy Bibliát szeretnék, de gyorsan! Merre találok? – mondta az elvtárs, nagyon kedvesen, ugyanakkor azonban nagyon határozottan is.

– A szabadpolcon ne keresse – tájékoztatta Gittuka.

– Ami persze elég furcsa egy bibliotéka esetében – jegyezte meg finom mosollyal az *illető*.

„Talán a megyei egyháziügyi hivataltól”, gondolta Bárky, s felajánlotta az elvtársnak a szobájában lévő faksimilét.

– Modern fordításban nincsen? – kérdezte az elvtárs, majd magyarázattal is szolgált: – Képzeld el, ha az Anti-Dühringet csak báró Jósika Miklós nyelvéen olvashatnánk. Végig kellene kacarásznunk, igaz?

– Van egy új Bibliánk is, az is az én szobámban – közölte Bárky.

– Tulajdonképpen ez a „lelki szegény” izgat engem, már napok óta. Emlékeznék? „Boldogok a lelki szegények.” De kik ezek? A gügyöccék? Vagy éppen mi lennének, a jobbmódúak, már amennyiben a lelkünkben kimutatható a szegénység?

– Mi nem! – tiltakozott Gittuka, és gyorsan Kriveljov Könyv a Bibliáról című könyvét ajánlotta a kérdés tisztázásához.

– Azt nem kérem, az legfeljebb csak azt bizonyítja, hogy itt már elkele egy kis selejtezés. Ugye?

„Vagy úgy! Olvasónak álcázott olvasáskutató!”, villant át Bárky agyán. Ez már régen esedékes volt, amióta a Könyvtártudományi Kamara kitalálta, s néhány megyében már alkalmazta is ezt a módszert. „Ezekkel pedig vigyázni kell! Még szerencse, hogy kiszagoltam!”, könnyebbült meg az igazgató, s udvariasan terelni kezdte az álolvasót az irodája felé.

– Szívesen elfogadom a meghívást, de szabadna még előtte megtudnom, hogy hány négyzetméteres is az igazgató ur szobája?

„Nyitott kérdés, ismerem.” Most már sínen érezte magát Bárky. És mintha Gittukának is visszajött volna a színe.

– Harminchat és a loggia – válaszolta halálosan nyugodtan.

Az álolvasó elszomorodott, vagyis azt mímelte. Margó közben fáradhatatlanul integetett, mutogatott, de ezt most hiba lett volna észrevenni, amikor már sínen gurult az ügy.

– Harminchat? Sok. Nagyon sok. Kár! Ugyanis a könyvtárak minősége és a könyvtárigazgatói szobák alapterülete között általában fordított az arány.

Ez már sok volt. Nem négyzetméterben, hanem lenyelni, méghozzá egy közönséges álolvasótól.

– Általában igaz lehet, de ez konkrétan egy háromszorosan kiváló könyvtár – szögezte le Bárky Dezső, és örült, hogy végre kimondta valaki az igazságot.

– És mitől kiváló ez a könyvtár? – kérdezte a csúfondáros álolvasó.

– Ettől a három oklevéltől, amelynek éppen hátat fordít a tisztelt főolvasókutató kartárs!

– Elragadóak! – kiáltott fel a főálolvasó.

– Nem ezektől az oklevelektől vagyunk kiválóak, hanem attól, ami mögöttünk van – sietett főnöke segítségére Gittuka.

Bár ne tette volna! Az álolvasó ugyanis könnyed mozdulatokkal leemelte az okleveleket, hogy hozzáférhessen ahhoz, ami mögöttük van. „Ellenségünk az olvasó!”, ez a felirat állt az egyik mögött. A másik egy rajzot takart, amely magát az olvasó nőt ábrázolta, csakhogy aktban. A harmadik alatt pedig egy Bárkyt ábrázoló rajz rejtőzött: egyik kezében egy könyv, a másikban pedig a lapos.

– A Gyula!!!

Ezt ő maga ordította. A módszertanos nevét. Őt átkozta, a könyvtár mindenesét: a raktároson megspórolt vetélkedőszervezőt, a tiszteledíjas könyvtárosok felhajtóját, az írókat odacsábítót, az olvasópályázati füzetek kitöltőjét, az amatőr könyvtárberendezőt, a Járási Könyvtáros Híradó szerkesztőjét, a szakszervezeti télapót, a karikatúristát. Az árulót.

– Továbbképzésen van a gépesítési tanfolyamon – védte a kigyót Margó, meglehet, szintén kígyói minőségben.

– Tudom!!! Én küldtem!! Mi köze kozzá?! Elnézést, elvtárs!

Ez mind Bárkyból jött ki, és még egy mentőtlet is:

– Elnézést, fel kell hívnom a művelődési osztályt.

A főálolvasó ekkor szelíden megfogta a vállát.

– Várjon egy pillanatra, igazgató úr. Engem a látszatok nem tévesztenek meg. Én aztán tudom, mitől kiváló ez a könyvtár: a kiváló olvasóktól.

– Úgy van! Mi mástól? – szakadt fel Bárky Dezsőből.

– Én tulajdonképpen azért jöttem, hogy megismerkedhessek néhányukkal – közölte, furcsa módon kissé szégyenkezve az illető.

– Akkor tessék bejönni holnap, mert most már zárunk. A délutáni csúcsforgalomban százával lesznek – invitálta lelkesen Jolika.

– Nagyszerű! Néhányukkal azonban feltétlenül meg szeretnék ismerkedni. Itt van például Grabócz József, Kálkúti Jánosné, özvegy Záborszky Tiborné...

– Ne is folytassa, kérem! Inkább bevallok mindent! – nyöszörögte Bárky Dezső.

Jolika és Gittuka döbبenten néztek rá, Margó viszont egy nevet rajzolt a levegőbe, de az igazgató nem tudta kiolvasni, mert valami kacifántos idegen név volt, feltehetően egy egzisztencialista. A jövevény viszont fogta a táskáját, és elköszönt:

– Köszönöm, igazgató úr, a bizalmát, de nem szolgáltam rá, hiszen csak belecsöppentem ebbe a... hogy is mondjam... ebbe az intim helyzetbe. Mondhatom, élményszámba ment! Hálásan köszönöm! Igazán! Megmutatná valaki, hogy merre van a buszpályaudvar?

Töttösi néni vállalkozott rá, akitől a jövevény az utcasarkon kézcsókál búcsúzott.

Jolika és Gittuka megpróbált lelket önteni Bárky Dezsőbe, aki a pultra került okleveleket nézegette mély fájdalommal.

– Mit gondol, főnök, nem lehet, hogy ez az egész a Gyula tréfája? – kérdezte Jolika.

– Ez nem tréfa, Jolika! Ez helyzet! És ez a Gyulának legalább annyira helyzet, mint nekünk – magyarázta borús ábrázattal az igazgató.

Margónak megint csak nagyon akarózott valamit észrevételezni, de Bárky most is bosszúsán leintette:

– Látja, Margó, az a baj, hogy maga annyi mindent összeolvas, ahelyett, hogy az olvasókkal foglalkozna.

– De hiszen eddig meg éppen ez volt a baj! – védekezett Margó.

– Hogy a lelkükkel foglalkozol, meg a fantáziájukat izgatod, kedvesem, ahelyett, hogy a tudatukat formálnád – magyarázta nagy türelemmel Gittuka.

– Hagyjuk a magánbajokat! Most az egész John Brown került bajba – szögezte le Bárky Dezső, s jelezte, mára ennyi éppen elég volt.

Elporladó olvasók

Másnap érkezett meg Pestről a módszertanos Gyula (így hívta mindenki Szocióváron, még a látens olvasók is) anyagbeszerző útjáról. A beszerzett „anyagok” ezúttal a következőkből álltak: három antikvár szerzeményezésű szocióvári vonatkozású kiadvány (a helytörténeti gyűjtemény részére), két agrármérnök és egy növénynemesítő biológus saját kezűleg aláírt ígérete (hogy részt vesznek a mezőgazdasági könyvhét zémegeyi könyvtári rendezvényein), egy nemrégiben részt vevő fiatal prózaíró (ezt a nevet felejtjük el, parancsolta Bárky munkatársainak) bocsánatkérő levelével (amelyben büntetőjogi felelőssége tudatában kijelenti, hogy nem Hencse-Hedrehelyi elvtársra gondolt, amikor „a megyei főpotentát” szóképet használta, akit egyébként ismeretlenül is szívből köszönt). Egyebet is beszerzett Gyula: A szadomazochizmus története az ősközöségtől napjainkig című, 1932-es Ezoterikum-kötet számozott példányát, egy WV-052-es csaptelepet, tizennégy tasak sáfrányos szeklicét savanyúság eltevéséhez, egy 46-os PUMA edzőcipőt és Esterházy Kis magyar pornográfiáját (már másnap be kellett látnia, ezúttal ez volt egyetlen melléfogása), ám ezeket már saját használatára. Ha valaki ezen szerzemények legkisebb közös többszöröséből vagy eredőjéből kiindulva szándékozná a módszertanos Gyula titkát megfejteni, vállalkozása eleve kudarcra lenn ítéelve. Sem azt nem venné figyelembe, hogy a módszertanos Gyula saját kezűleg készített beregi himzéseivel ajándékozta meg azokat a lányokat, akik őt a roppant rögös aktfotográfusi pályáján előbbre segítgetik, sem azt, hogy hasonló kézimunkákkal azokat az idősebb rokonait is megajándékozta, akiknek – feküdjenek akár az elfekvőben, akár saját (nem egyszer magas esztétikai és anyagi értéket képező) fekhelyükön – ő jelenti az egyetlen kapcsolatot a rokonsággal és az emberiséggel.

Bárky, aki ugyan mindezen titkok közül egyet sem ismert (például munkatársa aktfotográfusi törekvéseit sem, ám a könyvtár kiválóságát bizonygató oklevelek alatti *barlangrajzokat* már töviről hegyire) a könyvtár kapujában várta a módszertanos Gyulát, akit ő kollegiális körben nemegyszer *kanördögnek* nevezett. Amikor a meglesett belekerült látó-

mezejébe, jobb kezének ujjai harapófogót mímelve gyakorolni kezdték azt, ami konkrét feladatukká vált abban a pillanatban, amikor a módszertanos Gyula ráköszönt: vékony nyakába haraptak, és *poszázmányát* (ebben az esetben rendkívül élesen érezte, hogy ez a helyes kifejezés) Bárky felé fordították. A szembesítés nem sikeredett igazán katartikusra. Ebben szerepet játszott a kanördög valóságos (egyébként Bárkyéval azonos) korát eláruló ráncainak érzékletes kirajzolódása. Három-öt méterről olykor még Margót is megtévesztette a módszertanos Gyula, vagyis a kanördög.

A könyvtár legfiatalabb üdvöskéje levonhatta azt a tanulságot, hogy – akár egy festményről vagy novelláról – a férfiakról sem alakítható ki sem túl közelről, sem túl távolról valóságos kép, különösképpen, ha a kérdéses férfi kanördög. Mégsem az esztelen nyitottság, hanem a rálátás elmulasztása volt Margó tragikus vétsége, amit ő egyébként korántsem fogott fel olyan tragikusan, mint ezt elvárták tőle kolleganői. Valami egészen hasonló történt most Bárkyval is, akiben a rálátás belátássá torzult, aminek következtében fellazult a harapófogó. A „Mi van, főnök?” azonban észhez térítette, és a tettek mezejére vezényelte. Belendítette a módszertanos Gyulát az előcsarnokba, onnan az olvasói térbe, onnan pedig az oklevél elé, miközben három ízben azt sziszegte, hogy „Árulás!”. A módszertanos Gyula a főnöki harapófogóból kiengedtetve Gittuka, Jolika és Margó harapófogójába került, ettől azonban valahogy megnyugodott. Attól is megkönnyebbült, hogy Pénégyszet ezúttal sem hívták fel a pincéből. Pápóczi Péter Bárkyról kialakított véleménye ugyan nem sokban tért el a módszertanos Gyuláétól, de a helytörténeti gyűjtemény kezelője nem értett egyet Gyula módszerével, semelyikkel sem, és csak eszméje erejével volt hajlandó bizonyítani, hogy majd egyszer – egy igazságosabb mérlegen – az ő könyvtáros éthosza találatik súlyosabbnak, és Bárky lepkésülő igényeit majd egyszerűen elfújja az idők szele.

A módszertanos persze nyomban meglátta a könyvtár kiválóságát bizonygató oklevelek által eltakart „hitványságokat”, ahogy ezt most Bárky a nevéen nevezte. Kacajra gerjesztette magát, de mielőtt kipréseledött volna belőle, Bárky bependerítette az igazgatói szobába. Ezúttal azonban elmaradt az „Árulás!”. Helyette ez következett:

– Ebből kecmeregjünk ki!

És elmesélte a furcsa elvtárs látogatását, majd az előzményeket is. Úgy látszott, hogy a módszertanos Gyulát inkább mulattatja, mint idegesíti az eset. Így is volt, de ekkor észrevette főnöke asztalán az Empiriokriticizmust. Most már elismerte:

– Oké, főnök, a helyzet valóban kiélezett. Nagy hiba volt, hogy egyik pasast sem írárták be a lányok. Valóban csak azokat a bizonyos neveket sorolta fel az álolvasó?

– Azóta ellenőriztem is.

A módszertanos Gyula ekkor fél óra türelmet kért, de már húsz perc múlva arról tájékoztatta Bárky Dezsőt, hogy sem a minisztériumban, sem a Könyvtártudományi Kamarában ilyen figurák nem dolgoznak. Azt is jelentette, hogy az okleveleket a helyükre rakta, azt azonban nem, hogy az alattuk levő rajzokat eltávolította.

– Mondd csak, Gyula, nem keveredtél te bele ebbe az egészbe? – kérdezte Bárky szomorúan.

– De főnök! Ez nem tréfa! Ez helyzet, s nekem is legalább annyira az, mint akárkinek a John Brown fedélzetén!

Újabb húsz percet kért, és már tíz perc múlva jelentette, hogy a buszpályaudvaron valóban láttak egy ugyanolyan illetőt tegnap este, mint aki Töttösi nénitől kézsókkal búcsúzott. Ezen a nyomon indult el a módszertanos Gyula, s el is jutott egészen a győrzámolyi száraztésztaüzemig, ott azonban igencsak titkolóztak, de ő nem hagyta elveszni ezt a szálát, s biztos, ami biztos, rendelt egy kisebb tételt.

– Mit? Mennyit? Miért? Miből? – kiabálta Bárky.

– Miből? Száraztésztaból! Csak ötven kilót. Ha akarod, a saját zsebemből. Nekem ennyit megér. Reméltem, hogy neked is, főnök, de úgy látszik, tévedtem – duruzsolta a kanördög.

– De miért? – rimánkodott Bárky, akit ez a kanördög most határozottan a tegnapi, a pepitazakósra emlékeztette.

– Miért ne lenne lehetséges, hogy ezek mögött bújjik meg a mi álolvasónk?

– A tiéd! – hörögte Bárky.

Margó toppant be, és magát Csupor elvtársat jelentette, aki immár személyesen arra kérte a háromszoros kiváló könyvtár igazgatóját, hogy azonnal csatlakozzon hozzá. Bárky Dezső számára ez már egyenesen szimbolikus volt, ugyanis Csupor elvtárs kérte azt a 10 százalékos emelkedést, és amikor a módszertanos Gyula két hét alatt 20 százalékos produkált, azt kérdezte, hogy „Bárky elvtárs, nem lehet ebből valami zűr?”. Mármint a kért tíz százalék kétszereséből. Bárky megnyugtatta, hogy ezek az olvasók valóságosabbak, mint a szokásos szocialista brigádtagok, akiknek csak töredéke *gyökerezik meg* beirattatásuk után a könyvtárban. Még azt is hozzátette, hogy ezekről az olvasókról sosem fog kiderülni az, hogy nem is léteznek, mint az a szomszéd városban történt. Ott ugyanis egy olvasómozgalmi babérokra törő szakszervezeti könyvtárban a Könyvtártudományi Kamarából érkező kiértékelők kilenc kitalált olvasóra lettek, akik ráadásul népes családjuk számára is kölcsönöztek. Ismerve az esetet Bárky nyomatékosan felhívta a módszertanos Gyula figyelmét, hogy „ilyen áron” nem kell neki egyetlen egy többletolvasó sem, bármilyen gondterhelt ábrázattal kéri is Csupor elvtárs, de teljesen felesleges volt mondania, mert ilyen fajta hibát már régesrég nem követett el a minden hájjal megkent kanördög.

Csupor elvtárs saját kezűleg tuszkolta be őt a művelődési központ mikrobuszába, ahol már ott ült maga Hencse-Hedrehelyi elvtárs, valamint két ismeretlen pesti elvtárs, akik közül az egyik – térdeiről ítélve – elvtársnő volt, méghozzá abból a fajtából, akik az ember veséjében is megtalálják a gyenge pontjait. Csupor elvtárs bemutatta őt a sejtelmesen mosolygó Balogh elvtársnak és a késajkú Méheskúti elvtársnőnek. Méheskúti elvtársnő azonnal bele is kezdett a vesézésbe:

– Milyen a számmemóriája, Bárky elvtárs?

Nem lehetett vitás Bárky számára, hogy Méheskúti elvtársnő számmemóriája egészen kiváló, és az sem, hogy ennek ellenére nem fog csupán erre hagyatkozni, mert ölében (térde és szigorú ábrázata kivételével úgyszólván *mindenét* takarva) hatalmas irattartó tartózkodott, *bevetésre készen*. Bárky próbálgatta elhiteni magával, hogy ő, Bárky Dezső egyelőre még egy háromszoros kiváló könyvtár Szabó Ervin-díjas igazgatója, egy olyan könyvtaré, amely a nagy amerikai *internacionalista* (hiszen fehér létére a feketék felszabadítását tűzte vörös zászlajára, így magyarázták annak idején a megyétől), John Brown nevét viseli, de ebből csupán annyi sikeredett, hogy halkán, de határozottan megkérdezte:

– És az álolvasó elvtárs?

– Méheskúti elvtársnő jött – magyarázta Csupor elvtárs, és bátorítóan, mondhatni elvtársiasan (ami most igazán jólesett) megszorogatta felső karját.

– És az álolvasó elvtárs? – kérdezte tovább rendületlenül Bárky.

Hencse-Hedrehelyi elvtárs kérdően a minisztériumi elvtársakra nézett, ők ugyanígy Hencse-Hedrehelyi elvtársra, miközben mindhárman apró fejrázásokkal jelezték, hogy ilyen elvtárs, ha létezik is, nem az ő köreiből való.

– Nem jön! – foglalta össze Csupor elvtárs, a szocióvári tanács művelődési osztályának vezetője, az utolsó pillanatban nyelve el egy „Hála Isten”-t.

Még egyszer megszorogatta Bárky felső karját, de aztán hírtelen elengedte. Most már csak egy halvány mosoly maradt Bárkynak, aztán teljesen magára maradt. Megérkeztek a temetőhöz. A kapus szalutált nekik. „Kinek?”, villant át Bárky agyán. Ő szerencsére roppantul vigyázott, hogy még a tájékára se jöjjön a temetőnek. Még halottak napján is vírusos megfázást színellet. Csupor elvtárs évi egy-két alkalommal járhatott itt, gyászbeszédeket mondani, Hencse-Hedrehelyi elvtárs pedig csak abban az esetben járt volna itt, ha itt lennének eltemetve a rokonai, ami nem valószínű, hiszen a megyei ideológiai titkár Pestről jött le „megyei potentátnak”, ahogyan ők nevezték, persze nem nyilvánosan, mint az a szerencsétlen fiatal *prózás* (már el is felejtette a nevét, hála Istennek) a múltkori író-olvasó találkozón.

Egy cseppet sem érhette váratlanul, hogy a legújabb parcellánál álltak meg.

– Mire vár, Bárky elvtárs? – kérdezte a vesébelátó elvtársnő.

– Megérkeztünk – motyogta Csupor elvtárs, s szerencsére lenyelte azt, hogy a „tett színhelyére”.

Hencse-Hedrehelyi elvtárs eddig csak szórakozottnak tűnt fel, most egy pillanatra szomorú, majd összeszedve magát kifejezetten bosszús képet vágott. Ez elsősorban Csupor elvtársnak szólt, de egy kicsit a minisztériumiaknak is. Bárkyt figyelemre sem méltatta. Pedig hogy megtapogatta a hátát a harmadik *kiváló* elnyerésekor! Akkor, amikor éppen az olvasószám *példás* („vagyis éppen, hogy példátlan”, emelte ki Hencse-Hedrehelyi elvtárs rögtönzött beszédében) megemelésével tűntek ki, egy olyan időszakban, amelyet a Könyvtártudományi Kamara olvasáskutatói „olvasási apálynak” neveztek.

Méheskúti elvtársnő dossziékat rendezgetett, majd kikattintotta az iratrendezőt, és egy névsort emelt ki belőle. Most vette csak észre Bárky, hogy Balogh elvtárs kezébe (vagy inkább karjaiba) egy hatalmas virágcsokor, vagyis inkább egy *virágbála* került, amelyeneket hajnalban látni a piacon a kicsomagolás, a rendezkedés előtt. Hencse-Hedrehelyi elvtárs pózba vágta magát, posztjához illőbe, amire Csupor elvtárs is kihúzta magát, akkorára, amekkorára csak sikerült. Bárky ezúttal is reménytelenül a legkisebb maradt. Méheskúti elvtársnő egy egész fejjel látszott magasabbnak, amit persze jobbára csak *erkölcsi* (vagy *ideológiai*?) fölényének köszönhetett. Egyre kevésbé emlékeztette Bárkyt Margóra, a másikra, aki szintén a veséjébe látott, de Margó ezt valahogy kedvesen, kissé szégyenkezve, ugyanakkor incselkedve művelte („Elnézést, főnök, nem tehetek róla, röntgenszemem van!”), és korántsem volt késajkú, mint Méheskúti elvtársnő, ellenkezőleg: eperajkú (igaz, ez az eper Bárky számára mindig is keserű volt).

A *szertartás* azzal kezdődött, hogy Méheskúti elvtársnő ünnepélyesen neveket olvasott fel (Bárky számára teljesen ismeretleneket), majd ilyesféle számokat, hogy 7/32-es, 8/12-es, és Balogh elvtárs egy ügyes kis térkép („Vajon ki készíthette? Biztos itteni!”) segítségével hipp-hopp megtalálta a keresett sírt, és ráhelyezett egy piros („Hősök? Mártírok? Áldozatok? Párttagok? Ártatlanok?”) virágot. Órákig is eltarthatott ez a művelet. Ők, a zémegeiek rezzenéstelenül álltak. Hencse-Hedrehelyi elvtárs bosszús tekintetét gyászosra alakította, Csupor elvtárs pedig egy jegenyefa csúcsára szegezte pillantását, mintha csak oda repült volna szíve melegével szelídített, és őt mégis csúful elhagyó madara.

Amikor végetért a lista, és elfogyott a piros virág, Méheskúti elvtársnő megkérte Balogh elvtársat, hogy számoljon, őket, zémegeiket pedig, arra, hogy ellenőrizzék. Hencse-Hedrehelyi elvtárs alig észrevehetően in-

tett Csupor elvtársnak, hogy *vesse be magát*, ő pedig mintegy Csupor elvtársat ellenőrizve szemével követte a szocióvári tanács művelődési osztályának vezetőjét. Ehhez a tekinthető csatlakozott Bárky: igyekezett követni a Balogh elvtársat ellenőrizni próbáló, a koszorúhalmok között ideoda ugráló, el-eltűnő, egyszer-kétszer egyensúlyát is elveszítő Csupor elvtársat. Olyannyira idegtépő volt az, hogy Bárky – lesz ami lesz – felrepentette tekintetét ama bizonyos jeggye csúcsára, ahová aztán maga is felröppent, ott árválkodni, leltárt készíteni, átgondolni talán végérvényesen elrontott életét.

Éppen Csupor elvtárs volt a tanúja annak, hogy ő nem könyvtárat, hanem a járási szociális otthont választotta. Egyszerűen azért, mert szerette az öregeket. Hamarosan kidürült, nem választania, hanem beleegyeznie kellett, hiába hivatkozott arra, hogy *idegfáradtsága* miatt szerelték le, hogy legszívesebben nem is igazgatója, hanem egyszerű gondozója lenne egy ilyen otthonnak, még akkor is, ha nem is olyan nagyon otthonos, vagy egye kutya, legfeljebb otthonossá tétele utára halasztotta volna a beköltözést, esetleg külön szobába, külön tévével. Csupor elvtárs akkor azzal *tromfolt*, hogy a könyvtár is tele van kedves öregekkel, hogy egyik feladat éppen „olvasási kultúrájuk emeltebb színvonalú szolgálata” lenne, a másik pedig a könyvtár olvasótáborának megfiatalítása „az idős olvasók megszüntetve megőrzésével”. Ezt a „megszüntetve megőrzést” nem nagyon értette Bárky. Csupor elvtárs egy darabig gondolkozott, majd *fordított egyet*: „akarom mondani: megőrizve megszüntetésével, különben mindegy, mert így is, úgy is dialektikus”. Ezt a fordulatot aztán Bárky is többször alkalmazta *patthelyzetekben*. Akár ezt is felírhatta volna a módszertanos Gyula az egyik *kiváló* alá.

Mégsem ezzel a dialektikával vívta ki kollégái és a szakmai felsőbb-ség elismerését, hanem a mágneses statisztikai táblával. Addig ugyanis a napi statisztika-készítés (fáradtságos, idegőrlő *aprómunkával*) úgy ment, hogy akárhány aznapi olvasó, annyi strigula, a strigulák ötösével áthúzva, összeszámolva. Később ugyanez életkori és foglalkozási bontásban is. Mindez a munkaidő végén, a *leengedés* perceiben. Bárky már az első napon elhatározta, hogy ezen, kerüljön *bármibe* is, változtatni fog, ha már a Könyvtártudományi Kamarának nem sikerült, vagy talán nem is akaródzott az *elburjánzó elméletieskedés* miatt.

Fél év telt el anélkül, hogy bármiféle megoldás született volna. Idegtépő félév! Számítógépes nyilvántartásról akkor még, a fénylukkártya korában, természetesen szó sem lehetett. Valami egyszerűt és nagyszerűt kellett kitalálni. Ehhez pedig Töhötöm bácsi kellett, egykori mestere. És a Laboratórium. Az olvasószolgálati tápraktár felét áldozták fel erre a célra. Azután felvette a nyugdíjas korára ezermesterré vált tímármestert *könyvtártechnikusnak*. Kölcsönösen büszkék voltak egymásra: ő kitűnő

mesterére, mestere meg őrá, akit pedig felszabadulása előtt vittek el a tisztí iskolára. Miközben ő lassan haladt felfelé, Töhötöm bácsi nyugdíjas lett, és viharos gyorsasággal kivirágzott. Kiderült, nemcsak a bőrnek mestere, hanem minden anyag a kezére áll, legyen az lemez, huzal, lencse vagy félvezető. Amikor őt idegfáradtsága miatt leszerelték, heves vágyat érzett a tímárság iránt: a szagok és mozdulatok oly élesen idéződtek fel benne, hogy az már fájt. Már-már úgy érezte, férfi létére képes is lenne egy kis tímár megszületésére. Erről persze feleségének sem szólt, olyannyira *intimségnek* érezte. Amikor megtudta, hogy Töhötöm bácsi nyugdíjas és általános feltaláló lett, elbizonytalanodott. Hozzá visszament volna, tanulónak is, mert ő fogta volna a kezét. Máshoz nem, mert tulajdonképpen senki másban nem bízott a világon. Igazán a feleségében meg a gyerekeiben sem, elsősorban azért, mert ők sem hitték el egészen azt az idegfáradtságot. Pedig ez mélységesen igaz volt, amit az is bizonyít, hogy ebben az *idegelmeállapotban* jutott eszébe a szociális otthon, amit aztán Csupor elvtárs a könyvtári kinevezéssel keresztülhúzott. Tulajdonképpen ez a feladat mentette meg. Töhötöm bácsi megérezte, mi forog kockán, és valósággal *rávetette magát a problémára*. Villámgyorsan és *korabeli szívn vonalon* berendezték a Laboratóriumot: egy kiselejtezett, de Töhötöm bácsi által felújított faeszterga és egy fémet fúró-maró gép lettek a díszei. Ide zárkóztak be a könyvtár moraja elől, és itt *álmodták meg* azt a feketére festett vaslemezt, amelyre fehér négyzetrács került, 500 *cellával*, számítva arra, hogy a napi százhuszas-százötvenes forgalom – természetesen a kedves öregek megszüntetve-megőrzésével – meghatározódhat. Más már nem is hiányzott az okos szerkezethez, mint a különböző kategóriákba sorolt olvasókat modellező, különböző színű mágnesaltpú bábok, akiket a mindenkori statisztikai rovatokról neveztek el „fizikainak”, „szelleminek”, „szocialista brigádtagnak”, „értelmiséginek”. A szerkezet az olvasószolgálat *homlokterébe* került, és a napi *termés* statisztikai összegezése (amit fél évig Bárky irányításával végeztek, mert az ilyen-olyan főiskolát és szaktanfolyamot végzett könyvtáros kollegák eleinte sehogysem akarták megérteni ennek az egyszerű és egyszerű mód-szernek a fortélyát) úgy folyt, hogy a megfelelő színű olvasó-bábú annyit lépett előre a megszámozott mezőkön, ahányan ebből a kategóriából aznap előfordultak a könyvtárban. A végén pedig – végülis ez volt benne az egyszerű és egyszerű – nem kellett elvégezni a fárasztó számlálást, csak le kellett olvasni annak a mezőnek a számát, mint végeredményt, ahol az uralkodó osztályokkal szövetséges értelmiségi, a szocialista brigádtag, a nyugdíjas vagy háztartásbeli éppen megállt.

Az újításnak híre ment. Szerencsére az egyik hírvívő maga Mogyoróssy Gyuri volt, a Minisztérium könyvtárügyi osztályának hálózati előadója, akit ellenségei és barátai egyaránt „behálózati előadónak” neveztek.

Tény, hogy Mogyoróssy Gyuri remekül értett ahhoz, hogy ügyeihez bárkit is megnyerjen, legyen az városi tanácselnök-helyettes, megyei kulturális titkár, vagy mindezek titkárnői, akár pályájuk legelején, akár legvégén jártak is. Mindezen felül nagyon szeretett horgászni, vadászni, ultizni, kuglizni, ping-pongozni, kiskapuzni, táncolni, kimaradni és beférkőzni. És mindezek után másnap délig aludni. Minderre kitűnő terepnek bizonyult Szocióvár. Mogyoróssy Gyuri büszke volt arra, hogy nemcsak a kellemesét és a szépet, nemcsak a belevalót és a ki nem hagyhatót képes elsőre meglátni, hanem az *igazat* is. És arra is képes volt, hogy *hitet tegyen* mellette, majd az egészet *átvigye a gyakorlatba*. Ez történt Bárky találmányával is. A Könyvtáros következő számában cikk jelent meg a John Brown Városi és Járási Könyvtárról (Mogyoróssy Gyuri tollából), könyvtárosok tapasztalatcsere-látogatásai következtek, majd az ELTE Könyvtártudományi tanszéke által szervezett tanulmányi kirándulás egyik állomása lett a Szocióvár. Kisvártatva az első *kiváló* következett, amely alá az „Ellenségünk az olvasó!” került.

Szédülni kezdett. Túl magas volt neki ez a jegenye, Csupor elvtárs jegenyéje. Feljutni könnyebb volt, mint innen bárhová. És különben is hová?

– Pontosan megvan! – hallotta Méheskúti elvtársnőt, és ezzel meg is tört a varázs, visszapottyant a „nagy büdös valóságba” (ahogy Pénégyszet szokta mondani), éppen Méheskúti elvtársnő lábai elé, ahol is a dolgok kezdtek kérlelhetetlenül egyértelművé válni.

– Hát akkor számoljon utána maga is! – bízta őt Méheskúti elvtársnő, és kezébe nyomott egy *kimutatást*, amelyen ez állott:

A tárgyévben elhunyt 14 éven felüliek száma Szocióváron:	308 db

A John Brown Városi Könyvtár 14 éven felüli új tagjainak száma a tárgyévben:	620 db

ebből:

szocialista brigádtag:	318 db
ebben az évben elhunyt olvasó:	298 db !!!
egyéb olvasó:	4 db
Mindösszesen:	620 db

A 328 tárgyévi elhunytból már a tárgyév előtti években is könyvtártag:	22 db

Halála évében lett könyvtári tag:	286 db !!!

A könyvtártagok aránya a szocióvári

61 – 70 évesek körében:	15%
71 – 80 évesek körében:	13%
81 évesek és idősebbek körében:	9%
a tárgyévben elhunyt, átlagosan 73,2 évesek körében:	100% !!!

- Saját halottainknak tekintettük őket – motyogta Bárky, az igazat.
- Mi pedig harmadszor is kiváló könyvtárnak a John Brown-t – felelte Méheskúti elvtársnő, majd belevisított a szűrős csendbe: – Nem fejeztem be, elvtársak!

3.

Kirajzás

Méheskúti elvtársnő szocióvári látogatását követő hetedik napon (a terv szerint éppen napfelkeltekor) egy minisztériumi különvonat hagyta el Budapest határát a fővárostól 160 kilométerre fekvő Zémegye irányába. A minisztériumi felülvizsgálat immár félezer beavatott által ismert fedőneve KIRAJZÁS volt. A Méheskúti elvtársnő vezette revíziós csoport által felfedett 286 álolvasón kívül jó tucatnyi okot szolgáltatott Zémegye a fél évesre tervezett általános felülvizsgálatra, amelyet a kulturális tárca rendelt el: a legalacsonyabb népességnövekedés, a legnagyobb arányú válság és öngyilkosság, a legnagyobb mértékű környezetszennyezés, a legalacsonyabb arányú egy főre jutó infrastrukturális beruházás, és még jó néhány legkisebb és legnagyobb. Az előbbieik között szerepelt az egy főre jutó könyvtári könyvkölcsönzés, az utóbbiak között pedig – és most már ez is a zémegyei bajgyűjteményhez tartozott, miként az elmaradt iparstruktúra, az elhanyagolt mentálhigiéné és a gyakori fagyaltmérgezés – az egy lakosra (úgyszintén az egy halottra) jutó könyvtári tagság.

Az átfogó kulturális felülvizsgálat vezetésével – bizonyíthatóan Méheskúti elvtársnő közbenjárására – azt a Mogyoróssy Györgyöt bízta meg a tárca, aki Mogyoróssy Gyuri néven (és a „behálózati előadó” beceneven) három ízben is kijárta a „kiváló” címet a John Brown elé (lásd a cégtáblán, a levélpapíron és a borítékon is: Háromszorosan Kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtár). A Minisztérium bennfentesei ugyancsak találgatták, mit csinál most Mogyoróssy Gyuri. Fogadásokat is tettek: egy az öthöz, hogy megbetegszik, egy a tízhez, hogy sürgősen beiskolázzák valahová (vezetőképzőre, esztétika-szakosítóra, német középfokúra, szociológiai kiegészítőre, ABCDEFGH-programnyelvre, szóval ahová ilyenkor szokás), egy a húszhoz, hogy át-, pontosabban lehelyezik valahová (hová is máshová, mint egy városi és járási könyvtárba), egy a nyolcvanhoz, hogy hülyénc tettei magát, egy az ezerhez, hogy bevall mindent. Arra senki sem számított, pedig Mogyoróssy Gyuri lépten-nyomon (büfében, szabad pártnapon önmagát parodizálva és halálosan komolyan, rögtönözve és a klasszikusokat idézve) bizonygat-

ta, hogy nemcsak a kellemeset és a szépet, nemcsak a beleválót és a ki nem hagyhatót kedveli, hanem magát az igazságot is, amely mellett hajlandó hitet tenni és késlekedés nélkül átvinni a gyakorlatba. Azt pedig már végképp senki sem sejtette, hogy igazságot illetően Mogyoróssy Gyuri mindig véresen komolyan gondolkodott, csak eddig egyszerűen nem volt érkezése művelésre.

Egy szó mint száz: a „behálózati előadás” késlekedés nélkül a kulturális felülvizsgálat élére állt, és azon nyomban *empirikus alapokra* helyezte az egészet. Ennek egyenes következményeként másnap reggel félezen (zömmel népművelők és könyvtárosok, de akadt köztük néhány kipróbált számszaki ember is) gyűltek össze a MÉDOSZ-székház patinás nagytermében az *eligazításra*. Az eddigi felülvizsgálatok azért nem vezethettek eredményre, magyarázta őszinte hévvel Mogyoróssy Gyuri, mert olyan sokáig húzódtak el, hogy mire elkészült a jelentés, a felülvizsgált terület már vagy *helyrehozta mutatóit*, vagy újabb, másfajta disznóságok történtek, amelyek mellett a felülvizsgálatot kiváltó „sajnálatos jelenségek” akár még jó pontok is lehettek volna. Mondandójának jobb megértésére egy koordinátarendszert *vázolt fel*, s mindjárt közölte is a sok szerencsétlen filossal (ő, aki népi táncosként és ifjúsági vezetőként mindig a valóság talajáról dobbantott, s hullott vissza kisvártatva, hűségesen), hogy „ez egy olyan koordinátarendszer, amelynek egyik szára az idő, a másik szára pedig mink magunk, elvtársak”. Erre többen kihúzták magukat, többen pedig összehuppantak, a nagy többség azonban még mindig nem értette, miféle rendszer is Mogyoróssyé. De megértette mindjárt, mihelyst meghallotta, hogy „Az a helyzet, elvtársak, hogy intenzifikáljuk a felülvizsgálatot. Mindössze két napra sűrítjük össze. Ezt nevezzük kirajzásnak. Megszálljuk a megye kulturális életének kulcsfontosságú pontjait (hogy hogy nem, többekben felrémlt a vadászház, a kuglipálya, a diszkó és a horgásztanya) és egyszerűen rögzítjük azt, ami ott van, pontosabban, ami ott nincs, szóval mindent szigorúan empirikus alapon. A számszaki elvtársak eközben átnézik a bizonylatokat, mi meg, fentiek, a terveket és a jelentéseket, bár ezeket már hivatalosan is jól ismerjük. A második nap végén pedig begyűjtjük az empirikus anyagot, és a harmadnapra, miként a Bibliában is, már kész a jelentés. Lehetséges, hogy egy-két kritikus ponton (hogy hogy nem, többen ismét a kuglipályára, a vadászházra, a horgásztanyára és a diszkóra gondoltak) utómunkálatokra is szükség lehet, úgy mint: felgöngyölítés, okadatolás, szembesítés, kifárasztás. Ezeket a szakkifejezéseket most nem oldom fel, az érdekeltek majd időben megtudják. Ezeket az elvtársakat még két-három napra kikérjük munkahelyükről, de a többiek már harmadnap este szereteteik körében nézhetik a krimtit. Ha jól emlékszem, az Egy lében két kanál megy, de erről még időben értesítjük az elvtársakat. Az elvtársak most itt, kifelé menet, az ajtóban megkapják a forgatókönyvet, a térképet a megfigyelési pontjukkal,

az úrlapot, a szempontokat és a szálláshelyet. Világos? És ne feledjék a jelszót: KIRAJZÁS. Csupa nagybetűvel. Előfordulhat ugyanis, hogy valaki más például egy helybéli illetéktelen szeretné Önöktől megkaparintani az Önök által összegyűjtött empirikus anyagot, éppen ezért jelszó-csere nélkül ne adjanak ki semmit a kezükből!"

– Nem elég csak nekünk kérdezni a jelszót? – kérdezte egy már sokszor kipróbált felülvizsgáló, nem más, mint az a galambösz, de még keménykötésű szakszervezeti könyvtáros, aki az ugyancsak zémegeyi Pápodon azt a 9 (azaz kilenc) álolvasót is felfedezte.

Mogyoróssy Gyuri most bizonyíthatott:

– De nem ám, Szemencei elvtárs! Arra is gondoljon, hogy az empirikus anyagok begyűjtésekor, ha azokat véletlenül nem Önöktől akarnánk begyűjteni, minket készakarva megtévesztő adatokat is összeszedhetnének.

De Szemencei elvtársat sem olyan fából faragták, akit egy zémegeyi álanagykészítő csak úgy, hipp-hopp, megtéveszthet.

– Csakhogy mi állunk ott a térképen megjelölt posztunkon, nem az ellenség.

Mogyoróssy Gyuri megkockáztatva egy régi táncostársa elvesztését, kénytelen volt fölényesen elmosolyodni.

– És ha mégis az ellenség áll ott, miközben Ön, persze nem személy szerint Önre gondolok, Szemencei elvtárs, Önt csak a példa kedvéért említtem, a szemközi biztróban űzi el szomjúságát?

Szemencei elvtárs egy pillanat alatt elmosolyodott, mintha máris a szemközi biztróban lenne. Mogyoróssy Gyuri most már le is zárhatta:

– Javaslom tehát a kulacsot, a termoszt és a laposüveget, vagyis lehetőleg mindhármát, de ha mindezek kiürülnének, akkor bizony, jó szolgálatot tehet a jelszó.

Mogyoróssy Gyuri ezután szűrőpróbaszerűen többüktől megkérdezte a jelszót, és szemmel láthatóan meg volt elégedve a jó, és a közel jó (KIVÁNDORLÁS, MÉHRAJZÁS, SZÉTÁRADÁS, FELZÚDULÁS) válaszoknak is. Mindössze kettőt nem fogadott el: az AJZÁST és azt a nyomdafestéket nem tűrőt, amelyik pedig kedvenc szavajárása volt, és több ízben tájékoztatójában is használta.

* * *

Két teljes napot kaptak a számlálóbiztosok a Zémegeye legújabbkori története és a Jelentés Zémegeye kulturális helyzetéről című munkák kritikus tanulmányozására, valamint felszerelésük összeállítására, és már a szocióvári temetőjárás hetedik napján hajnali fél négykor mind az ötszáz fenn ültek a minisztérium különvonatán, amely egy óras késéssel –

kiderült ugyanis, hogy a mozdonyvezető zémegyei volt, s ezt Mogyoróssy Gyuri az utolsó pillanatban szerencsésen le is leplezte – el is indult.

Mogyoróssy Gyuri elemében volt. Frissebb bárkinél, igaz, az előző két napot szinte egyvégtében átaludta. Sorra járta a koczikat és a jelszót kérdezve fanatizálta seregét. Most már nem fogadta el sem a KIFAKADÁS-t, sem a KIKAPCSOLÓDÁS-t, (az előbbit egy méltatlanul elfeledett múzeológustól, az utóbbit egy még félálomban lévő népművelőtől), elfogadta viszont ez alkalommal bárkitől a nyomdafestéket nem tűrőt, s ezzel a hangulat még csak fokozódott, olyannyira, hogy már-már az is elképzelhető volt, hogy a KIRAJZÁS helyett az lesz a jelszó.

Így ment ez egészen fél hét előtt öt percre, amikor a már pesti masiniszta vezette szerelvény hirtelen fékezett, és – mint ez hamarosan kiderült – pontosan Zémege határában megállt. A vasúti sínek mellett húzódó országúton láthatták is a táblát: ZÉMEGYE. És láthattak egy ennél sokkalta nagyobbat is: KÖSZÖNTJÜK A ZÉMEGYEI FELÜLVIZSGÁLAT MUNKATÁRSAIT! A körülötte állók elismeréssel veregették Mogyoróssy Gyuri vállát, és most már elhitték, amit ő egyébként útközben szerényen bizonygatott is, hogy ő maga az *origó* abban a koordinátarendszerben, amelybe majd segítségükkel rajzolja bele a *kérlelhetetlen történelem Zémege kulturális valóságát*. Mogyoróssy Gyuri azonban nem igazolta vissza bizalmukat és rajongásukat.

– Én nem... Én igazán nem... – hebegte.

Ekkor azonban már ott állt a *vezérkupé* ajtajában maga Hencse-Hedrehelyi elvtárs, a megyei tanácselnök-helyettes és más megyei elvtársak társaságában, s barátságosan lefelé invitálták Mogyoróssy Gyurit és – ezt nyomatékkal kijelentették – egész stábját, vagyis kivétel nélkül mindenkit.

A találgatásokat vélekedések, a vélekedéseket bizonyosságok kimonádása követte: Mogyoróssy Gyurin kívül még legalább tizennégyen voltak hasonló módon bejáratosak a megyébe, s ezek közül legalább hatan (szerencsére csak a kisebbség), ha a jelszót (hála Istennek) nem is, jövetelük célját (expressz levélben, táviratilag, telefonon, de még galambpostával is) időben kiszivárogtatták, de akkorra a zémegyeiek is nyomon voltak. Méghozzá egészen jó nyomon! Nyomot hagyott először is maga Méheskúti elvtársnő, amikor szó szerint *felülvizsgálattal* fenyegette őket, de nyomra vezetett az a kérés is, hogy sürgősen küldjenek 500 (azaz: ötszáz) példányt a Zémege legújabbkori története és a Jelentés Zémege kulturális helyzetéről című kiadványokból, annak ellenére, hogy nem a Minisztérium, hanem – igen bölcsen – a Danúvia Férficipőgyár szakszervezeti könyvtára kérte ezeket, csakhogy minden érintett jól tudta Zémegegyében, hogy ennek az intézménynek az a Szemencei elvtárs a vezetője, aki betonbarcikai Szerelvénygyár szakszervezeti könyvtárának 9 (azaz kilenc) olvasóját diszkvalifikáltatta álolvasónak minősítve őket.

„A megye becsülete politikai kérdés”, jelentette ki Hencse-Hedrehelyi elvtárs a sebtében, de nagy gonddal összehívott *operatív*en, majd kiadta a parancsot a 600 személyes hidegtálra („béliszínnel, libamájjal, ami kell, elvtársak, etcetera”), valamint 5000 felülvizsgálónak is eleendő rövid és egyég italtra. Ezek után már csak egy új szemafort kellett a megyehatárra telepíteni.

Ami Mogyoróssy Gyuri és a félezer felülvizsgáló szeme elé tárult, az minden képzeletet felülmúlt. A pazarul terített asztalokat, (a bajmóapáti kastélyból kölcsönözték őket) akár egy Fellini-filmben, az országút mellett középre állították (a forgalmat már idejekorán elterelték). A székek hátát címerek díszítették, a béliszínek és a libamájak körül az alpárcsanaki kísérleti kerteszet tavaszi virágai (odvas keltike, szunnyogó hérics és közönséges kikerics) tették időzjelbe az asztalok felett áthajló szilfák peregve hulló leveleit. A felülvizsgálók holmiját kedvesen *biztonságba* helyezték (vajon hová, fordult meg a hidegvérüket a legutolsó pillanatig is megőrizni kívánók fejében), és helyükre vezették őket, vagyis oda, ahol a nevük díszelgett. És szinte minden stimmelt! Csupán egy-két ipszilón és duplavé hibádzott. És persze Wittgensteinerewich elvtárs nevét megintcsak rosszul írták, pedig őt itt a rossz pénznél is jobban ismerték, mert ismeretségük ugyan szobrok leleplezésével indult, de Pápai Páriz Ferencet és Latinca Sándort Hódossy és Berecki elvtársak követték, akiket ugyancsak Wittgensteinerewich elvtárs leplezett le, ugyanolyan könnyedén, mint a régieket. Wittgensteinerewich elvtársnak ezúttal mégsem kellett kényszeredetten mosolyognia, mint a leleplezésekkor (lett légyen az szobor vagy élő nagyság), mivel ő időben észbekapva harmadmagával (két idősebb számszaki elvtársnővel), a vasúti pálya túloldalán lévő kukoricásba (már fel is jegyezte félelmetes noteszébe: „még ez sincs letörve”) menekült. A kötelességét teljesítő mezőőr azonban hamarosan szelíd szigorral kísérte őket vissza, és Hencse-Hedrehelyi elvtárs néhány perces (ahogy az asztalnál ülők jellemezték, *igazán tökös*) pohárköszöntője végén már ők is a helyükön ültek, ám addigra már (három helyen is) át volt javítva Wittgensteinerewich elvtárs neve. Az ültetés egyébként úgy történt, hogy három felülvizsgálóra jutott egy zémegeyi *töltögető*, és minden ötödikre egy *beszélgető*. Mogyoróssy Gyurira jutott maga Hencse-Hedrehelyi elvtárs beszélgetőnek, és maga Skalicky elvtárs (a megyei tanácselnök kulturális helyettese) pedig töltögetőnek. Még arra is vigyáztak, hogy *ne lőjenek fölé*, hiszen sem a megyei első titkár, sem pedig a megyei tanácselnök nem vett részt az ünnepi eseményen.

Halk zene árnyékában folyt a beszélgetés: a Barokk-trió, a Legendás-együttes, és a Zephir-corsortium muzsikált.

– Tudod, Gyurikám, a mi Péterfi elvtársunk, egyébként üdvözl, de most a szomszéd megye módszertanait fogadja, olyan magasra állította számunkra a mércét, hogy azt már leverni is eredmény.

Mogyoróssy Gyurinak persze ez már nem volt újdonság, és az sem, hogy ők, Hencse-Hedrehelyi elvtárs és Skalicky elvtárs *már csak úgy vannak*, mint Marx és Engels, vagyis olyan teljes *ideológiai harmóniában* írják az anyagokat. Nemsokára a szociológiára és az empiriára terelődött a szó.

– Én már, Gyurikám, csak úgy vagyok az empiriával, mint az egyszéri ember a töltöttkáposztával. Ismered, ugye?

Ismerte, de mégsem tudta követni. Abból, ami ezután következett, már csak arra emlékezett, hogy Skalicky elvtárs (hogy mint Marx vagy Engels, az már korántsem volt világos) azt magyarázta, hogy a maga részéről csak kritikával hajlandó elismerni a pszichológiát, a tudatalattit viszont kereken tagadja, mert belőle egy *főfőfelülvizsgáló* pszichológus sem tudna kiszedni semmi olyasmit, ami miatt *kultúrálisan szégyenkeznie* kellene.

– És azt is vegye tudomásul, Mogyoróssy elvtárs, hogy én már húsz éve tudatosan nem álmodom! – tette hozzá.

Hasonlóképpen folyt a beszélgetés a többi asztalnál is. Aztán, aki még bírta, mehetett táncolni, kuglizni, ping-pongozni, kiskapuzni, majd estig vagy akár másnap délig aludni. A jelszót csodálatos módon senki sem felejtette el, de posztjára csak a stáb jóval kisebbik fele jutott el, és ők is csak koradélután érkeztek meg. Otvenen-hatvanan még ott az országúton, a dúsán megterített asztaltól felkelve kijelentették, hogy haza szeretnének menni anyukájukhoz. Ezt a feltűnően készséges vendéglátók szó szerint értették, és azonnal különbuszokkal gondoskodtak hazaszállításukról. Rajtuk kívül legalább ugyanennyien beszálltak ugyanezekbe a buszokba, abban a hiszemben, hogy ezek *azok a buszok*, (amit egyébként a buszokon lévő és a forgatókönyvben is szereplő) betűjelzések is megerősítettek). Akár Pesten kötöttek ki, akár a zémegyerszegi, a pápodi vagy a szocióvári szállodaszobákban, aznap este vagy másnap reggel megindító élményekre emlékezhetek vissza (még Wittgensteinerewich elvtárs is): amint nyakig lubickolnak a zémegyeiek dúsán áradó vendégszeretetében, amint elandalognak a szállingózó sárga leveleken, amelyek a fogadás végefelé már teljesen beborították az asztalok pusztuló pompáját, amint elmélázva hallgatják Tommaso Albionit, Rameau-t, Vivaldit, valamint Mihajlovits Farkast, a zémegyei korabarokk európai mércével mérhető képviselőjét, azt a Mihajlovits Farkast, akit egészen frissen fedezett fel a Barokk trió művészeti vezetője, akit viszont két társával együtt olyan frissen emelhetette ki a megye művelődési irányítása, hogy a nagyérdemű közönség ez alkalommal hallhatta először, és mint hamarosan kiderült, egyben utoljára is.

Még aznap késődelután frissen ébredt Mogyoróssy Gyuri a zémegevszegi Vörös Pelikán (azelőtt Vörös Csillag, még régebben egyszerűen Pelikán) ismerős lakosztályában. Az órájára pillantva azonnal tudta, mit kell tennie: ideje begyűjteni a termést, vagyis az empirikus anyagot. Ez persze a tervezettnél jóval kevesebb (mindössze hetvennégy) helyről sikerült, de figyelembe véve a rendkívüli körülményeket, vagyis a *befékezett kirajzást*, ezt is komoly sikerként könyvelhette el. Igaz, néhány poszton azt próbálták bizonygatni (őneki, az origónak), hogy még egy nap hátravan, ám ezek a kollégák eléggé bizonytalanul mondták ki a jelszót, és mire tizedszer is megkérdezte tőlük, már teljesen elbizonytalanodtak. Háromszázhuszonhét poszton nem találtak felülvizsgálót, de szerencsére mást sem, aki álnyagokkal tévesztette volna meg őket. Ami még kellemesebben érintette a termést begyűjtőket, vagyis a kirajzás vezérkarát: a szemközi bizstrókban sem találtak embereik közül többet, mint harminckettőt. Mintegy féltucatnyi helyre éjjelig sem jutottak el, ezért úgy határoztak, ezek lesznek a kritikus helyek, amelyeken még két-három napig meghosszabbítják munkatársaik mandátumát.

Már az *empirikus anyagok* első átlapozásakor – hazafelé utazás közben – kiderült, hogy többségük minimális információt tartalmaz. Ez persze fontos információ, hangoztatta Mogyoróssy Gyuri, hiszen arról tanúskodik, hogy a megfigyelés időtartama (ami persze az esetek legnagyobb részében az eredetileg tervezett töredékére csökkent) alatt alig-alig fordult meg valaki az adott művelődési házban, alig néhányan nyomták le a könyvesbolt kilincset, lépték át a könyvtár, a múzeum, a képtár, a klub küszöbét. Mindössze három igazán jól használható, sőt egyenesen zavarbaejtően gazdag empirikus anyag akadt. Az elsőt Bodobácson (nagyközség Zémegeve délkeleti csücskében) a klubkönyvtár előtt posztoló pepitazakós kollégától vették át, aki tengerészpipájával hadonászva kezdte mesélni, hogy nem sokkal azelőtt 170 láda Tuborg sört hordtak be a klubkönyvtár büféjébe, s hogy ő még ilyet életében nem látott, pedig már sok mindent megpróbált, még *kultúrdiszpécserkedni* is. Ekkor Mogyoróssy Gyuri (aki már számtalanszor látott, sőt ivott is ilyet) szigorúan a jelszót kérdezte. A pepitazakós erre felhúzta jobbkarján a kabátja ujját, és mindenki láthatta a tetoválást: KIRAJZÁS. A másik karjával pedig kezükbe nyomta a hatalmas paksamétát, amelyben, ez már a vonaton derült ki, nemcsak az szerepelt, hogy mi minden történik és nem történik a bodobácsi klubkönyvtár bugyraiban (sic!), de még az odalátogató megyei potentákról is akadt bőven mesélnivalója a pepitazakós kollégának. Mogyoróssy Gyurit két kérdés izgatta: Hogyan lehetett ennyi mindent röpké fél nap alatt összegyűjteni? Miért szólította őt a pepitazakós „behálózati Gyurinak?” Arra jutottak, hogy mind a két esetre elegendő magyarázat

lehet egy jólinformált zémegeyi ivócimbora. A pepitazakóst (aki a mellékelt úrlapokra elfelejtette adatait rávezetni, és így megfosztotta magát a felülvizsgálói díjtól) senki sem ismerte a vezérkarból, de kivétel nélkül mindenki biztos volt abban, hogy csakis egy belevaló népművelő lehet (hála Istennek, még akad belőlük), egy olyan fickó, aki *tutira* megcsinálja a bevételi tervet, és még két-három avantgarde együttes kísérleteit is képes támogatni belőle

A másik *szuperanyagot* ugyan pontosan a térképen megjelölt helyen és hibátlanul visszaadott jelszó kísérletében, mégis eléggé különös körülmények között vehették át. Az enyhén szólva *macskaképu* kolléga (a vezérkar tagjai ez esetben módszertanos könyvtárosra vagy mozisra tippeltek) egy halsütő előtt posztolt, amely aznap reggel nyílt a térképen szereplő könyvespavilon helyén. A macskaképu kolléga (név szerint senki sem emlékezett rá, és ráadásul még ő is elfelejtette rávezetni adatait az úrlapra) gondos kimutatást készített arról, hogy a különböző nemű, életkorú, társadalmi helyzetű és ízlésű ügyfelek milyen fajta halat (keszeg, busa, tengeri hal) és hozzá mit (mustár, kenyér, erős paprika, kövidinka, jaffa) fogyasztottak, ám ezen kívül a helyi (vagyis a pápodi) művelődés irányítóinak fogyasztásáról is naprakész adatokat bocsátott rendelkezésükre, valamint olyan jelentések másolatát is mellékelte, amelyekben afféle mondatok álltak, hogy „Elősegítjük a szocialista nagyüzem és a háztáji növény- és állattenyésztés fejlesztését, ezen belül a szocialista embertípus formálását.”

A harmadik és egyben a legmeghökentőbb bőségű empirikus anyagot a szocióvári köztemetőben vették át, arról a posztról, ahonnan a helyi TŰSZI által rendezett társadalmi temetések megfigyelését várták. A kolléga, aki kifogástalanul ismerte nemcsak a jelszót, hanem még elfogadható variánsait is (a nyomdafestéket nem tűrő sűgva közölte), még arra is ügyelt, hogy a helyhez és az alkalomhoz illő öltözetben (grafitszürke öltöny, fekete bársonyszalaggal, sötétlila zsebkendő a felső zsebben) posztoljon, stilszerűen fekete irattartóban adta át nekik a temérdek empirikus anyagot. Tulajdonképpen egy 177 oldalas *kimutatás* volt ez, az alcím szerint „A még el nem hunytak titkairól, amelyeket ha nem szedünk ki tőlük valamilyen furszaggal, könnyen a sírba vihetik, mert az ember hirtelen-váratlan halandó”. Gót (vagy legalábbis gótizáló) betűkkel íródott mindez, és így folytatódott még két oldalon át a bevezetés. A többi 174 oldal pedig szépen le volt gépelve, de oly gusztusosan, hogy Mogyoróssy Gyuri möhön bele is kezdett. Mindössze másfél percig tartott élvezkedése, mert, mielőtt a vezérkar tagjai is belepillanthattak volna, becsapta az irattartót, és közölte, hogy ez az *anyag* tévedésből került hozzájuk, ezt még őneki, az origónak sincsen joga elolvasni, mert kül- és belpolitikai bonyodalmak származhatnának belőle. A másfél perces betekintés alatt ilyesmiket olvashatott Mogyoróssy Gyuri:

„Meggérdezni Potocki Sándor klubkönyvtárigazgatót, hogyan kerülhetett Tuborg-cimke a kézikönyvekre”. Aztán: „Meggérdezni Bárky Dezső könyvtárigazgatót, miért nincsen a szabadpolcon Biblia”. Aztán: „Meggérdezni Seregi Klári művészeti előadót, hogyan tetszettek neki Mogyoróssy Gyuri legújabb versei Mogyoróssy Gyuri előadásában”. Ekkor csapta össze a dossziét. Igaz, hogy legújabb verseként szavalta el József Attila Ódáját a kis *kultúrbigének*, de ő neki, mint művészeti előadónak azonban rá kellett volna éreznie, hogy ezzel ő csak azt akarta kifejezni, hogy József Attila műve éppen annyira általános érvényű, mint ők ketten abban a helyzetben. Márpedig ők akkor semmivel sem kevésbé voltak általánosak, mint Ádám és Éva.

– Hová küldjük vissza? – kérdezte valaki a stábból, aki maga is vállalkozott volna a szigorúan bizalmas küldetésre.

– Sehová! Majd ők jelentkeznek! – válaszolta fölényesen Mogyoróssy Gyuri, és arra gondolt, hogy ez még, bizony, be is következhet.

Mogyoróssy Gyuri ettől kezdve elhalkult. Tömni kezdte magába az emlékezetes fogadás maradékaiból a felülvizsgálat vezérkara számára gusztusosan összeállított uzsonnacsomagot, amely mintegy *megszüntetve-megőrizve* felidézte azt az immár valószínűleg örök emlékek megmaradó párás őszi reggelt, a pompásan megterített asztalokra hulló zémegeyi falevelekkel. Amint tömte-tömkölte magába ezeket az emlékeket, egyre inkább eluralkodott rajta az elmúlás hangulata. Meglepődve tapasztalta, hogy nem is elsősorban az ő saját 49 évére gondol, hanem Seregi Klári ettől még negyedszázadnyira lévő 24 évére. És ez a negyedszázad most nevelésesen rövidnek látszott. A szeme láttára hopadtak be Seregi Klári domborulatai, lazultak meg huzaljai, tompultak el villanásai, repedtek meg harangjai. Üzenni kellene neki (szólalt meg benne egy hang), hogy vigyázzon, ne pazarolja ilyen palikra azt, amit rámp pazarolt, és hogy a világerért se higgye azt, hogy én írtam azt is, hogy „Talán eltűnök hírtelen, mint erdőben a vadnyom”. Pedig, ezt most élesen érezte, ezt kivételesen ő is írhatta volna. Mivel a vezérkar most már nagyon furcsán bámult rá, Mogyoróssy Gyuri a kirajzás-akciót eredményesnek nyilvánította, és ezt mintegy megpecsételő halkan böföntett egyet.

* * *

Ugyanebben az órában a zémegeyi válság-stáb ülésén Hencse-Hedrehelyi és Skalicky elvtársak az ellenakciót nyilvánították sikeresnek, és ünnepélyesen felozlatták magukat. Miután ez megtörtént, az asztalról felállva Skalicky elvtárs megkérdezte Csupor elvtársat:

– Mondja, Csupor elvtárs, miért nem tudunk eddig erről a zémegeyi korabarokk Mihajlovits Farkasról?

Kiderült, Csupor elvtárs most halotta első ízben ezt a nevet.

– Hát az az izé, akinek a zenéjét a Barokk-trió játszotta – emlékezett idegesen Hencse-Hedrehelyi elvtárs.

Csupor elvtárs még a trióra sem emlékezett. Szabadkozott, hogy egyrészt *zenében nem eléggé muzikális*, másrészt pedig teljesen el volt foglalva a töltögetéssel. Mentségét elfogadták, de azért megjegyezték, hogy akkor miért ő kíséretet mindenhová (vagyis főleg Olaszországba, Japánba és Braziliába, nem annyira Csehszlovákiába és Bulgáriába) a szocióvári kamarakórust.

Csupor elvtársat most már hivatalból sem hagyta nyugodni ez a Mihajlovits Farkas, annál inkább sem, mert ez akár *össze-európai nyilvánosságot* is jelenthetett volna mind Szocióvárnak, mind Zéme gyének, de még Kodály országának is. Mindazonáltal nemcsak hogy Mihajlovits Farkasnak, de még a Barokk-triónak sem jutottak nyomára, sem a zéme gyei helytörténetészek, sem a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete. Az a fantomkép, amely összeállt róluk egyáltalán nem hasonlított egy barokk trióra: egy frakkos (aki több szemtanú szerint nem is zenélt, csak a fejét ingatta, de nem a zene, hanem egy „ejnye-bejnye” ütemére), egy pepitazakós (akinek hangszerére senki sem, pipájára annál többen emlékeztek), és egy tvisztpulóveres macskaképjű (akinek viszont 29 féle hangszerrel tulajdonított a kilenc pontosan emlékező szem – és fültanu). Végre valaki, egy nyujdíjas jogász, aki minden értelmiségi ankéton (immár három éve voltak ilyenek Zéme gyében) kényes kérdéseket tett fel, azt is felvetette, hogy egyáltalán honnan tudja bárki is, hogy Mihajlovits Farkas zenéjét játszotta a Barokk-trió. Erre aztán senki semmiféle választ nem tudott adni, mire a nyugdíjas értelmiségi megadta a kegyelem döfést: Mihajlovits Farkas igenis létezett, méghozzá az ő ükapja volt, de nem zenész, hanem kádármester, amit a mesterlevelével is tud bizonyítani. A mesterlevél azonnal a szocióvári helytörténeti gyűjteménybe került, a Barokk-triót pedig két héten belül létrehozták a szocióvári zeneiskola tanárai. Határozottan elvetették Csupor elvtársnak azt a javaslatát, hogy a korabarokkot frakkban, pepita zakóban és tvisztpulóverben játszzák. Talpig feketében játszottak, és kizárólag csak TŰSZI-temetéseken.

II.

A SZÁMLÁLÓBIZTOS

Olvasószámlálás

A Szemüveges már a kirajzás első napjának délelőttjén elfoglalta posztját Szocióváron a háromszorosan kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtárral szemközti ház árkádjai alatt, pontosan a térképen megjelölt helyen. A Zémegeyi Idegenforgalmi Vállalat által kiadott térképen a könyvtár épülete jogosan szerepelt a műemlékek között, hiszen a háromszorosan kiváló intézmény egy csaknem kétszáz éves borkereskedő-házban kapott helyet 1949-ben, és reménytelenül bele is szorult az azóta már megtízszereződő állományával. Letették ugyan immár nyolc éve az új szocióvári városi könyvtár alapkövét, még hozzá *megyei szintű* ceremónia keretében, de három évre rá már annyira benőtte a bozót, hogy a város legfurfangosabb nyomozó-úttörői sem találták meg, pedig a feladat teljesítése legalább tizenöt pontot jelentett volna a helyismereti vetélkedőn. Megtalálta viszont – ki tudja mi vagy ki vezette nyomra – egy *urbánus* szociográfus, aki az Élet és Irodalomban kezdte *szellőztetni* az ügyet, akit ezért Hencse-Hedrehelyi elvtárs felvétellett a Zémegeyében nem kívánatos személyek listájára, amelyen már több szociográfus és szociológus, jó pár író és riporter, de még humángenetikus, ornitológus, geofizikus és bányamérnök is szerepelt, utóbbiak TIT-előadók, akiknek azt vetették szemükre, hogy *zémegeellenesen* aktualizáltak. A szociográfus ÉS-glosszája után a gazt lekaszálták és a telket bekerítették, így aztán sem nyomolvasó úttörők, sem *urbánus* szociográfusok nem háborgathatták az alapkövet, amelyre az elhelyezését és elfeledését követő hatodik évben nagy hirtelen egy *vegyes rendeltetésű székház* épült, amelyben helyet kapott a Népfront, az MHSZ, a SZMT, a Vöröskereszt, a Nőtanács, a MTESZ, a TIT és a polgári védelem, amelyek eddig a szocióvári pártházban, vagyis a *pébévében* vendégeskedtek. (A *vegyes rendeltetésű székház* hamarosan megkapta a *kispébévé* nevet, holott ez az épület éppen kétszer akkora volt, mint a *nagypébévé*.)

A TEKE (vagyis a Településeink könyvtári ellátottsága) című módszertani kiadványból (amelyet évenként a Könyvtártudományi Kamara jelentetett meg) bárki kiokumulálhatta, hogy a harmincötezer lakosú

Szocióvár közművelődési könyvtárainak össz-alapterülete nem éri el a negyedennyi lakosú Pécsvárad, Pilisvörösvár, Szentgotthárd, Kisbér, Mezőberény könyvtárainak alapterületét. A borkereskedői ház egykori lakói kevéssel is beérték, ami a fenti élethez szükséges volt, ám a házhoz tartozó pincék alapterülete már egy ekkora város könyvtárának is elegendő lett volna. Fel is vetődött, hogy a kinőtt könyvtár lefelé is terjeszkedhetne, de a megyei KÖJÁL „ember számára alkalmatlannak” minősítette a pincerendszert, és csak a raktár és a helytörténeti részleg odatelepítését engedélyezte, így téve különbséget az ember és a könyvtáros között. Az előbbiekből az utóbbiakat Töttösi bácsi (a raktáros), valamint Pápczi Péter (a helyismereti részleg vezetője) és több tucatnyi társadalmi aktívája képviselték, akiknek buzgalmát és hősi helyállását még szigorú megyei KÖJÁL is többszörös szóbeli elismerésben részesítette. Körülbelül ennyit tudott meg a *mágneses statisztikájáról* országos hírfűvé lett John Brown Városi és Járási Könyvtárról a Szemüveges a TEKÉ-ből és a Könyvtártudományi Kamara szakkönyvtárában található kiszállási jelentésekből, de most mindezt megpróbálta *kiszellőztetni* fejéből, hogy teljes energiájával a könyvtárba belépő és onnan kilépő *maneifeszt olvasók áramlására* összpontosíthasson. A *folyamatot* – áldotta szerencséjét – nyitástól kezdve követhette.

Mindössze négy számlálóbiztosnak sikerült a tervezett időben posztjára jutni: a másik három kivételesen jól bírta az italt, a Szemüveges pedig a *metarutaszkorbinnak* köszönhette sikeres menekülését. A ráosztott *töltögetőnek* (aki a balkezén hordott karikagyűrű alapján menyasszony lehetett) ugyanis sűrűn szabadkozva adta tudtára, hogy a *fránya* szemcsepp (meg is nevezte: a metarutaszkorbin) és az alkohol *antagonisztikus* ellentétben vannak egymással. A töltögető ezt hallván megrémült, egy pillanatra ki is esett szerepéből („Mondja, most mit csináljak magával?”, kérdezte magától a Szemüvegestől), majd elszaladt – tanácsot kérni az ellenakció ilyen problémák orvoslására kijelölt *diszpécseréhez*. Kisvártatva mint *beszélgető* folytatta a Szemüveges *megdolgozását*, vagyis (az utasítás szerint) *kedves rámenősséggel* faggatni kezdte a Szemüvegest jöttük céljáról. Amikor a Szemüveges – ahogy azt a forгатókönyv előírta – gyermekkorától kezdett mesélni, ő is így tett, csak hogy ő annyira belelendült, hogy azon kapta magát, hogy már jó félórája a vőlegényéről mesél. Ekkor a menyasszony zavarában, vagy éppen az utasítást követve – ezt a Szemüvegesnek nem sikerült megéreznie, pedig roppant módon szerette volna – táncolni hívta *emberét*, kedves rámenősséggel megemlítve, hogy a metarutaszkorbin és a tánc bizonyára nem állnak egymással antagonisztikus ellentétben. A Szemüvegesnek azonban most igazán könnyű dolga volt, mert alakoskodás nélkül kijelenthette, hogy ő még életében nem táncolt. Amire viszont ő nem számított: ezt a menyasszony készségesen elhitte. És csak bonyolította a helyzetet az, hogy eközben akkorát villant

a szeme, hogy fényénél minden trükk nevetségesen miszlikké pöndörödött össze. A villanás után már számítani lehetett arra, hogy a menyasszony kedves rámenősséggel közölni fogja, hogy sebjaj, akkor ő most megtanítja táncolni a Szemüveget. Amire megint nem számított a Szemüveges: ezt nem kedves rámenősséggel, hanem egyszerűen csak kedvesen közölte, így aztán a Szemüveges semmi mással nem válaszolhatott, mint azzal, hogy ő is megígérte, hogy nem táncol mással. Ő viszont egyáltalán nem ígért ilyesmit senkinek, még a vőlegényének sem, nyugtatta meg kedvesen a menyasszony, nyomatékuul fordított egyet a jegygyűrűjén, hogy elhárítsa a rontást.

– De én tényleg megígértem Laurának – motyogta a Szemüveges zavartan.

– Én viszont tényleg nem ígértem meg Dezsőnek – felelte a menyasszony, s mindkét karját (kezei eközben virágokká váltak) a Szemüveges felé nyújtotta.

A Szemüveges meg sem moccant. Imádkozni próbált, de csak az jutott eszébe, hogy „élni se, halni se nélküléd immár”, ami persze megint csak bonyolította a helyzetet. A menyasszony erre hírtelen elcsüggedt, majd haragosan kifakadt:

– Mondja meg nekem, de őszintén, hogyan nevezhetnek egy vőlegényt Dezsőnek, még hozzá Vizeczky Dezsőnek? Ráadásul egy fehérbőrű óriásgyermeket! Ezt magyarázza meg, ha mégis csak szeret egy kicsit!

A Szemüvegesnek most már igazán könnyű dolga volt, hiszen a menyasszony bőséges elbeszéléséből jól ismerte már Vizeczky Dezsőt, számos értékével és ezekhez képest nevetségesen kevés gyarlóságával együtt. Magyarázatni kezdte a hüppögő menyasszonynak, akinek szemei eközben akkorát villantak, mint egy pulzár, hogy Vizeczki Dezső sokkalta több, mint egy *hangalak*, mert Vizeczky Dezső személy, vagyis értékek egyedi alakzata, ami összességében már nem is egyszerűen érték, hanem immár *lekötött vegyérték*.

– Látom, maga mégis csak szeret egy kicsit – sóhajtott a menyasszony, de már nem villant.

A Szemüveges immár szabad volt, és egy óvatlan pillanatban élt is szabadságával. Szerencsésen elérte a forgatókönyvben megjelölt szocióvári buszt, majd másfél óra múlva helyét elfoglalva feladatába vethette magát.

Maga a feladat eléggé egyszerű volt, és mégsem egészen az: egyetlen strigulára kellett redukálnia a könyvtár kapuján be- és kilépőket, elvonatkoztatva egyéb dimenzióiktól. Eltekintve például attól, hogy „minden ember fenség”, meg attól is, hogy minden ember értékek egyedi alakzata. Azért sem volt ez annyira könnyű, mint azt gondolta, mert addig – már hat éve dolgozott a Könyvtártudományi Kamara Olvasáskutatási Osztá-

lyán – készen kapott adatokkal *operált*. Így vizsgálta a *lemorzsolódó* könyvtári olvasókat, a *manifeszt* és a *látens* olvasók arányát, a könyvtárhasználók *könyvtárképét*, az olvasmányok *szekvenciáját*, a *könyvtári állomány* kihasználtságát, valamint a *duplikált* könyvtári tagságot.

* * *

Az a ház, amelynek árkádjá alatt *kialakította* megfigyelőállását, a szemközi oldalon lévő műemlék és műemlék-jellegű polgárházak *ellen-súlyozására* épült 1951-ben, és Bányászháznak nevezték el. Mivel azonban Zémegyében egyetlen igazi bánya sem akadt (csupán néhány homok- és sóderbánya), hamarosan Vasasházra változtatták nevét. Csak-hogy Szocióváron igazi vasas sem igen akadt (csupán a vasedény eladói és néhány épületlakatos), a Vasasházba fejesek költöztek be, akik aztán a hatvanas évek végén szépen átköltöztek a kertvárosba. Hogy valami nevezetessége mégis maradjon a Vasasháznak, *árkádosították*, és az árkádok alá egy vasedény bolt, egy bisztró és egy gyógynövény szaküzlet került. A Szemüveges több okból is azt ítélte legjobb megoldásnak, hogy a gyógynövény szaküzlet elé telepedik. Legelőször is azért, mert ennek a forgalma meg sem közelítette a másik kettőét, aztán itt kellett legkevésbé tartania attól, hogy feldöntik fémvázás vászonszékével, az ölében tartott keményfedelű dossziéra felszerelt táblázataival és meglehetősen drága teodolitjával együtt.

A teodolitot a Könyvtártudományi Kamara könyvtártervezés módszertanával foglalkozó munkatársa bocsátotta rendelkezésére azzal, hogy az *okos műszer* segítségére lehet a manifeszt olvasóknak a „gyerek”, az „ifjú”, a középkorú”, és az „idős” kategóriákba sorolásában és nemük megállapításában. Használatához azonban két feltétel hiányzott: egy figurán, aki a lécet tartotta volna, és az is, hogy a testmagasság egyértelműen utaljon az életkorra, így aztán a teodolit visszakerült a Szemüveges lábánál fekvő műszertáskába, és maradt egyetlen mérőeszközének a meglehetősen pontos becslésekre képes *szakszem*. Így nevezte ezt az egyszerű, de hatékonynak bizonyuló módszert Kaposvári Kálmán, a Szemüveges főnöke a Könyvtáros hasábjain a „Mire jók a felmérések és hogyan készítik őket az olvasáskutatók?” című vitacikkében. Az Olvasáskutatói Osztály vezetője sikerrel verte vissza annak a szakszervezeti könyvtárosnak a támadását, aki egyenesen „mihaszra a kispolgári áltudománynak” nevezte az olvasáskutatást, magukat az olvasáskutatókat pedig „hasszámokkal dobálózó pesszimista alábecslőknek”. A szakszem (együttal a Szemüvegesé) tehát sorra alakította át az élő – és ezért meglehetősen megragadhatatlan – olvasókat jól kezelhető *strigulákká*, vagyis *olvasáskutatósi alapadatá*

Hamarosan belelendült, gyorsan teltek az órák, és csak azért nem mondhatta a költővel együtt, hogy „bársonyon futnak perceim”, mert bármennyire is kellemes volt megpillantani, dönteni és regisztrálni, azért azt is tudomásul kellett vennie, hogy a Mogyoróssy Gyuri által elképzelt *empirikus valóság* aligha fér bele a Mogyoróssy Gyuri által elképzelt *rendszerbe*. Főnöke (aki annak idején ugyanabban a népművészeti együttesben táncolt, mint Mogyoróssy Gyuri, de időben átnyergelt az irodalomszociológiára) nagyon bízta a Szemüvegest, hogy ha szükségét látja, bátran váltson módszert („légyen az akár a hermeneutika”) ezt azonban ebben a helyzetben a Szemüveges elképzeltetlenné tartotta, hiszen ily módon lehetetlenné vált volna a különböző helyekről összegyűjtött adatok összevetése, ami – és ezt főnöke biztosra vette – amúgyis a Könyvtártudományi Kamara Olvasáskutatási Osztályának feladata lesz.

Nem maradt hát más, mint megpillantani, dönteni és regisztrálni, majd elhelyezni a strigulává vált olvasókat annak a rendszernek a bugyriában, amit a Minisztérium dolgozott ki erre az alkalomra. Csakhogy eléggé sokan nem igen találták a helyüket Mogyoróssy Gyuri rendszerében, például: 1/ a koravén gyerekek, 2/ a szakáll mögé rejtőzök, 3/ a korán elhervadók, akármilyen szép is volt hervadásuk, 4/ a dinamizmusukat hajlott korukig megőrzők, s ettől peckesen járók, 5/ az átmenetileg idősebbnek látszó betegek, 6/ az örömtől megfiatalodók, 7/ az arctalanok, 8/ az örökifjak, 9/ a férfias nők és a nőies férfiak, 10/ az őrangyalok. A Szemüveges idáig jutott a *rendhagyó esetek* feljegyzésében. Akadt még egyéb kellemetlenség is bőven, de ezek így-úgy belefértek a rendszerbe. Azonosíthatók és a valódi striguláktól gondosan elválaszthatók voltak például: 1/ a könyvtárosok, akik egy nagy kulccsal kezükben siettek vagy szaladtak ki a főbejáraton, hogy a kerten át bejussanak a nagy kulccsal zárt mellékhelyiségbe, 2/ a valamit (könyvet, bevásárlótáskát, esernyőt, táskát, gyereket, üres madárkalitkát, éppen felet ütő faliórát) ott felejtő és azokért visszatérők, 3/ a postás, a lottóárus, a kézbesítő, 4/ két általános iskolai osztály és egy napköziscsoport, akik valószínűleg *könyvtári foglalkozáson* vettek részt, 5/ az a hat személy, akik a szomszéd épületben működő ügyvédi munkaközösség helyett tévedésből a könyvtárba nyitottak be (vagyis pontosabban csak az a három, akiket nem sikerült beíratni Jolikának és Gittukának, amiről persze a Szemüvegesnek nem lehetett tudomása), 6/ egy fiatalember, aki először virágcsokorral, másodszer őszibarackkal, harmadszor pedig a már jól ismert kulccsal vonult ki-be, feltehetően ismerős vagy udvarló minőségben. Mindezekre a rendhagyó esetekre nem szolgált semmiféle instrukcióval a forgatókönyv, de egy hivatásos olvasáskutatónak éppen ezek jelentették a feladat savátborsát, a nehézséget meg a csemegét is.

Ami magukat a *strigulákat* illeti, megtisztítva az *álstriguláktól* az első napon nem gyűlt össze (persze az iskolásokat sem számítva) több, mint 112, a második napon (ekkor három órával tovább volt nyitva) pedig 153. Ez inkább egy olyan fiókkönyvtár forgalmának felelt volna meg, amelynek egy kilométeres körzetében egy vagy két másik könyvtár is működik. Ez a 112 fő tulajdonképpen 115, a 153 fő pedig 157 volt azokkal együtt, akik gyanútlanul a doktor ezt vagy azt keresték, és hamarosan mint újdonsült könyvtári tagok, jogtudományi könyvekkel megpakolva távoztak. A jogi munkákon kívül egyikük még Gadamer Igazság és módszer című művét, másikuk pedig a Mátyás, az igazságos című anekdotagyűjteményt is magával vitte. Ez azonban mindössze annyit jelentett, hogy a Szemüveges hibaszálaléka egyik napon sem haladta meg a négy százalékot, tehát jócskán a Minisztérium által megengedett tíz százalék alatt maradt. Más kérdés, hogy a Könyvtártudományi Kamara csak öt, maga a Szemüveges pedig csak egy hibaszázalékot engedett meg.

Többet is meg kevesebbet is végzett tehát a Szemüveges, mint szeretett volna. Azt mindenesetre megtette, amit a kirajzás számlálóbiztosától elvártak: egy pillanatra sem hagyta el posztját. Mivel jócskán késett az *anyagbegyűjtő*, arra is maradt ideje, hogy az „összesen” rovatokat is kitöltse. Ezt már zseblámpája fényénél művelte, háromnegyed kilenckor. Bár a forgatókönyv szerint elég lett volna kilencig kitartania, úgy érezte, egy hivatásos olvasáskutatótól jóval többet is megkövetelhet a kirajzás vezérkara. Így aztán tizenegy óráig várakozott, egyre idegesebben, azután szálláshelyére, a vasutas munkásszállásra ment, hogy immár második éjszakáját töltse Szocióváron.

* * *

Abból, hogy nem jöttek érte, a Szemüveges arra következtetett, hogy nyilván ő is azok közé tartozik, akiket valamilyen utómunkálatra Zémegeyében tartanak. Erre – mint hivatásos – számíthatott is. Úgy döntött, hogy amíg nem kap másféle utasítást, folytatja a megfigyelést, esetleg saját módszerekkel kombinálva a központilag előírtakat. Miként a forgatókönyv az ilyen helyzetekre előírta, elkészítette és letisztázta az összegezést, hogy másnap reggel expressz-ajánlott küldeményként feladhassa KIRAJZÁS jeligével a forgatókönyvben megjelölt rejtjeles címre. Az összegezés egyébként a következőket tartalmazta:

A 329 sz. megfigyelési helyen működő közművelődési intézmény (a Háromszorosan Kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtár) egyéni használói folyó év szeptember 28-án és 29-én, nyitástól zárásig, összesen 17 óra leforgása alatt (nem számítva a három csoportban, egy-egy felnőtt kísérővel érkező összesen 113 felső tagozatos általános iskolás diákot):

gyerek	23
ifjú	21
középkorú	18
idős	88
inkább gyerek, mint ifjú	8
inkább ifjú, mint középkorú	2
inkább középkorú, mint ifjú	3
inkább ifjú, mint gyerek	2
inkább idős, mint középkorú	10
összesen:	175fő

férfi	65
nő	94
inkább nő, mint férfi	5
inkább férfi, mint nő	9
angyal (??)	2
Összesen:	175fő

Megjegyzések:

- 1/ Amennyiben az ügyvédi munkaközösség épületét a könyvtárral összetévesztők, valamint a könyvtári foglalkozáson résztvevő diákok egy részét (vagy egészét), továbbá a postást, a kézbesítőt, a lottóárust és egy feltehetően udvarolgotó fiatalembert is beíratkoztatták (igaz, annak kicsi a valószínűsége, hogy – amennyiben ez megesett – nem jóval előbb történt), a felmérés időszakában a könyvtárat használók száma jelentős mértékben megnövekedhet.
- 2/ Jól érzékelhető, hogy a könyvtárakból is elsősorban ugyanaz a korosztály hiányzik, amely a művelődési házakból, a TIT-előadásokról és a templomokból is: a 31–60 évesek.
- 3/ A munkám közben megszólító járókelőktől (33 fő) megkérdeztem, tudják-e hol van a városi könyvtár, és hogy használják-e. 12-en tudták, közülük 4-en használták is, 2-en nem tudták, de használták, ami újrolag bebizonyítja a látens olvasók viszonylag magas arányát.
- 4/ A Tünde nevű bisztróba a felmérés időszakában 1899 betérés történt, ami – figyelembe véve a becslésem szerint legalább 40 százalékot jelentő többszörösen betérőket – legalább 750 betérőt jelent. A vasedény szaküzletben 831-en, a gyógy-

növény szaküzletben 183-an vásároltak. A biszt-
róba betérők közül 32-en fordultak meg a vase-
dény szaküzletben, 11-en a gyógynövény szaküz-
letben, és 2-en a könyvtárban (akik közül az
egyik a feltételezett udvarló volt).

Már éjfél felé járt, amikor sor került a három füzetre, az
ÖRÖMEIM, a LEVELEK LAURÁHOZ és a MINDENES feliratot vi-
selőkre. Mindhármat kinyitotta. A legutóbbi csaknem tele volt, az öröm-
füzet pedig még teljesen üres, igaz ezt még csak néhány hónapja rendsze-
resítette a Szemüveges. Az üreset húzta maga elé, és körülnézett a szobá-
ban. Négy vaságy, egy kijáró ajtajú akasztós szekrény, egy házirend, fal-
hoz kent szűnyogok és egy magányos cédrus reprodukció. Odahúzta ma-
gához a mindenes-füzetet, és beleírta a látottakat. Becsukta, és a másik
két füzetet vette maga elé. A leveles-füzetbe kezdett írni:

Kedves Laura,

most fogok először beleírni az öröm-füzetbe.

És most áthajolt az öröm-füzethez:

Hajnaltájban Zémegeye határán (és valami másnak is a hatá-
rán) a lámaarcú (egy menyasszony, Vizeczky Dezsőé) jeggyű-
rűje balra forgatásával kiiktatja magát az áramkörből. És felvil-
lan.

Végigolvasta, majd áthúzta az egészet, kitépte a lapot, összegyűrte, s
folytatta a levelet:

Ne haragudj, Laurám, de ez így nem megy! Csak úgy kimonda-
ni, hogy tessék minden áldott (?) nap örülni valaminek?! Mit
szólnál egy VILLANÁSOK-füzethez? Vagy mégis Neked írjam
meg? Neked inkább panaszkodnék...

Az összegyűrt lapot kisímfította, és a szöveget bemásolta a mindenes-
füzetbe. Ezután folytatta a levelet:

Van itt velem egy nagyon magányos Magányos cédrus. És Te
hol vagy? Miért nem velem?

Villanások

Szombati nap következett (a könyvtár 10-től 18 óráig tartott nyitva) 92 betérővel (nem számítva a postást és az udvarlót). Az életkori és nemi megoszlás nem tért el lényegesen az előző napitól, csupán az egyértelműen besoroltak aránya növekedett valamelyest, ami a Szemüveget ugyan-csak elgondolkodtatta, olyannyira, hogy a reggel várásolt három füzet másodikára (az első már a VILLANÁSOK feliratot viselte) felkerült a MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK felirat, bele pedig (este fél kilenkor a Magányos cédrus tövében) a következő előfeltevések:

- hétvégére az emberek (vagy általában a dolgok?) egyértelműbbé válnak – – alig valószínű
- a mai napon véletlenül könnyebben kategorizálható olvasók jöttek a szocióvári városi könyvtárba – – picit valószínű
- ma magabiztosabb voltam (mitől? a gyakorlattól?) – – kicsit valószínű
- ma türelmetlenebb voltam (mert ittfelajítottak vagy elfelejtették közölni, miért tartottak itt) – – lehetséges

A forgatókönyv szerint minden számlálóbiztosnak visszarendelésig a helyén kell maradnia, ezért a Szemüveges nem a Minisztériumba, hanem főnökének írt, hogy ő próbálja meg Mogyoróssy Gyuritól kiszedni, hogy mi a szándéka ővele.

* * *

Másnap (vasárnap) a John Brown Városi és Járási Könyvtár nem volt nyitva. Ezt azért a Szemüveges mindenesetre ellenőrizte. És jól is tette, ugyanis 11 óra előtt három perccel, 11 óra után 2 perccel, majd negyed tizenkettő előtt egy perccel beengedtek egy-egy háromszor kopogtató személyt. Az első egy *inkább idős, mint középkorú* nő volt, bifocalis szemüveggel, határozott léptekkel, két degeszre tömött vásárlószatyórral, amelyekben dosszié-méret papírok (kérdőívek? újságok? kézirat?) voltak. A második egy diáklány külsejű lány, lezserül viselt vastag pullóverben

(alatta feliratos trikó, alatta *átlagosnál nagyobb volumenű* keblek), kezében sporttáska (tele valamivel). A harmadik, igen, a harmadik maga volt a *menyasszony*, vagy pedig egy hozzá hihetetlenül hasonló *lámaarcú* lány (asszony, menyasszony). A Szemüveges délután fél háromig várt, hogy kijöjvőt *regisztrálhasson*, s csak azért nem tovább, mert kezdte azzal gyanúsítani magát, hogy már talán csak a lámaarcú miatt vár. Ez alkalommal nem bonyolódott elfeltevésekbe, hiszen eléggé nyilvánvaló volt, hogy többféle *legális* okuk is lehetett a vasárnapi huzamosabb benntartózkodásra (beleértve az ott-ebédelést is): 1/ bármilyen határidős munka befejezése (akár családtagok, akár alkalmi segítők bevonásával), 2/ egy hétfőn nyíló kiállítás előkészületeinek befejezése, 3/ egy olvasópályázat pályamunkáinak kiértékelése (ez utóbbi tűnt legvalószínűbbnek).

Arra is számítva, hogy bármely pillanatban visszarendelhetik, a Szemüveges a délután hátralévő részét illetően a városnézés mellett döntött, hiszen most járt első ízben Szocióváron, vagyis tulajdonképpen még nem is igen járt Budapesten kívül sehol sem. Volt az óvári negyedben egy-két turisztikai csemege (egy tizenöt méteres római útszakasz, egy sarokbástya-maradvány, néhány zárterkélyes, belsőudvaros, álhomlokzatos késő- reneszánsz lakóház, egy korábbi épületmaradványok felhasználásával épült korabarokk karmelita templom és rendház), de másutt is akadt néhány figyelemre méltó műemlék (egy klasszicista patika 1823-ból, egy szecessziós városi fürdő 1899-ből, egy Árkay-tervezte evangélikus templom). Ami azonban legfőképpen érdekelte a Szemüvegest, az a helyi lakosokról elnevezett utcák emléktáblái (egy hatvanas évek végén elkezdődő és hamar megszakadó városfejlesztési kísérlet maradványai) és az egyik kollégája által „kivételesen ocsmánynak” minősített betonbarcikai városrész (Szocióvár ötvenes években épült úgynevezett szocialista kerülete) volt.

A városnézésből azonban semmi sem lett. Okán a Szemüveges hetekig töprenghetett Ez pedig nem volt más, mint a könyvtárnak szánt alapkőre nagyhírtelen ráépített vegyes rendeltetésű székház (vagyis a *kispébévébé*) földszintjén megrendezett *díszmacskakiállítás*. Azért is okozhattak a történetek több hétre való fejtörést a Szemüvegesnek, mert a macskát (kiváltképpen a díszmacskákat) kifejezetten utálta, sőt egy kicsit még félt is tőlük, még 27 éves korában is, amiképpen a tollseprűtől is. (Mi sem jellemzőbb erre a macska-komplexusára, hogy T.S. Eliot költészetével is a macskák miatt szakított.) Töprengése közben az is eszébe jutott, hogy valószínűtlenül sokáig (egészen 14 éves koráig) abban a hitben élt, hogy a macska *nőnemű* állat, és a kandúr egy másik állatfajta. („Nőgyűlölet? Nőimádat? Komplexus? Vagy inkább információhiány?” írta este a villanás-füzetbe.)

Nem kevesebbet, mint 2 óra 40 percet töltött a Szemüveges a díszmacska-kiállításon. Először is belenézett (tizenöt-húsz másodpercig)

mindegyikük szemébe (erre elment 1 óra 32 perc), és csak ezután vette észre, hogy az elnyert díjakon és a forintban kifejezett értéken kívül nevek is szerepeltek a táblácskákon, amelyek egyike a macskáé volt. Hogy melyik, azt minden esetben egyértelműen meg lehetett állapítani, hiszen egy Tóth Györgyné mellé egy Rinyaszentléleki Bubu, egy Varga Károly mellé Pécsi-Demír Hajnal került. A macskanevek (izgatottan és szégyenkezve fel is jegyzett belőlük jó néhányat: Hajósy-Virtuóz Angéla, Landorhegyi Melinda, Deél-Dondoszi Perdita, Zempléni-Félix Konzília, Kanizsai Zéta-Cecília, Hodász-Vári Priscilla Kinga) valahol *nagyon belül* érintették meg, mert nem kitalációk, nem afféle dadaizmusok voltak, hanem – bármily bizarrak és groteszkek – elképesztően hitelesek. Nem egyszerűen egyedi jelenségek, hanem egyéniségek megnevezései voltak, villogó szempároké. Ami pedig a legkülönösebb volt: a nevek önmagukban is éltek. Akkor is, amikor – a 2 óra 40 perc elteltével – a közeli parkban olvasgatta, vagyis inkább érintgette őket. Pusztá érintésre felvillantak és bizsergettek. („Hát nem iszonyatos giccsek?“, kérdezte néhány nap múlva önmagától a Szemüveges a villanás-füzetben. „Nem!“, kiabált vissza, „Mert pulzálnak!“)

Más alkalommal (vagyis eddig mindenkor) valamiféle *rendszerben* helyezte volna el a macskákat (akár gazdáik, akár nevük, akár szemük alapján), vagy pedig egy *kétdimenziós mátrixot* szerkesztve egymásra vonatkoztatta volna őket (úgy mint: macskanevek versus gazdanevek, macskanevek versus díjak, macskaszemek versus macskanevek és így tovább). Ez alkalommal azonban egészen máshoz támadt kedve: *megnevezni* a lámaarcú menyasszonyt. Háromszor is megkérdezte magától, hogy valóban ezt akarja, és amikor harmadszor is mindent elsőprő igenel válaszolt, komolyan megjijedt, de azért mégis belevágott. Az első próbálkozás sikertelennek bizonyult, mert csak Vizeczky Dezső neve ugrott be. Másodikra, szerencséjére, Vizeczky Dezső kijózanította: menyasszonya nemcsak vele, hanem az ifjúsági mozgalommal is el van jegyezve.

Többet nem próbálkozott. Úgy döntött, *levezetéképpen* kényelmesen megvacsorázik, ám végül is – ugyan kifejezetten utálta – egy hamburgernél kötött ki, amellyel elsétált a John Brown Városi és Járási Könyvtárhoz, hogy még egyszer ellenőrizze. Kilencig tartotta szemmel a főbejáratot, de semmit sem *észlelt*. Valószínűnek látszott, hogy a háromszor kopogók már korábban hazamentek.

Még három-négy órát kóborolt a meglehetősen sötét városban, de ez már csak ezért sem lehetett városnézés, mert nem nézett, csak *észlelt*, meghozzá kizárólag macskákat.

Másnap (hétfőn) reggel a Szemüveges nagyon keményen elhatározta, hogy még egyszer nem engedi magát ilyen csúnyán kiközököltetni úgy, mint az előző napon. Bár agyát – mint bármely ébredésekor – most is kristálytisztának érezte (több mint hetven macska nevét volt képes felsorolni), a reggeli után elfogyasztotta (éppen a macskák ellen) élete első feketekávéját. Aznapra két feladatot tűzött ki maga elé: egy *kötelezőt* és egy *szabadon választottat*. A kötelező (ezt tervezte minden páratlan órára) ugyanabból állott, amit eddig csinált (olvasószámlálás), azzal a megszorítással, hogy megpróbálja minimalizálni a *kategóriákból kilógó* eseteket. A szabadon választott feladatnak (ez minden páros órában aktuális) az olvasók *előrejelzését* választotta: az óváros felől érkezők közül *kijelölni* azokat, akikről feltételezhető, hogy a könyvtár felé igyekeznek.

A kötelezővel kezdte. Úgy döntött, az első órában még *nem csinálja élesben*, még csak a támpontokat gyűjti a nem és az életkor minden eddiginél sikeresebb behatározásához. Össze is gyűlt jónéhány, s a Szemüveges elégedetten állapította meg, hogy néhány *paraméter* mindkét *dimenzióban* (az életkoriban és a nemiben) egyaránt alkalmazható, ám azt is *be* kellett látnia, hogy némelyik korántsem *automatikusan*. Rá kellett jönnie például, hogy a könnyed járás korántsem csak a fiataloké, miként – ez is meglepte – a fiatalos keblek és a kihívó mosoly sem. „A feszes kebel ez esetben semmivel sem több, mint valószínűség, és így közvetlenül kor-paraméternek nem használható”, írta bele a ládához tett táskából kihalászott módszertan-füzetbe.

Még egy órát megszavazott ezekre a kebel-ügyekre, mert ilyesmivel még az olvasáskutatás művelése (a látens és manifeszt könyvtári tagság, a lemorzsolódó olvasók, a kettős és többes könyvtári tagság vizsgálata) közben nem találkozhatott, a magánéletében pedig még kevésbé. Fontosnak tartotta, hogy legelőször is összegyűjtse a tárgyjal (nőnemű manifeszt olvasók keblei) kapcsolatos előítéleteit és előzetes ítéleteit. Ezért először is megpróbálta *kapásból* befejezni azt a mondatot, amely így kezdődik (a már sikerrel alkalmazott „A könyvtár egy olyan hely...” analógiájára) „A kebel...”. Öt kísérletet írt elő. Az első kettő *magától jött*, a másik harmat erőltetni kellett:

- 1/ A kebel a nők melle.
- 2/ A kebel patetikusan hangzik, pedig eléggé közönséges (mindennapi) dolgot fejez ki.
- 3/ A kebel kettős (szimmetrikus) szerv, miként a szem, a kar, a láb, a fül, a vese stb.
- 4/ A kebel erogén zóna, s mint ilyen kényes tárgy még egy olvasáskutató számára is.
- 5/ A hasonló keblek is nagyon különféleképpen viselhetők.

Megpróbálta nagyon tárgyilagosan végigolvasni őket, de sem negatív, sem pozitív irányú előítéletességet nem tapasztalt a tárggyal kapcsolatban, amitől nagyon megkönnyebbült. Áttérhetett előzetes ítéleteire. Megkísérelte összegyűjteni *kebel-élményeit*. Tudta, hogy nem számíthat gazdag élmény-tárra, hiszen olvasáskutatóként a nőolvasót is csak könyvtárgy szerepében vizsgálta, magánemberként pedig jobbára az *egészet* érzekelte a nőkben is. Anyja kebelére nem emlékezhetett, nővére pedig nem volt, így aztán mindjárt Fülöp Cica következhetett. Fülöp Cica előtt ugyanis csupán a kebel képi ábrázolásaival találkozhatott: művészeti albumokban, a Ludas Matyi karikatúráiban, tetovált karokon, *színesnő-fényképeken*, A nő, mint házi orvos című kézikönyvben és Pellérdi Zoli rajzán, aki egy alkalommal a Szemüveges által rajzolt hátsó-indiai tapírért cserében cserében lerajzolta neki 15 éves nővérét.

Fülöp Cica – miként a Szemüveges is – tizenöt és fél éves volt, amikor hetedmagukkal Fülöp Cica nagynénikéjéhez, Ottília nővérhez jártak *némethittanra*. Ottília nővér egészen 1950-ig, az általa „brutálisnak” nevezett felosztásukig Fourier Szent Péter atya rendjének kötelékében állott, mint a rend gimnáziumának latin-görög-német-francia-olasz-angol szakos tanára. A *számkivetés* éveiben Fülöpéknél lakott, takarítani járt *keresztény* családokhoz, őket, hetüket pedig németre és hittanra tanította. Hogy mikor németre és mikor hittanra, azt lehetetlen volt megállapítani, már csak azért is, mert egy alkalommal oroszul is megtanította nekik a Miatyánkot és az Üdvözlégyet, holott ez a nyelv nem tartozott azon hat közé, amelyeket egészen kitűnően tudott. Ottília nővért mindenki – beleértve Fülöpéket is – *dilisnek* tartotta, mert betegesen félt az elektromosságtól, a kutyáktól, a kommunistáktól és a futballistáktól, továbbá a nyelveken és vanília fagyalton kívül minden számkivetésbeli jelenséget kétféle kategóriába sorolt: a *büdöskomcsiba* vagy a *szegény szerencsétlenbe*. Ettől azonban még csak kevesen tartották volna dilisnek Ottília nővért, legfeljebb szegény szerencsétlennek, de ő mindezek mellett *moralitás-játékokat* is írt, és jeles egyházi ünnepekre körömlakk ízű liköröket készített, valamint tortákat, amelyek tetejére pörköltcukor-panelekből összeállított fantázia-épületeket emelt.

A Szemüveges kifejezetten kedvelte Ottília nővért. Szót is értett vele, sőt elolvasta és *műbírálta* a *humoros moralitásjátékokat*, amelyeket Ottília nővér azoknak az egyszerű falusi embereknek írta, akiknek gyerekeit még angolkisasszony korában tanította Kecskemét környéki tanyasi iskolákban, amikor még a legvadabb komondoroktól sem félt, mert azok, tudták *tisztelni* az apácaruhát. Elsősorban humorukon akadt volna bíráltnivaló, mégsem tette, mert ez olyannyira sajátosságosra sikeredett – Fülöpék szerint „bárgyatagra” – hogy a Szemüveges legszívesebben érintetlenül hagyatta volna, de sajnos, Ottília nővér ebben a tekintetben feltétlenül *korszerű* akart lenni, és *utcanyelvi toposzok*

beiktatását kérte. így aztán a Szemüveges kénytelen volt lemerészkedni az utcára, hogy ott *toposzokat* gyűjtsön. Az Ulászló utcában gyűjtött toposzokat azonban lehetetlen volt kisebb-nagyobb változtatások nélkül beiktatni. A lószarból *lócitromot* kellett fabrikálni, hogy minél kevesebb zökkenővel illeszkedhessen a *kellem*, az *illem*, a *lélekörvény*, a *nemes buzgalom*, az *éremény*, a *gúnykacaj*, a *fennen szóla*, a *hites ura*, és a *szívbeli gerjedelem* együttesébe. De még ez sem volt elég, így lett a lócitromból *lópotyogmány*, a lóizéből *lóivarka*, miközben egyre kisebb lett a valószínűsége annak, hogy a falusi és tanyasi (de akár az Ulászló utcai) egyszerű hívek egy kukkot is megértsenek Ottília nővér *erkölcsi üzeneteiből*. Cserébe fáradságos munkájáért Ottília nővér szívesen tanította volna vagy valamennyi általa ismert nyelvre, vagy moralteológiára, ezt azonban a Szemüveges szülei, akik nagynehezen átvészelve az ötvenes éveket éppen kezdtek egyesbe jönni és kisebb szakszervezeti tisztségekben részesülni, kifejezetten ellenezték.

Azzal, hogy nem tartotta dilisnek, csak *érdekesnek*, Ottília nővért, a Szemüveges a társaság peremére került. Különös, hogy éppen Fülöp Cica volt az – pedig ő tartotta Ottília nővért legelviselhetetlenebbnek –, aki még úgy-ahogy tartotta vele a kapcsolatot, ami azért nem volt lebecsülendő, mert Fülöp Cica már egyesületben kézilabdázott, és tagja volt a gimnázium színjátszó társulatának is. Fülöp Cica amennyire *nem tudta értékelni* nénikéje moralitás-játékait, annyira becsülte a Szemüveges műbíráló tevékenységét, és nagyon számított arra, hogy *róluk* is ír majd *műbírálatot*, vagyis az Olasz szalmakalap (Fülöp Cica szülei ezt is *ugyanolyan* bárgyatagnak minősítették) bemutatójáról.

Mindezekután hidegzuhanyként érte a Szemüvegest, hog Ottília nővér az egyik *némethittan* után félrevonta, és szegény szerencsétlennek minősítette őt, mert egy apáca jelenlétében *szemezett* Fülöp Cicával. Ami történt, az mindössze annyi lehetett – most már (a kebel-ügyben kutakodván) tudta, ez sem volt kevés –, hogy szemei Fülöp Cica kebleire tévedhettek, feltehetően azért, mert Fülöp Cica *villogtatta* őket. A következő *némethittanon* aztán tudva és akarva (de mindvégig tárgyilagosan) megtekintette azt, ami miatt igazságtalan vád érte. Fülöp Cica elpirult, Ottília nővér pedig mindkettőjüket – akár Ádámot és Évát az úr – kiküldte. Kint viszont a sorstárs tövig öltötte rá a nyelvét. Ezzel mindkettőjükkel örökre megszakadt a kapcsolata.

Hogy nem csupán különböző volumenű és típusú kebleket lehet megkülönböztetni, hanem például *viselésüket* is, erre Tölgyes Béla, pszicholingvisztikával és könyvtárgépesítéssel foglalkozó kollegája figyelmeztette. Egyébként őt is dilisnek tartotta mindenki, a Szemüveges viszont őt is csak *érdekesnek*. Tölgyes Béla agglegény volt, gyertyát öntött, véccéfeliratokat és rajzokat gyűjtött, míves rátéteseket készített, és ismerősei gyermekeinek óriási radírokat ajándékozott (egy időben ugyanis ra-

dírt is gyűjtött). Érzékelve a megajándékozott és szülei tanácsstalanságát, mindjárt be is mutatta a radírt *működés közben*. Ráfirkált valamit a vendéglátók falára (legtöbbször a családi fényképek alá, s általában azt, hogy „hüje”), majd az ajándék-radírral eltávolította, s összegzésül meg is nevezte az ajándékot: *falradír*. Tölgyes kolléga, meghallva, hogy a Szemüveges szociológiai kiegészítő szakra akar jelentkezni, különböző kutatási irányokra hívta fel a figyelmét: a *kukaszociológiára* (az eldobált tárgyak összetételének vizsgálata különböző társadalmi *miliőkben*), a *sociotrombitológiára* (orrfúvási szokások vizsgálata különböző társadalmi *miliőkben*) és a *ciciológiára*. Ez utóbbit a Szemüveges végképpen nem érezte magáénak, ezért Tölgyes Béla készségesen elmagyarázta (mindig halkán és nagyon lassan, titokzatoskodva beszélt, ezúttal méginkább), hogy a ciciológia a keblek viselési szokásainak vizsgálata különböző társadalmi *miliőkben*. Amikor a kolléga megbizonyosodott arról, hogy a Szemüveges kebel-ügyekben úgyszólván teljesen *laikus*, készséggel elmagyarázta, hogy a kebel nemcsak adottság, hanem csak passzívum, hanem nagyon különböző módon viselhető, például fitogtatható, cipelhető, elviselhető, felvállalható, felemelhető (miként szívünk is), lehorgasztható, kinyilvánítható, felvilantható, idézőjelbe tehető és így tovább. Tölgyes Béla több mint félezer módját tudta megkülönböztetni a *viseletnek*, és már régóta arra lett volna kíváncsi, hogy ez mennyire adottság, mennyire társadalmilag determinált szokás, mennyire az egyéniség kisugárzása. Elvárta a Szemüvegestől, hogy *beleássa magát* ebbe a *problémahalomba*.

A Szemüveges erőt vett magán, s kijelentette, hogy mindhárom téma igencsak gusztustalan. Amint a „gusztustalan” szót kimondta, rajtakapta magát, hogy Ottília nővért szólaltatta meg, méghozzá jellegzetes orrhangján. Tölgyes Béla tágranyiló számárkenyér-kék szemével akkorát csodálkozott, hogy a Szemüveges azonnyomban *elhatárolta* magát Ottília nővértől (bigottnak, ókonzervatívnak, sőt még álszentnek is nevezte, amit rögtön meg is bánt), de Tölgyes Bélán ez mit sem segített. „De miért, miért?”, kérdezgette egyik lábáról a másikra állva, még el is pirult, s zavarában megajándékozta a Szemüvegest egy óriási falradírral.

Úgy döntött, hogy az elkövetkező órákban minden *haladó hagyomány* és minden *tisztességesnek ítélt* módszert fel fog használni, hogy mélyebbre áshassa magát ebben a problémahalmozban. Azt elhatározta, hogy minél nagyobb *viszonyítási alapot* fog képezni, és ezért optimálisra növeli a *mintát*, tehát nemcsak a könyvtárba igyekvők *viseletét* tanulmányozza. Mély lélegzetet vett, mintha légzőkészülék nélkül kellene alámerülnie a *veszélyes vizekbe*, és hozzáfogott a látóterébe érkező keblek viselési módjának *észleléséhez* és *előrendezéséhez*. Mivel azonban ez a kettő egyszerre alig-alig sikerülhetett, ugyanis a *percepcióból* minduntalan *precepció* lett, a *prekoncepció nélküli észlelésnél* döntött.

A viselet-típusok megoszlását illetően az első óra termése így alakult:

asszonyosan	++++	++++	++++	++++	
lányosan	++++	++++	++++		
öreglányosan	++++	++++			
semlegesen	++++	++++			
úttörősen	++++				
kisdobosan	++++				
egyéb módon	++++	++++	++++	++++	++++
	++++	++++			

A többi félelmetesen túlnövő „egyéb” rovat terjedelme egyértelműen azt jelentette, hogy ez az észlelési módszer nemigen működik, mert a többszörösen domború valóság szétpukkan és még annyi sem marad belőlük, mint Micimackó léggömbjéből.

Erősen elszánta magát, hogy akármilyen lesz is, megragadja őket, méghozzá úgy, hogy elhessentve a kínálkozó sémákat, igyekszik minél inkább átadni magát a tiszta észlelésnek. A következő óra, úgy érezte, lényegesen több eredményt hozott:

büszkén	++++	++++	++++	
kihívóan	++++	++++	++++	
rejtve	++++	++++		
sejtetve	++++	++++		
lengetve	++++	++++		
fékentartva	++++	++++		
zárójelbe téve	++++	++++		
nekieresztve	++++			
búnak eresztve	++++			
fennen	++++			
édes teherkén				
rezenéstelenül				
felfelé kerekítve				
lefelé kerekítve				
oldott kéveként				
nyíltan és elvtársiasan				
egyéb	++++	++++	++++	

Igenám, csakhogy ezek már *benyomások* és nem *lenyomatok*, bosszankodott a Szemüveges, de érezte, ebből a helyzetből csak előre lehet menekülni: *megnevezni* őket.

Eleinte meglehetősen bizonytalankodva mondta ki, hogy:

dombor-mű, mellvéd, hömpöly, emelkedő, boltív, csúcsív, lan-
ka, pudding...

Aztán egyre jobban belelendült:

kúnhalom, pannonhalom, Mária-halom, mellesleg, kandika, őzgida, ingóbingó, cicinke...

Végül már egyenesen a szemükbe mondta:

Landorhegyi Melinda, Pécsi-Demir Hajnal, Hodász-Vári Priscilla Kinga, Kanizsai Zéra-Cecília, Hajósy-Virtuóz Angéla.

És az volt benne a legcsodálatosabb, hogy ezek a hölgyek valamennyien macskaszeműek voltak! Ez a felismerés azonban ki is józanította, hiszen ezzel bizonyossá vált, hogy a szemek nélkül nem tudta volna megnevezni a *viseletek* módját, márpedig a szemek egyike-másika ugyancsak villogott, sőt még azt is lehetségesnek tartotta, hogy egyenesen őrá.

Kezdte érezni, csapdába került, hiszen szemekről eredetileg szó sem volt. Különbösen is, mi köze van a szemeknek a *viselethez*, vagyis az olvasáskutatáshoz? Kikérte magának a szemeket, s kijelentette, hogy ez az egész egyszerűen *őrjítő*.

– Nincsen ebben semmi *őrjítő*, fiatal barátom. Ennyire bonyolulttá válik a világ, ha lelassítunk egy-egy pillanatra, például a kebleket gusztálni. Az persze feszíti az embert, ha nem csettinhet, hogy „hű, az anyját!”, „hű, az árgyélusát!”. Bár az árgyélusnak, ugyebár nincsen melle, mert az arkangyélus nemtelen lény. Szóval az az *őrjítő*, fiatal barátom, ha az ember nem értékelheti, mondhatnám úgy is, nem élvezheti az ilyesmit. Nincs igazam? Akkor *őrjítő* mindez, higgye már el, ha az ember gigadt fejjel evez át az élvezettől fogyasztás Szküllája és az aggódva aszketizálás Karübdísze között, anélkül, hogy egyszer is felkiáltana, csak legbelül is, hogy „De bitang jó mellei vannak, édes jó Istenem!”. És tudja fiatal barátom, hogy mi még az *őrjítő*? Ha a keblektől nem látja a többit! És nem veszi észre azt, hogy milyen bölcs is a Gondviselés! Nevezetesen azért, mert a kebelben gyengébben eleresztettek többsége, figyelje csak meg, pompázatos lábakkal és fenékkal kárpótoltatik. Figyelje csak meg, és áldja érte a Teremtőt! És aki, kérdezze csak meg nyugodtan, sem ebben, sem abban? Csak nyugodtan vesse fel, hiszen éppen az ilyen esetekre feni a fogát a Gondviselés! Tudniillik ezek is gyönyörűségek valakinek a szemében! Ezeknek is suttoják, hogy „szerelmem!”, sőt még azt is, hogy „gyönyörűm!” Hát ezt is kalkulálja bele, fiatal barátom!

Egy *inkább ötvenes, mint negyvenes úr* állott mellette-fölötte, illetve már indult is, búcsút intve, vagyis inkább *legyintve* felé. Grafitszürke öltönyt viselt, bordó csokornyakkendőt, és egy hosszú hangszertokot (fagott? harsona? töröksíp?) cipelt hóna alatt, melyben mintha mocorgott volna valami (mókus? nyérc? rozsomák? lidérc?). Aztán határozott kopogás hallatszot a tokban, erre elhalkult a mocorgás, a felcsendült egy bosszantóan ismerős szimfónia, ám az illető már ebben a pillanatban az ügyvédi munkaközösség épületének sarkán be is kanyarodott a Lebstück Mária utcába.

Ugyanebben a percben a Szemüveget egy rendőr igazoltatta, első ízben szocióvári tartózkodása során. A Szemüveges – felkészítve erre az esetre is – a személyazonosságján kívül azt a *minisztériumi papírt* is átadta, amelyben az állt, hogy *számlálóbiztosi* minőségben munkatársa a minisztériumi felülvizsgálatnak, és kéri, hogy megyei *szervek* támogassák munkáját. A rendőr először szalutált, aztán megjegyezte:

– Ezek szerint az elvtárs hivatalosan bámulja a nőket.

Majd kedvesen megkérdezte:

– És nem tapasztalt valami elhárítandó zavaró körülményt az elvtárs?

– Nem keresnek véletlenül egy grafitiszürke öltönyös, bordó csokornyakkendős, hosszú hangszertokot cipelő illetőt? – bátorodott fel a Szemüveges.

– Mi nem. Ön talán igen? Itt, a szomszéd utcában, erre, látja, ma délután találhat jó párat, mert hétfő délután van, és ilyenkor próbálnak a szocióvári szimfónikusok. Hallja?

Hallotta. Ugyanaz a zene volt, amit a hangszertokból vélt hallani, de most sem ugrott be, hogy melyik.

– Bocsásson meg, nem tudja véletlenül, melyik szimfónia?

A rendőr nagyon szomorúan nézett rá, majd összeszedte magát:

– Azért, ha eközben – kezében dús kebleket rajzolt egyenruhájára – valami nekünk való gyanúsat is észrevesz, szóljon csak bátran az elvtárs. Az őrs itt van nem messze, a Braun Éva utcában.

A rendőr távozása után a Szemüveges erős elszánással átváltott a másik, a szabadon választott feladatra: az olvasók kijelölésére a járókelők közül. Az első félórában rendkívül nehezen ment, mert mindüntalan *megragadni* vagy *megnevezni* akaródzott őket. Egyszerre csak azt vette észre, hogy egy dohánybarna köpenyes fiatal nő (megragadva: parádés kebelviselet, megnevezve: Fenyővári-Ménesvölgyi Ünőke) szalad át az úttesten egy csésze kávéval, egyenesen felé, méghozzá zökkenés és lötyyentés nélkül, amire csak az *ünőke-félék* képesek.

– Magának hoztam, biztosan megkívánta már – csengett-bongott az ünőke, s felé nyújtotta a kávé.

– Sajnálom, de nem szoktam – felelte a Szemüveges kevésbé tárgyilagosan, mint szerette volna, mert most már felettébb valószínűnek tartotta, hogy a kávé és az ünőke egyenesen a John Brown Városi és Járási Könyvtárból jött vagy küldetett, ami azt is jelenthette, hogy oda már az inkognitója.

– Akkor miért sajnálja? – bökte oda játékosan az ünőke.

– A fáradságukért – zökkent vissza semlegesbe a Szemüveges.

Hogy inkognitóban maradhasson, amíg lehet, még arra is hajlandó volt a Szemüveges, hogy kitálalja: a kebelviseletet tanulmányozza, de az ünőke könnyedén hatástalanította a reménykeltő ellenszert.

– Ugye, maga a megfigyelőnk? Persze, hogy maga! Margó vagyok, innen a könyvtárból. Abból, amit magának kell figyelni. Nem akarna inkább egy kólát? És egy kényelmesebb széket? Egy almát? Egy mai újságot?

Természetesen mindez a módszertanos Gyula ötlete volt, aki már reménytelenebb helyzetekben is sikeresen *dobta be* Margót. A leleplezés ugyan sikerült, de az igazi eredmény elmaradt, mert a Szemüveges (így hívták őt a John Brown Városi és Járási Könyvtár lefüggönyözött ablakai mögött izgatottan várakozók is) gyorsan összepakolt, közölte, hogy indul a vonata, és elsietett a szimfónia irányába.

A kihülőfélben lévő kávéval visszazökkenő Margónak, hiába kiabálta az üdvöske, hogy „Ő volt az!”, és hogy „Elpucolt!”, csak szemrehányás jutott.

– Elíjlesztette! – rontott rá Gittuka, aki egyébként maga is ajánlkozott a *fiatalember becserkészésére*.

Ezúttal is a módszertanos Gyula volt az, aki végülis ura maradt a helyzetnek.

– Tényleg most megy egy személyvonat Pest felé – közölte, és elrohant.

– Minisztériumi emberek nem utaznak Szocióvárról Pestre személyvonattal – adta tudtukra fölényesen Bárky Dezső, aki már számtalanszor rakta fel az *élmények súlya alatt megroppanó* Mogyoróssy Gyurit vonatra a szocióvári állomáson, ám egyetlen egyszer sem személyvonatra.

Egy óra múlva a módszertanos Gyula jelentette, hogy a Szemüveges valóban felszállt a vonatra. Itt szünetet tartott, mindaddig, amíg a bravúros ugrást megelőző dobpergést is meghallotta mindenki.

– És még Óvár-felsőn is rajta volt, mert odáig követtem taxival! Tessék a számla!

A számla ezúttal igazi volt, így aztán mindannyian megnyugodtak. Jolika egy illatos kendővel törölgette a módszertanos Gyula izzadt homlokát, Margó pedig *azt a kávé*t melegítette neki a rezsón.

A Szemüveges valóban nem szállt le Óvár-felsőn (mint ezt ilyen esetben a forgatókönyv előírta), hanem csak a következő megállóhelyen, Perecske-pusztán, mert Óvár-felsőn még egyszerűen képtelen volt megmozdulni. Haza akarok menni, mondogatta magában egyre határozottabban, úgy, hogy vele szemben ülő nénike helyeslően bólogatni kezdett. Ez térítette magához. Nagynehezen feltápáskodott, és leszállt a következő megállónál. Másfél óra múlva már a Magányos cédrus tövében ült, és kinyitotta aga előtt mind az öt füzetet. Az öröm-füzetet mindjárt be is csukta, s legelőször a villanás-füzetbe írt:

Macskák... Fülöp Cica... Domborzati viszonyok... Kebelbarrató(k)? Nem menekülhetsz...

A módszertanos füzetbe ez került:

Bármit is vizsgálunk: egy kulcslyukon kukucskálunk. Mi tartozik ránk, kutatókra mindabból (akár egy könyvtárból), amit megpillantunk? Kell-e a megismeréshez valamiféle erkölcsiség is? Vagy ez jóvátehetetlen szakszerűtlenség lenne, ami lehetlenné tenné a pontos észlelést?

A kérdéseket áthuzta, és ezzel folytatta:

A szomjúságból még nem következik, hogy forrást találjunk, az viszont igen, hogy létezik víz. A mai nap egyetlen ténye: szomjas vagyok. De mire? És annak, amire, mi köze van az olvasáskutatáshoz? És ezt miért a módszertan-füzetbe írom?

A mindenes-füzet következett:

Keblekkel szemezni? Keblekkel elvakítani a szemező szemeket! Hát még a lesütötteket!

A leveles-füzetbe pedig ezt írta:

Kedves Laura,

ma igen messzire elmentem... Ilyen távolra még nem kerültem Tőled. Ez is nagy élmény, mert bebizonyosodott, hogy még ilyen távolról is érezni Téged. Villanj fel már Te is! Engedd, hogy megérintsem! Előbb behunyom a szemem. Most!!! Ennyi...

Betanított olvasók

A leleplezett számlalóbiztos színlelt eltűnése utáni visszatérésének módjáról csupán ennyi szerepelt a forgatókönyvben: „Igyekezzék az eredeti pozíciójához minél közelebb, de megfelelően álcázott helyen folytatni a megfigyelést.” A megfelelő álcát a biztró, a vasedény üzlet és a gyógynövény szaküzlet közül kellett választania. A biztró lett volna a leginkább megfelelő, hiszen ott *legálisan* üldögélhetett vagy álldogálhatott volna, csakhogy ott napjában többször is megfordult nemcsak az udvarló, hanem a módszertanos Gyula is, akit már sikerült a Szemüvegesnek azonosítania. A vasedény alkalmatlannak látszott, mert zsúfolt kirakata miatt nem lehetett rendesen kilátni az üzletből. A gyógynövény szaküzletnek viszont már az illata is kellemes volt, és egy fehérhajú, amolyan mesebeli füvesasszony üldögélt benne. Először arra gondolt a Szemüveges, hogy összevásárol mindenféle gyógyteát, és így kerül kegyeibe, aztán egy sokkal jobb megoldás jutott eszébe. Bemutatkozott mint *számlalóbiztos*. A füvesasszony félbeszakította: ne is mondja tovább, tudja miről van szó. Egy székkal kínálta, és úgy viselkedett, mintha már évek óta órá várt volna. A széket a Szemüveges a kirakat elé helyezte, ahonnan jól *beláthatta* a terepet. A füvesasszony pedig hamarosan kőhársvirág teával kínálta.

– Látom, egy kicsit lámpalázás. Ez ilyenkor jót tesz.

A Szemüveges joggal tarthatott attól, hogy a ritka forgalmú üzletben unatkozgató nénikével majd társalognia kell, vagy legalábbis őt hallgatni, de ez is csodálatosan megoldódott.

– Ne zavartassa magát, kedvesem, végezze csak a munkáját. Én nagyon jól megvagyok magamban is: olvasgatok, most éppen Bethlen Miklós emlékiratait, figyelem az embereket, például azt, ki lehet a járókelők közül az én emberem, aki ide fog betérni. Most már, a hetedik éve, alig hibázom el.

Roppantul érdekelte volna a Szemüveget a füvesasszony *módszere*, de ha már váratlanul ekkora szabadságot kapott tőle, úgy érezte, visszaélés lenne, ha most nem vetné bele magát munkájába. Végiggondolva az előző napon történeteket sima olvasószámlalásra határozta, vagyis ítélte

magát, legalább egy napra. Három lett belőle, és ment mint a karikacsapás. Arra is maradt energiája, hogy a boltban vásárlók *paraméteit* is rögzítse, és egy kicsit még beszélgetésre is. Mindig a füvesasszony, vagyis Vali néni kezdeményezett, de minden alkalommal jelezte, hogy csak néhány percig zavarja, és ezt (vagyis a másfél-két percet) be is tartotta, pedig a Szemüveges mindahányszor szívesen folytatta volna.

– Nem lenne érdekes megkérdezni tőlük, hogy mit is akarnak a könyvtárban? Vagy azt, hogyan képzelik el egy napjukat tíz év múlva? Vagy pedig azt, hogy szerintük mi az ember?

Egy másik alkalommal pedig ezt kérdezte Vali néni:

– Van még egy másik fajta jó módszer is: befejeztetni velük azt a mondatot, amelyik így kezdődik, hogy „Szerintem...” Maga hogyan fejezné be?

A Szemüveges kortyolt egyet a kőhársvirág teából.

– Most már biztos vagyok benne, hogy Vali néni álruhás szociológus vagy pszichológus.

– Is-is, kedvesem, vagyis Pápóczi-tanítvány. Tud maga titkot tartani?

A Szemüveges bólintott.

– Akkor adja rá a kezét!

Finom, de erős kéz szorította meg az övét, a bizonytalanabbat.

– Most már elhiszem. Pápóczi tanár úr itt dolgozik szemben, a városi könyvtár helytörténeti gyűjteményében, lenn a pincében. Mi vagyunk ugyanis az ő aktívái, és néhányan közülünk, én már persze öreg lennék ehhez, imádói is. Amit látunk, hallunk Szocióváron, feljegyezzük neki, és segítünk a feltárásban is. Olykor pedig mi is végzünk ilyen megfigyeléseket, mint maga most. Módszereket is tanultunk tőle, ugyanis mi kiképzésben is részesülünk a földalatti módszertanon. így hívjuk. Ismerkedjen meg velem, mert szerintem maga is hasonlóféle. Persze magát is jelentenem kellene, mint helytörténeti eseményt, de valami azt súgja, hogy magát egy darabig titokban kell tartanom. Ugye, jól érzem?

Az olvasószámlálás napki mutatói már nem jeleztek különösebb fejleményeket. Napról-napra ismétlődött a könyvtárba beléptek és kiléptek közötti eltérés, amiből arra lehetett következtetni, hogy ketten-hárman zárás után is rendszeresen bennmaradnak. Miután a Szemüveges már tapasztalhatta, hogy vasárnap is voltak vendégei a könyvtárnak (köztük a lámaarcú is), napirendre tért a hétköznapi túlórák felett is. Ami viszont megdöbbenetett: a díszmacska-kiállítás óta, vagyis már négy napja, egyszer sem gondolt a lámaarcúra. Egyszerűen elmenekült előle. Ha sikerült volna akkor megnevezni, talán már nem lenne gondja vele, végleg elhelyezhetné a rendszerben, gondolta, s érezte, belevörösödött. „De mibe, könyörgöm? A füvesasszony észrevette, hogy tipródik, kőhársvirág teával kínálta, majd óvatosan megkérdezte:

- Nem került Ön az elmúlt napokban valamilyen érzelmi kalamajkába? Nehogy válaszoljon! Ez az Ön legszemélyesebb ügye! Ha igen, javasolnám hazafelé menet a lassított ki- és belégzést, és közben - mert ez a legfontosabb - a lélek teljes kiüresítését.

Este a portás főnöke levelét adta át neki, amelyben a következő állt:

„Kedves Szemüveges! úgy tudjuk, a felülvizsgálat operatív része befejeződött. Nem tudom okát, miért hagytak őrhelyeden, de egyelőre nem is akarom megkérdezni, hogy miért, azt biztosan megérted. Ha nem gyötör túlságosan a honvágy, maradj még két hétig, most már mint a mi hűhelyünk megbízottja. Vizsgálhatnád: 1/ a tájékoztató munka hogyanját és minőségét (kérjél fel erre alkalmas helybélieket, hogy személyesítsenek meg különböző típusú reference-kérdéseket: 100 forintot tudunk egy-egy szerepjátékért fizetni, a bizonylatokat mellékelem), 2/ ugyanezt személyesen is folytathatod (miután felfedted magad, s átadtad forró üdvözetemet Bárky Dezső elvtársnak), 3/ vizsgálhatod az olvasók viselkedését a kölcsönző-térben (csinálhatsz velük „elégedett-e”-típusú interjúkat is), 4/ kutathatod mindazt, ami Téged izgat. Tudod, hogy egyedül a Te témáidat nem tarja a Minisztérium és Mogyoróssy Gyuri „öncélú elméletieskedésnek”, így aztán egy csomó jó pontot is szerezhethünk azzal, hogy Te önkéntesként ott maradtál a felülvizsgálat terepén a „gyakorlat segítését szolgáló” utómunkálatokat végezni.

Vigyázz nagyon a/ egy Margó keresztnévű bibliorihonyára, ki ne vesse rád a hálóját, b/ Jolikára és Gittukára (ha jól emlékszem nevükre, mert rájuk természetesen korántsem emlékszem olyan élesen, mint Margóra), nehogy megvédjenek az előző pontban szereplőtől, c/ a módszertanosok gyöngyére és rémére, valamilyen Gyulára, mert ő rendre kiéneklí az olvasáskutatók szájából a strigulákat.

Tarts ki, és „gondolj néha-néha ránk!” Ne válaszolj, mert figyelhetik levelezésedet! Nyílt elvtársi üdvözlettel:

kedvenc főnököd: Kálmán.

P.s.: Ne lepődj meg, ha a felfedésedet követő napokon kétszeresér nő majd a könyvtár forgalma!”

A füzetek közül a mindenest és a levelest vette elő a Szemüveges ezen az estén. A mindenesbe a következő került:

Tanoncként a füvesasszonynál? Tanulónak lenni = beavatott-nak lenni.

A leveles-füzetbe pedig ez:

Laura, kedvesem,

bármennyire kőhársvirág teát is iszom, nem csilapodik szomjúságom. Harmatozz rám, szerelmem! A füves-

asszony elől már nemigen tudlak elrejtteni. Bevallhatlak neki? Megnevezhetlek? Hazafelé gyógylégzéseket végeztem, s közben kiüresítettem magam. És most még több hely jutott Neked. Betöltesz? Most már kezdem érteni, hogyan lehet a szerelem, miként tanítottad, önzetlen önbeteljesítés.

* * *

A város árpádkori emléke iránt érdeklődő túristát, az országos tanulmányi versenyre a Bulgakov-hősök prototípusairól pályázati dolgozatot író gimnazistát, a vetélkedőre készülő brigádtagot (aki a brigád névadója felül érdeklődik) és a rejtvényfejtőt (mi a különbség a sörényes és a dolmányos hangyász között) kívánta megszemélyesíttetni a Szemüveges és a következő nap. A rejtvényfejtőre és a brigádtagra a bizstró vendégei között akadt jelentkező, a túristára és a diákra a Szilvágyi Júlia Gimnázium diákjai között talált vállalkozót.

A „rejtvényfejtő” (egy szabadnapos vasutas) kijelentette, hogy ő *műszaki ember*, és mint ilyennek fogalma sincsen a hangyaevőkről, tehát nem lesz nehéz ezt a szerepet *hűségesen* alakítania. Csupán egy *nehézség* van, jelentette ki: allergiás a prémekre, és ezért amennyiben *pörsenések* jelennének meg rajta a megkülönböztetendő állatoktól, veszélyességi pótlékot kér. Még nyelvpótlékot is megpróbált kicsikarni, arra hivatkozva, hogy középhaladó észperantós. Mivel a Szemüveges ragaszkodott az esetleges pörsenések és a nyelvizsgát igazoló dokumentum bemutatásához, a „rejtvényfejtő” legyintett egyet, s elindult a *bevetésre*.

A „brigádtag” leíratta vele a számára *kimondhatatlan* Czuczor Gergely (a brigádnévadó) nevét, majd elmesélte, hogy ő is volt már brigádtag, méghozzá Béke, Latinca, Vörös Csillag, Popov, Paul Robeson, Walter Ulbricht és Hódító Robur nevű brigádokban, de a „szocialista módon élni” követelménynek sosem tudott *igazán* megfelelni *akarategyengesége* miatt, ami neki nem hibája, hanem csak betegsége. Felajánlotta, hogy a további ötvenesekért felvállalja az összes eddigi brigádja nevét, és azokat le sem kellene írni, mert már fújja őket kívülről, ugyanis *úgy vág a memóriája, mint a borotva*, csak ez a Czuczor okoz neki még *átmeneti nehézséget*.

A tanulmányi versenyen induló gimnazistát alakító, hosszú copfos diáklány túl könnyűnek találta feladatát. Javasolta, még azt is kérdezzék meg, kitől származik az az öt istenérv, amelyeket Woland szerint Kant megdöntött és „mintegy önmagából csúfot űzve” egy hatodikkal helyettesített. Még azt is meg lehetne kérdezni, folytatta a copfos lelkesen, hogyan szól ez a hatodik, a kanti, és azt is, hogy miért nevette ki Strauss, valamint azt is, hogy miféle Strauss volt ez, mert Straussból sokan csak zenészt ismernek, azokból is csupán a Johannt. Kiderült, a copfos is indul a

pályázaton, még hozzá kizárólag azért, hogy *igazságot* szolgáltasson, de hogy kinek, Aquinói Tamásnak, Kantnak, Straussnak, Berlioznak vagy Wolandnak – a Szemüveges sorra rákérdezett mindegyikükre –, nem derült ki. Ami a szerepet illeti, abban maradtak, hogy miután megkapta az ajánlott irodalmat, bármit kérdezhet. A cefpos ekkor mélyen a szemébe nézett, és határozottan közölte, hogy ez esetben nem fogadhat el pénzt, mert neki ez *igazi mulatság* lesz, csupán a Könyvtártudományi Kamara Olvasáskutatási Osztálya külső munkatársának kijáró *védelmet* venne igénybe, amennyiben szüksége lenne rá. A Szemüveges megnyugtatta, hogy erre még nem volt precedens, mert a könyvtárosok, ha a tájékoztatásban nem is múlják felül mindig önmagukat, a legudvariasabb *kultúra-közvetítők*.

Az utazót, pontosabban a Szocióváron átutazót alakító gimnazista magabiztosan kijelentette, hogy Szocióvárnak nem is voltak, és nem is lesznek árpádkori emlékei. Ő is hajlandó volt – igaz, csak dupla tiszteletdíjért – egy pótfeladatot felvállalni: szívesen tudakozódna iskolájuk névadója, a szabadságharcot férfiöltözetben végigharcoló Szilvágyi Júlia felől, akiről mostanság az a hír járja, hogy Haynau bitója elől Tuniszba menekült, ahol haláláig egy bordélyházat vezetett. Azzal érvelt, hogy a Szilvágyi-ügy legalább annyira helytörténeti vonatkozású, mint a nem létező árpádkori romok, amelyekre csak azért lenne szükség, mert akkor meg lehetne ünnepelni Szocióvár 800, 900 vagy 1000 éves fennállását is, nemcsak az ötszázadikat. Abban állapodtak meg, hogy másfélszeres díjazásért mindkét kérdést felteheti. Valamennyi alkalmi munkatárssal abban maradtak, hogy munkájuk befejezésekor a gyógynövény szaküzletben keresik fel.

* * *

Az előző napi izgalmak után mindenki kiengedett a John Brown Városi és Járási Könyvtárban. Egy ízben éppen egy ilyen kiengedős napon állt be tájékoztatni Bárky Dezső, a már ismert eredménnyel. Ez alkalommal az igazgató a szobájába húzódott vissza *adminisztrálni* (és közben el-elszunyókálni, fel-felderengeni, vagyis lebegni az iratok felett), a módszertanos Gyula *szórányanyagokért* rohagált (hogy valójában honnan hová, arra még tippelni sem volt könnyű), így megint csak hármukra maradt a frontvonal: Jolikára, Gittukára és Margóra. Margó az Új Hold Évkönyvet olvasta egy sarokban, Jolika és Gittuka pedig óróra sutyorogtak a kölcsönzőpultnál. Megállapították, hogy a/ a Margó megint holdkóros, b/ a melltartóban is úgy viseli *őket*, mintha szabadon lennének, c/ férjhez kellene végre adni, hadd ismerje meg ő is. Hogy mit, ezen összevitakoztak: Jolika szerint az élet komoly oldalát, Gittuka szerint az élet viharát. Ekkor lépett be a „rejtvényfejtő”. Hiába hajtogatta, hogy csak a

sörényes meg a dolmányos hangyász közötti differenciára van szüksége, Jolika és Gittuka irgalmatlanul beírátták, azzal vigasztalva, hogy egy olyan könyvet vihet magával (A világ nagy állatkertjei címűt), amelyben megtalálja az *összes hangyászt*. A „rejtvényfejtő” kiabálni kezdett: csak akkor viszi el a *dögnehéz* könyvet, ha a szeme láttára kikeresik belőle azokat a hangyaevőket, ugyanis egy haverja a Malacban (ez volt a szemközti bisztró népnyelvi neve) fogadott vele egy Adyba. Jolika és Gittuka neki-láttak. Egymás kezéből kapkodták ki a könyvet, de egyik állatkertben sem találtak sem sörényes, sem dolmányos hangyászt. Ezt a „rejtvényfejtő” azzal magyarázta, hogy a hangyászok bizonyára allergiát okoznak, és nyomban vakarózni kezdett. Kisvártatva Jolika és Gittuka is. Margó mentette meg a helyzetet azzal, hogy villámgyorsan megtalálta mind a két *myrmecophagát* a nagy Brehm-ben. A „rejtvényfejtő” meggusztálta a *rusnya fajzatokat*, majd a hóna alá vágta a vaskos kötetet, amire mindhárom *hölgy* felsíktott: „Ezt nem lehet! Ez kézikönyv!” A „rejtvényfejtőnek” el kellett magyarázni, miért nem lehet éppen egy kézikönyvet kézben elvinni. Viszonylag hamar megértette, de a leghatározottabban visszakövetelte a beiratkozási díjat. Erre másféle könyveket ajánlottak neki (Kaffka Margittól a Hangyabolyt, Aesopustól a Tücsök és hangyá-t), amire ő kijelentette, hogy egy öntudatos eszperantistát nem lehet ilyen módszerekkel olvasásra kényszeríteni. Végülis elfogadtatták vele a Mesterséges nyelvek című munkát azzal, hogy nyugodtan visszaküldheti a feleségével vagy gyermekeivel. „Hogy is ne, hogy őket is beírassák!”, kiabálta vissza a „rejtvényfejtő” az ajtóból.

A „brigádtag” keményebb dió volt. Egyből az orruk alá tette a papírt, hogy tessék, azon szerepel a szocialista brigád neve, amelybe *be kellett* lépni, mert akkor több lesz a *lővé*, meg hát *szocialista módon élni* sem akármilyen. Ha megtudja, ki ez a pasas vagy elvtárs, akkor már meg is, és igéri, sosem látják többé.

– Pedig hát beiratkozhatna az egész brigád – ábrándozott Jolika.

– Be ám! A Malacba! És akkor magácskát is meghívjuk. Megmondják vagy sem?

– Már meg is van! – kiáltotta boldogan Gittuka, de azon nyomban elkomorodott, és szigorúan megkérdezte a „brigádtagot”: – Biztos abban az elvtárs, hogy Czuczor Gergely a nevük?

– Nekem ezt írták föl, kezitcsókolom – tépkedte a bajuszát a „brigádtag”.

Gittuka és Jolika összesúgtak. Hogy egy *tipikus brigádtaggal* van dolguk, abban teljességgel egyetértettek, hiszen beíráttak ők már illetéktöbbszázat is, de ami a *brigádnévadót* illeti Gittuka úgy vélte, ezt feltétlenül *meg kell konzultálni* a főnökkel, tudniillik ez az *ember* az irodalmi lexikon szerint egy bencés szerzetes volt, akármilyen *halandó* is.

– Haladó! – helyesbített a segítségükre siető Margó.

– Akkor is! – döntötte el a vitát Gittuka.

– A Jedlik Ányos, a dinamó feltalálója is bencés volt – próbálkozott Margó.

– De róla sem szoktak szocialista brigádot elnevezni, csak a dimanóról! – vágott vissza Gittuka, és bekopogott a főnökhöz.

Bárky Dezső éppen derengett, ezért még egyszer el kellett mondania Gittukának a *problémát*.

– Ez valami félreértés lesz. Melyik üzemben dolgozik?

– A Szocigépben – kiabálta be Gittuka a kulcslyukon át.

– Akkor most felhívom a Jaksa Lalit – közölte a főnök, akire Gittuka ismét nagyon büszke volt.

Jaksa Lali ugyan nem tudott ilyen nevű brigádról, de kívülről tudta a Riadó-t (bele is harsogta a Czuczor-művet a kagylóba elejétől végéig), majd mihez tartás végett közölte Bárky Dezsővel, hogy ő is a kőszegi bencéseknél végzett. Hogy ki még, azt Bárky Dezső már nem merete megkérdezni, s gyorsan elköszönt. *Kompromisszumos megoldást* javasolt. Mindják azt, hogy egy *haladó* költő a XIX. századból, de ne említsék, hogy *papi ember* volt, és azt se, de senkinek se, hogy Jaksa Lali a kőszegi bencéseknél végzett. A brigádtag elfogadta a kompromisszumot, de *peccétes írást* kért róla, és alá is íratta az *elvtársnővel* és a két tanuval.

Két óra szünet következett, vagyis csupa ártalmatlan, „szerelmest” vagy „izgalmast” kérő olvasó, majd a módszertanos Gyula robbant be, s hozta a hírt: Zémegeye gyakorlatilag felülvizsgálat-mentes, hiszen a három kórházi ápoló, a hajnali ceremónia dúsan terített asztalának gyenge gyomrú áldozatai, immár ártalmatlanok. Ebben a pillanatban toppant be az „utazó”, egy hatalmas hátizsákkal és egy Szocióvár-térkép-pel, amelyen egy hatalmas pötty jelezte őket, vagyis a John Brown Városi és Járási Könyvtárat.

– Itt vagyok? – bökött a pöttyre a magyar nyelvet idegenes akcentussal beszélő turista.

– Itt! Szeretne beiratkozni?

Jolika elemében volt.

– Átutazóban vagyok, és csak azt szeretném megtudni, vannak-e a városban árpádkori emlékek, ugyanis erről ez a térkép nem tájékoztat.

A módszertanos Gyula megmutatta neki a pincelejáratot: ott találja a helyismereti gyűjteményt, ahol készséggel eligazítják az *árpádkorban*. Amikor becsapódott a pinceajtó, a módszertanos Gyula odaugrott a hátizsákhoz, megemelte, villámgyorsan kinyitotta, majd becsukta.

– Megéreztem! Ha feljön, mindenáron beíratkoztatni, hogy kiderüljön, név szerint kicsoda!

– De mi történt megint? – ijedezett Jolika.

– É-rez-tem!!

– De mit!? – sürgette Gittuka.

– Azt, hogy pehelykönnyű a hátizsák. És attól könnyű, kolleginák, hogy csupán két díszpárna van benne.

– És? – kérdezte Jolika.

Gittuka már kapcsolt:

– Gyula biztos azt gondolja, hogy ez is álolvasó.

– Bizony lehetséges!

– Szóljunk a főnöknek? – ugrott az ajtóhoz Gittuka.

– Isten ments! – sziszegte a módszertanos Gyula. – Ezt most el kell csfjni!

– De a főnök ma igazán jó formában van, az előbb már elintéztet egy kényes ügyet. Egy politikait.

– Ez nem kényes! Ez életveszélyes! – süvítette a módszertanos Gyula. – Mindenki a helyére!

Ugyanis már jött felfelé az „utazó”, Jolika elébe ment, hogy két karját nyújtva *invitálja* a könyvtár tagjai közé, miközben örömmel tájékoztatta, hogy ő lenne ebben az évben a kétezredik olvasó, akit a *fiatal kartársnő* (Margóra mutatott, Margó pedig önmagára) értékes jutalomkönyvvel fog megajándékozni, amelyet majd együtt választanak ki a *tápraktárban*. Az utazó közölte, hogy az *ünnepélyes aktus* előtt lenne még egy kérdése. És előadta a Szilvágyi Júlia ügyet. Jolika és Gittuka elsápadtak, Margó kuncogott, a módszertanos Gyula pedig a végébe rohant kiröhögni magát, de kihallatszott.

– Epebeteg – mentegette a kollégáját Jolika.

Gittuka szertartásosan a kölcsönzőpult mögé ment, s onnan intézte szavait az átutazó fiatalemberhez.

– Kedves vendégünk! Ez az információ annál inkább is téves, mert magam is a Szilvágyi Júliában végeztem.

– Én is – kuncogta Margó. – Honnan hallotta?

– Beszélnek a városban – állította határozottan az átutazó.

– Kik? – kérdezte Gittuka szigorúan.

– A gimnázium diákjai.

Jolika és Gittuka fellélegeztek.

– Tudja, hogy van ez...

– Diákréfa, igaz, elég vaskos.

– Hát akkor most megejtjük a beíratkozást – váltott vissza Jolika.

Az átutazó az órájára nézett, és sajnálattal közölte, erre már aligha marad idő, mert utaznia kell tovább, de legközelebb, ígéri, ez lesz az első dolga.

– És az árpádkori emlékek? – robbant ki a végéből a módszertanos Gyula.

– De hiszen nincsenek is – felelte az átutazó.

– És ha lettek volna? – pattogott a módszertanos Gyula.

– Csupán tudni szerettem volna, mi az igazság. Akkor abban a tudatban utaztam volna el, most meg ebben.

– Nem tartóztatjuk barátom, s nem is akarjuk erőnek erejével beiratkoztatni, csupán arról van szó, hogy a kis kartársnő, a Margócska, még tanuló. Ugye Margócska? És most gyakorlasképpen, játékból szeretnénk önt beiratkoztatni. Ez nálunk, ugye lányok, mindössze két perc, utána pedig kiviszem önt az állomásra a könyvtár költségén. Jolika, hívjon egy taxit!

Az átutazó még egyszer megnézte óráját, és jelképesen átadta a személyiét.

– De igazából tessék átadni! – kérte Jolika.

– Bocsássanak meg, de inkognitóban szeretnék maradni – közölte az átutazó.

A három nő most már a módszertanos Gyulára nézett.

– Már késő! – kiáltotta a módszertanos. – Már lelepleződött! Tudjuk, hogy mindössze két díszpárna van a hátizsákjában.

– Ollé! – kiáltotta Margó.

– Ezt magyarázza meg, fiatalember! – böködött jobb mutatóujjával a lényegre Gittuka.

– Nem tartozom önöknek magyarázattal, mint ahogy Önök sem szolgáltak nekem magyarázattal Szilvágyi Júliát illetően...

– A szabadságharc bukása után illegálitásba vonult! – adta tudtára Gittuka, s az „illegálitást” úgy ejtette, mint egy veterán.

– Én is elvonulok. Mellesleg van egy másik hátizsákom is, amelyet a pályaudvaron hagytam.

Ekkor figyeltek fel arra, hogy amióta a módszertanos Gyula leleplezte, eltűnt beszédéből az idegenes akcentus, és feltűnően ízes zémegeiséggel beszélt.

– Kérdezhetek valamit? – kérdezte Margó csábmosollyal.

Az átutazó felvette a hátizsákot, s jelezte: most már bármit kérdezhetnek.

– Hány háta van? Vagyis milyen módszerrel hordja egyszerre mind a két hátizsákot?

– Ollé! – kiáltotta a módszertanos Gyula, majd odalépett az átutazó fiatalemberhez: – Elég volt a hazudozásból! Kinek a megbízásából csinálja ezt?

– Tudják, mit válaszolt Szilvágyi Júlia Haynau pribékjeinek? – kérdezte halkán és megrendülten az átutazó.

– Nem! – szaladt ki Jolika száján.

Arra, ami ezután történt, nemigen számítottak. Az átutazó letette a hátizsákját, vigyázzba vágta magát és gyönyörű baritonnal rázendített arra, hogy „Kossuth Lajos azt üzenete, elfogyott a regimentje. Ha még egyszer azt üzeni, mindnyájunknak el kell menni. Éljen a magyar szabadság,

éljen a haza!" Majd a refrént másodszer is. Erre jött ki szobájából Bárky Dezső, fátyolos szemmel megrázta az átutazó kezét, és megkérte, írjon be valamit a könyvtár emlékkönyvébe. Az átutazó a többiekkel is kezét rázott, s Margónak mélyen a szemébe is nézett. Az emlékkönyvbe pedig ezt írta: „Itt jártam.” Bárky megbökte a módszertanost, hogy segítse fel vendégünk hátizsákját, amit most a módszertanos, úgy tűnik, alig bírt megemelni, úgy hogy Bárkynak is segítenie kellett. Az átutazó még szalutált is egyet, s eltávozott, pontosabban átment az úttesten, s egyenesbe be a gyógynövény szaküzletbe.

– Utánamenjek? – kérdezte főnökét a módszertanos Gyula.

– Egyszerűen nem értem a kérdést – felelte megütődve Bárky Dezső.

Megpróbálták elmesélni, de amikor Margó azt az *információt* közölte, hogy *ennek is* zöld volt az egyik szeme, Bárky Dezső kijelentette, hogy mindannyian meg vannak kergülve, és ez azért van, mert megint mindenfélét összeolvastak. Amikor az igazgató visszament szobájába, a módszertanos Gyula megesküdtött mindenre, ami neki szent, hogy *igenis dögnehez* volt az a zsák, amikor felsegítették.

– Valakinek át kellene menni a füvesasszonyhoz – javasolta Gittuka, de már senkinek sem akarózott.

Ebbe a szűrős csendbe toppant bele a „diáklány”, és szakirodalmat kért a Bulgakov-hősök prototípusai című pályázati dolgozathoz.

– Kire gondol, melyik regényfigurára? – kérdezte Margó kedvesen és szívdobogva.

– Hát például Wolandra – felelte a copfos.

– Főnök!!! – visított Jolika és Gittuka.

A módszertanos Gyula a tágranyílt szemekkel csodálkozó copfoshoz lépett, és nagyon határozottan elkérte a személyiét, majd átadta a szobájából kilépő Bárky Dezsőnek...

– Nos, lássuk a tényállást! – sóhajtotta Bárky, szoktatva szemét a nagy világosságához, majd betessékelte a copfost az igazgatói szobába. Mind a négyen benyomultak utána.

A tényállás a módszertanos Gyula gyors telefonjai segítségével mindössze 14 perc alatt tisztázódott. A diáklány neve Varga Amália, a Szilvágyi Júlia harmadikos tanulója, a gimnázium KISZ-szervezetének agitproposa, tagja a gimnázium filológia szakkörének, tagja a John Brown Városi és Járási Könyvtárnak is. Az általa kölcsönzött könyvek között A Mester és Margarita is szerepel, ugyanis ő is résztvesz (ezt a filológia-szakkör vezetője is említette) az országos pályázaton. Megtudták még azt is, hogy rendszeresen résztvesz a szocióvári TIT filozófiai előadássorozatain, azért, mert mindig is az igazság izgatta. Bárky Dezső úgy *összegezte a beszélgetést*, hogy a fiatal elvtársnőnek ünnepélyes keretek

között öt darab jutalomkönyvet adjanak át, és mutassák meg neki a helytörténeti gyűjteményt is, ha már *ennyire* filológiai érdeklődésű.

Varga Amália másfél óra múlva jött fel a Pápóczi Péter vezette helytörténeti gyűjteményből, s megkérte Gittukát, hogy hazatelefonálhasson: értesíteni szüleit, ne aggódjanak, de roppant érdekes *tényanyag*ra bukkant, és ezért még egy órát töltene Pápóczi tanár úr mellett. Bár Jolika anyásan figyelmeztette, hogy Pápóczi *kolléga* eléggé különös ember, akinek annyira mindene a helytörténet, hogy azt képzei, hogy ez mindenkinek mindene, Varga Amália ránevetett, ne féljen, nem hagyja magát elcsábítani, ő már csak megmarad filológusnak és filozófusnak, és röpködő copfokkal leszaladt a lépcsőn.

* * *

A Szemüveges megkérte Vali nénit, hogy nála fogadhassa néhány munkatársát, mire a füvesasszony nyomban felajánlotta a hátsó irodát, ahová elsőnek a „rejtvényfejtő” érkezett. A Szemüveges pontról pontra elmondatta vele, mi történt, majd kitöltette vele a kifizetéshez szükséges bizonylatokat. A vasutas megkérdezte, elmesélheti-e az esetet a haveroknak. A Szemüveges azt kérte, várjon még ezzel két hetet. Az „utazó” következett, vagyis az a diák, aki erre a szerepre vállalkozott. Lemondta a *szereplést*, mert eszébe jutott az, hogy őt többen is felismerhetik a könyvtárban, ugyanis ő volt az, aki a könyvtárban tartott rendhagyó irodalomórán ugyancsak felhívta magára a figyelmet. A 18-as és a 19-es forradalmak könyvtári forrásairól Gittuka tartott előadást, és nem elégedve meg a dokumentumok bemutatásával, minősítette is az eseményeket: Károlyi Mihályt azzal vádolta, hogy *nem tudott kibújni polgári csökevényeiből*, Károlyi Katinkát pedig azzal, hogy nem volt képes szakítani *egy ilyen emberrel*. Pagony, a történelemtanáruk arra kérte, hadd tekinthessék meg a hátralévő időben a tanácsköztársaság plakátjainak fakszimiléit. Erre ő elordította magát: „Fegyverbe!” A könyvtárigazgató ijedt meg legjobban, s követelte a Pagonytól, hogy küldje ki. Pagony védeni próbálta, hogy ő csak a kor hangulatát próbálta meg felidézni, erre Pagony is megkapta a magáét. A gimnazista helyetteseként hetedikes öccsét javasolta az utazó szerepére, már csak azért is, mert öccse valóban *világutazó* akar lenni, de a Szemüveges a nagy korkülönbség miatt ezt nem tartotta szerencsés megoldásnak. A „brigádtag” a pecséttel és aláírásokkal ellátott papírrért *emelést* követelt, bizonygatva, hogy az a papír önmagában is megér egy *rongyot*. Végül is megegyeztek egy cseresznyében, korsó sör kíséreléssel.

Zárás előtt fél órával egy hátizsákos túrista lépett be a boltba, s azt kérdezte Vali nénitől, hogy jó helyen keresi-e az olvasáskutatót. A füvesasszony őt is a hátsó irodába küldte. A túrista a pulthoz támasztotta

fémvázás hátizsákját, rendelt egy kőhársvirág teát, és besétált a Szemüvegeshez, akivel a következő párbeszédet folytatta:

– Itt kell jelentést tenni a városi könyvtár tájékoztató tevékenységéről?

– Lehetni éppen lehet, de ön ezt honnan tudja?

– Megfigyeltem, hogy a könyvtárból kijövők egy része ide tér be. Nem ön az olvasáskutató?

– Ezt miből gondolja?

– A szaküzlet vezetője erősítette meg érzéseimet.

Ebben a pillanatban hozta be Vali néni a kőhársvirág teát, és úgy hunyorított a Szemüvegesre, mintha mindent tudna, és minden rendben lenne.

– És ön? – kérdezte a Szemüveges.

– Én a város árpádkori emlékei felől érdeklődtem és megfelelő színvonalú tájékoztatást kaptam a helytörténeti részlegben, másrészt Szilvágyi Júliáról is tudakozódtam, tudja, akiről itt balga módon gimnáziumot neveztek el, de ebben az esetben a legteltesebb zavart és elzárkózást tapasztaltam.

– Ha már összehozott bennünket a véletlen, mert valóban olvasáskutató vagyok, nem mondana el mindent részletesen?

A turista készséggel elmondott mindent részletesen, de mikor a Szemüveges a tiszteletdíj kifizetéséhez szükséges bizonylatokat eléje tette, tiltakozni kezdett:

– Engem tényleg érdekelnek az árpádkori emlékek, de még inkább a Szilvágyi Júliával kapcsolatos suttogások valóságátartalma. Én azt valom, hogy az ember minden megismerésben megtud valamit a valóság egészéről is. Apropó, ezzel nem foglalkozik?

– Mivel?

– Hát az egésszel! Ne feledje, kedves uram, az emberi szellem horizontja a lét teljességére irányul. A konkrét létezőt, így önt is, a határtalan lét határolja. Kérem, az Isten szerelmére, ügyeljen erre jobban! És alkalmasint törölje meg a szemüvegét!

Ezzel már indult is kifelé. Inkább csak intett, mint köszönt, a hátizsákot meg elegánsan otthagya.

– Kíváncsi, ugye, mi lehet benne? – évődött Vali néni.

A Szemüveges megemelte. Pehelykönnyű volt.

– Fogadni mernék, hogy kőhársvirág – mosolygott Vali néni.

– Ez átvevőhely is?

– Újabban engedélyezik.

– Ha visszajön a hátizsákért, jó lenne kifaggatni...

– Szükségtelen. Ismerem. Alkalmi munkákat végez. Zenésznek vagy színésznek indult, aztán belegabalyodott a létfilozófiába vagy mibe. Bocsásson meg, időnként hallgatóztam. El kell mondanom, hogy mi is

játszottunk olvasót Pápóczi tanár úr számára. Ő eligazított minket, hogy kik is vagyunk, mit is akarunk, mi meg eljátszottuk. De mi mindig ketten voltunk. Egyikünk játszott, a másikunk meg figyelte és jegyezte, mi történik, és mindketten beszámoltunk, egyik volt az objektív, másik a szubjektív megfigyelő. Jól mondom?

– Ez a jobb módszer, a Pápóczi tanár úré – ismerte el a Szemüveges, és elővette a módszertan-füzetet.

– Több száz ilyen esetet feldolgoztatott velünk a tanár úr. Tényleg meg kellene vele ismerkednie. Maguk tényleg kollégák.

– Saját könyvtárukat vizsgálta Pápóczi kolléga?

– Persze! Miért ne? úgy látszik, ő sincsen vele megelégedve.

– Én nem vagyok sem elégedett, sem elégedetlen ezzel a könyvtárral. Ez most már nem felülvizsgálat. Ez olvasáskutatás.

– Hát én ebben, hogy mi a kutatás, mi a vizsgálat nemigen tudok kiigazodni. Én egy egyszerű füvesasszony vagyok, nem pedig ilyen-olyan lógus, mint maguk.

Pápóczi Péterről már hallott ezt-azt a Szemüveges. Főnöke többször említette, hogy tulajdonképpen Pápóczi Péternek kellene vezetni a Könyvtártudományi Kamara Olvasáskutatási Osztályát, annak a Pápóczinak, aki a hatvanas években a legjobb szociológusoktól leste el mindazt, amit beleépíthetett a *könyvtárszociológiába*, amelynek kétségtől ő volt első művelője Magyarországon. Mindezt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Helytörténeti Gyűjteményében művelte, ahonnan *indokolatlan szociológizálás* miatt az egyik fiókkönyvtárba helyezték, azzal a kikötéssel, hogy nem kerülhet olvasók közelébe. Ő erre elvállalta a könyvtár fűtését és takarítását. Pillanatok alatt összejött egy húsz fős könyvtárszociológiai kutatócsoport. Hatalmas mennyiségű könyvtári statisztikai anyagot dolgoztak fel kézi módszerrel: strigulázással és optikai lyukkártya segítségével Pápóczi rajongói. A bomba akkor robbant, amikor a Könyvtárosban megjelent Pápóczinak és feleségének társszerzős írása A könyvtár-üzem hatékonysága címmel. Méltó megválaszolását a felkért könyvtárosok tucatja utasította vissza, ugyanis a szerzők a politikai gazdaságtan és a tudomány szocializmus nyelvén érveltek (Pápóczi harmadik, közgazdász felesége politikai gazdaságtant tanított egy főiskolán), és a tanulmány azzal a mondattal kezdődött, hogy „Kísértet járja be a honi könyvtárügyet, a marxista könyvtárszociológia kísértete”. Mivel a kutatócsoport tagjaival ezután különböző helyeken elbeszélgettek, az hamarosan feloszlott, csupán öt-hat sírig hű nő tartott ki Pápóczi mellett, akik közül hamarosan kivált harmadik felesége. A hivatalos válóok az volt, hogy férje ellopta nevét a botrányt okozó cikkhez, de a válóperben (Pápóczi nem akart válni) többen azt tanúsították, hogy az írás először mindenestül megnyerte Fabrinyi Karola tetszését, csupán a „lemorzsolódás” és a „látens olvasó” kifejezések bántották, de csakis szépérzékét. A válás

igazi okát Pápóczi hívei és ellenfelei a 48 éve férfit körülrajongó egyik kis *bibliorihonyában* látták.

Pápóczi Péter ezután tíz évre eltűnt a könyvtárügyből. Másfél évre a hartai ideggondozóba került, ahol már fél év múlva egy önismereti csoportot vezetett, mert az intézet pszichológusnője éppen ömiatta hagyta el élete első munkahelyét. Helyébe senkit sem sikerült odacsábítani, mindaddig, amíg Pápóczi nem távozott gyógyultan. Hét évig a vízügynél dolgozott, mint szervezetszociológus, egy évig pedig egy építendő múzeum megbízott igazgatója volt a pápodi járásban. Innen került Szocióvárra, akkor, amikor a Reformvár néven ismertté váló városfejlesztési kísérlet elkezdődött, afféle mindenesnek. A kísérlet berekesztése után helyezték el a John Brown Városi és Járási Könyvtár helyörténeti gyűjteményébe, ahonnan még a legbensőbb barátai számára sem szívárgott fel róla igazán megbízható érdemi információ.

Egy szó, mint száz, Pápóczi távozása után a könyvtárszociológia senkiföldje lett. Sem folytatni, sem újrakezdeni nem lehetett igazán Pápóczi Péter nélkül. Ezt a Szemüveges is érezte, akit szakdolgozata ismeretében főnöke éppen e senkiföldje művelésére szemelte ki az általa vezetett Olvasáskutatás módszertana című szemináriumon. A Könyvtártudományi és Módszertani Kamara Olvasáskutató Osztályára kerülve a Szemüvegesnek első és legfontosabb dolga az volt, hogy megpróbálja kitalálni, mit csinálna az ő helyében Pápóczi Péter, akinek eleinte még leveleket is frogatott, de ezek vagy nem érték utól a magyarországi, sőt, a közép-kelet-európai könyvtárszociológia atyját, vagy pedig az atya megtagadta fattyúgyermekét. Az öt kukaszociológiára és ciciológiára csábító Tölgyes Bélától hallotta a Szemüveges, hogy Pápóczi Szocióvárra került, és most ugyancsak meglepte, hogy főnöke még említést sem tett róla levelében. Elhatározta, a következő napon felfedi magát, hogy minél előbb találkozhasson a nagy előddel.

Vali néni megkérdezte, vár-e még valakit, mert már bezárna. Meghallva, hogy igen, felajánlotta, maradjon, s rábízta a kulcsokat. Ő éppen Pápóczi tanár úrhoz sietett *aktívaülésre*. Megnyugtatta, semmit sem árul el felőle, intézzék el majd egymás között, hiszen kollégák.

Kilenc óra előtt öt perccel állított be a diáklányt alakító Varga Amália. Szabadkozott, hogy *ottragadt* a helyörténeti gyűjteményben, de ez neki élete egyik legnagyobb élménye volt. Egyszerűen *megdöbbsentő*, hogy mennyit tudnak Pápóczi tanár úrék a városról, még a Szilvágyi Gimnáziumról is. Mi sem jellemzőbb bizonyíték erre, hogy még a padfirkákat is összegyűjtik évente. Ő, mint a gimnázium *agitproposa* elsősorban ezeket tanulmányozta. Ezután elmesélte, mit tapasztalt szerepe eljátszásával kapcsolatban. Elnézést kért, hogy nem fejezte be a játékot, reméli azonban, hogy a töredéket is hasznosítani tudja az olvasáskutató. A dolgozat-hoz végülis nem tudtak más felajánlani segítségül, mint az Országos Pe-

dagógiai Intézet által készített bibliográfiát, amelyet egyébként minden pályázó diák megkapott. A Szemüveges arról kérdezte Varga Amáliát, hogy milyennek találta Pápóczi Pétert.

– Csodálatos! – ragyogott fel Varga Amália. – És a csodálatosságában az a legsodálatosabb, hogy semmi bizonyítékom nincsen arra, hogy csodálatos. Amikor meghallotta a tanár úr, hogy a Bulgakov-hősökkel foglalkozom, kijelentette, fél tőlem, mert én vagyok bizonyára az a komszomolka, az igazság eszköze, aki kíméletlenül elüti azokat, akik nem azonosak önmagukkal. Ezek után tudja, hogy mit közölt? Hogy a regénynek csak az első fejezetét olvasta, de ebből is érzi, hogy éppen ez az, amit neki egyszer majd el kell olvasnia mielőtt meghalna. Arra is pontosan ráértett a tanár úr, hogy engem nem Aquinói Tamás, nem Kant, de még nem is Woland izzgat elsősorban, hanem az álság idegesít. Pápóczi tanár úr igaz ember! Ez biztos! Annak ellenére érzem ezt, hogy szellemiségén még nem egészen igazodtam el, pedig már eléggé sok polgári irányzatot ismerek. Az, hogy a mi kifejezéseinket használja, egy pillanatra sem tévesztett meg, és hát Németh László neve egyértelműen bizonyítja, hogy számomra a tanár úr csak útitárs lehet. A Szemüveges megkérdezte, emlékszik-e, melyik gondolatát idézte Németh Lászlónak Pápóczi tanár úr.

– Ne féljen, nem valami retrográdót! Csak azt, szerencsére, hogy meg kell próbálni a gályapadból laboratóriumot csinálni.

Varga Amália hű maradva önmagához, nem fogadta el a tiszteletdíjat, már csak azért sem, mert a jó *mulatságon* és a jutalomkönyveken kívül egy igaz emberrel is találkozott. A Szemüveges gondosan bezárta az üzletet, de egyiküknek sem akarózott elindulni.

– Hát akkor... – tehetetlenkedett a Szemüveges.

– Ugye, nem tud engem sehová sem tenni ezekkel a szűzies copfjaimmal meg az agitproposságommal? – kérdezte Varga Amália.

Egyszerre volt roppantul kihívó, és hihetetlenül törékeny. Copfos és agitpropos. A Szemüveges nagyon szeretett volna most húsz évvel idősebb lenni, mert akkor nyugodtan megsímogathatta volna, most viszont úgy érezte, ha hozzáérne, letörne belőle valamit, s a copfos nem tudna többé felreppenni.

– Az a helyzet, hogy én nem vagyok valami pszichológus... – motyogta.

Varga Amália erre a kezét nyújtotta és ezt mondta:

– Bocsásson meg, nem akartam zavarba hozni. Csak hát az előbb annyira megnézett, és láttam, hogy sehová sem passzolok. És igazat adtam magának.

– Én igazán...

– Valamit megláthatott belőlem. Köszönöm! És köszönöm a jó mulatságot is.

Már szaladt is. A Szemüveges behúnyta a szemét, és csak akkor nyitotta ki, amikor már nem láthatta, így akár azt is hihette, hogy sikerült felreppennie.

Ezen a késő estén legelőször is a villanás-füzetbe került beírás:

Szűzies agitproptikár? Kőhársvirágot gyűjtő álzenész? Szociológizáló füvesasszony? Mekkora a valószínűségük? És nekem? Varga Amáliának nevezik azt a villamosvezetőt, aki nem tud lefékezni előttünk? (Vagyis aki elől nem térhetünk ki.)

A módszertan-füzet következett:

Megszemélyesítendő kérdések a közművelődési könyvtárak reference-tevékenységének vizsgálatához: Miért a vasutasok a leglelkesebb eszperantisták? Ki a magyar könyvtárszociológia atyja? Mikor virágozik a kőhár? Kit és miért nevezünk agitproposznak? Hogyan tűri a fogságot a dolmányos hangyász? Hogyan tűri a szabadságot az olvasáskutató?

A leveles-füzetbe pedig ez került:

Laura, drágám,

ívelésed a legcsodálatosabb számomra: egy szárnyatlan szerelmes lénynek. Megszünnél-e ívelni, ha földreszállnál, ide, hozzám? Szeretnél-e akkor is, ha reggelre szárnyaid nélkül ébrednél mellettem? Hinnéd-e, hogy szemünket behúnyva még szebb lehetne ívelésünk, mint csak a Tiéd, nélkülem? Vállalkoznál-e velem a téridőből kifelé ívelő repülésre? Kérlek, ne szomorkodj szárnyaid után! Tested ívelése, lelked ívelése, mindenséged ívelése messzebb röptet minket! És szebbet hallunk majd a suhogásnál is: gyönyörűséges ívelésünk hűrt feszít majd, amelyen az Isten bebizonyíthatja majd létezését pengetésével. És a miénkét is!

A könyvtárügy pórusaiban

Szocióvári tartózkodásának tizedik napján a Szemüveges feladta inkognitóját. Először a füvesasszonynak mondta el, hogy kicsoda és mit csinál. Vali néni előbb röstelkedő arcot vágott, mint aki nem tartja méltónak magát ekkora megtiszteltetésre, majd kissé sértődött, érzékeltetve, nehezményezi, hogy csak ilyen későn tudhatta meg azt, amit már régóta tudott. Szúrós, viszketést okozó csend következett, Vali néni egy darabig hagyta benne kínlódni, majd végre-valahára készen lett a köhársvirág tea, amelyet már egyetértő hallgatásban fogyasztottak el, majd Vali néni búcsúszavai egészen egyértelművé tették a helyzetet:

– Mi már mostantól, kedves Szemüveges, hadd szólítsam én is így, ahogyan már odaát, vagyis odalenn is nevezünk, szóval mi már egy hajóban evezünk.

Ebben a hajóban kelt át a Szemüveges a túloldalra, a John Brown Városi és Járási Könyvtárba. Tudta, mert hallotta, hogy várják, ugyanis egy női hang ezt visította: „Főnök! az!” Jolika volt, de Margó vette észre. Bárky Dezső óvatosan kikukucskált szobájából, és szinte suttogva kérdezte:

– Az álolvasó elvtárs?

A temetőjárás óta szinte csak árnyéka volt önmagának. Mindennap kiteregette ugyan maga elé a különböző kimutatásokat, felbontotta a hivatalos leveleket, bele-belenézett a Könyvtárosba, amely annak idején világgá kürtölte a *mágneses statisztikát*, de miközben egy levelet fogalmazgatott, amelyben az ideg-elme szociális otthonba való áthelyezését kérte *bármilyen minőségben*. Ha ez a levél nem is készült el, elkészült egy tucat másik, amelyeket *kedves öreg* rokonainak írt, akiket évek vagy évtizedek óta nem látott, és többnyire azt sem tudta, élnek-e még egyáltalán.

– Nem, csak a Szemüveges – nyugtatta meg Jolika, pedig ő csakis nyugtalanítani akarta.

– A felülvizsgáló – adta meg a kegyelemdőfést Gittuka.

A John Brown Városi és Járási Könyvtárat az álolvasó eljöttéig minden alkalommal maga Mogyoróssy Gyuri vizsgálta felül, s mindig *kiváló*

eredménnyel, így aztán végülis nem lehetett csodálkozni azon, hogy Bárky Dezső a Szemüveges hallatára is becsapta az ajtót. Magára zárta, és egy igen határozott hangú feljegyzést kezdett fogalmazni a városi tanács művelődési osztálya részére, hogy három szaktájékoztatóval kívánja megerősíteni az olvasószolgálat *reference* (fohászkodott egyet, hogy ez a szakszó most az egyszer kivételesen jól süljön el) tevékenységét, amire, úgy érzi, a *történetek ellenére is feljogosítja* a könyvtár *háromszoros kiválósága*.

Amint becsukódott az igazgató ajtaja, nyílt a bejárati, s Töttösi néni, a ruhatáros, máris lenyomta a pult alatti gombot, és a falra akasztott mágneses statisztika felett azonnal kigyúlt az a lámpácska, (a módszertanos Gyula találmánya) amely azt jelezte, hogy hagyjuk abba a manikűrözést, a veszekedést, a lecsóvést, a koccintást, a röhögést, a fürdőruha próbálást, a lebarmolást, vagyis mindazt, amiért élni érdemes, mert egyfelől nem kívánatos, másfelől munkaidőnkből véglegesen ki nem iktatható személy érkezik: az olvasó. Olykor persze mások: a megyétől, az osztályról, a Minisztériumból. Most pedig a Szemüveges. Miután bemutatkozott, és elmagyarázta, hogy a Könyvtártudományi Kamara olvasáskutatója és ez alkalommal legfőképpen az olvasók viselkedését szeretné tanulmányozni, a módszertanos Gyula így üdvözölte:

- Érezze magát otthon a könyvtárügy pórusaiban!

Leültette a kávézóasztalhoz, majd berohant a főnöki szobába, hogy megnyugtassa Bárky Dezsőt: a Szemüveges ezúttal *formaliter* nem felülvizsgál, hanem csak vizsgál, de nem őket, hanem az olvasókat, és nem is azt, hogy hányan vannak, hanem azt, hogy hogyan viselkednek az olvasószolgálati térben.

- Azért onnan mást is észrevehet - aggodalmaskodott Bárky Dezső.

- Igaz. Akkor a biztonság kedvéért néhány napig dupla forgalmat produkálunk - nyugtatta a módszertanos Gyula.

- Inkább vidd el a járásba! Minél messzebb innen!

- Természetesen majd csábítgatom. Nem lenne jobb, ha egy-két hétig tatarozás vagy leltározás miatt zárva tartanánk?

- Ezt nem! Akkor inkább legyen élet a könyvtárban! - sóhajtott Bárky.

- Oké! Mozgósítok!

- Előbb lássam, hogyan!

Bárky Dezső bal mutatóujjának felemelésével egyértelműen érzékelte, hogy ezúttal kizárólag tisztességes módszereket fogad el.

- Értesítjük az előjegyzett könyvekre várókat, hogy megérkezett a könyv.

- És a könyv?

– Összeszedem őket a megyéből. Ha kell, a szomszéd megyékből. Bárhonnan!

– Jó, de ez édeskevés.

– Táviratilag és úttörőkkel berendeljük a késedelmeseket.

– Úttörő mehet, távirat nem, mert annak nyoma marad.

– Az éterben?

– Elég!! Más?

– Könyvtárbemutató általános iskolásoknak, szakmunkástanulónak, gimnazistáknak...

– És majd megint elordítja magát valaki, hogy „Fegyverbe!”.

– Óvodásoknak, brigádtagoknak, kiskatonáknak...

– Jolika meg kiveteti a szájukból a rágót, ők meg a polcok közé nyomkodják. Más?

– Önkéntes véradók?

– Nem. Más?

– Mit akarsz még, főnök? Egy pillanat! Jöhetnek még a kedves öregek. Én hetet vállalok.

– Az öregekkel kapcsolatosan komolyabb tervem van, de azt még neked sem mondhatom el, mert elhebehurgyáskodnád. Annyit tudhatsz, hogy egy kísérlet, amely már folyamatban van. Ezzel megint feljöhetünk. Esetleg a fényességes kamarilla is tanúja lehet.

A kamarilla könyvtári berkekben a Könyvtártudományi Kamara nevű *minisztériumi háttérintézményt* jelentette. A „fenséges”, a „magasságos” és az „áltudományos” elsősorban azokban a körökben vált minősítő jelzővé, ahol Mogyoróssy Gyuri és a Minisztérium Könyvtári osztályának más munkatársai igen kedves vendégek voltak. A könyvtárosok jelentős részének (talán többségének) azonban nem volt különösebb baja a káemkával, s jónéhány helyen kifejezetten szívélyesen fogadták a káemká extravagáns egyéniségeit, akik között akadt sosem praktizáló tüdősebész, jezsuita, népfőiskola igazgató, tekerőlantos, partizánvezér, skandináv filológus, népi író, néptáncos, Jung-tanítvány. Extravaganciájuk még azzal is tetéződött, hogy éltek-haltak a könyvtárügyért. A Szemüveges nem tartozott közéjük, ő a káemkából kisebbséget kitévő *húzóemberek* egyike volt, akit legjobb esetben is csak Pápóczy-epigonnak tartottak, hiszen nem írt verseket, nem írt alá tiltakozó memorandumokat, nem játszott népi hangszeren vagy amatőr színjátszócsoporthoz, nem viselt börtönt, nem olvasott ebédidőben breviáriumot, nem ajándékozott óriás-radírt, nem helyezte el az intézeti falíújságon hetenként szellemi végrendeletét, egyszerűen nem sűrűsödött össze körülötte a levegő. A magukat tudatok formálóinak tekintő könyvtárosok alktakucaknak vagy szobatudósoknak képzeltek az olvasáskutatót, aki még sosem látott élő olvasót, csak belőlük kinyert kérdőívet és táblázatot. Ilyennek látta őket a John Brown Városi és Járási Könyvtár olvasószolgálat is, nemkülönben a módszertanos

Gyula, aki már azt is megállapította a Szemüvegesről, hogy még nővel sem volt dolga, továbbá azt is, hogy még életében nem gombfocizott, nem vett részt falkavadászaton, és még részeg sem volt még istenigazában. Ilyen előfeltételezések után nem kis meglepetést, sőt kisebbfajta riadalmat keltett, hogy a Szemüveges gyorsan lehajtotta a kávé (életében a másodikat), megköszönte, majd megkérdezte az igazgatói szobából éppen kifelé jövő módszertanos Gyulát, hogy melyik asztalra állhatna fel térképet készíteni az olvasószolgálati térről, ugyanis lenről képtelen átlátni. Hiába ajánlkozott a módszertanos Gyula, hogy ő *egykedőre* elkészíti azt a *helyszínrajzot*, a Szemüveges közölte, hogy ő nemrégén még aktív tájfutó volt, ezért a térképkészítés valószínűleg neki megy legkönnyebben a jelenlévők közül. Most már a falkavadászat is valószínű, gondolta bosszúsan a módszertanos Gyula, és némi undorral odébszöpröve a befratkozóra váró kartonokat, helyet csinált a kölcsönzőpulton, s ráterfített egy Zémegyei Nélapot. A Szemüveges felpattant a pultra, *szemrevételezte* a terepet, és határozott vonalakkal rajzolni kezdett. Amikor elkészült, még egyszer körülnézett, most már csak a maga örömére, s a módszertanos Gyula helyesen következtetett arra, hogy az olvasáskutató tekintete annak a szekrénynek a tetején állapodott meg, amelyen a selejtezésre ítélt könyvek mögött egy demizson, vagy vadászpuska és egy tölténytáska, egy horgászfelszerelés és egy bűvárszemüveg, egy madárkalicka, benne két pingpongütövel, egy pár combig érő gumicsizma, egy köteg Playboy, egy gázálarc, valamint egy ágymelegítő várt a soronkövetkező bevetésekre.

– Jó lenne most bemenni a főnökhöz, mert hamarosan el kell mennie – szólta fel a Szemüvegeshez a módszertanos Gyula, aki odafönről nézve határozottan kopaszodásnak indult.

A Szemüveges három óra hosszat ült Bárky Dezső szobájában. Az igazgató legelőször is munkaterve felől kérdezte, de amikor látta, hogy a Szemüveges nem akarja kitenni kártyáit, átvette a szót: bemutatta a könyvtárakat, eredményeiket, *mutatóikat*, és felolvasta a készülő beadványt. Ezek után még mindig nem a mágneses statisztika következett, hanem *tájékoztató* egy nagyszabású kísérletről, amelyet Bárky a bibliotériapia és a könyvtárpropaganda célirányos összekapcsolásának nevezett. Az elképzelés szerint az öregek a legkönnyebben megnyerhető *potenciális olvasók*. Itt megállt egy pillanatra, és hunyorított. A lakáshoz kötött öregekhez úttörők, vagyis a *könyvpajtások* vihetnék a könyveket, a mozgásképes, de kultúráltan passzív, vagyis *kultúrpasszív* öregek, a kocsmák, a templomok, a lottózók, a temetők és a parkok látogatóinak *megnyerése* viszont a könyvtárosok feladata lenne. Bárky szemérmesen eldicsekedett azzal, hogy már több ízben is sikeresen szólított meg ilyen helyeken *kalldó* öregeket, csak éppen könyv nem volt nála, s így nem lendülhetett át *akcióba* a *kezdeményezés*. És ekkor nagymerészen rászánta magát: ha

akarja, tanúja lehet a Szemüveges egy ilyen *propaganda-terápiás*, vagy ahogy majd nevezni fogja a szakirodalom, *propaterápiás* akciónak. A három órás beszélgetést mindkét fél kellemesnek találta, s mindkét részről csupán egy-egy gyanús mozzanatot észleltek: a Szemüvegesnek az tűnt fel, hogy Bárky Dezső mindenáron el akarja dugni előle Pápóczi Pétert, Bárky Dezsőnek pedig az, hogy a Szemüveges mindenáron találkozni akar a helytörténeti gyűjtemény gondozójával.

Mivel egy-két telefon is bejött közben, a Szemüvegesnek módja nyílt alaposan szemügyre venni Bárky Dezső szobáját. Kevés könyv, sok dosszié és még több mütyür volt benne. Emlékművek és műemlékek kicsinyített másai (amelyekkel külföldi vendégek szokták megajándékozni illusztrisebb vendéglátóikat), díszdobozok, bizonytalan eredetű és értékű faragványok, ásványdarabok, fenyőtobozok, zászlócskák, golyóscsapágó, emblémák, kisautó, kisvonat, gyufaszálakból összerakott Auróra-cirkáló, dísz-ceruzahegyező, ezüstözött diótörő, formatervezett meggyputtyogtató, miniüvegek (többségük már üresen), itteni író-olvasó találkozókon neki dedikált könyvek (kettényitva a beírásnál), egymásbarakható Matrjósababák, s mindennek a szédítő forgatagnak a közepén egy kis dióhajócska, újságpapír vitorlával. A Szemüveges nem tartotta lehetetlennek, hogy minden látszat ellenére ebben hajózik a John Brown Városi és Járási Könyvtár kapitánya. Ezt az is megerősíteni látszott, hogy Lenin nem volt a falon (csak egy kis fehér porcelán mellszobor összes művei előtt), csupán egyetlen kép, egy szép gyermekszemű öregemberé, aki a Szemüveges számára ismeretlen volt. A Lenin-összessel kapcsolatban már nem voltak kétségei, mert éppen az olvasáskutatási osztály egyik munkatársa, Kopcsándi Dénes, a méhészkedő Kelet-Európa-kutató vizsgálta a díszhelyeken lévő Lenin-sorozatok olvasottságát, segítségül kérve a Magyar Optikai Művek Krupszkaja-brigádját, akik mikroszkópikus vizsgálatokkal állapították meg, van-e bennük ujjlenyomat, amely akár csak *belelapozottságukat* bizonyíthatná. Az itteni Lenin-összest nem bántotta, a szép öregemberre azonban rákérdezett:

– Ez Töhötöm bácsi, akinek oroszlánrésze volt a mágneses statisztika megalkotásában – magyarázta Bárky Dezső, majd halkán hozzátette:

– Már három éve, hogy itthagyt engem. Két év múlva már kérvényezhetjük, hogy róla nevezhessük el a könyvtárunkat.

– És a derék John Brown?

– Nekem személy szerint semmi bajom sincsen vele, mint egykori katonáembernek pláne nem, de ez a John Brown időnként annyira távolinak tűnik, hogy belefájdul a fejem. Steinbach Töhötöm viszont a miénk.

A Szemüveges megköszönte a bizalmát, kezét rázott vele. Tulajdonképpen maradt volna még szívesen ebben a kissé megizzadt, de kellemesen meleg tenyérben, de közeledett már a feladata elvégzéséhez legin-

kább megfelelő időszak, a délutáni csúcsforgalom, és addig még húsz-harminc példányban el kellett készítenie a térképet, hogy majd belerajzolhassa a kiszemelt olvasó útvonalát, feltüntetve az egyes helyeken eltöltött időt, feljegyezve, hogy hol mit csinál, milyen könyvet vesz kézbe, kihez mit szól. Még egyszer megkérdezte, hogy hol találja Pápóczi Pétert, s Bárky Dezső ismét csak azt mondta, hogy ezt nagyon bonyolult lenne elmagyarázni, majd valaki el fogja kísérni, feltéve, ha egyáltalán a helyén van Pápóczi kolléga, mert elég gyakran megy el, akár napokra is, anyagot gyűjteni, és ezeket a szép, száraz októberi napokat bizonyára ki is használja.

* * *

Azt persze, hogy a Szemüvegest csupán az olvasók viselkedése érdeklí, még a ruhatáros Töttösi néni sem hitte el, pedig őt három és fél perc alatt megtértítette két jehovista asszony, akiket aztán Gittuka két és fél perc alatt beiratkozottatott. Hagyták szabadon tevékenykedni, de azért állandóan szemmel tartották, kávéztatták, (életében harmadik és negyedik kávéján is túljutott), ebédeltették (a tanácsi ebédlőben, ahol Csupor elvtárrsal is összeismertették), kínálgatták (apró süteménnyel, almával, kólával, földi mogyoróval és rezsón főzött lecsóval). A fennmaradó időben sem volt zavartalan a munkája, ugyanis a könyvtárba félóránként érkeztek a legkülönbélebb csoportok, akik rendre elriaszították vagy pedig rendhagyó viselkedésre készítették a közönséges (vagyis a valódi) olvasókat. Ha éppen sem brigád, sem osztály, sem órs nem tartózkodott a könyvtárban, Jolika és Gittuka tűntetően az olvasókkal foglalkozott. Irgalmatlanul lecsaptak a bizonytalankodó vagy a csupán elmélázó keresgélőkre. Nagyobb részük már beletörőde túrte *célratörő kedvességüket*, kisebb részük azonban menekülni igyekezett előlük (ilyenkor azonban rutinosan két oldalról bekerítették), vagy gyorsan lesz, ami lesz, választottak egy könyvet. Bár a Szemüveges a három és fél nap alatt nemigen találkozott normálisan viselkedő olvasóval, mindenesetre rögzítette azt, amit tapasztalt, miközben megpróbálta megfigyeléseit kiterjeszteni mindarra, ami az általa befogható térben történt.

Igy lehetett tanúja a koreai küldöttség látogatásának. Csupor elvtárs valahogyan kiderítette, hogy a Magyar Nők Országos Tanácsa Szocióvárra látogató vendégeinek egyike könyvtáros, a másik hat meg olvasó, ezért aztán figyelmességéből még egy könyvtárlátogatást is beiktatott az egyébként meglehetősen zsúfolt programba. Bárky Dezső erre az alkalomra feldelejeződött. Megrajzoltatta Margóval a *baráti ország* címerét, Jolikával pedig a lobogót készíttette el, s mindektő felkerült a John Brown Városi és Járási Könyvtár homlokzatára. "Tisztára a Hófehérke meg a héttörpe!", csapta össze kezeit Töttösy néni, amikor a küldöttség

kiszállt a megyei tanács mikrobuszából. Csakhogy ez esetben a Hófehérke egy hórihorgas kopaszodó férfi volt, a tolmács, a *héttörpe* pedig hét kicsi koreai *nőmozgalmi aktíva*, akik elismerően bólogtak, amikor megpillantották országuk lobogóját, a következő pillanatban azonban riadtan bújtak össze, ami eddig egyetlen koreai küldöttséggel sem fordult elő Szocióváron, pedig eddig még egyetlen koreai delegáció sem találkozhatott országuk zászlajával és címerével a városi könyvtár homlokzatán. Még Bárky Dezső üdvözlő szavai közben sem hagyták abba az izgatott sűgás-bűgást. Először úgy tűnt, mert a tolmács ezt jelezte, hogy maga John Brown a riadalom oka, akiben a küldöttség egy *intervenciós imperialista* tábornokot vél felismerni, ezt azonban viszonylag gyorsan tisztázták: John Brown *istenbizony egy haladó amerikai elvtárs*, aki éppen hogy az imperialisták ellen harcolt, a négerék, a koreaiak és más elnyomott népek üdvéért. A küldöttség ezek után is feszült maradt, sem a kávé, sem a teaütemény, sem a kóla, de még a működés közben bemutatott mágneses statisztika sem segített. Már indultak kifelé, amikor Töttösi néni kabátujjánál fogva félrerántotta Bárky Dezsőt, s a fülébe sűgött valamit. Az igazgató elsápadt, s előbb a módszertanos Gyulának, majd Gittukának sűgött valamit, majd *csöppnyi maradásra* kérte az elvtársakat. Gittukának azt sűgta, amit Töttösi néni a nem mindennapi helytörténeti eseményt figyelő Vali nénitől tudott meg, hogy „valami baj lehet a címerrel”, a módszertanos Gyulának meg azt, hogy „egy darabig még nem mehetnek ki, csinálj valamit”.

A módszertanos Gyula ekkor rutinosan középre lépett, s ünnepélyesen bejelentette, hogy „tyiper harasó bűgyet”, és már fordította is: „most jön a meglepetés”. A tolmács ugyan határozottan kijelentette (zavarában oroszul, de ezt Margó fordította), hogy csupán fél órát szántak a könyvtárra. Bárky Dezső azonban nyugtatgatta, hogy egy kicsit változott a program. A módszertanos Gyula be is konferálta: egy kis *kultúrmisszor*, előtte pedig egy kis *szaknai beszélgetés*, amelynek keretében a Könyvtár-tudományi Kamara feladatával és munkájával ismerteti meg őket a *nagy-hírű intézmény* e célból *iderendelt* munkatársa. Mindeközben tisztázódott, hogy bizony nem a baráti, hanem a dél-koreai címer került fel a John Brown homlokzatára, és a helyes címer előállítására minimum fél órára lesz szükség. A módszertanos Gyula *átment operatívbe*, aminek eredményeképpen az igazgatói szobából kábultan kitóduló küldöttség előbb egy *zémegyei botolót* láthatott (az Ozorai Pipó Művelődési Ház művészeti előadója adta elő két alkalmi segítőtárs közreműködésével, akiket a módszertanos Gyula a szemközi biztróbból toborzott), majd Petőfi Sándor Fűstbe ment terv című költeményének előadása következett (Jolika), ezután egy szocióvár-környéki népmese (Töttösi néni), ezt követően *mikromágia* három katalóguscédulával (a módszertanos Gyula, gázálarchban), végül vetített diaképek a járás könyvtáiról, aláfestő zenével (Beethoven

F-dúr románc), de még mindig nem lehetett menni, így aztán magyar és koreai dalok következtek mindaddig, amíg Töttösi néni be nem kiabált, hogy „Mehet a menet!”. A házból kilépő és tekintetét azonnal a címerre szegező küldöttség előbb mutogatni, majd hevesen vitatkozni kezdett, végül egyikük, a könyvtáros, megkérdezte, hogy egészen bizonyosak-e abban a magyar elvtársak, hogy John Brown egy haladó amerikai. „Akár Paul Robeson”, vágta rá a módszertanos Gyula, és ünnepelesen rá is kezdett a „Messze viszi a Missisipi”-re. Erre aztán végre-valahára előkerültek a makettek és az emblémák, és még puszik is jutottak, igaz úgyszólván csak a módszertanos Gyulának (hiába rántotta ő maga elé pajzs-ként Bárky Dezsőt) meg a hórihorgas tolmáctól Margónak.

A másik közjáték a következő napon, ebéidőben kezdődött, amikor csak Margó és a Szemüveges tartózkodtak az olvasói térben. Csengett a telefon, Margó belehallózott, majd gyorsan odaintette a közelében tartózkodó Szemüveget, s úgy tartotta a kagylót, hogy ő is hallhassa a beszélgetést, amely eképpen folyt le:

- Elvtársnő, megvan-e maguknak az összes Lenin?
- Lenin összes művei? Meg, kérem.
- Akkor sürgősen küldjék át ide nekem a huszonegyest!
- Sajnos, nem tehetjük, mert nincsen küldöncünk, a gépkocsit pedig csak hétfőn, szerdán és pénteken használhatja a könyvtár.
- Azt akarja ezzel mondani az elvtársnő, hogy akkor menjek én, mivel nekem kell a könyv?

- Legalább egyszer meglátogat minket, Kernács elvtárs.
- De amikor azt sem tudom, hogy hol vannak!
- Az Árkádos házzal szemben. Ki vagyunk írva.
- Akkor én most odamegyek!!

Margó pukkadozott a nevetéstől.

- Tudja ki ő? A pébévébé egyik munkatársa. Azt hiszem, az ipar tartozik hozzá, de az is lehet, hogy az agitpropon van.

Pár perc múlva megjött Gittuka és Jolika, felváltani Margót, aki elmulasztotta őket figyelmeztetni, hogy ki várható hamarosan. A pébévébé meg is érkezett dérral-dúrral.

- Alig találtam meg magukat! Az ügyvédi munkaközösségnek kétszer akkora táblája van, pedig azok maszkek, ez meg állami! Vihetem, elvtársnő?

- Elnézést, elvtárs, mit? – kérdezte Gittuka, aki rögtön megérezte az elvtársban az elvtársat, sőt még a ritka és becses vendéget is.

- Addig is kérem szépen az olvasójegyét – búgta Jolika.

- De én világosan megmondtam, hogy csak a Lenin huszonegyest kérem a Lenin összesből.

- Csak nem a Kornács elvtárs? – ragyogott fel Gittuka, aki úgyszólván mindenkit ismert a pébévébében, (de még a kispébévében is), csak-

hogy Kernács elvtárs mindössze fél hónapja dolgozott a *nagypébévében*, méghozzá Babiczky elvtárs helyén, mint ipari referens.

– Megkaphatnám?

Egy másodperc alatt kezében volt az olvasótermi példány. Jolika közben már el is kezdte az olvasójegy *kiállítását*.

– Arra az izére nincs szükség, nekem csak ez kell! – közölte Kornács elvtárs.

– De hát egyre-másra még majd szüksége lehet a jövőben is.

– Elvihetem? El vagy sem?

– Persze, csak kiállítunk egy olvasójegyet – szelídítgette Gittuka.

– Visszaküldöm, nyugodjanak már meg!

– Bárky elvtárssal nem tetszik akarni beszélni, ha már egyszer itt tetszik lenni? – próbálkozott most Jolika valami mással.

– Az kicsoda?

– Hát a könyvtárunk igazgatója! – magyarázta lelkesen Jolika.

– Akkor nekem miért kellene vele beszélnem, amikor ő a Bekecs elvtárshoz tartozik? Vihetem már?

– Biztosan nem kell más, Kernács elvtárs? – kérdezte Gittuka reményvesztetten.

– Biztosan, elvtársnő, és ebből is csak a 189-ik oldaltól a 221-dik oldalig. Na, most már elhiszi?

Ennyi volt. Meg még annyi, hogy Jolika hasmenést kapott az idegességtől, Gittuka pedig nem győzte magyarázni a Szemüvegesnek, hogy ez egyáltalán nem tipikus, sőt *tipikusan rendhagyó* eset, mert nekik általában igen jó a kapcsolatuk a különböző *szervekkel*, s fel is sorolta valamennyit.

Margó elől gondosan titkolták az ügyet kolléganői, s így a Szemüvegesnek kellett neki elmondani a történetet. Aztán a Szemüveges gondolt egy nagyot és merészet, és most Margót kérte meg arra, hogy hozza őt össze Pápóczi Péterrel. Margó előbb ünökésen nézett rá nagy barna szemével, majd lassan, szinte szóttagolva ezt válaszolta:

– Ne haragudjon, túl nagy a rizikó. A főnök kiadta az ukázt, hogy Pénégzytet szigeteljük el magától. Vagyis: csak a testemen keresztül. Van persze egy másik megoldás is: kérje meg azt a fontoskodó gyógyszeripartyót, ő az egyik főbizalmasa Pénégzyetnek.

A Szemüveges nagyon bánta, hogy ez nem neki jutott eszébe, Vali néni ugyanis készséggel vállalkozott a közvetítésre. Azt találta legjobbnak, hogy őnála találkoznak, a hátsó irodában, egy csésze köhársvirág tea mellett, mert azt a tanár úr is nagyon kedveli, főleg, ha gondterhelt.

Ezen az estén a Szemüveges a mindenes-füzetbe írt be először:

Tulajdonképpen miért nem akartam, és miért nem akarok még most sem igazán Pápóczi Péterrel találkozni? Azért, mert

akkor fel kell vállalnom a Mestert? Az árvaság feladásához is ekkora bátorság kellene?

A leveles-füzet következett:

Laurám, kedvesem,

nagyon szépen kérlek, szerelmünkre, igérd meg,
hogy Te sosem fogsz lassan, szótagolva szólni hozzám!

Aztán még egyszer elővette a mindenes-füzetet:

Izmusok, izmustalanságok, izmuska. Miféle izmus ez, kisfiam,
köpöd ki! Nem győzöm már izmusokkal ezt a rohanó világot...

Végül a villanás-füzetet vette maga elé, de csak ennyi került bele:

Margó is...(!)

* * *

Már a negyedik napja vizsgálódott a Szemüveges az olvasószolgálati térben, és éppen egy egészen normálisnak tűnő és könyvtáros által nem háborgatott olvasó megfigyelésével foglalkozott, amikor Bárky Dezső odasomfordált hozzá, s ünnepélyesen megkérte: mint Könyvtártudományi Kamara munkatársa, kísérje el délutáni propaterápia-akciójára. A Szemüvegesnek eszébe jutott a dióhéjhajócska. Furcsán, mégis jólesett látni kettőjüket, amint együtt vitorláznak egészen új vizeken.

Hajócska helyett azonban gyalog indultak el, egy gurítható bevásárlótáskával. Bárky Dezső ragaszkodott hozzá, hogy ő kezelje a könyvekkel megtöltött segédeszközt. A Béke és barátság park felé vették útjukat, ezt a helyet tartotta Bárky legalkalmasabbnak a propaterápiára. Szép, verőfényes koradélután volt, talán az utolsó az évben, a Béke és barátság park ennek ellenére meglehetősen szomorú látványt nyújtott: támla nélküli padok, düledező (és ÉLETVESZÉLY!-táblával ellátott) zenepavilon, poros bokrok, kiszáradt medence, tele szeméttel, amiből máshová is jutott bőven. Először a sakkozók mellé telepedtek. Megvárták a parti végét. Ekkor Bárky gratulált a győztesnek és a vesztesnek is, majd Stefan Zweig Sakknovelláját kínálta nekik. Amikor látta, hogy egyikük sem nyúl a könyv felé, észbe kapott, s megnyugtatta őket, hogy hozott belőle még egyet. Ők erre nagyon határozottan kijelentették: elég nekik egy is. Már az új partihoz rakták fel a bábukat, amikor Bárky Dezső kartotékokat vett elő, s üdvözölte őket, mint a John Brown Városi és Járási Könyvtár újdonsült tagjait.

– Erről nem volt szó, szakikám! Igaz, hogy már nyugdíjasok vagyunk, de még jogosultak a szakszervezeti könyvtár használatára – tájékoztatta Bárkyt a világgal játszó.

– Ezt azért itthagyhhatja, s két hét múlva értejöhet – tette hozzá a sötét bábukat vezető, s a vezérgyalogot E5-re toltá.

- Ebből még kialakulhat valami - foglalta össze a történeteket Bárky Dezső, miközben a homokozó felé tartottak.

Egy, unokáját vigyázó, s közben pulóvert kötögető nagymama lett a következő akció célpontja. Bárky ez alkalommal egyenesen rákérdezett: szeret-e olvasni. Amikor a hölgy bólogatni kezdett, odaintette a Szemüveget.

- De csak azokat a régieket, mint a Ne sárgulj, fűzfa! meg az Úz Bence. Szóval ilyen békebelieket. Ilyeneket szívesen vennék, de most nincsen nálam pénz, mert csak az unokámat legeltetni jöttem le. Azért megnézném a kollekciót.

Bárky Dezsőnek most el kellett magyaráznia, hogy nem könyvügynök, hanem könyvtáros. Ez azonban nem volt elég, mert azt is meg kellett értetnie a hölgygel, hogy kicsoda a Szemüveges. Ez már nehezebben ment. Sehogy sem sikerült érzékeltetnie a Könyvtártudományi Kamara funkcióját.

- De miért nem mondja el a fiatalember, ha ő dolgozik abban a központban? Tudja, az én vőm is központban dolgozik, a tejbegyűjtőben, merthogy ő tejmérnök. Na szóval, nem vagyok én olyan buta öregaszszony, hogy ne tudnék ilyeneket megérteni.

Ezek után a nagymama a Szemüveges ölébe nyomta a vásárlótáskába homokot szóró kislányt (az volt az első lány a Szemüveges ölében), s kotorászni kezdett a táskában.

- Ezek mind ilyen, hogy is mondjam, vonalas dolgok? Nincs itt valami nekem való?

Bárky Dezső Beauvoir Öregség című művét ajánlotta.

- Nanana! Én még csak idős hölgy vagyok! Még nem öreg! Én még a legveszedelmesebb koromban vagyok, tisztelt uram, afféle víg özvegy. Nekem minden héten akad kérőm, méghozzá ezen a padon. Akkor már inkább valami szexualitásosat ajánljon! Én azokat is mind elolvastam, amikből a lányom a házaseséltre készült, láthatja, milyen eredménnyel.

A Szemüveges most már érezhette is, mert a kislány az ölébe pisilt. Hogy készakarva-e vagy véletlenül, nem tudta eldönteni, mert a nagymama csak azt ismételtette, hogy „Ó, a kis huncut!” Az akció itt félbeszakadt, mert az energikus nagymama hóna alá ragadta a kislányt, s felvitte tisztába tenni, de azt még utánuk kiabálta, hogy a lánya tagja mindenfélének, biztosan a könyvtárnak is. Bárky Dezső megértőn azt javasolta a Szemüvegesnek, hogy egy kevésbé forgalmas helyen száradjanak meg. Találtak is egy padot, amelyen kényelmesen elfértek egy alvó férfi mellett, aki vasutasegyenruhát viselt.

Ez a félóra volt a propaterápiás délután legharmónikusabb szakasza. Bárky Dezső kendőbe bugyolált elemózsiát húzott elő a bevásárlókocsi zsebéből: kenyeret, szalonnát és egy-egy darab üvegházi paprikát. Megkérdezte a Szemüveget, van-e bicskája, és sűrű fejcsóválással vette

tudomásul, hogy olvasáskutató létére bicskátlan. Így aztán ő maga készítette el a katonákat a Szemüveges számára is, olyan műgonddal, hogy gyönyörűség volt nézni. Végül egy termosz is előkerült, s belőle tea, de nem köhársvirág, hanem erősen rumos.

Következő állomásuk a Liget nevű talponálló volt. A Szemüveges még életében nem volt ilyen helyen, ráadásul Bárky még előre is küldte, hogy vegyüljön el a nép közé, s onnan figyelje, ezúttal mint laikus, az akciót. Azt is a lelkére kötötte a Szemüvegesnek, hogy eszébe ne jusson alkoholmentes italt kérni, legjobb, ha egy felest kér, kísérőnek meg egy korsó sört. Amikor a Szemüveges benyitott az ivóba, minden szem rászégeződött. Az eszperantista vasutasé is, aki – úgy látszik – itt is honos volt, nemcsak a Malacban.

– Mire hívhatom meg a doktor urat? – kérdezte a vasutas szívélyesen, miközben a Szemüveges hátát lapogatta. – Figyelem, emberek! Az intelligensebbek idejöhetnek, mert a doktor úr önekik is oszt szerepet! Igaz, doktor úr?

Tucatnyi önjelölt gyűlt köréjük. A Szemüveges izzadni, majd számolni kezdett. Aztán eszébe jutott valami, de bele is pirult. Mégsem tehetett mást, mert újabb vállalkozók rajzottak körülötte.

– A feladat egyszerű: be fog jönni egy úr a városi könyvtárból...

– Oda vagyok beíratkoztatva, értitek már? – segítette az eszperantista.

– Olvasnivalót fog ajánlani – folytatta a Szemüveges –, és önök kiválasztanak valamit, ami a kedvükre való.

– Köszönöm, uram, én már inkább csak iszom, mert az legalább meglátszik rajtam – dűnnyögte az egyik önjelölt, s tüntetőleg kivált a vállalkozók köréből.

– Be lesztek íratkoztatva, lebrengoltok három forintot, és egy százast kaptok a doktor úrtól – segített megint az eszperantista.

– Nem, uraim, a beíratkozási díjat én fizetem ki, és meghívok mindenkit valamire – módosított a Szemüveges kétségbeesetten.

– Ez sokkal többbe kerül a doktor úrnak – súgta neki a vasutas, majd fennhangon kihírdette: Marad az első verzió, emberek. Mindenki a helyére!

Ekkor lépett be ugyanis Bárky Dezső. Ezúttal könnyű dolga volt. Ment minden, mint a karikacsapás. Tizenheten íratkoztak be, s mindenki választott könyvet is, de mindenki szigorúan csak egyet. Bárky annyira fellelkesedett, hogy semmi akadályát nem látta annak, hogy a Malacban folytassák az akciót. A Szemüveges azonban arra kérte, hadd maradjon itt, egy kis beszélgetésre az újdonsült olvasókkal, amit Bárky igencsak helyeselt. Végül abban egyeztek meg, hogy egy óra múlva ugyanannál a padnál találkoznak. A Szemüveges 1800 forintot fizetett ki, ugyanis az eszperantista még egy százast kért a menedzselésért. Most

már csak az volt hátra, hogyan ússza meg a röviditalokat. Jobb nem jutott eszébe, mint másodszor is kipróbálni a metarutaszkorbin szemcseppet. Most is sikerült. Túlon túl is jól. Az eszperantista ugyanis elmagyarázta, ezúttal már nemcsak az intelligensebbeknek, hogy a doktor úr egy belevaló fickó, és ha nem lenne az a... (itt egy olyan kifejezést használt, amit a Szemüveges még életében nem hallott) szemcsepp, velük mulatna zárásig. Így aztán elengedték, hogy máshol is folytathassa áldásos tevékenységét. Többen megkérték arra, hogy vigye vissza a könyvüket, mert nem tudnak rá rendesen vigyázni, de ez elől a Szemüveges határozottan elzárkózott, és ebben az eszperantista is megerősítette.

– Az asszony vagy a gyerek majd visszaviheti, ezt nekem is megengedték.

Már a parkba ért, amikor észrevette, hogy valaki utánajött a Ligetből. Egy sovány emberke volt, micisapkát hordott, szép, finom kezében egy könyvet szorongatott. A hangja is vékonyka volt.

– Doktor úr, hadd adjam vissza a százast! Hadd legyek én becsülettel beíratkozott! Különb en is érdekel ez a könyv.

A Megalázottak és megszorítottak volt a kezében. Odasétáltak ahhoz a padhoz, ahol még mindig aludt a vasutasegyenruhás. Letelepdedtek, és a kis ember elmesélte, hogy betanított munkás a Reagens Vegyiművekben. Magányos öregfiú, aki ritkán fordul meg olyan helyen, ahol találkoztak, inkább olvasgat, rajzolgat. Kiskorában festőnek készült, de most már csak állatokat rajzol. Az állatok szemét ugyanis le meri rajzolni, az emberekét viszont nem. Amit olvas, azt lerajzolja vagy lefesti. Előbb képzeletében, aztán papírra is. Olyan könyvekről szeret képeket készíteni, amelyekben nincsenek, és szeretné tudni, hogy megfelelnek-e azok a képek annak, amiről a könyv szól, de hát ki mondja meg ezt neki. Talán a könyvtárosok. Ezért fratkozott be. A Szemüveges elképzelte Jolikát vagy Gittukát, amint a kisember képei felett tanakodnak, aztán határozottan Margót ajánlotta erre a célra.

– És feleségnek is ajánlaná azt a Margót? – kérdezte a kisember.

– Önhöz egy kicsit magas lenne – felelte a Szemüveges zavartan.

– Persze. És a doktor úrhoz hogyan illene?

A Szemüveges most elképzelte Margót az otthonukban. Ó csenget, Margó nyit ajtót, és ünökésen hozzátörleszkedik.

– Én, kérem, minden nőt magam mellé képelek, de aztán kíméletlenül ki is mondom, hogy nem, Keszei Tamás, ez nem a tiéd. Maga hogy van ezzel, doktor úr?

Szerencsére megérkezett Bárky. Feldúlt arccal, ziláltan, mint akit megvertek vagy kidobtak. A gurítható kocsiból a Liget óta nemigen fogyhatott könyv.

– Sajnos, ki kellett hívni az urh-t – összegezte a történeteket Bárky. Majd hozzátette: – Szinte az ellenkezője történt a Malacban, mint a

Ligetben, pedig a potenciális olvasók mindkét helyen ugyanabból a fajtából valók. Talán megbűvölte őket ott a Ligetben?

– Úgy gondolom, egy kicsit előkészítettem az akciót, akarva-akaratlan – válaszolta a Szemüveges, s megkönnyebbülve tapasztalta, hogy a kisember nem akar ehhez semmit sem hozzáfűzni.

A kisembert Bárky még mindig nem vette észre.

– Bemutatom igazgató úrnak Keszei Tamást, a John Brown Városi és Járási Könyvtár újdonsült tagját.

– A Ligetből? – kérdezte Bárky egy kissé felderülve.

– Igen. És egy kicsit elbeszélgettünk a doktor úrral.

– Így szólítanak – szabadkozott a Szemüveges.

Bárkyn látszott, hogy mindenáron össze akarja szedni magát, s folytatni a propaterápiát.

– Igyekezzünk most a Jézus Szive templomhoz, mert most lesz vége a litániának – javasolta az igazgató a Szemüvegesnek, majd a kisemberhez fordult: – Maga itt maradhatna, s ha felébred az elvtárs, elmesélhetné neki, hogy lett tagja a könyvtárunknak, Rendben?

– Megpróbálhatom, már azért is, mert én, sajnos nem hiszem Istent, így énnem ott a templomban nem lenne keresnivalóm.

– Mi is ateisták vagyunk, és nem imádkozni, hanem agitálni, vagyis hát olvasáspropagandát csinálni megyünk oda. Be azonban nem megyünk – magyarázta Bárky.

Talán elkéstek, de lehet, hogy csak ketten voltak a litánián, ezt nem lehetett megállapítani. A nénikéket öt-hat méterre közelítették meg, onnan figyelték beszélgetésüket, hogy kiválaszthassák a megfelelő végszót.

– Egyszer megpróbálhatnád mandulával is, Tulám.

– Zölden, vagy leforrázam a héját?

– Zölden, egy kis aromával, ahogyan anyánk szokta.

– Én egy kis ecetet is tennék hozzá.

– Mert te egy kis rebellis vagy, ugye, Tulám.

– Túl édes lenne...

– Lehet-e valami túl édes, Tulám?

– „Édes. Maga is!” Emlékszel, Karola?

– Arra a keszőcére mindig emlékezni fogok.

– Édes, édes, édes, édes...! Maga is... Maga is...

– De anyánk csak a recept szerint engedte, Tulám.

– A lekvárok meg várnak, várnak, várnak...

– És egy kicsit összemennem, kedvesem.

„Tipikus kedves öregek”, súgta Bárky a Szemüvegesnek, majd odalépett a nénikhez.

– Hölgyeim, szeretnek önök olvasni?

Amazok egymásra néztek, majd a Karolinának szólított válaszolt:

– Uram, sem a húgom, sem én nem ismerjük még önt.

– Én Bárky Dezső vagyok, a John Brown Városi és Járási Könyvtár igazgatója.

– Mi a Pattantyús lányok vagyunk, igazgató úr. Húgom nyugdíjas zenetanárnő, magam pedig nyugdíjas egyházközségi alkalmazott. Olvasni is szeretünk, s az esperes úr, amíg élt, Isten nyugosztalja, s most ez a fiatal plébános atya is ellát minket lelki olvasmánnyal. Mi már mást nemigen olvasunk, legfeljebb a Színházi Élet és az Óvári Hírek régebbi számain. Nem akarja megtekinteni a plébániai könyvtárat? Ötezer kötetes, és ahogy az esperes úr mondotta, zsinat utáni színvonalú.

– Nem, a viláért sem! – hárfította el Bárky, majd magyarázattal is szolgált: – Ez a téma a helytörténeti gyűjteményünkre tartozik.

– Pápóczi tanár úrra? Őt jól ismerjük, mert a Béni atya a Pápóczi tanár úr összekötője.

– Igen, igen, persze. És regényt nem szoktak olvasni?

– A mi életünk olyan, mint egy regény, igaz, Tulám? Akár mi is lehetnénk a Brontë nővérek. Ismeri?

– Őket még nem – felelte Bárky, és intett a Szemüvegesnek, hogy kezdjék meg a visszavonulást.

– Milyen könyvtárat is mondott az előbb?

– A John Brownról elnevezett városi könyvtárról van szó.

– Szóval a városi könyvtár! Mi is jártunk oda, s a Gittuka előbányászta nekünk az összes régi regényt, de hát mindet kiolvastuk. Maga akkor még nem dolgozott ott. Talán egyetemre járt vagy átképzőre, igaz?

Bárky egy harsány kezitsókolommal elköszönt, s magával rántotta a Szemüveget is. A kisember szépvonalú kezeit tördelve várta őket.

– Félsiker, igazgató úr! A vasutas felébredt, megnézte az óráját, fel pattant, s nagy léptekkel megindult. Én meg utána! Nem tudtam minden részletre kitérni, ő meg valamit félreértett, kikapta a kezemből a könyvet, s felugrott az állomási buszra.

– Lehet, hogy megpróbálja eladni a zémegeyrszegi antikváriumban vagy egy pestiben. Nem baj, barátaim, ennyit fel kell tenni a kockára. Tegyük még egy próbát, jó? Van itt egy ultizó társaság, ott talán lenne esélyünk. Odamegyünk, megvárjuk a parti végét, s aztán támadunk! – adta ki a parancsot Bárky.

Az ultiparti résztvevői között is talált egy ismerőst a Szemüveges: a hórihorgas tolmácsot, aki a baráti Koreából érkező küldöttséget kísérte. Bárky is felismerte, és egy kissé el is komorodott. Egy köpcös, de erős felépítésű, svájcisapkás volt a társaság második, és egy atlétatermetű bajszos, sípülőveres a harmadik tagja. Mindhárman lapjaikat tanulmányozták.

– Alezredes úrnak alázatosan jelentem, kontrajáték – szólalt meg a hórihorgas.

A sípulóveres, akit ismerősök alezredes úrnak szólított, passzolt. Kisvártatva ezt tette a köpcös is. „Ez egy másfajta alezredes, valószínűleg a régi rendszerből, a svájcisapkás viszont egy becsületes munkásembernek tűnik, olvasónak azonban csak a Bikvalvy doktor úr, aki mindenféle nyelven tolmácsolódik”, súgta Bárky a Szemüvegesnek, kissé remegő hangon.

A parti nagyon gyorsan végetért, s addigra Bárky Dezsőnek semmi más nem jutott eszébe, mint egy jutalomkönyv a győztesnek, aki ezúttal a sípulóveres volt.

– Micsoda? Jutalomkönyv? Honnan van maga? – hülledezett a sípulóveres.

– Azt most még nem árulhatom el – titkolózott Bárky, s átnyújtott neki egy Öreg halász és a tenger-t.

– Ez már a harmadik! Brigádtag koromban már kaptam kettőt, az egyiket egy sikeres vietnami műszakért, a másikat meg véradásért.

– Hadd lebbentsem fel a fátylat a titokról – emelkedett szólásra a hórihorgas. – Hadd mutassam be nektek Bárky Dezső urat, a háromszorosan kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtár igazgatóját. A fiatalember meg, ha jól emlékszem, a Könyvtári Központ kutatója. Önhöz viszont még nem volt szerencsém – fordult a kisemberhez.

– Keszei Tamás vagyok, a könyvtár olvasója – mutatkozott be a kisember.

Bárky elégedetten megbökte a Szemüvegest.

– Ami pedig minket illet: mindhárman nyugdíjasok vagyunk. Ez az úr Harmat Gyula festő és mázoló mester, brigádvezető. Ez az úr Hajmássy Béla, Harmat úr brigádjában volt betanított mázoló, az átkos rendszerben meg alezredes. Én magam meg Bikfalvy Alajos nyelvtanár, vagyis a Röhejes Alajos, ahogy az itteni iskolákban ismernek. És most mondják el, mi járatban vannak!

– Mi csak... vagyis és csak arra gondoltam, hogy van itt nálam egy könyv, vagyis a könyvtárunkból, amelyben egy csomó egyéb érdekes játék is...

– Egy pillanat, Bárky úr, maga ezek szerint itt ennek a könyvtárnak az igazgatója? – állította meg az alezredes.

– Előtte én is katonatiszt voltam, alezredes úr, de én ebben a rendszerben – vágta oda keményen Bárky Dezső.

– Jól van, jól van. Értem. De önből igazgató lett, itt a városi könyvtárban.

– Azt kezdtem mondani, hogy van nálam egy könyv, amelyben sok egyéb érdekes játék is... – folytatta Bárky rendíthetetlenül, de ezúttal a brigádvezető vágott közbe.

– Ne gondolja, igazgató elvtárs, hogy mi csak ezt az ultit játszunk folyton folyvást! Van ám nekünk egy másik játékunk is, igaz, Béla?

Most a kisember furakodott Bárky elé.

– Nem játszhatnánk esetleg víziemberest? A víziember benn állt az árokban, s megpróbált minket elkapni. Egész délutánokat...

A brigádvezető felemelte jobb mutatóját, jelezve, hogy még nem fejezte be.

– Szóval mi azt szoktuk játszani, hogy ...

– Azt, hogy én vagyok az oroszlán! – bömbölte az alezredes.

– Én meg a bernáthegyi kutya – mennydörögte a brigádvezető –, de ne tartsanak tőlem, mert nagyon jámbor vagyok!

– Én meg tapír lennék – kapcsolódott be a kisember is.

– Micsoda? – hördült fel az oroszlán.

– Tapír! Rövidke ormánnyal, mocsárban tapicskolva, búskomor ábrázattal.

– Ahogy óhajtja, öregem – veregette meg a tapír hátát az oroszlán.

– És te, tanár úr, mit sütöttél ki?

– Elefánt voltam, jámbor és szegény, hűvös és bölcs vizeket ittam én. A dombon álltam, s ormánnyal ott megsímogattam a holdat, a napot...

– Álljon meg a menet! – bödült fel az oroszlán. – Ez, kérlek, szépen egy vers!

– Folytassa csak! – bízta a bernáthegyi kutya.

– Legyen szíves! – kérlelte a tapír.

Az elefánt meghimbálta az ormányát, aztán folytatta:

– És felnyújtottam ajkukhoz a fát, a zöld cincért, a kígyót, a kovát.

Most lelkem: ember, mennyem odavan, szörnyű fülekkel legezem magam.

Bárky Dezső összerezzen, s fázósan összehúzta magán a kabátját.

– És maguk? – kérdezte az igazgatót és a Szemüveget a bernáthegyi.

– Most az egyszer az legyen, igazgató úr, ami igazán szeretne lenni! – bátorította Bárkyt az elefánt.

– Én csak ember vagyok, a John Brown Városi és Járási Könyvtár igazgatója – felelte Bárky Dezső, korántsem boldogan.

– Jó, jó, de mi akarna még lenni? – üvöltött rá az oroszlán, és barátságosan hátbaveregette.

– Egy szociális otthon igazgatója – mondta nagyon halkán Bárky Dezső.

– Vagy úgy! És minket akarna dirigálni?! – bögte az oroszlán félelmetesen.

A bernáthegyi abbahagyta a farkcsóválást, a tapír a méllázást, az elefánt a tündődést.

– És ez a szemüveges fiatalember? Mi lenne? Talán elmeorvos? – toporzékolta tovább az oroszlán.

Kőhársvirág, villant át a Szemüveges agyán, de addigra már Bárky Dezső szónokolt:

– Mi azért vagyunk itt, hogy önöknek szóló könyveket ajánljunk, amelyek segítségével megkönnyíthetik az életüket.

Ismét felnyitotta a guríthatós bevásárlótáskát, amelyből kikandikált a Fiúk a térről, a Kháron ladikján, Faulkner Öregje, Moravia Unalomja, Beauvoir Öregsége, a Kártyajátékok története és A hétköznapi élet szociálpszichológiája.

– Fúj! Én ebből nem kérek – fordult el tüntetően az oroszlan –, mert én már megjártam magukkal. Kértem valami jó reakciósat a kultúrnaaccságtól, és tudja, mit adott? Az Anti-Dühringet! Nincsen itt véletlenül az is? Nem, barátom, mi most egy lakatlan szigeten élünk, vagyis egy lakatlan szociális otthonban, ahol nincsen sem könyvtár, sem agitáció, sem propaganda, sem népnevelés, sem anyám kínja, sem...

– Nem játszhatnánk Ki mit tudot? Én megpróbálnám a kakukkot utánozni – vakkantott közbe a bernáthegyi.

– Én meg az Anti-Dühringet – dübörgött az oroszlan, majd lassan Bárky Dezső elé lépett: – Maga nem tudna valamit? Ezen kívül?

Bárky Dezső szomorúan becsukta a táskát, majd valamit elővett a belső zsebéből. Középre állt, az alezredes mellé.

– De tudok. Mutatvány következik. Feldobom ezeket a pasztilákat, a szájjammal elkapom őket, majd víz nélkül lenyelem – közölte olyan hangon, mintha csak a pontos időt jelentette volna be.

– Lássuk! – lelkendezett a bernáthegyi.

Bárky Dezsőnek már a negyedik pasztilát sikerült elkapnia. Az oroszlan elismerően bólogtatott:

– Én a támadás tervét nyeltem le, de ez se semmi, figyelik?

– Most kettesével! – kiáltotta Bárky Dezső.

Ez is jól sikerült, és aztán hármasával is. Amikor nyelt, a lábával is dobantott hozzá.

– Állj! – üvöltött ijedten az oroszlan. – Állj, a keserves mindenségét!

Megpróbálta Bárky Dezső markából kiutni a maradék gyógyszert, és amikor ez nem sikerült, el akarta gáncsolni, de Bárky Dezső minden erejét összeszedve ellökte magától, s bekapta a maradékot is. Az alezredes eldőlt. Egy pillanatra őt fogták körül, de ő Bárky Dezsőre mutogatott, aki éppen a nadrágja szárába törülgette a tenyerét.

– Mentőkért! – vezényelt a földön fekvő alezredes.

A tanár futásnak indult, de meg-megroggyant a térde, lassítania kellett. A Szemüveges tudta, hogy neki kellene, hiszen ő itt a legfiatalabb, s nemrégén még tájékozódási futó volt, de egyszerűen képtelen volt megmozdulni. Még hang sem jött ki a torkán, hogy szabadkozhatson.

– Ez szörnyű! Ez borzalmas! – hajtogatta a kisember.

– Kuss! – üvöltötte az alezredes.
– Nyughass már, Béla! – szólt rá a brigádvezető.
– Könyörgöm, menjenek már! – kiabálta az alezredes, majd egyre halkabban folytatta: – Kérem szépen, kérem szépen, kérem szépen...
Végül is a kisembernek sikerült telefonálnia.

A mentők először az alezredeshez siettek, aki már a talpán állt, de a köpcös brigádvezető és a hórihorgas tanár még támogatta, ő azonban nagyon határozott mozdulattal a gurítható táskán üldögélő Bárky Dezsőre mutatott. A könyvtárigazgató teljesen magánál volt, így még a Szemüvegesre bízhatta a maradék könyveket, sőt a könyvtár kulcsát is, de a Szemüveges jobbnak látta, ha vele marad, ameddig szükséges.

Várhelyi doktor, mint a szocióvári TIT egyik főaktívája, aki már többször tartott előadást a John Brown Városi és Járási Könyvtárban (Humánigenetika, Szexualitika, Nagy emberek nagy árnyéka, és Vaddisznólesen címmel), megkönnyebbülve állapíthatta meg, hogy Bárky Dezső csupán 32 darab sulfaguanidint szedett be. A könyvtárigazgató elmondta, hogy a propaterápiaakciók közben heves hasmenés jött rá, ezért már – miután észrevette – a második alkalommal sulfaguanidint vitt magával, amelyből az előírás szerint naponta 3-4-szer 4-6, tehát összesen maximum 24 darabot lehet beszedni, vagyis mindössze nyolccal, tehát csak 25 százalékkal lépte túl azt a mennyiséget, a kieroszakolt mutatóján.

– Mit szólna ahhoz, Bárky úr, ha én önnek most egy háromhetes biblioterápiát javasolnék a szömörkényi szanatóriumban? – kérdezte Várhelyi doktor, s jelezte, hogy csakis igenlő választ hajlandó elfogadni.

Bárky Dezső beleegyezett, mindössze arra kérte a főorvost, hogy majd ő vezethesse a biblioterápiát. A megyszerte jól ismert tudomány-népszerűsítő készséggel beleegyezett, mert Szömörkényben már évek óta egyetlen pszichiáter dolgozott a szükséges három helyett. Bárky Dezső felvidult, és intézkedni kezdett: megkérte a Szemüvegest, hogy juttasson el az esti játék mindegyik résztvevőjének egy-egy jutalomkönyvet, ugyanakkor keresse ki neki azt az elefántos verset, amelyet a tanár úr mondott el. Három telefonra kért engedélyt, a módszertanos Gyulával, Jolikával és Csupor elvtárssal akart beszélni, de Várhelyi doktor – miután észrevette, hogy az elefántos vers említése közben könnyek gördülnek le az igazgató arcán – csak egyet engedélyezett. Bárky Dezső beletörődött, s Mogyoróssy Gyurit választotta, akivel viszont titkos beszélgetést akart folytatni. Várhelyi doktor orvosi esküje megszegésének tartotta volna, ha a másik készüléken nem hallgatja le a beszélgetést. Nem lett okosabb. Mindössze annyit hallhatott, hogy Bárky Dezső arra kérte azt a bizonyos Mogyoróssy Gyurit (akiben az orvos valamilyen minisztériumi fejest sejtett), hogy intézze el neki a szociális otthont, ám amikor a fejes ezt árulásnak minősítette, Bárky már csak ahhoz ragaszkodott, hogy legalább

nevezzen ki kormánybiztost a könyvtár élére, amíg ő biblioterápián lesz. Erre száz százalékos ígéretet kapott. Várhelyi doktor ezután félrehívta a Szemüveget, hogy esetleg tőle tudjon meg valamit arról a szociális otthonról, de a Szemüveges csak annyit tudott róla, amennyit a Béke és barátság parkban hallott: hogy a John Brown Városi és Járási Könyvtár igazgatója egy szociális otthon szeretne igazgatni.

– Akkor az eset mégiscsak súlyosabb, mint gondoltam – állapította meg Várhelyi doktor, és asszisztensével azonnal mentőt hívatott.

* * *

Bárky Dezső már másnap reggel megkezdte biblioterápiai tevékenységét a szömörkényi szanatóriumban. Először csak a gurítható táska könyvállományát forgalmazta, de délre már meghozta az ezerkötetes utánpótlást Jolika, a művelődési autóval, és este – korábban, mint bármikor – egy-egy ismeretközlő könyvvel a kezében aludt el mindenki a szömörkényi szanatóriumban, beleértve az ápolókat, az ügyeletes orvost és magát Bárky Dezsőt is.

Harmadnap délutánra aztán a szanatórium minden, olvasni vagy nézegetni képes lakója tagja lett a John Brown Városi és Járási Könyvtárnak. Várhelyi doktor elégedett volt a fejleményekkel, és szabadságra küldte a túlerhelt, és ezért az idegösszeroppanás előtt álló pszichiátert. Miután a szanatóriumi biblioterápia sínre került, Bárky Dezső minden erejét azokra a feljegyzésekre fordíthatta, amelyekből naponta kettőt is megírt, és el is küldött, egyet Zémegyerszegre a zémegyei kulturális irányítás, egyet pedig Budapestre, a kulturális kormányzat számára. Valamennyinek ugyanaz volt a tárgya, csak éppen különböző szinten: a biblioterápia bevezetése a szocióvári öregek, a Zémegyeiek, a kallódó fiatalok, a magyar fiatalok körében, végül pedig országos hatállyal. Egy hét múlva előbb Hencse-Hedrehelyi elvtárs, majd néhány órával később Mogyoróssy elvtárs tárgyalt emelt hangon Várhelyi doktorral, aki a sikeresnek bizonyuló biblioterápia kilencedik napján kénytelen-kelletlen gyögyultnak nyilvánította Bárky Dezsőt, visszahívta szabadságáról egyetlen pszichiáterét, aki a lehető legsúlyosabb állapotban érkezett Szömörkénybe, olyannyira, hogy már Várhelyi doktor is csak a biblioterápiában reménykedhetett.

A Szemüveges minderről csak hetek múlva szerzett tudomást. Így aztán benne hetekig az a kép maradt Bárky Dezsőről, ahogyan a guríthatós bevásárlótáskát két térd közé szorítva ül a szömörkényi szanatóriumba induló mentőautóban, és elszántan bizakodó arccal int búcsút nekik. Abban a pillanatban, a Szemüveges olyan halálosan fáradtnak érezte magát, hogy legszívesebben ő is beült volna Bárky Dezső mellé. Meg is tette volna, ha nem tartott volna attól, hogy már másnap reggeltől irgal-

matlan biblioterápia áldozata lehet. Ez alkalommal, már jóval éjjel után, csak egyetlen füzetet nyitott ki, a levelest, és ezt írta bele:

Kedves Laura,

mesterségem címere: E. F., vagyis embereket...

Azt mondogd felkavarni? Felfedezni? Fékezni? Feldobni? Felbátorítani? Felbízgatni? Felbokrétázni? Felékesíteni? Felemelni? Felgyógyítani? Felhevíteni? Felvidítani? Feljogosítani? Felkészíteni? Fellelkesíteni? Felmelegíteni? Felmenteni? Felnevelni? Feldolgozni? Felövezni? Felpezdíteni? Felruházni? Felsegíteni? Felsorakoztatni? Felszabadítani? Félteni? Felüdíteni? Felvidítani? Felvilágosítani? Felvillanyozni? Figyelmeztetni? Finomítani? Formálni? Nem, nem, nem! Csak figyelni, felmérni. Esetleg még felfedezni. Hogy Téged is csak figyelni és felmérni? Kérlek, ne bánts! Vonj magadhoz, tedd a szájamra mutatóujjadat, az enyémnek meg mutasd meg az irányt!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

III.

A LÁTOGATÓ

A tárházban

A propaterápiát követő napon reggel 8 órára várta a Szemüveget Vali néni, hogy összeismerkedtesse Pápóczi tanár úrral, akit a John Brown Városi és Járási Könyvtár felső részlegeiben Pénégyszetnek, könyvtár-tudományi berkekben pedig egyszerűen a magyar könyvtárszociológia atyjának neveztek. Keveset és rosszul aludt a Szemüveg. Álmában az alezredessel viaskodott, aki minden eszközzel arra akarta kényszeríteni, hogy emberelje meg magát, s legyen valami *tisztességes vadállat* azon a lakatlan szigeten, ne pedig nevetséges köhársvirág tea, vagy ha már mindenképpen növény akar lenni, ne köptető vagy hashajtó tea legyen, hanem minimum büszke pálma.

Vali néni a hátsó irodába vezette, szemével és mutatóujjával jelezve, hogy ott várakozik már a tanár úr. Amikor a Szemüveg belépett, az ott ülő férfi felpattant, s egy nagyívű mozdulattal átölelte őt, és frissen borotvált és jóillatú arcát az ő álmos arcához érintve így köszöntötte:

– Üdv neked, kedves tanítványom!

A Szemüvegésnél valamivel alacsonyabb volt, s bozontos garabonciás-szemöldökétől eltekintve majdnem teljesen ősz, zöldesbarna szeme pedig mintha állandóan sziporkázott volna. „Kedves mesterem”-mel nem mert próbálkozni a Szemüveg, és érezte, hogy ugyanilyen hamisan csengett volna a „kolléga”, a „tanár úr” és a „Péter” is. Bármelyiket csak akkor merte volna kimondani, ha egy hiteles személy megadja neki a hangot. Ezt ugyan Vali néni nem tette, mert valószínűleg nem is tehetette, de legalább megkérdezte a tanár urat, hogy nyugtató vagy élenkítő teát hozzon-e.

– Mindkettőt, drága Vali néni, ugyanis egyrészt halálosan fáradt vagyok, mert csak néhány órát aludtam, ugyanakkor halálosan izgatott a találkozás miatt – felelte egyetlen hamis hang nélkül.

A Szemüveget nem kérdezte meg Vali néni, ő megkapta a szokásost. Itt, a hátsó irodában több szó nem is esett. Csendben megteáztak, mint régi ismerősök, aztán Pápóczi indulást vezényelt, hogy még nyitás, illetve Töttösi néni megérkezése előtt bejuthassanak a *tárházba*.

Tárháznak meg agytrösztnek nevezték a beavatottak a nagy vállalkozást, amelyet tökéletesen álcázott a könyvtár helyismereti gyűjteménye. Ez a helyiség abból a gördülőpolcos raktárból nyílt, amelyben Bárky Dezső addig az emlékezetes délelőttig naponta három ízben is felkereste az Empirikritizmus mögé rejtett laposüveget. (Azóta mindkettő felkerült szobájába, kívülre a klasszikus, mögéje az ominózus.) A helyismereti gyűjteménybe évente csakis akkor nézett be az igazgató, ha magasrangú vendéget volt kénytelen lekísérni abba a helyiségbe, amelynek a szagát (a régi könyvekét és az Uhu-ragasztót, amellyel az újságkivágatokat rögzítették) elviselhetetlennek érezte. Tudta jól Bárky, hogy Pénégyzet *profi könyvtáros*, de azt is tudta, hogy *rázós előéletű*, aki nyakig benne volt mind a munkástanácsban, mind a könyvtárszociológiában, mind pedig a Reformvár című kísérletben, amely ott folyt, mint Hencse-Hedrehelyi elvtárs szokta mondogatni, szemük láttára. Azt is tudta, hogy az övék a B-típusú könyvtárak közül az ország talán legjobb helytörténeti gyűjteménye, ezt azonban egészen természetesnek tartotta. Arra is büszke volt, hogy ily módon sikerült *leföldelnie* egy ilyen *izgága ember* fölös energiáját. Egyszóval szentül meg volt győződve arról, hogy odalenn ártalmatlan *tücskörészés* folyik, amelynek haszonélvezői elsősorban az ifjúságuk tovatűnő emlékeit felkutató öregurak, olykor-olykor a fürkésző úttörők és a pályázatokhoz anyagot gyűjtő gimnazisták, valamint az évfordulók idején még a helyi vezetés is. Eltek persze a lehetőséggel a Szocióvárról elszármazottak is, főleg azok, akik azt is tudták, hogy ennek a gyűjteménynek olyan ingyencégei is vannak mint a Szocióváron születettek névjegyzéke, a dülönév-katalógus, egy szocióvári tematikájú privát-fotó gyűjtemény és a szocióvári házikönyvtárak ritkaságainak jegyzéke.

Amikor a Szemüveges mindezzel végzett, Pápóczi Péter szeme nagyot villant, titokzatoskodva intett, s kinyitott egy szekrényajtót. A szekrény hátlapja ugyancsak egy ajtó volt, amely egy, az előbbinél feltehetően legalább háromszorta-négyszerte nagyobb terembe vezetett. Méretét és alakját meglehetősen nehéz volt meállapítani, mert a dobozokkal, irattartókkal, tékákkal, albumokkal, fiókokkal megrakott polcok, a katalógus-szekrények és a közöttük elhelyezett asztalok labirintust képeztek.

– Itt működik a tárház, s itt működöm én is. A hivatalos helyismereti gyűjteményben legtöbbször Aranka néni üldögél, egy bájos, nyugalmazott latin-magyar szakos tanárnő, aki imádja az Uhu-ragasztót, és hát, nem tagadom, engem is. Nem kell mástól megtudnod: szépszámú aktívaim többségét imádóim teszik ki, vagyis az ügy imádói. Vali nénit, a könyvtárhasználók és a mindennapi élet kapcsolatának referensét már ismered, a többiekkel pedig hamarosan találkozni fogsz. Tessék, nézzél körül, fedezd fel magadnak a tárházat. Mindent megfoghatsz, kinyithatsz, minden titkot megtudhatsz! – bízatta Pápóczi.

A Szemüvegesben felébredt az egykori tájfutó, s legelőször is a térképeket kezdte tanulmányozni. Valamennyi a mai Szocióvárt, illetve Zémeget és a szocióvári járást ábrázolta. Az egyik szocióvári térképen maguk a könyvtártagok voltak felpettyezve, különböző színekkel a manifest- és a látens, az aktív és a lemorzsolódó olvasók. Egy másikon a különböző évjáratú, egy harmadikon a különféle társadalmi és foglalkozási csoportokhoz tartozó szocióvári lakosok voltak láthatók.

Volt itt még:

szocióvári életrajz- és élettörténet-gyűjtemény (leírva és magnóra felvéve);

zémegyei találmánytár;

zémegyei gúny- és álnévtár (amelyben, a Szemüveges ellenőrizte, a Pénégyzet → Pápóczi Péter és a Kanördög → módszertanos Gyula → Horváth Gyula utalók is szerepeltek), szocióvári falfirkák (beleértve a WC-feliratokat és az iskolai padfirkákat is);

zémegyei apróhírdetések, hirdetőtábla- és faliújság-szövegek, lakás, vitrin- és könyvespolc-fotók;

zémegyei amatőr művészek alkotásainak bibliográfiája;

szocióvári ünnepi- és szentbeszéd katalógus (amelyben már a Kirajzás résztvevői számára rendezett fogadáson elhangzott pohárköszöntők is szerepeltek);

zémegyei dísznövény-kataszter, zémegyei kertek fényképei;

zémegyei díszállat-inventár (igen, elhűlve tapasztalhatta: benne Landorhegyi Melinda és társnői);

zémegyei sportrekordok;

zémegyei viccek, anekdoták (Hencse-Hedrehelyi elvtárs 17, Bárky Dezső 8, Csupor elvtárs 2, a módszertanos Gyula 123 anekdotában szerepelt);

zémegyei betegség-kataszter („Abból a célból, hogy az azonos betegségben szenvedők összejöhessenek és megszervezhessék érdekvédelmüket”, magyarázta a Szemüveges kérdésére Pápóczi Péter, nagyon büszkén);

a szocióvári kukák tartalmáról készített katalógus („Ötven véletlenszerűen kiválasztott kuka negyedévenkénti átvizsgálása alapján, amelyet frástudó böngészők készítenek instrukcióink alapján, nem kevés tiszteletdíj ellenében, mert erre a munkára nem engedem a még erre is vállalkozni akaró aktiváimat”, fejtegette Pápóczi);

a „Mi történik május 31-én?”-gyűjtemény (amely már a harmadik éve arról tudósít, hogy mi minden történik egy adott napon Zémege 10 különböző településen);

a szocióvári gyerekek által elképzelt lények gyűjteménye;

közérzet-bank („A szocióváriak hibernált szorongásaival”, oldotta fel a rejtélyt Pápóczi);

Reformvár-gyűjtemény (a hét éve befejeződött két éves társadalmi kísérlet dokumentumai).

– Gondolom, sejted, hogy agytrösztünk ennél sokkalta többet tud. Először is azért, mert van egy rakás összehasonlító adatunk is, mind bel-földről, mind külföldről, hála Bikfalvy tanár úrnak, aki kilenc nyelven levelez számunkra. Biztonsági okból a levelek egyik idős rokona címére érkeznek, ő róla pedig elterjesztettük, hogy képeslap- és bélyeggyűjtő. Az igazság ezzel szemben az, hogy soha életében eszébe sem volt ilyesmit gyűjteni, mert ő összehasonlító gazdaságfilozófiával foglalkozott volna, ha hagyták volna, de nem engedték, így aztán arra kényszerült, hogy általános iskolában orosz, szakmunkástanuló intézetekben pedig történelmet tanítson Röhelyes Alajos néven. Amióta nyugdíjazták, a megyei levéltárban kutatgat és a külföldi levelezésünket intézi – magyarázta Pápóczi.

– Őt már ismerem – jegyezte meg halkan a Szemüveges. – Ő tolmácsolt a könyvtárakba is ellátogató koreai küldöttségnek – tette hozzá, de aztán valami mégis csak elmondatta vele az előző napon történeteket.

– Erről légy szíves minél előbb egy feljegyzést készíteni. Remélem maga Bikfalvy tanár úr is jelteni fogja mint nevezetes helytörténeti eseményt, de az ilyesmit legalább kétféle kameraállásból kell felvenni. Fontos, hogy elkülönítsed a tényeket és a reflexióidat, a benned és a kívüled történeteket.

Valami olyasmit akart kérdezni a Szemüveges, persze a lehető legudvariasabban, hogy mire megy ki ez az egész, amikor valaki belépett a terembe, de nem a szekrény felől.

– Van egy másik bejáratunk is, hogy teljesen függetlenek lehessünk. Nagymaci onnan jár be – magyarázta Pápóczi.

– Mert én különben se férnék be a szekrényen keresztül – tette hozzá a Nagymacinak nevezett hústorony, aki sokkal inkább hatalmas volt, mintsem kövér.

Domináns színe rózsaszín volt, haja azonban világossárga. Járása leginkább a tevéére emlékeztetett, s mindehhez olyan képet vágott, mint ha azt akarta volna tudtára adni a rácsodálkozóknak, hogy higgyék el, számára sem kevésbé hihetetlen, hogy ő olyan, amilyen, de hát ez van, ezt kell szeretni.

– Nagymaci vagyok a főfő cédulapaszírozó – közölte Nagymaci méreteihez képest eléggé vékonyka hangon, s rózsaszín kezét nyújtotta, mely párnás volt és meleg, de azért eléggé határozott.

Behuppant a karosszékébe, s Pápóczi Péter nagy szeretettel mutatott rá:

– Ez egy csodálatos ember. Főfőmunkatársam. Bibliográfus östehetség. Félállásban az Országos Széchényi Könyvtár Zéme gyébe kirendelt kötelespéldány-ellenőre, súlypontját azonban ide helyezte, az agytrösztbe. Híres... Micsoda is voltál? Súlylökő?

– Súlyfelesleg – vette át a szót Nagymaci. – Ismered a Micimacskót? Nos én vagyok az a bizonyos illető, aki a vendégségben bezabált, s utána nem fért ki az ajtón.

– Úgy értsed, itt ragadt Szocióváron. Ő az, aki átlátja az egész nyílvántartási rendszert, amit persze előbb-utóbb számítógépre kell vinni, de ő ehhez is ért. És cserébe csak enni kér, aminek eleget tenni számunkra különösen kedves kötelesség, mert amit ilyenkor produkál az az életöröm fesztiválja – lelkendezett Pápóczi.

– És etetésem tündökletes nők végzik, „pontosan, szépen”, ahogy az éhenkórász költő megénekelte. Mit kívánhatnék még? Legfeljebb azt, hogy beüssön ez a marhaság. Meg hogy végre belémessen az egyik táplálóm.

– Nagymaci egészségesen szkeptikus, de egy ilyen még elmegy. Igaz, van egy egészségesen borulátónk is, Bikfalvy tanár úr személyében – fűzte hozzá Pápóczi.

– Hívódból, rajongóból, messiásváróból és önkéntes véradóból úgysis dosztig van – morogta Nagymaci, és maga elé tett egy pakli cédulát.

– Nagymaci most Szocióvár szociometriáján dolgozik, ezen belül is a kontaktometrián. Képzeld el egy teljeskörű, „ki kivel”-típusú pszichoszociális térképet, a sztárokkal és a szociálisan vegetáló peremhelyzetűekkel, és ezután tedd rá erre a térképre a könyvtárhasználók térképét!

– És hitesd el magaddal, hogy ez nem szellemi maszturbáció, hanem a Pápóczi-féle üdvtan operacionalizálása – dűnnyögte maga elé Nagymaci.

Izgatta a Szemüvegest mind a szocióvári kontaktometria, mind a gyűjtemények, de mielőtt eldöntötte volna, melyiket válassza, nyílt a szekrényajtó. Újabb belső munkatárs érkezett, és a Szemüveges azt az inkább idős, mint középkorú nőt ismerte fel benne (bifocális szemüveggel határozott léptekkel, dossziékkal degeszre tömött bevásárlószatyrokkal), akit azon a bizonyos vasárnap délelőttön 11 óra előtt három perccel látott becsöngetni és beengedtetni a könyvtár kapuján. Pápóczi Péter nagy lendülettel kirántotta a hölgy kezéből a szatyrokat, kezét csókolta neki, bemutatta neki a Szemüvegest, majd őt a Szemüvegesnek:

– Székácsné Katika, az utcai hírdetések, a faliújságok, a hírdetőtáblák és a kirakatok referense egyik legjelentősebb helytörténészünknek. Székács Gusztávnak özvegye, frissen nyujdíjas egészségügyi szakember.

– Pedikűrös, vagyis lábápoló, tisztelt uram, de a tanár úr jóvoltából fél éve ismét önmagam.

– Ugyanis Katikáék adtak helyet keddenként a város irodalmi szalonjának a negyvenes, majd tizenkét éves szünet után a hatvanas években. Ugyan, házimuzsikálás is volt, Katika?

– Világosan elmondtam, kedves Péter, hogy éppen lehetett volna az is, de csak rablólulti volt, legfeljebb néhanapján éneklés, vagyis inkább nótázás.

– És végülis azt se feledjük, hogy Katika kanadai rokonai jelentős anyagi támogatással segítik munkánkat.

Kisvártatva újabb belső munkatárs jelent meg. Ismerősnek tűnt ő is. Kiderült, az a diáklány külsejű lány, aki azon a nevezetes vasárnapon (vagyis a díszmacska-kiállítás napján) egy lezserül viselt vastag pulóverben alatta átlagosnál nagyobb volumenű keblekkel, kezében sporttáskaival jelent meg 11 óra után 2 perccel a könyvtár bejárata előtt. Most is sporttáska volt a kezében, ugyanazt a pulóvert viselte, a keblek azonban, így közéről, nem mutatkoztak félelmetesnek.

– Ágotát a zémegeyi élsporttól csábította el az ügy, remélem, véglegesen. Pedig a megyei első helyen álló szocióvári kézilabdacsapat átlövőjéről van, vagyis volt szó. Jól mondom, Ágota?

Az átlövő leány kissé szomorúan bólintott. Pápóczi viszont lelkesen folytatta:

– Ágota a sport és a testkultúra referencse. A kedvünkért beiratkozott az esti gimnáziumba is. Igaz?

– Igazigazigaz – vágta rá az átlövő, egy cseppet sem boldogan, és elsietett a terem valamelyik zugába. Aznap már nem is látta többé a Szemüveges, pedig kíváncsi lett volna arra, hogy az alsó ajkát tudatosan biggyeszi-e, s ettől látszik olyan sértődöttnek, vagy egyszerűen úgy áll neki, s ettől marad titokban, hogy valóban sértődött-e, vagy pedig egyenesen boldog, hogy ide csábult a zémegeyi élsportból.

A negyedik érkező, aki ugyanabból az irányból jött, mint Nagymaci, maga volt a lámaarcú menyasszony. Ez akkor vált egészen egyértelművé, amikor a Szemüvegest meglátva elpirult.

– Cirbolyácska az amatőr művészetek referense, már csak azért is, mert Kemerle Iván Munkásművelődési Központban is ugyanez a funkciója. Vagyis hát ez lenne, ha az egy valóságos intézmény lenne.

– Szálhegyi Anna – mutatkozott be gyorsan a lámaarcú. A Szemüveges egyelőre csak annyit mondhatott (felülvizsgálói minőségében), hogy ő a Szemüveges. Ettől a lámaarcú még jobban elpirult.

– Ti is ismeritek egymást? – csodálkozott Pápóczi, és első ízben egy kissé elbizonytalanodott a hangja. – Netán tiltott területre merészkedtem?

– Dehogys! – tiltakozott hevesen a lámaarcú, és ezt a Szemüveges is megerősítette heves fejrázással.

Cirbolyácska, vagyis a lámaarcú, elnézést kért, hogy neki most valóban tényleg tennivalója van, s ő is eltűnt villámgyorsan a labirintus egyik bugyrában. A Szemüveges már kezdte volna elmesélni Pápóczi Péternek, hol és hogyan találkozott a lámaarcúval, de Pápóczi megelőzte,

s elmondta, hogy az agytröszt is képviseltette magát azon a bizonyos fogadáson. Az agytrösztnek a zémegeiek ellenakciójában résztvevő tagjai mint kettős képek voltak jelen azon a bizonyos fogadáson: figyelniük kellett mind a felülvizsgálók, mind a zémegeiek viselkedését, fényképeket kellett készíteniük a terített asztalokról, és a köröttük ülőkről, magánfelvételt a pohárköszöntőkről. Az már valóban merő véletlen volt, hogy Cirbolyácska éppen a Szemüvegesre jutott. A Szemüveges akkor összeszedte bátorságát, és megkérdezte Pápóczit, mire gondolt, amikor a „tiltott területre merészkedés” kifejezést használta. Pápóczi mintha egy kissé elkomorult volna.

– Cirbolyácskát Vizeczky Dezső révén ismertük meg. Vizeczky az agytröszt erőssége. Döbbenetes érzéke van a számokhoz. Polgári foglalkozása végrehajtó, de itt ő a főfőstatisztikus. Az építésben éppúgy remekel, mint a rombolásban. Értsed ezen: tüneményes érzékkel viszonyszámokat és mutatókat csinál a puszta számokból, de kíméletlenül leleplezi a kozmetikázott statisztikát. Hogy hogyan kerültek össze Cirbolyácskával, az számomra is rejtély, mert a Dezsőke első és másodsorban a számokba szerelmes, és persze ezen keresztül az ügybe is. Tudtuk, de alig hittük, hogy gyűrűs menyasszonya van, frocliztuk is miatta. Erre föl egyszer, nem is olyan régen, talán három hete, behozta magával Cirbolyácskát. Hát, ami azt illeti, egy pillanatra nekem is elállt a lélegzetem. Amikor magamhoz tértem, a Cirbolyácska nevet adtam neki. Még egyszer megjelentek együtt, ám ezután már csak Cirbolyácska, aki mindjárt négy szemközt beszélni akart velem.

– És azt a kérdést szegezte a tanár úrnak, hogyan lehet egy vőlegényt Vizeczky Dezsőnek nevezni.

– Bámulatos! Neked is?

– Nekem is...

– És akkor nyilván neked is a nyakadba borult zokogva...

– Nem, nem, nem! – vágott közbe a Szemüveges.

– Igaz, nekem sem. Mi csak az ágyam szélén ültünk. Kétséget kizárva belobbantam. Ami nagyon nyugtalanít: azóta nem látjuk Vizeczkyt. Pedig nélküle akár be is zárhatjuk a boltot.

– De hát a jegygyűrűt még viseli...

– Csak azért, mert erre határozottan megkértem – sóhajtotta Pápóczi, majd hozzátette: – Sűrűn előfordul, a szociálpszichometriai helyzetem miatt, hogy valaki belémesik, de a belémesettek még a legintimebb helyzetben is Pápóczi tanár úrnak szólítanak, holott én ezt senkitől sem követelem meg.

Pápóczi Péter nem tudta folytatni, mert nyílt a szekrényajtó, s aki berobbant nem volt más, mint a copfos agitpropos, amitől a Szemüvegesnek egyszerre támadt erős menekülhetnékje és heves maradhatnékja, szóval egyszerre rendelt volna Vali nénitől élénkítő és nyugtató teát.

– Mi is ismerjük egymást – előzött meg mindenkit a Szemüveges, rekedtes hangon.

– Amália a város és a járás diákéletének és ifjúsági mozgalmainak referense – magyarázta lelkesen Pápóczi.

– Ön itt most melyik minőségében, vagyis inkább melyik mineműségében van? – kérdezte a Szemüveget az agitpropos egy picit szigorúan, ám egy szemvillantással tudtul adva, hogy kedvező válasz esetén minden várakozást felül fog múlni.

– Csakis munkatársi minőségben lehet itt – szögezte le Pápóczi, s erre a copfos nagyon erősen megszorította a Szemüveges kezét, a következő pillanatban azonban ő is elűnt a labirintusban.

Pápóczi most ebédelni invitálta a Szemüveget, de ezúttal nem a szekrény felé mentek, hanem abba az irányba, amerről Nagymaci és a lámaarcú érkeztek. Ahogy előre haladtak, egyre raktárszerűbbé vált Pápóczi birodalma. Amikor már egészen nagy ládák között haladtak egy boltíves folyosón, Pápóczi ismét magyarázni kezdett:

– Errefelé terjeszkedünk. Óvár borkereskedő város volt, és itt, a belvárosi részben szinte minden házba alulról is be lehet menni, akár Pécssett, Egerben vagy Szekszárdon. Ezt a folyosót már mi újítottuk fel. Nehogy most túlságosan megereszsd a fantáziádat! Praktikus okokból. Sikerült ugyanis ideköltöznöm a harmadik házba, így aztán késő estig vagy akár éjszaka is dolgozhatunk. Egy elhagyott zsinagógában, egykori lőpor-toronyban vagy egy erdészlakban valóban romantikus lenne, így azonban csak kényelmes és praktikus, ugyanis az agytröszt nem lehet könyvtár-távolban.

Az egyszobakonyhás alagsori lakásban a konyhaasztalhoz ülve fogyasztották el az ebédet, vagyis a Nagymaci által meghagyott maradékot.

– Féltucat önkéntes viszonozza eképpen fő munkatársam macskós kedvességét. Hogy nekem is hozzanak, érdekes módon eszükbe sem jut, és ez így is van jól, mert ez azt jelenti, hogy engem inkább szimbólumnak tartanak, Nagymacit viszont vaskos realitásnak.

Itt van például az ágyam szélessége, ami szintén magyarázatra szorul, hiszen kereken ellentmond Nagymaci hipotézisének. Van valami, ami nem erőssége főfőbibliográfusunknak, ez pedig az aszkézis. Nálam viszont ez az alap, habár korántsem öncél. Ez is eszköze az ügynek. Én még sosem vittem az ágyamba nőket! Feleségeimet sem. Van egy sodrása az ügynek, amelynek következtében valahogy arrafele gravitálnak. Ilyenkor odatelepednek az ágyam szélére, hogy elaltassanak, hogy felébresszenek, hogy megsímogassák homlokom, hogy odabújjanak, mint a gyermek. De csakis a beavatottak!

– És egy ilyen Ágota is beavatott? – kérdezte a Szemüveges. Őt lökte oda prédának a copfos és a lámaarcú helyett.

- Az ördög tudja, hogy van ez! Én ezekben a labdajátékokban feltűnően ügyetlen vagyok. Időnként elhívnak a gimnáziumba, hogy a két intézmény (a Szilvágyi Júlia és a John Brown) közötti szocialista szerződés keretében a helytörténet fontosságáról beszéljek az osztályfőnöki órán. Ezeket az alkalmakat felhasználom arra, hogy az egészről szóljak, és ebbe helyezem bele a helytörténetet. Németh Lászlót idézve arról mesélek, hogyan változtatható a gályapad laboratóriummá. Persze aktualizálok és improvizálok. Abban az osztályban éppen arról is szóltam, hogy az élsport degenerált félisteneket tenyészt. És ezúttal is beleakadt valaki a hálómbe: Ágota, az átlövő. Pedig nem csak szárazon, hanem még vizen is volt esélye, mert az alakuló zémegeyi női vizilabdacsapatban is számításba vették. Megmondtam neki egyenesen: nézze, Ágota, vegye számításba, hogy én még úszni sem igen tudok, és a feltűnően fehér bőröm miatt a vízparti vetkőzéstől is ózdkodom, de ő tántoríthatatlan maradt, s követett.

- Nem ajánlotta fel, hogy megtanítsa tanár urat úszni vagy kézlabdázni?

- Csodás belső hallásod van! Persze, hogy felajánlotta! És Nagymacit meg is tanította. Még háton úszni is. Képzeld csak el, egy ekkora nagy darab embert!

- És a tanár urat?

- Álljon meg a menet! Miért nem tegezel?

- Hát akkor, tanár úr, kérlek... Nem megy...

- Muszáj! Te tanítványom vagy! Ők csak rajongóim.

- Nagymaci is?

- Hát persze! Ha nem lenne az, megölne a nők miatt, akik babusgatják, etetik, fésülgetik, de az Istennek sem gravitálnak feléje. Háton úszni ugyan megtanította őt Ágota, de azokat a labdákat nekem dobálja, győzzem őket kapdosni.

Az ebéd befejeztével jártak egyet a háztömb körül, hogy a könyvtár felől visszaérkezve lehetőséget adjanak Töttösi néninek, hogy jelezhesse: Pénégyszet ezen a napon is felbukkant. Erre persze már régóta nem volt szükség, mert az egész város tudhatta volna, ha érdekelte volna, hogy Pápóczi éjjel-nappal benn van a helyismereti gyűjteményben. Amióta a szomszédságba költözött, a rendőrök már nem igazoltatták éjjel vagyis hajnalban, amikor tömött hátizsákkal távozott a könyvtárból, hogy otthon folytathassa a munkát, amennyiben nem tudna elaludni. Ez alkalommal Töttösi néninek mégis akadt érdemi feladata, mert a ruhatáros-pult alatti gomb négyeszeri lenyomásával tudhatta a módszertanos Gyulával, hogy a Szemüveges előkerült, viheti, az övé.

Ellenkezni lehetetlen volt, a módszertanos Gyulát ugyanis Bárky Dezső szanatóriumi tartózkodása idejére *teljhatalmú könyvtárbiztossá* nevezte ki Mogyorossy Gyuri (ha nem is papíron, de egy félhivatalos

telefonbeszélgetés keretében) a háromszorosan kiváló John Brown élére. Az újdonsült könyvtárbiztos pedig úgy látta, abból származhat legkevesebb baj, ha a Szemüveges a járásban tájékozódik. Ő maga vállalkozott arra, hogy elkalauzolja egy-két helyre, aztán, ha valahol sikerül meggyökereztetni, otthagyja, s nyugton lehetnek egy darabig. Aztán majd csak visszahívják egyszer, akik ideküldték, Zémegyébe.

Pápóczinak nem sikerült könnyen meggyőzni a Szemüveget arról, hogy ezt a lehetőséget kinűnően fel lehet használni. Biztatta, nézzen jól körül a járásban az ügy szemszögéből is. Aztán látva, hogy a Szemüveges ugyancsak vívódik, a vállára tette a kezét, s mélyen a szemébe nézett:

– Látom, a tényeket kellőképpen tiszteld, s érzed még a finom rezdüléseiket is, de azt hiszem, még nem hiszel az ügyben. Persze, végül is hittanulónak jöttél, igaz?

A délutánt és az estét a tárházban töltötte a Szemüveges. A gyűjtemények tanulmányozásába többször is belekezdett, de újból és újból elvonták figyelmét a sorra érkező külső és belső munkatársak. Megérkezett Bikfalvy tanár úr, majd Vali néni, s ettől kezdve a labirintus különböző ágaiban különféle teák illata kerengett. A Szemüveges kérésére Vali néni meg is nevezte őket: Pápóczinak *eszméltető*, Nagymacinak *koncentráltató*, Katikának *harmonizáló*, Bikfalvy tanár úrnak *pezsgető*, Ágotának *bíztató*, a lámaarcúnak *megkapaszkodtató*, a copfosnak *lendítő*, Vizeczky Dezsőnek *bűvöltető* tea. A bűvöltető ezúttal is kihűlt, mert a főstatisztikus ez alkalommal sem jött.

– Így már, hidegen, maga is megihatja – biztatta a Szemüveget Vali néni, majd figyelmeztette: – Tartozik ám a tanár úrnak egy beszámolóval!

A hátralévő időben ezzel foglalatосkodott a Szemüveges, de arra azért még időt szakított, hogy megtudja Nagymacitól, hogy maga Pápóczy most éppen mivel foglalkozik.

– Természetesen a könyvtárhasználók lemorzsolódásával! – válaszolta kissé megütközve Nagymaci.

A Szemüveges úgy érezte, hogy a Könyvtártudományi Kamara munkatársaként nem kérdezheti meg, miért „természetesen”.

Kilenc felé újabb munkatárs állított be: egy farmernadrágos, izmos felsőtestű, galambösz, amolyan vigyorítípusú emberke, akit Pápóczy így mutatott be a Szemüvegesnek:

– Béni atya, a vallás és a pszichohigiéné referense.

– Aki – vette át a szót Béni atya – még a legidősebb egyházközségi előljárókkal és a lourdesi barlang körül szorgoskodó idős hölgytestvérekkel is a keresztnévén szólíttatja magát.

– Még a kísérlet idején került ide Béni atya, akkor, amikor Szoció-várt Reformvárnak hívtuk magunk között – magyarázta Béni atyát Pápóczi.

– Most pedig ide szorult Reformvár a tárházba, s én, mert hűséges típus vagyok, be-bekukkantok, s örömmel fedezek fel új arcokat, még akkor is, ha azok a Pápóczi-féle üdvtan hívei – mondta mosolyogva Béni atya.

– Olyan hangsúllyal mondtad ezt, mintha már nem annak örülnél a legjobban, ha a marxisták jobb marxisták, a keresztények pedig jobb keresztények lennének – jegyezte meg homlokát ráncolva Pápóczi.

– Mindig csak a marxisták és a keresztények! És az emberebb emberek? Az olvasottabbá váló olvasók? A gyengédebbé váló gyengédek? Ők talán kérjenek elnézést, hogy léteznek? – füstölgött Nagymaci.

– Nagymaci megint alaposan feladta a leckét! – jegyezte meg Béni atya, majd hozzátette: – Miközben egyre kevesebb úgynevezett hívő vagy meggyőződéses emberrel találkozom, egyre inkább hajlok arra, hogy nincs iránytű nélküli ember, legfeljebb nem tudják, hogy merre mutat az iránytűjük. Úgy értem, azt látják, hogy arra vagy amarra mutat, de hogy mi is van arra meg amarra, arról már fogalmuk sincsen. Mégis elég sokan megindulnak.

– Szóval, mennek, mint a barmok! – vágta oda Nagymaci.

– Ó, nem! A barmoknak tökéletes genetikus programjuk vagy perfekt idomárjuk van! Ezeknek szegényeknek csak egy lélek nélküli iránytűjük – helyesbített Béni atya.

– Lélek is, meg iránytű is? Bármelyikük elég lenne! – mordult fel Nagymaci.

– Marad a világlítótorony! – szögezte le Pápóczi, és íróasztalához invitálta Béni atyát.

– Marad az ügy és az ügyes ügyes – sóhajtotta Nagymaci, hogy belenyugvással-e, vagy inkább iróniával, azt most képtelen volt kiérezni a Szemüveges.

* * *

Megvárta, míg mindenki elmegy (már fél tizenegy elmúlt), hogy kettesben maradhasson Pápóczi-val, akit most már ő is a legszívesebben *tanár úrnak* szólított volna, mert egyre jobban feszélyezte kiemelése, vagyis az ügyhöz rendelése. Természetesen az *ügyről* szerette volna faggatni, e Pápóczi megelőzte: afelől érdeklődött, mit is akar megtudni a könyvtárukról. A Szemüveges semmit sem hallgatott el. Pápóczi szorgalmasan jegyzetelt, majd átfutotta a kívánságlistát, s kijelentette, úgyszólván mindenről kimutatásokat és táblázatokat tudnak adni egy-két napon belül, néhányat pedig már azonnal a rendelkezésére tud bocsátani. Ha óhajt, s erre rá is beszélt Pápóczi, összehaoslító adatokat is kaphat

hasonló paraméterű könyvtárakból. Első pillanatra a Szemüveges nagyon megörült, de azonnyomban rádöbbsent, hogy ezeknek az adatoknak nagyobb részét ő, a maga módszertani apparátusával egy év alatt sem szerezhette volna meg, kisebbik részét pedig sohasem, legfeljebb csak akkor, ha egy időre teljesen beleépül a John Brown munkatársi gárdájába.

– Még ha hivatkoznék is a forrásokra... – kezdte zavartan, de Pápóczy közbevágott:

– Ez a leghatározottabban tilos! Még nem jött el az ideje a nyilvánosságnak! Menjen csak a te neved alatt, mert azt hogy a kamarilla képes ilyen huncutságokra, nem nehéz elhitetni a szakmával.

– Ez a szakmai etika szempontjából...

– Ez taktika! Ne moralizáljunk! Ha igazán hinnél az ügyben, nem lennének ilyenfajta skrupulusaid. Ha pedig mégis etikai kérdést akarsz csinálni belőle, tessék, ám legyen! Nem csak adni kell tudni, hanem kapni és továbbadni is legalább ekkora erény. Különben aludj rá egyet! A hitet nem lehet erőltetni. Nem kell mindent nyélbeütni egy nap alatt! Még akkor sem, ha nekünk már tíz évvel ezelőtt találkoznunk kellett volna! A kezét nyújtotta, majd ugyanavval a lendülettel átölelte. A szertartás végül egy hátbavágással végződött.

* * *

Ezen a késő estén hosszasan szemezett az öröm-füzettel, aztán mégis a módszertani füzetet húzta maga elé:

Kinek figyeljek? Lehet, hogy életünk egy olyan kártyajáték, amelyben nem ismerik egymást a partnerek?

A mindenes-füzet következett:

A titok-tengeren úszó tudássziget könnyen hajótörést szenvedhet, ha nem segít egy önzetlen világítótorony. De ha a világítótorony személyválogató, vagy ha véka alá rejtik, akkor és csak akkor térhetnek haza a halászok, ha egyikük felesége saját házukat gyűjtja fel.

A villanás-füzetbe ezt írta:

Miért félek attól, hogy nem félek eléggé, hogy engem is megtanít vízilabdázni?

A levelesbe pedig ezt:

Drága Laura,

ha valóban nincs gömbérezkém (mint ezt Tasi-betz, gimnáziumi tornatanárom váltig állította), el tudom-e majd kapni labdáid? Vagy inkább óvatosan a kezembe adod őket? Azt mondod, nem is annyira labdák, mint inkább gyümölcsök? Hogy kisnyulak, és csak nekem szabad őket megsimogatni? Még ne! Várj még egy kicsit! Előbb hadd nevezzem meg őket!

Kiruccanás

Másnap reggel egy meglehetősen viharvert (vagy csak mocskos) motor-kerékpáron röpítette a Szemüveget a módszertanos Gyula a *végekre*, nevezetesen Felsőpagony felé. Indulás előtt az ezúttal kéreg-keményesgű viharkabátot, sínadrágot és bakancsot viselő teljhatalmú könyvtárbiztos enyhén szemrehányó tekintettel mérte végig a Szemüveget, aki ezen az undok novemberi reggelen öltönyt, átmeneti kabátot és bukósisakot viselt. Úgy álltak egymás mellett, mintha ugyanazon a vonaton, de egészen különböző osztályon utaznának. A következő percben azonban a Szemüveges már a módszertanos Gyula derekába csimpaszkodva, a penetráns illatú viharkabáthoz símulva próbálta menteni irháját. Életében először érzett halálfélelmet. Sem motoron, sem a módszertanos Gyula mögött nem ült még. Mentségére írható, hogy Bárky Dezső is csak egyszer ült azon a helyen, amelyen most a Szemüveges mindenképpen megpróbált megmardni, pedig Bárky (katonatiszt korában) még ejtőernyővel is közlekedett.

Ezen a (keddi) napon Felsőpagony felé robogva a Szemüveges végiggondolta életét és munkásságát, és mindkettőt olyan jelentéktelennek találta, hogy az sírni- és röhögnivaló volt egyszerre. Éppen egy ilyen szerencsétlen (szemüveges, tornamentes, az osztálybulin természetesen ruhatáros) könyvtárszociológusnak képzelte azt a másik szerencsétlent, a Dugovits Tituszt, akinek éppen jókor jött az a lerántható török. Csak-hogy a Szemüveges képtelen volt gyűlölni a törököt, s ezért lerántani sem akaródzott neki. Még erősebben belecsimpaszkodott. Összekötődött a sorsuk, és így egycsapásra megváltozott viszonyuk. Olyannyira, hogy amikor végre-valahára megálltak, a felsőpagonyi klubkönyvtár előtt, a módszertanos már javában tegezte:

– Malagyec!

És máris fordította is, amire ugyancsak szükség volt, mert a Szemüveges a „derék” fiatal, jelentésre emlékezett a Nasa nasztojascsaja rabota című olvasmányból.

– Faszá gyerek vagy!

A könyvtáros, egy bizonyos Gizike (frissen dauerolt haján egy muzeális kalappal, amely minden bizonnyal kihívást jelentett Felsőpagonynak) a kezét tördelve várta őket.

– Esküszöm, Gyula, hogy tegnap még megvolt! Egész éjjel kerestem, de hiába. Feltöressem?

A könyvtár kulcsáról van szó, magyarázta a járási módszertanos Könyvtártudományi Kamara munkatársának. Nem látta szükségét a brutális beavatkozásnak, így aztán a Gizikééknél fogyasztották el a disznótorost. A négyféle röviditalból a módszertanos csak egy *nyálnyi* pálinkát fogadott el, a Szemüveges pedig a metarutaszkorbin szemcseppel vágta ki magát a meleg helyzetből. A bőséges reggeli után az örökmozgó magukra hagyta őket, megkérve Gizikét, hogy *szépen mesélje* el a könyvtárát, amíg ő elintézik valamit a tanácson. Gizike megigazította a kalapját, s töredelmesen bevallotta a kamarilla munkatársának, hogy a csoportos leltárkönyvvel még nincsen egészen kész, amire a Szemüveges nagylelkűen az olvasókra terelte a szót.

– Vannak! Egészen komolyan vannak! – kiáltotta riadtan Gizike, s neveket kezdett sorolni.

A Szemüveges 123-ig számolt, ekkor érkezett vissza a módszertanos Gyula egy viharvert gerebennel a hóna alatt. Ezt meglátva Gizike a padlásra indult, hogy neki is van egy, amit szívesen felajánl a kamarillás elvtársnak, hogy neki is legyen valami emléke Felsőpagonyról. A módszertanos Gyula is követte. Jó húsz percet töltöttek odafenn, addig az ebédlőben szemlét tartó Szemüveges a tálalón egy eléggé egyértelmű kulcscsomót talált, HÁTSÓ RAKTÁR, FOLYÓIRATRAKTÁR és KISKLUB feliratokkal. Gizike érkezett elsőnek, akinek a módszertanos Gyula különböző ócskaságokat adogatott le: kalendáriumot, petróleumlámpát, hasmelegítőt, fűzfakalickát, majd magát a muzeális kalapot, amelyet Gizike ezúttal nem halványrózsaszín hajára, hanem a kulccsomóra helyezett. A többiek elszállítását Gyula valamelyik közeli, páratlan napra ígérte.

* * *

A villásreggelit a bodobácsi községi könyvtár irodájában költötték el (kolbászos rántotta, kapros túrós, almuska: a metarutaszkorbin miatt, dupla kávé). A kaprostúrós közben a módszertanos Gyula az órájára nézett, felpattant, majd „Már öt perce folyik a rendhagyó történelem órám!” felkiáltással átrohant a szemközi általános iskolába. A következő negyven percet a Szemüveges az olvasói térben töltötte, igaz, nem éppen zavartalanul, mert a csöppnyi könyvtárban, ahhoz képest, hogy délelőtt fél tizenegy volt, elviselhetetlen mennyiségű olvasó nyüzsgött. A Szemüveges gyanúja hamar igazolódott, mert egy kedves néni, aki a kötését is magával hozta, kikottyantotta, hogy „Maga miatt vagyok berendelve, ked-

veském, de nemsokára előadás is lesz'. Lett. A módszertanoos Gyula tartotta „Mitológia dióhéjban” címmel. Negyven percig tartott a dióhéj. Erre az időre, bármennyire is szeretett volna ottmaradni a Szemüveges, Hajagos Árpád, a Gubecz Máté Művelődési Otthon igazgatója cipelte magával. Ha már a Népművelési Intézet *nem harapott rá*, legalább a kamarilla tekintse meg a *bodobácsi arénát*, azt a hatezer nézőre tervezett szabadteri színpaot (a félköríves nézőtérből még csak három padosor készült el), amelyen, akár *nemzetközi közönség előtt, bármelyik pillanatban* előadhatják a Bodobácsi Elektrát, amelyben a vének karát eredeti bodobácsi vénekből állítják ki, a főszerepeket pedig maga Hajagos Árpád és felesége Hajagos Cicelle alakítanák.

– Amíg az Elektra összejön, mert azt csak telt házzal érdemes előadni, mert csak úgy éri meg a patronálnak, a bodobácsi Elektro kisszövetkezetnek, addig csak a Bodobácsi Töredéket, közismert nevén a Töredéket láthatja a nagyrődemű, amelyet egy neves szociológus történetész írt, estét betöltő oratóriummal egészítve ki azt a hat és fél soros töredéket, amelyet ő maga fedezett fel. A töredék egyébként arról, szól, hogy a bodobácsi nép elnyomtatása immár az egekre kiált – magyarázta hatalmas taglejtésekkel a színpad közepén a Bodobácsi Elektra Oresztésze.

A Szemüveges most odaképzelte melléje magát Elektrát, vagyis a tüzes tekintetű Hajagos Cicellét, kettőjük mellé pedig önmagát, mint a bodobácsi népet, amint szíve titkát eléjük tárja.

– De mi ebben nem veszünk részt – folytatta Hajagos Árpád –, mert ezt csak a vének kara adja elő tangóharmonika kísérettel, rigmusosan, de hát ennyi ompromisszumot meg kell engedni, és ez még mindig nemesebb, mint a Százforintnak ötven a fele, a Gugyerák és a vörös Kabos. Az Ozorai Pipóba csak ilyesmikkel lehet becsalogatni a népet. De hát ez így megy mindenütt. Elektra viszont nincsen mindenütt, és nem is lesz!

Hajagos Árpád befejezte. Széttárta karjait, s kiballagott a körből. A módszertanos Gyula túlkölvé indulást sürgetett, s így a Szemüvegesnek annyi ideje sem maradt, hogy rákérdezzen, hogy Bikfalvy Alajos tollából származik-e a Töredék, s valóban őírült-e Hajagos.

– Vannak a pasasnak elképzelései, csak a könyvtárral nem hajlandó együttműködni, mert belterjesnek tartja – bosszankodott a módszertanos Gyula, majd hozzátette: – A könyvtár is megéri a pénzét, de ő, a feleségével együtt, aki nyers kosztot nevelí négy gyermeküket, a másik véglet. Elmondta azt is, hogy Hajagosék túszoikat ejtettek a felülvizsgálók közül, és csak azzal a feltétellel akarták elengedni őket, ha a Minisztérium tetőt épít az aréna fölé, ám végül is beérték azzal, hogy Mogyoróssy Gyuriék megnézzék a Töredék töredékét, amikor a bodobácsi Tiborc beolvast a gonosz hercegprímásnak.

Petrikúton ebédeltek (kakaslaves, székelypószta, csúsztatott palacsinta, aludtej: a metarutaszkorbin miatt, dupla kávé) a félmunkaidős könyvtáros édesanyjánál. A diétára fogott könyvtáros (civilben csirkefőző, egyházközségi adószedő és népfronttitkár) ezen az ebéden nem vett részt, előrement a könyvtárba.

A kiadós reggeli és villásreggeli után az óriási erőfeszítéssel is csak csipegető Szemüveges nem győzte csodálni a módszertanos Gyulát, ahogy kapdossa magába az ételt. A háziasszony gyönyörködve nézte. A Szemüveges is megpróbálta ezzel a szemmel. Sikerült is valamit észrevennie: a módszertanos örökmozgó olykor meg-megállt egy pillanatra. Lehet, hogy csak levegőt venni, de mintha elgyönyörködni is, egy-egy falat szépségében. Talán képes lenne az örökmozgó ezeknek a pillanatoknak a felnagyítására vagy felbontására is, gondolta a Szemüveges, és sajnáltni kezdte a módszertanost, hogy végig kell száguldania életét.

– Mi az, kipurcantál? – kérdezte a teljhatalmú könyvtárbiztos száját törölgetve, s már állt is fel, indult is, magával rántva a Szemüvegest.

A községi könyvtár előtt tucatnyi olvasó állt. Fél kettő volt, nyitás után fél órával. Öregasszonyok voltak többségben, és néhány gyerek.

– Nem várunk tovább, emberek! – nyugtatta meg őket a módszertanos, s oldaltáskájából előkotort egy hatalmas kulccsomót, s a nyolcadik próbálgatásra kinyílt a könyvtárajtó.

Alig férték be mindannyian, akkorácska volt csak a könyvtár. Ettől kezdve felgyorsultak az események, s tizenhét perc múlva már nem volt olvasó a könyvtárban. Hogy mi is történt pontosan, képtelen volt megállapítani a Szemüveges. Egy biztos, hogy mindenki két-három könyvvel távozott, és a kartotékok is rendben voltak. Ezt már nyugodt körülmények között ellenőrizhette, ugyanis sikeres beugrása után a módszertanos Gyula órá bízta a könyvtárat, s elrobogott valahová.

Kissé megszeppenve várta a Szemüveges a fejleményeket, vagyis az olvasókat. Az olvasókkal találkozó könyvtáros szerepében ugyanis még nem próbálhatta ki magát. Negyedéves korában a könyvtári gyakorlatán fél évig csak leltározott, frissen végzettként pedig azonnal a Könyvtártudományi Kamarába került mint a Manifeszt és látens könyvtárhasználók című szakdolgozat szerzője. Olvasó, szerencsére, nem jött, három óra elteltével sem. Addig is számításokat végzett a kartotékok alapján, és meg kellett állapítania, hogy a könyvtár előtt toporgó tizennégy olvasó valószínűsége legfeljebb tíz a mínusz tizenegyediken nagyságrendű. Nem sokkal nagyobb a frissen elvitt könyvek végigolvasásának esélye sem, hiszen olyanok szerepeltek közöttük, mint Novalis, Trakl, Jeszenyin, Somlyó György és Kiss Anna verseskötetei, Kemény Zsigmond, Herman Hesse, William Faulkner regényei, A hétköznapi élet szociálpszichológiája, vala-

mint Petrikúton addig még olvasatlan genetikai, energetikai, üzemgazdasági, vallásfilozófiai és művészetelméleti szakkönyvek.

Öt óra előtt néhány perccel érkezett a könyvtáros, egy hórihorgas csupaideg férfi, aki mintha a módszertanos Gyulát formálta volna, nyugdíjas örökmozgó korában. Megkérdezte, milyen volt a *forgalom*, és kisebbfajta szemrehányással vette tudomásul, hogy a déli rohamtól eltekintve egy árva lélek sem fordult meg. Ezt a *rendkívüli eseményt* a petrikúti Williams Shakespeare Községi Könyvtár vezetője azzal vélte magyarázhatónak, hogy talán azt hitték ez errefelé meg *eléggé gátlásos* olvasók, hogy kijöttek a járási módszertanból leltározni. A Szemüveges megkérdezte, mikor volt utoljára leltározás Petrikúton. Fél éve, válaszolta készségesen a könyvtár vezetője, amikor elődje lebukott, ugyanis az előd a zé-megyerszegi antikváriumba adogatta el a petrikúti könyvtár beleltározott, de be nem pecsételt új szerzeményeit, köztük igen drága kézikönyveket.

– Egy teljesen élehetetlen alak volt, azért fanyalodott erre a megoldásra, nekem a csirketáp mellett ez intellektuális játszadozás, egy gyerekkori szerelem megvalósulása, csak látszólag egy kétezer forintos mellékállás – tájékoztatta a könyvtárvezető, és a kölcsönzőpult alól konyakot vett elő.

Ez esetben a Szemüvegesnek nehezebb dolga volt. A metarutaszkorbin valóságosságát az éppen jókor érkező módszertanos Gyulának kellett esküvel hitelesíteni. Ezután egy rövid beszélgetés zajlott le a járási módszertanos és a petrikúti könyvtárvezető között:

– Beindult?

– Be. Pedig majdnem nulláról kezdtem. Az a Bábosikné minenkit elvadított.

– Tudom, saját zsebére szedett be óriási késedelmi díjakat.

– Viszont főnek-fának adott kiváló olvasó jelvényt, amiket a gyerekei gyártottak gubacsból.

– A táposokon kívül is jönnek?

– Jövögetnek.

– Író-olvasó találkozó?

– Nem férnek be.

– Mesedélután? Diafilm?

– A plébános úr mozizik is nekik.

– Nem te vagy a népfront titkár?

– De. Azt mondd, kooperáljak?

– Azt!

– Nem lehetne akkor ő a könyvtáros?

– A plébános?

– Miért ne? Dúlőneveket is gyűjt.

– Erre a főnököm azt mondaná, azért gyűjti, mert vissza akarja perelni az egyházi nagybirtokot.

- De ez ásványt is gyűjt.
- És a bányákat is vissza akarja adni magánkézbe, mondaná a főnök.

- Elviszi a homokbányába a ministárnsokat, és ott tartja a hittanórát geokozmológiai vagy milyen alapon, és így a gyerekek tudományosan össze tudják egyeztetni a teremtést az evolúcióval, vagy mivel.

- Miért nem te vitted el őket abba a homokbányába?

- És tartottam volna előadást a csirketápról?

- Azzal vállaltad el, hogy ez számodra izgalmas intellektuális kaland lesz.

- Az is! És egy év alatt ki is gazdálkodok legalább annyi olvasót, mint a Bábosikné, meglátod!

Paroláztak, s a módszertanos Gyula már rántotta is a Szemüveget maga mögé a motorra.

Csak a szomszéd faluig mentek. Egyszerű parasztház előtt álltak meg. Feliratot nem viselt. A módszertanos Gyula kettőt dudált, amire azonnymban egy nagyon szép galambősz öregember jelent meg a kapuban. Olyan volt, mint a Jóisten.

- Apukámat jöttünk meglátogatni. Te leszel a „többiek” - súgta a módszertanos Gyula a Szemüvegesnek. - Jövünk már, Apuka! - kiabálta.

- Mit kell csinálnom? - kérdezte a Szemüveges.

- Csak itt kell lenned. Mindig kérdegeti, hogy hol vannak a többiek. Most kipróbáljuk így.

- Kezétcsókolom, Apuka - üdvözölte a módszertanos Gyula a gyönyörű öregembert, s meg is csókolta kissé göcsörtös, mégis szép ívű kezét.

Megkerülték a házat, s az udvar felől mentek be, előbb a verandára (itt még nagyon hideg volt), majd a konyhába (itt még túlságosan is meleg. Úgy hogy a módszertanos már vette is le a viharkabát alatt hor-dott kardigánjait). Az öregember csak gyönyörködött benne, mintha fia lenne olyan szép, mint ő, pedig mellette a módszertanos Gyula legfeljebb egy jólsikerült gúnyrajz lehetett volna.

- Jaj, fiam, megint nagyon rossz! - szólalt meg az öreg, de nem panaszkodósan, hanem inkább az Úr hangján, legfeljebb egy kicsit szomorúban.

- Mi rossz, Apukám? - kérdezte a módszertanos Gyula szokásos hangján.

- Az, hogy megint nem tudok imádkozni.

A falak, most vette észre csak a Szemüveges, tele voltak képkivágásokkal, xerox-másolatokkal az ötvenes évekbeli Népsportokból.

- Nem baj, Apuka! Ne erőltesse, mert megint megfájdul a feje!

– Elvesztettem megint a Jóistent, azért nem tudok. Elvesztettem.
Nincs. Nincs.

– Majd megkeressük, Apukám.

– Én már Holdon is kerestem, meg messzebb is...

– Az a kérdés, elhagyta Apuka a Naprendszert vagy sem?

– Olyan messzire, azt nem lehet...

– Így igaz! Hát ez az oka!

– Akkor viszont sosem találom meg.

– Dehogynem. Mondjam tudományosan?

Az öregember többször bólintott, de lehet, hogy csak a fejét ingatta.

– Kezdjük az omnipotens kvantummechanikai vákuummal. Csak egy pici szimmetria-sértésre van szükség, máris beindul az univerzális keletkezés. Úgy néz ki, mintha az evolúció minden pontján binális döntés lett volna, ezzel szemben azonban...

– Most már a meccset! – szólt közbe a csodafehér öregember szeliden.

– Az anyját! Jó, hogy mondja, Apuka, mert már javában folyik.

Az öreg arca felélénkült:

– Kivel?

– A brazilokkal – felelte a módszertanos Gyula.

Az öreg ekkor cinkosan a Szemüvegesre hunyorított, ő pedig megpróbált bólogatni. A módszertanos Gyula ekkor egy kis tranzisztoros rádiót vett elő, majd két viharvert fejhallgatót. Az egyiket az öreg rutinos mozdulattal felrakta, a másikat a Szemüvegesre helyezte a módszertanos. Az öregember elégedetten csapkodta a térdeit. A módszertanos eközben gondterhelten keresgélt az állomások között, aztán a fülhallgatóból hirtelen Szepesit lehetett hallani, vagyis hát a módszertanos Gyulát, ahogy egy hirtelen előkapott mikrofonba hadar:

– Ismét egy remek magyar támadás van kialakulóban, ezúttal a jobb szélén. Sándor fut el a labdával, gyors váltás Kocsissal, egy csel, még egy csel, ez is bejött, de egy kissé ki kell kanyarodni a szögletzászló felé, mert a brazil örző, mint az árnyék úgy követi, de most egy gyönyörű csel, beadás, és Gilmar fölé nyomja. Nem volt igazán veszélyes, inkább amolyan kapus csemege. Szöglet következik, ezúttal balról. Czibor helyezi le a labdát. megvárja, míg a többiek is felzárkóznak. Hadd mondjam el azoknak, akik csak most kapcsolódnak be a közvetítésbe, hogy a magyar csapat a brazilok elleni találkozón, Puskásnak az első félidő 41. percében lőtt bomba szabadrúgás-góljával egy-null arányban vezet.

Az öregnek felragyogott az arca, s gyengéden hátbavágta a Szemüvegest, hogy ő is örüljön, mert egy-null idegenben a brazilok ellen, nem kis dolog.

– Lantos hozza fel a labdát. A felpályán Bozsik kapja meg, de el is veszti. Ez az fiúk, így kell küzdeni. Zakariás visszaszerzi, s máris indítja az újabb támadást.

Az öreg előbb odahunyorított a Szemüvegesnek, átkarolta a vállát, s odasúgta neki:

– Jó kis meccs, mi?

A Szemüveges eddig nem sok meccset látott vagy hallgott végig, s mindössze egy ízben volt a Népstadionban, méghozzá Tölgyes Béla társaságában, aki a szurkolók szociolingvisztikai vizsgálatával próbálkozott, s szüksége volt egy *kontroll-csoportra*. Ez volt a Szemüveges. Tölgyes Béla jegyzetömbbel a kezében roppant udvariasan kérdezgette a felugráló, kolompoló, zászlót lengető, torkaszakadtukból üvöltöző, olykor önmagukból kivetkőző szurkolókat, hogy mit értenek ezen vagy azon a kifejezésen. Hiába osztogatott ki féltucat falradírt, a félidő végén már életveszélyesen megfenyegették őket, s az oda érkező rendőrök sem garantálták személyes biztonságukat.

Negyven percig folyt a közvetítés, majdnem egy egész félidő, aztán felharsan háromszor Leo Horn sípja, és a magyar csapat két gólos győzelmének örülhettek. A módszertanos Gyula pakolni kezdett. Az öregember fejről elég nehezen került le a fülhallgató.

– Kezét csókolom, Apukám! Majd az osztrák – magyarra jövünk.

Kikísérte őket a kapuig a szép öregember, aki búcsúzáskor megint odahunyorított a Szemüvegesnek, akit be sem mutatott neki a módszertanos Gyula. Ezúttal nem ültette fel a motorra. Gyalog indultak el, feltehetően azonban nem sétálni, hanem határozott céllal.

– Azt hiszem, jobb lesz, ha nem hurcolászlak vissza Szocióvárra. Megszállsz az itteni könyvtár üdvöskéjénél, s holnap majd érted jövök a művelődési autóval.

Örült is meg nem is a Szemüveges. Megkönnyebbült, hogy megszabadult az életveszélytől, bármennyire jól is esett belékapaszkodni és túlélni, az üdvöske azonban megijesztette. Akkor már sokkal inkább maradt volna a szép öregembernél, még akkor is, ha valóban ő lenne az Úristen.

– Apuka számára megállt az idő, egy üzemi baleset óta – foglalta össze a történeteket az örökmozgó.

– Ezek valóban megtörtént mérközések?

– Nem! Abban az időben még teljesen analfabéta voltam a focihoz. Akkor még misszionárius akartam lenni. Most sem vagyok különösebben oda a fociért, de hát ez az egyetlen lehetőség. Mindig új meccs kell, így aztán rendszeresen kell hallgatnom mérközéseket, de itt a régiket kell szerepeltetnem.

– Magnóval nem lehetne?

– Próbáltam én először mindenféle cirkuszt, mert én rádióamatőr is voltam. Volt olyan is, hogy a fészerből vagy a padlásról közvetítettem. Aztán rájöttünk, hogy így egymás mellett ülve a legjobb.

– Nem tudja, hogy te mondd?

– Tudnia kell, mert nem hülye. Biztos tudja. Mindegy! Így a legjobb mindkettőnknek. Csak a „többiek” hiányolta. Talán a szurkolótársakat. És ez most bevált.

– És az omnipotens kvantummechanikai vákuum?

– Elvállalok minenféle TIT-előadást. Sok mindenbe belepörgetem magam. Én még életemben nem unatkoztam, de leállni sem sikerült, vagyis csak egyszer. Ezt még elmondom, mert ez egy röhejes sztori. Egyszer éppen robogok valahová, s felbukkan bennem egy dallamfesz-lány, aztán egy szövegtörődék is: „És lejön a hegyről a völgybe a seriffet vadító Joe, ámde ekkor Csordás Bill...” És nincs tovább. Ott van nekem ez a Csordás Bill, és nem tudok vele mit kezdeni, ő meg szemrehányóan néz rám, hogy elfelejtettem. Pokoli három nap következett, amíg rájöttem, hol és kitől hallottam utoljára. Telefonok, táviratok, végre egy kisváros, innen 350 kilométerre. Odamentem a Zebuhoz, valamikori kollégista társamhoz, akivel a szikszói gimnáziumban a Lét-et szerkesztettem. Vagyis hát főleg ő szerkesztette, én meg árultam, s cikkeket hajkurász-tam. Ezt a Zebut már teljesen lepusztulva találtam, de azért megismert. Nem örült nekem, még kevésbé, amikor elmondtam, mi járatban vagyok. Áruló vagyok, mondta. Az ő szemszögéből tényleg az voltam, mert egy balhé után továbbtanulásom miatt kiléptem a szerkesztőségből. Az már más kérdés, hogy ő tanult tovább, nem én. Könörögtem neki, ő erre leköpött, majd sírni kezdett, aztán megmondta a folytatást, de én, már ahogy felültem a motorra, elfelejtettem.

Megérkeztek. Gyöngyike szerencsére jócskán nyugdíjasnak látszott. Elvtársnak szólította a Szemüveget, Gyulának a módszertanost, aki villámgyorsan el is búcsúzott. Gyöngyike bevezette Szemüveget a vendégszobába, ahol már egy ízben Csupor elvtárs is megszállt, majd megkérdezte:

– Most megy a tévében egy jó békebeli film, a Perzselő szerelem, nem érdeklí az elvtársat?

Ennél a fénynél most már jól láthatta, nem ősz, hanem halvány rózsaszín Gyöngyike haja, akár Gizikéé, és negyventől nyolcvanig bármennyi lehet. Megköszönte, de jelezte, még sok munkája van.

– Akár Csupor elvtársnak – bólogatott Gyöngyike, majd hozzátette: – De ő annak ellenére megnézte velem az Onedin kapitányt. A Szemüveges viszont tántoríthatatlan volt, máris előszedegette az öt füzetet, s Gyöngyike visszavonult, e szavakkal búcsúzva:

– Holnap a könyvtárban bőven jut időnk mindenre!

Kulcs nem volt a zárban. Most nagyon megirigyelte a Szemüveges a módszertanos örökmozgó kulcskészletét. Jobb híján ráakasztotta aktatáskáját a kilincsre. Fél szemmel a táskát figyelve húzta maga elé a mindenes-füzetet, amelybe belekerült az, hogy:

És lejön a hegyről a völgybe a seriffet vadító
Joe, ámde ekkor Csordás Bill...

Fél órát próbálkozott, de egyik megoldással sem volt megelégedve, pedig beleképzelte Csordás Bill helyébe Csupor elvtársat, Bárky Dezsőt, Nagymacit, az ezredest, az eszperantista vasutast, s a legvégén saját magát is, „ámde ekkor” ők, a többiek váltak a seriffet vadító Joekká.

Gyorsan elővette a leveles-füzetet:

Laura, kedvesem,

mondd, mekkora terhelést bír el a hűség? És mekkora terhelés esetén beszélhetünk egyáltalán hűségről? Változatlanul megmaradni vagy megváltozva is megmaradni? Újra és újra Melletted szavazni vagy soha el nem engedni a kezdet? Egymásból merítsük hozzá az energiát vagy egy nagyobb áramkörből? Így nem is egymáshoz lennénk hűtlenek, hanem ahhoz az áramkörhöz, amelyben értelmünk van. Amely nélkülünk értelmetlenebb lenne... Miért hagysz ennyit okoskodni?

* * *

A következő nap délelőttjét a Szemüveges Várdombapáti (kiderült, ebben a faluban éjszakázott) községi könyvtárában töltötte. Gyöngyike először is elmesélte pályafutását, továbbra is elvtársazva őt. Elmondta – csillogó szemekkel, belepirulva –, hogy számára a könyvtári munka még mindig *kultúr munka*, ugyanúgy, mint akkor, amikor a járás könyvtárosai (hol volt akkor még Bárky Dezső és a módszertanos Gyula, sóhajtotta) népviseletbe öltözve mentek ki (teherautó platóján) a cséplőgéphez, hogy a pihenő idején táncot lejtessenek és olvasásra agitáljanak.

– Mozgalmibb volt az egész, mint most, amikor már inkább lelkizés. De ez is jól esik, az olvasónak is, meg nekem is. Nekem mindent elmondanak, még akkor is, ha nem kell könyvet vinniük cserébe. De azért visznek szépen, még ismeretterjesztőt is.

És máris vette elő a statisztikát. Első ízben láthatott a Szemüveges igazi statisztikát. Sőt még igazi olvasókat is. Pontosan kettőt. Azon az emlékezetes borongós délelőttön. Ezt meg is jegyezte, amire Gyöngyike még jobban bizalmába fogadta:

– Azt az elvtárs biztos nagyon jól tudja, hogy nekünk évről évre meg kell termelnünk az olvasókat, és mi meg is termeljük, egyre véresebb verejtékkel. Az elvem az, hogy ide mindenki bejöhet: jó szóért, szabásmintáért, fejfájáscsillapítóért; ha gyerek, cukorkáért, fagyipénzért.

Megszervezek nekik mindent, amit akarnak: autóvezetői tanfolyamot, Kabos-estet, szocialista keresztelőt, és összehozom azokat, akik egymásnak valók. És valahogy úgy alakul, hogy mindenki könyvvel megy el, és még a szomszédoknak is visz. Befutott a harmadik olvasó. Amikor észrevette a Szemüveget, halkra fogta a hangját, de így is hallható volt, hogy a férjére panaszodik, aki „már nem olyan, mint régen, vagyis még nem is olyan régen”.

A Szemüveges hátrébb húzódott, így kellő rálátása lett a 18 oklevélre és a 9 vándorzászlóra. Innen nézve Gyöngyike haja ismét inkább őszülőnek látszott, mint rózsaszínnek, a kisírt szemű asszony ügye pedig úgyszólván megoldhatatlannak. A Szemüveges nem várta meg, milyen könyvekkel távozik a tanácskérő. Meglógott.

* * *

A szomszéd faluban a községi könyvtárat zárva találta ugyan, de egy RÖGTÖN JÖVŐK tábla reményt keltett benne, mindaddig, amíg valaki fel nem világosította, hogy a tábla már másfél napos. A harmadik faluban nagynehezen egy iskolai könyvtárra bukkant, vagyis egy nagy szekrényre, de hiába nyitotta ki készséggel az idős napközistanárnő (őt is nagyon kíváncsivá tette, mi lehet benne), néhány tucatnyi elrongyolódott könyvön, hat kötet vadonatúj Öreg halász és a tenger-en, hét pár használt cipőn és egy elismerő oklevélen kívül mást nem találtak benne.

* * *

A poroszlói községi könyvtár tiszteletdíjas könyvtárosa (a nyugdíjas postamesternő) rosszul lett izgalmában, amikor megtudta, hogy a Szemüveges a Könyvtártudományi Kamara munkatársa.

– Itt még sosem járt hivatalos ember – hajtogatta, amikor egy kissé magához tért.

Itt még olvasók is akadtak volna, a Szemüveges mégis jobbnak látta gyorsan eltávozni, mert a kolléganő annyira kibillent szerepéből. A buszmegállóban megszólította egy energikus, kicsi öregember:

– Láttam, hogy az úr a könyvtárból jött ki. Ezek szerint valami kultúrellenőr?

A Szemüveges megnevezte a munkahelyét.

– Nem bánom! Én akkor is a szemébe mondom az úrnak, még ha elvtárs is, hogy minket csak a rettegés vitt be a kultúrba. De most már nem félünk ám! Mi már csak zárszamadáskor meg tüdőszűréskor járunk oda. Most meg elnevezték művelődési központnak, mert Lósfa és Hidegkút is ide tartozik, de a művelődés központja vagy a szivünkben van, kedves uram, vagy sehol. Volt ám Hidegkúton két olvasókör is. Lósfán meg

az Erkölcsmesítő Egylet, de ezeket mind szét kergették. Ennyit akartam mondani, értsen belőle az úr, még akkor is, ha elvtárs!

Busz helyett a módszertanos Gyula érkezett. Észrevette őt, s rákiabált:

– Nyomás!

A lósfai kocsmáig meg sem álltak. Itt a módszertanos Gyula megint csak annyit mondott, hogy „Nyomás!”, és belődította az ivóba. Rendelt neki egy *barna kólát*, magának meg egy korsó sört. Elővett egy papírt, s négy-öt kört rajzolt rá, majd az egyikbe egy azt részlegesen átfedő másikat, akárcsak Mogyoróssy Gyuri a kirajzás előtti eligazításon, hogy a Szemüveges jobban értse, miről is van szó.

– Túlszervezem magam, és most két helyen kellene egyszerre TIT-előadást tartanom. Az egyiket, az Androméda-ködről, az itteni nyugdíjas klubban, megtarthatnád te! Itt vannak a jegyzeteim, meg ez a könyv is. Neked bő háromnegyed órád van a felkészülésre. Én meg megyek Hídegkútra megtartani a Fáraók titká-t. Majd érted jövök. Már megüzenem, hogy egy fővárosi előadó jön helyettem.

A Szemüveges se köpni, se nyelni nem tudott.

– Ez most könyvtáros-szolidaritás! – szögezte le az örökmozgó, s elviharzott.

A Szemüveges fáradtnak és öregnek érezte magát, s legszívesebben kőhársvirág-teát ivott volna Vali néninél. A jegyzetekből nem sok minden derült ki, csupán a hasonló című Jefremov-regény jutott eszébe. Elhatározta, elmegy abba a nyugdíjas klubba, bevallja az igazat, s megkérdezi, ne beszéljen inkább a könyvtárhasználati szokások alakulásáról.

A nyugdíjas klub egy valaha talán kisenemesi kúriaként nagy olvasókörként szolgáló, ám azóta ugyancsak lerobbant épületben működött, vagyis azon állt a NYUGDIJASKLUB felirat. Az ajtó ugyan nyitva állt, de egyéb életjelt nem tapasztalt. Az épületben sötét volt, villanykapcsolót nem talált. Talpa alatt először követ, majd hajópadlót érzett, s ebből arra következtetett, hogy egy folyosóról vagy verandáról egy terembe ért. Mintha szuszogást is hallott volna, de amikor figyelni kezdett, mit is hall, már csak szűrős csöndet hallott. Olyan volt, mintha tucatnyi vagy még sokkal több ember makacsul visszafojtotta volna lélegzetét.

– Bocsnát, van itt valaki? – kérdezte.

– Van – hallotta közvetlen közelből.

Ekkor valaki felállt és meggyújtott egy gyertyát. Tucatnyi feketébe öltözött idősebb férfit látott köröskörül. Valamennyien levett kalappal ültek, lehajtott fővel. Az, aki felkapcsolta a villanyt, visszaült a helyére, ölébe helyezte a kalapját, és ő is lehajtotta a fejét.

– Engem a lósfai nyugdíjas klubba küldtek – kezdte a Szemüveges.

– Isten hozta! – szólt valaki, de senki sem emelte fel a fejét.

– Az Androméda-ködről kellett volna beszélnem... – folytatta, de ekkor felállt egy hegyesorrú emberke, néhány lépést tett felé, egy kicsit meghajolt, s feltűnően öblös hangon így szólt:

– Tudós uram, megkövetjük, hisz messziről fáradt ide, de mi most emlékéet üljük annak a társunknak, aki alapító tagja volt a lósfai Erkölcse-
nemesítő Egyletnek. Ő már messzibb jár, mint a maga Androméda-köd-
je, ha megengedi, de mivel a rá gondolás sebesebb a fénynél is, mi még
utolérhetjük. És, hogy tudós uramat se érje kár, aláírjuk, hogy megtartot-
ta nekünk ezt az Andréméda-ködöt.

A Szemüveges élénken jelezte, hogy erre nincsen szükség, elnézésü-
ket kérte, s kisietett. Visszasétált a kocsmába, hogy ott bevárja a mód-
szertanos Gyulát. Üresnek, szomorúnak, elhagyatottnak érezte magát,
pontosan úgy, mint negyedik gimnazista korában a szalagavató bálón,
amelyet – maga ajánlotta fel – a ruhatárban töltött. Kimaradt valami-
ből, amiből ki akart maradni, de ettől még jobban hiányzott, még jobban
fájt. Ráadásul még rendelnie is kellett valamit. Még ennél is rosszabb kö-
vetkezett: mellételepedett valaki, és ő rendelt, a borostásképű, koszoska-
bátú pincér fülébe súgva valamit, amit a pincér nem érthetett, mert hosz-
szú sutyorgás kezdődött. Az inkább ötvenes mint negyvenes férfi vala-
honnán ismerősnek tűnt, s ha grafitiszürke öltönyt viselt volna, csokor-
nyakkendővel és egy hosszú hangszertokot hordott volna magával, amely-
ben mocorgott volna valami, arra az illetőre emlékeztette volna, aki a ke-
belviselet kutatás legnehezebb perceiben állt meg mellette, hogy maga-
biztos hangján végképpen belezavarja abba az útvesztőbe, amelyből azóta
sem sikerült kikecmeregnie. Csakhogy ez az illető erdész egyenruhához
hasonló öltözetet viselt, ami emlékeztethette volna a „túristára”, aki kő-
hársvirággal teli hátizsákját Vali néninél hagyta, és őt arra figyelmeztete,
hogy az emberi szellem horizontja a lét teljességére irányul. Ez az illető
azonban diplomatáskát támasztott az asztal lábához, s haloványzöld
üvegű bifocalis szemüveget viselt, amelytől szemei is zöldnek látszottak,
legalább is az egyik.

– Ha már lemaradtam az Androméda-ködről, gondoltam, bevárom
itt, s megragadom az alkalmat, hogy elhagyhassam a Tejútrendszert.

A Szemüveges elmondta neki az igazat, s abban a pillanatban eszébe
jutott, hogy zavarában otthagya az esernyőjét a nyugdíjas klubban.
Fellélegzett:

– Bocsánat, nekem vissza kell mennem az esernyőmért!

– Nagyszerű! Mehetünk együtt, de előbb felhajtjuk az italunkat.

A slampos pincér hozta már. Az ital színe olyan volt, mint a
kabátjáié, már amennyire ezt meg lehetett állapítani, mert az ital forrt,
pezsgött, zubogott, mint az élet keletkezése című ismeretterjesztő film-
ben az ősóceán.

– Libapezsgő! – biztatta az illető.

A pincér csuklott egyet.

– Ezek szerint meg is kóstolta?

A pincér még egyet csuklott. Aztán még kettőt.

– Lehet, hogy sok bikarbónát tett bele.

– Csak amennyit parancsolt, uram – felelte a pincér ingerülten.

– Persze az is lehet, hogy egyszerűen nem bírja. Mivel tartozom?

– Amennyit gondol, uram.

Az illető ekkor belsőszébéből egy kis kártyát vett elő, s a pincér kezébe nyomta. A pincér megfordította, de semmi érdekeset sem talált a hátán, legkevésbé meztelen nőt.

– Öröknaptár – magyarázta az illető.

– Értem – sóhajtotta a pincér, és zsebvágta. – Még valamit?

– Megtett értünk mindent – köszönte meg az illető, és megragadta a poharat.

A Szemüveges is. Behunyta a szemét, és kortyolt egyet. Volt benne valami az ősóceánból is, de még inkább abból a fodrászműhelyből is, ahová egyedül kellett belépnie, amikor 8 éves lett, s ahol mégis csodák csodájára a nevéen szólította őt Biegelbauer bácsi. Őneki is ugyanilyen szaga volt, s hófehér haja, mert akár víziisten is lehtett volna bármelyik óceánban.

– Szódabikarbóna, ecet és cukor alkotja a libapezsgőt. Alkoholmentes, de azért kellőképpen megbolondítja az embert. Tőlem indulhatunk is – közölte az illető, s felhajtotta libapezsgőjét.

A Szemüveges ekkor csuklott először. Az illető igen tapintatosan nem reagált, s ugyanígy a következőkre sem, sőt megpróbálta lekötni a Szemüveges figyelmét az Androméda-köddel, vagyis a szomszéd galaxisal, melynek alakja, mérete és csillagjainak száma alapján erősen emlékezett a miénkére. A tizenhetedik csuklás után az illető rátért a Hercules csillagkép galaxishalmazaira, a huszonkilencediknél Gamow őstojáselméletére, a negyvenegyediknél már arról szavalt, hogy a szupersűrűre összepréselt őskezdetben korántsem a semmi semmizett, hanem a lehetnék feszült benne, végül az ötvenkettediknél megfogta a Szemüveges vállát, és így szólt:

– Őskáosz? Nevetséges! TIT-előadás – agyszülemény! Az ősrénd terjedt szét robbanásszerűen. Hogy miért papolok erről önnek? Mert ön a rendet keresi, strigulázza, vagyis a vigaszt. De tudja-e, mi a vigasz? Helyükre tenni a dolgokat! De mitől nincsenek a helyükön? A diabolikus erő dobája szét őket! Önöket csillagászokat, filozófusokat, szociológusokat, főfőrendezőket is. Önök is vigaszra szorulnak. A lét teljességéhez képest a maga Androméda-ködjé nem vigasz, csak tapasz, fal mentén araszolás, kishitűség. Legyen rendben, legyen lehetnékje, fiatal bartátom! Ígérje meg ezt nekem, ha már együtt libapezsgőztünk! A klubhoz értek. Az illető laza mozdulattal intett, vagy talán legyintett, még az sem volt ki-

zárt, hogy egy zenekart vezényelt. Azt, amelyiket az irattáskából vélt hal-
lani a Szemüveges.

A zene az épületből szólt: a tangóharmonika vidám éneket kísért. Már fény is volt, s jól láthatta, hogy a gyászoló gyülekezet, ha méltósággal is, de mulat. Ital is akadat, s friss pogácsaillat érződött.

– Tudós uram az esernyőjéért jött, ugye? – kérdezte a szóvivő. A Szemüveges bólintott.

– És kissé meglepi a látvány, nemdebár? Hát tudja meg, ezek va-
gyunk mi igazából! Vagyis ezek lennének, ha engednének: az Erkölcse-
nemesítő Egylet. Azért ne gondoljon most valami nagy dologra: újságok,
néhány könyv, dalárda, sör, pipázás, vitaparti, emberi szó. De jött a kul-
túra, mi meg menekültünk bányába, iparba, Sztálinvárosba. Akik vissza-
jöttünk az iparból meg mindenhonnan, vagyis akik megmaradtunk, újólag
összejárunk. Meghallagtjuk, amit nagyon muszáj: a korai feudalizmust, a
galaxist... Mít is még?

– Az imperializmust... – segített valaki.

– Másik volt az! Várj csak, több is volt belőle...

– Impresszionizmus, expresszionizmus, szürrealizmus – segített a Szemüveges, s csuklott egyet.

– De jól tetszik fűjni! Szóval ilyesmik. Mink meg meghallgattuk, s közben szégyelltük magunkat.

– Miért kellene szégyenkezniük? – kérdezte a Szemüveges, s megint csuklott egyet.

– Azért, mert hallgattunk – válaszolt halkán a szószóló. – Mert engedtük... – tette hozzá.

– Aztán gondoltunk egy nagyot, miért ne próbálnánk megúszni – vette át a szót egy pirosposztagás öregember. – Kitekeredett ez a világ, ha az Erkölcse-nemesítő Egylet csak csalással tud segíteni magán, és ennek dacára még jól is érzi magát. Mít szól ehhez a tudós úr? Ha egyáltalán tudós, mert jött már ide funkcionárius is, de hiába vakított minket proto-
plazmával, termelőerővel, dialektikával, csak kigyűtt belőle az elnyomás meg a kizsákmányolás, az embernek által való, meg a megszüntetve-meg-
örizve...

– Ne tartsuk fel a tudós urat, mert már nagyon emlegeti az Akadé-
mia, s közben meg elmegy az utolsó busz! – rikkantotta egy borízű hang.

A Szemüveges köszönt, csuklott és elsietett.

Az illetőt már nem találta, de valóban érkezett egy busz. Döntött: hazaszökik Szocióvárra. Mindössze négy percig volt illegalitásban, mert Hidegkúton a módszertanos Gyula szállt fel a buszra. Nagyon megörült neki. Mindjárt el is újságolta, hogy a motorkerékpárt elcserélte két miniatűrért és egy rézkarcért, ezért nem mehetett érte. A Szemüveges megkérdezte, bizonyos-e abban, hogy jó vásárt csinált.

– Mint a legkiseb királyfi, aki kiveszi a sánta róka lábából a tövist, aki hátára veszi a rozzant csikót, aki ágyába veszi a békát, aminél erotikusabbat el sem tudok képzelni, hiszen bármelyik pillanatban bomba jó királykisasszony lehet belőle. A motor még mindig megér tízezret, ezeket meg bármikor el tudom adni darabját háromért, de ezeknek eszmei értékük is van, szóval ezekből még lehet királykisasszony, ezekből még lehet Juliánus-galéria Szocióváron. Szóval ezek duplán is erotikus tárgyak, tudniillik ki is elégtik meg növelik is bennem a vágyat, nota bene adott esetben felöltözött szenteket ábrázolnak. És nálad? Minden rendben?

A Szemüveges mindent elmesélt, kivéve az illetőt a libapezsgővel. Csuklása szerencsére elmúltott, mihelyst elhagyta a nyugdíjas klubot.

– Kár, hogy nem íratad alá velük, így meglenne a háromszáz forintod is – jegyezte meg a módszertanos Gyula.

A Szemüveges a Juliánus-galéria felől kérdezte. A módszertanos felvillanyozódott.

– Már kiszemeltem az épületet. Galéria is lenne, kávéház is, régiségkereskedés is.

– Magánvállalkozás?

– Személyes! Belőlem épülne ki az egész, körkörösén. Margót szemeltem ki módszertanosnak, s Vali nénit ruhatárosnak, de hozhatná magával a gyógynövényeit is, mert alkalmanként más és más illatra lenne szükségem, kifejezetten decens illatokra.

Megérkeztek Szocióvárra.

– Reménykedj, öregfiú, holnap a művelődési autóval megyünk! És béka nélkül ne bújj ágyba!

Hazaérve nagy kedve támadt a füzetekhez, de elő sem vette őket, mert eszébe jutott a Pápóczi Péternek ígért jelentés. Mire ezzel elkészült, már nem igen maradt írnivalója a módszertani- és a mindenes-füzetbe. A leveles-füzetrel sem tudott mit kezdeni hosszú ideig, végül mégis rászánta magát:

Laura, Mindenem,

nem meséltem még áruulásaimról, ezért, amit a hűségéről írtam, hatályát veszti. Elmesélem Neked a legkínosabbat. Az iskolaudvaron egyszer (második gimnazista koromban) elkezdünk rugdosni egy földre került diáksapkát. Egyszer nekem is sikerült beletrafálnom. Ez lehetett hónapok óta az első alkalom, hogy ügyességem és férfiasságom megélhettem, bizonyíthattam. A következő pillanatban azonban rá kellett jönnöm, hogy az a sapka az én sapkám. Azt is észrevettem, hogy a sapkám rugdosók mindegyike sapkát visel, kivéve engem. Rájöttek-e vagy sem, nem tudom, én mindenestre fokozott igyekezettel tovább próbálkoztam, de többször már nem sikerült eltalálnom, sőt a nagy igyekezetben még bokán is rugtam

egy hatalmas negyedikest, aki aztán teljes erejéből vesén rugott. Végül ő vágta át nagy ívben a sapkát a szomszéd telekre. Sírás fojtogatott, de nem tört ki belőlem. Az új sapkát aztán annyira gyűlöltem, hogy negyedikben, tavasszal el is égettem.

Ott volt még a villanás-füzet. Kellette, illegette magát a Szemüveges előtt. Furcsa érzés volt bevallania, hogy ez a kedvenc füzete. Így viszont áruulás lett volna nem beleírni:

Undorkodva az ágyába pottyantja a békát. A béka pislog, vagyis inkább hunyorít. Összeszedi magát és befekszik mellé. A béka csücsörít. A béka közelebb húzódik hozzá. A béka szíve hevesen dobog. A béka az ő sapkáját vieli. Azt szeretné, hogy abban a pillanatban, amikor a békából hercegnő lesz, pontosan pizsamás béka. „Jó tett helyébe jót várj!”, szólal meg a béka. „Várjon még, az Isten szerelmére, ne csináljon ostobaságot!”, kiáltja ijedten a legkisebb királyfi. A béka még közelebb húzódik és megint csücsörít. „Laura, bizonyosan maga az?“, kérdezi a legkisebb királyfi, és behúnyja a szemét. A varázscsók cuppánásra sikerült. Amikor kinyitja a szemét, két békát lát, összeölkezve. Aztán kibontakoznak, rajta pukkadoznak, békaujjal órá mutogatnak.

10.

Álcázva

Másnap reggel hiába várta a módszertanos Gyula a Szemüveget – immár a művelődési autóval, mivel páratlan nap volt –, mert ő már egy órával ezelőtt bekopogott Pápóczi Péterhez, menedéket kérni. Nagymaci rakosgatott a konyhában (kötényben, hajhálóval a fején), így ő vitte a hírt a már kora hajnaltól a tárházban ügyködő *mestemek*, hogy a Szemüveges *menedékjogot* kért. Pápóczit egy cseppet sem lepte meg a fejlemény, csak annyit jegyzett meg, jó lett volna, ha még néhány napig kibírja, mert akkor gazdagabb anyagot takaríthatott volna be a járásból. Javaslatát, hogy lásson hozzá a tárházból kapott könyvtárszociológiai tényanyag feldolgozásához, tanítvány lelkesen fogadta.

„Bársonyon futnak perceim”, mondogatta a szemüveges, hiszen úgy röpített el három nap a látens és a lemorzsolódó olvasók különböző faktorok szerinti bontásával, hogy arra sem emlékezett, hogy evett-e vagy aludt-e egyáltalán. Ezidő alatt mindössze egyetlen beírás született, természetesen a módszertan-füzetbe:

$$\frac{(m + l) - \acute{a}}{x + y} \square^2 = \text{IGAZSÁG !!!!}$$

Ahol is az m a manifeszt olvasókat, az l a látens olvasókat, az \acute{a} természetesen az álolvasókat, az x az egy látogatásra jutó kölcsönzött, az y a helyben használt kötetek számát, a rejtélyes \square^2 pedig magát a lemorzsolódási koefficienszt jelentette. A négy darab felkiáltójel nem tartozott szervesen az előbbiekhöz, mindössze annyit jelentettek, hogy az egész, úgy, ahogy van, akár az öröm-füzetbe is bekerülhetett volna. A Szemüveges mindenestre óvatos duhaj volt: saját szemével is látni akarta mindezt, amit ez a képlet hirdetett. Elhatározta ezért, ha törik, ha szakad, visszatér valahogyan a John Brown olvasói terébe. A következő nap Pápóczi nagyon udvariasan megkérte, hadd tekinthessen bele *elemzéseibe*. A Szemüveges boldogan megengedte, Pápóczi sűrűn bólogatott, megveregette a Szemüveges vállát, majd délutánra összehívta a tárház munkatársait egy *rendkívüli*re.

Valamennyien összegyűltek, s ki-ki rendre megkapta teáját. A Szemüveges ezúttal egy *beavatót*. Pápóczi azzal kezdte, hogy ezt a lángot, ekkor a Szemüvegesre mutatott, nem lehet véka alá rejteni. Bármennyire is alkalmas lehetne tanítványa a zseniális Vizeczky Dezső utódjának, vétek lenne őt a föld alá dugni, neki mozognia kell, hogy állandóan egymásnak feszülhessen benne az elmélet és a tényanyag, aminek eredményeképpen efféle képletek robbanhatnak ki belőle. Legelőször Bikfalvy Alajos kért szót:

– A szemüvegétől, kedves kartársak, semmiképpen sem válhat meg! Nem csak azért, mert enélkül valószínűleg nem is látna, hanem identitása miatt sem. A szemüveg ugyanis, ha jól sejtem, a szemüvegesség jelképe. Barátunk jelet viselő ember, méghozzá egy üldözött kisebbség jelét hordozza, a pápaszemekét, akiket, szerencsére elsősorban a szemüveges nőket, ma még hazánkban ostoba előítéletek sújtanak.

– Ha ez így van, ezentúl én is szemüveget fogok viselni! – jelentette ki keményen a copfos agitpropos.

– Ami még inkább fogja hergelni a libidómat – dünnyögte Nagymaci, majd felemelt hanggal a tárgyra tért: – Mi lenne, ha barátunk megpályázná a műszaki és mezőgazdasági szaktájékoztató állást a John Brown-ban? Bárky Dezső szerintem kapva kapna egy kamarilláson.

– Ehhez azonban célszerű lenne benősülni a Szocióvárra – vetette fel óvatosan Vali néni.

A lámaarcú kijelentette, nem hinné, hogy a Szemüveges képes lenne egy névházasságra. Erre Vali néni megjegyezte, hogy ő bizony egy valódira gondolt.

– A cél azonban nem szentesítheti az eszközt! – vágott közbe nagyon indulatosan a copfos.

– Attól függ, mi a cél, és mi az eszköz. Én például szívesen lennék céltáblája Cupidónak, de a bájos gyermek, úgy látszik, teljesen össze lett zavarva – motyogta Nagymaci.

– Valami álcázásra mégis csak szükség lenne – vette át a szót Katika, majd nézegetni kezdte a Szemüvegest, mihez is kezdhethének vele.

– Nem marad más, mint az álszakáll! – sóhajtotta Ágota, mert ő nagyon is el tudta volna képzelni a Szemüvegest szélesvállú és kefehajú vízilabdásnak, de abban biztos volt, hogy a többiek ebbe nem mennének bele.

– Ehhez azonban hetek vagy akár hónapok is kellenek – vélte Katika.

– Ma már akadnak el-elvevte szakállas papok is – közölte Béni atya, s felajánlotta egyik reverendáját, és melléje még a gitárját is.

– Egy jó szakáll egy lezser kardigánnal is untig elegendő – háritotta el a lámaarcú a reverendát és a gitárt.

A többi már pillanatok műve volt. Zakója helyébe az átlövő még meleg kardigánja került, amely őrajta – keblei nem lévén – valóban lezserül állt. A kölcsön-kardigánt egy kölcsön-szakáll követte, a copfos agitpropos jóvoltából. Ugyanaz a szakáll volt, amelyben a Szilvágyi Júlia november hetediküi ünnepélyén maga Karl Marx jelent meg, hogy bekonferálja azt a bizonyos kísértetet, amelyet – egy jóval kisebb szakáll segítségével – maga Lenin testesített meg. Vali néni ünnepélyesen kijelentette, hogy ő a maga részéről még ebben a *maskarában* is kedvelni fogja a Szemüveget. A jelenlévők többsége úgy találta jónak, ha a Szemüveges – hozzászoktatandó magát az előbb-utóbb bekövetkezendő valódihoz – még éjszaka sem veti le az álszakállt, majd csak akkor, amikor *beköszönt* (Bikfalvy Alajos nyelvi leleménye) a sajátja. A lámaarcú *túlméretezettnek* érezte a Marx-szakállt, és megkérte a copfost, hadd igazítsa a Szemüveges *léptékére*. A Szemüveges nem bánta, mert máris izzadni és viszketni kezdett alatta. Amikor Cirbolyácska elkészült, taps köszöntötte, őt is, a Szemüveget is.

– Szobám falán Lenin... – merengett el egy pillanatra Nagymaci. Pápóczi azzal zárta be az összejövetelt, hogy ez a szakáll többre kötelezi a Szemüveget, mint a szemüvege, de hogy mi mindenre, arra neki magának kell *részmélnie*, mert csak a szerves fejlődés az igazi.

A láda-múzeumban alakították ki munkahelyét. Pápóczi biztatta, turkáljon csak bele nyugodtan a ládádba, a reformvári időszak egyik legérdekesebb kiállításának anyagába, már csak azért is, mert a tárháziak már régóta terveznek egy „Hazakisérjük az olvasót” című kutatást, amelynek az a lényege, hogy megvizsgálják, miféle környezetbe kerül egy-egy könyvtári könyv. Ehhez lehetne hasznos előtanulmány a láda-múzeumban való búvárkodás.

* * *

Két napig még teljesen lekötötték a Szemüveget a John Brown forgalmáról készített gráfok és clusterek, olyannyira, hogy még a viszkető szakállról is meg-megfeledkezett. A füzetekről nem, igaz, a levelesbe, így álszakállasan sehogysem akarózott írnia, s a villanás-füzetbe sem került semmi. A módszertan-füzetbe azonban újabb képletek kerültek, s a mindenesbe is jutott valami:

Minél pontosabb lesz a térkép, annál inkább átrajzolódik és összefirkálódik az a másik, amelynek segítségével idáig eljutottam, vagyis az alap-térkép, amelyen a visszaút már egyre kivehetetlenebb.

* * *

Másnap estére elkészült a tanulmány, vagyis a *szakanyag*, amelyet a Szemüveges elküldhetett a Könyvtártudományi

Kamarába, ahonnan negyednapra a következő távirat érkezett:
OORIAASI !! FEJEEROEL A TALPAARA AALLIITOT-
TAD !! MEGFOGTAD !! KOENYOERGUENK EL NE
ERESZTD !! A KOEFFICIENST ROOLAD SZERETTUEK
VOLNA ELNEVEZNI DE MOGYOROOSSY GYURIRO-
OL KELLETT !!! BOCS !!!! UEDVOEZOEL FOENOE-
KOED !!!!

Most már egy kicsit kiengedhetett. Hiba volt, mert így megint szakállára terelődött figyelme. Kegyetlenül viszketett, de már nem annyira a Marxé, hanem a sajátja. Abban, hogy már létezzet, bizonyos volt, de megnézni nem merete, sem az igazit, sem a felette levőt. A kardigánhoz viszont egészen jól hozzászokott, annak ellenére, hogy még erősen Ágotát formázta. Immel-ámmal, még mindig a könyvtárszociológiai indexek bővületében, elkezdett a ládáiban turkálni.

A Reformvár-kísérlet második évében egy *hóbortos animátor* (Pápóczi jellemezte így Bokény Csabát, az Ozordi Pipő Művelődési Otthon igazgatóját) kitalálta, hogy MI címmel rendezzenek egy kiállítást, amelynek keretében Szocióvár (vagyis akkor éppen Reformvár) önként jelentkező polgárai közül százan kapnak egy-egy tárlót, hogy azokban megjeleníthessék önmaguk történetét, képekkel, tárgyakkal, dokumentumokkal, miként az Örkény-novella hőse. A kiállítást maga az író, a Magyar Panteon szerzője nyitotta volna meg, erről azonban, legnagyobb bánatára, betegsége miatt le kellett mondania. A Reformvár-kísérlet bevégeztével Pápóczi a kiállítás anyagát mint könyvtárszociológiai tényanyagot (a kiállítók 55 százaléka volt könyvtártag) a tárházba mentette, abban a reményben, hogy ezek majd olvasástörténeti dokumentumokkal is kiegészülnek.

Nagyanyja márványlapos *mosdójának* fiókjaira emlékeztete a Szemüvegest a ládák tartalma. Bár mindent szigorúan strigulázott, szegyenkezve vette kézbe a pipákat, szipkákat, krumplitörőket, gyermekszemüvegeket, hajtincseket, villamosbérleteket, ellenőrzőkönyvecskéket, mézeskalácsszíveket, szabadulóleveleket, a kipurcant gumilabdát, a betelt párttagkönyvet, a még mindig langyosnak tűnő fűzöt, az elmélázó legyezőt, a hullafáradt ébresztőórát, a pózoló vesekövet, a kiszikkadt gyopárt, a görcsösen bizonygató szerelmeslevelet, a harmadszori komoly figyelmeztetést, az üzemi háromszög aláírta jutalomkönyvet (Vaz Zoltán: Tizenhat év a fegyházban), az unatkozó lehallgatót és a leállított pacemakert.

Egy darabig strigulázgatott, aztán be kellett látnia: mégis csak engedni kell őket megszólalni. Ebből viszont szép kis hangzavar lett, mert folyton egymás szavába vágtak, egymás ellen vallottak: a tagkönyv ellen a dolgozók hetijegye, az ébresztőóra ellen a gumilabda, a jutalomkönyv ellen a soralátét. Megint a strigulázással próbálkozott, de a tárgyak egymásba csimaspaszkodtak, s képtelennek tűnő történetekké kerekedtek:

Zétényi Gitta (a zémegyerszegi majd a szocióvári tánciskola zongoristája, a ZSE egykori műkorcsolyázó üdvöskéje, zémege örökös bajnoka) unokáit tanítgatja az illemre, és a befagyott pocsolyákon a dupla Ritzbergerre. Egy szép napon aztán maga is korcsolyát köt, s azzal megy le a harmadik emeletről, s ezután már sosem akar megválni tőlük, s családja zaklatásával szemben a Magyar Jégsport Szövetség védelmét kéri.

Kovács József (egykori vöröskatona, majd a szocióvári Szigetelőgyár igazgatója, aki unokáit és munkásait eszperantóra taníttatta és sárgarépalével itatta, s este 9 óra után leoltatta otthonában a villanyt és elzáratta a rádiót, nehogy azt higgyék a szomszédban lakó és az arra járó munkások, hogy dözsölnek) leváltása után (a hatvanas évek közepén) a Zémegeyi Köztisztasági Vállalat szocióvári kirendeltségénél jelentkezik „akármilyen munkára”. Fel is veszik munkavédelmisnek, de azonnyomban elküldik egy kéthónapos szovjetúnióbeli tanulmányútra, ahol is egy őszhajú elvtárs felfedezi benne régi harcostársát, és Kovács egy Bugyonnij-érdemrenddel tér haza. Itthon már csak két hétig és csak a kórházi hálóingén viseli. Halála hírére válogatott tornász unokája kegyeletből a soron következő szabadgyakorlata keretében a gyűrűn egy Krisztus-keresztet mutat be.

Gyapai Bertalan (alkalmi munkás) konyhakertjében előbb szenet, aztán avarkori sírokat, majd koragótikus temetőkapolna alapfalakat fedez fel. Mindhármat lefényképezik az illetékes szervek, majd visszatemetik, mert egyiket sem tartják érdemesnek kitermelni. Ezekután Gyapai már csak a kukákban kutat, de már igaz nagy sikereket nem könyvelhet el.

Ismerőst is talált: Bikfalvy Alajost. A Bodobácsi töredék megalkotójának történetét a következőkből állíthatta össze: egy világútlevél, egy kézírásos orosz szójegyzék, egy parafa-betétes pingpongütő, egy várromot ábrázoló fénykép, amelyre egy öregeserkész egy máriás zászlót tűz ki, egy példány a Zászlónk 1924-es évfolyamából, a nevezetes töredék fotómásolata, a Bodobácsi töredék című oratórium kézírata, egy ötödszöri figyelmeztetés igazgatójától, hogy órái alatt Hamvas Bélát olvas, és egy harmadszori: hogy felolvas belőle, egy szabálysértési eljárás dokumentumai: késések a vegyvédelmi légópróbáról, gázalarc elvesztése, pacifista propaganda. És végre egy elismerő oklevél is, arról, hogy a bodobácsi tévész zárszámadó közgyűlésén kiváló minőségű szavalatot adott elő.

Megtalálta a kiállítás kezdeményezőjének, Bekény Csabának anyagát is. Az egykori főministráns és csapattanácselnök népművelő lett a „haladó nemzetiségi törökverőről”, Ozorai Pipóról elnevezett művelődési otthonban (vagyis az egykori katolikus legényegyletben), amelynek „szocialista kibővítéséért” minden fórumot végigjárt. Teljesen eredménytelenül. Mégsem adta fel. Előbb munkásőr lett, utána népi ellenőr, aztán belépett a szocióvári horgász egyesületbe, mert ezeken a helyeken vélte megtalálni azt, aki bejuttatja a „kastélyba”, s amikor itt sem járt sikerrel,

a vadásztársaságba könyörgi-verekedi be magát. Bár feltűnő bandzsasága miatt nem foghatott fegyvert, reménykedik, hogy a rövid italokat is felszolgálva végre-valahára emberére akad. Egy felborzolt fácántoll és egy vérfoltos Magyar Népművelők Egyesülete tagsági könyv jelezte a MI című kiállítás 87. sz. vitrinjében a becserkészés eredményét.

Elszaladt az idő. Egy egész napot töltött a láda-múzeumban a Szemüveges. Nem bánta meg, de igencsak furcsákat érzett. Egyfelől olyasmit, amit a szakállak nélkül szégyellt volna: heves vágyat, hogy találkozhasson ezekkel az emberekkel, s ellenőrizhesse, mi igaz abból, amit elképzelt róluk. Ilyenfajta elképzelősi eddig még csak egyszer fordult elő vele: amikor nevén nevezte a kebleket. Másfelől örülségnek érezte, ami komolyan veszélyeztethette mind szociológiai terveit, mind könyvtárszociológusi pályáját. Így aztán a kíváncsiság mellett és felett egy hatalmasabb érzés uralkodott el benne: olvasáskutatónak maradni mindenáron, nem csábulni el több semerre sem.

Az első lépés természetesen a kardigán visszaszolgáltatása lett volna, ám ez esetben arra kellett volna számítani, hogy akkor a lámaarcú és az agitpropos próbálkozik, vagy kardigánnal, vagy még rosszabbal. A lányokat különben nem igen látta már vagy három napja. Igaz, a lámaarcúnak főállása is volt a Kemerle Iván Munkásművelődési Központban, a copfosnak meg kötelességei a Szilvágyi Júliában, úgy is mint agitproposnak.

Amikor Pápóczival összefutott, azonnal Bekény Csabáról kezdte faggatni. Kiderült, csupán egy esetben tévedett: Bekény akár még fegyvert is ragadhatott volna, de ő inkább csak a stampedliket kínálhatta. Pápóczi elképedt, majd ünnepélyesen kijelentette:

– Nagy botorság lett volna befogni az oroszánt az ekhós szekér elé! Az oroszlán arra való, hogy leterítse és odahozza elénk a nemes vadat. Hogy is akarhattalak én téged Vizeczky posztjára helyezni, skatulyázni, amikor neked a „Hazakísérjük az olvasót” megvalósítására van karizmád! Láss is mindjárt hozzá! Előtte azonban, azt javaslom, cserkészd be a terepet, ismerd meg a várost! Ezt akár máris elkezdhetnéd, nem kell megvárnod saját szakálladat.

– Ne pályázzam meg mégis inkább a műszaki és mezőgazdasági szaktájékoztatói állást? – kérdezte a Szemüveges, reménykedve, hogy mégis csak megszabadulhat a hazakísérendő olvasóktól, akiktől, ebben bizonyos volt, senki szakálla vagy kardigánja nem védheti meg.

– Már én is megpályáztam, de persze Csupor elvtárs unokahuga kapta meg a maga közigazgatási technikumával. Hiába ajánlottam Bárky Dezsőnek, hogy tegyen próbára, ugyanis bitang módon felkészültem mindkét szakág reference-könyveiből.

A Szemüveges nem értette, minek kell éppen ez a szaktárjékoztatói poszt annak a Pápóczi Péternek, aki nem csak a tárházban, hanem hiva-

talos helyén, a helyismereti gyűjteményben is a maga ura. Aztán eszébe jutott Bekény Csaba mint munkásőr, népi ellenőr, a sporthorgász és vadász. Bármily borzalmas is volt, azzal kellett mesterét gyanúsítania, hogy az egész tárház minden kincsével és gazdaságával csak eszköz a magyar könyvtárszociológia atyjának ahhoz, hogy odafenn, egy közönséges városi könyvtárban bizonyítsa be... De mit? Elakadt, s érezte, amit most tesz, ráadásul egy tárház kardigánjában, felér az ügy elárulásával. Pápóczi sürgetően nézett rá, mi lesz, miért nem vág bele. Kinzó kételyei közül a szemüveges csak a kardigánt említette meg. Pápóczi bólogatott:

– Igazad van, ebben felismerhetnek. Például Ágota edzői. Ne félj, már intézkedtem. Már kötik neked az újat. Más intézkedéseket is fogantatosítottunk. Laknod is kell valahol, úgy értem, legálisan. Vali néni szívesen lát. Van egy kis kamrácskája. Nagymaci is lakott ott, de persze kiölte. Vas Gereben utca 33.

* * *

Valóban csak kamrácskányi volt a szoba. Teljesen betöltötte a *lebentő* tea gőze-zamata. Vali néni a már félig becsukott ajtó mögül búcsúzkodott:

– Mi már megismerkedtünk, összeszoktunk, nem kell udvariaskodnia, érezze magát szabadnak, már amennyire az ügy engedi.

Bármily nehezése is esett, becsületből a leveles-füzetet kellett előre venni:

Kedves Laura,

jól értsed, a kardigán munkaeszköz! Miként az álszakáll (s majd a valódi) is az. A cél nem szentesíti, de megkívánja. Nem irányul senki ellen, és talán bennem sem tesz kárt. Sőt! Vagyis: talán... Előhozhatja jobbik énünket is, ki tudja... Azt mondod, jobbik énünk mutogatása is képmutatás? És ha magunkat szentnek maszkírozva gátlástalanabbul merünk jók, jobbak és még jobbak lenni? Végül is Te is a jobbik éneket ismered. Miért is botránkoztattalak volna a rosszabbikkal? Más letagadni és más mutogatni, más élni és más visszaélni vele. Ez a kardigán pedig csak lakmuspapír, amely kimutathatja, hogy zakóm és nyakkendőm képmutatás volt. Tudom, érzem, vallom, hogy majd az igazi Én–Te kapcsolatban már semmit sem vehetünk magunkra. Vagy olyankor is két titok találkozik? Azért, hogy csak megérintsük, vagy azért, hogy át is lássuk őket? Azért csak a szerelmi tűzijáték és a gyönyör-óda, hogy ne fájjon annyira a mindent megtudás lehetetlensége? Belebotyolódtam? Nem tudom már egyszerűbben! Elveszek az össze-

függésekben, ha nem bogozol ki, ha nem mentesz ki, ha nem rejtesz el!!!

Hogy ezen is túlesett, nekifoghatott kiállításának megrendezéséhez. Sorra kerültek be a tárgyak a villanás-füzetbe:

kunkorodó szárú gyermekszemüveg

csámpás bűgöcsiga

préseltképek: hátsóindiai tapír és dolmányos hangyász

statisztikai kimutatás háztömbkörüli gombfocibajnokságok eredményeiről

statisztikai kimutatás az ötödik B osztály tanulmányi- és sport eredményeiről

skapuláré-érem Ottília nővértől

utcanyelvi toposzok Ottília nővér számára

Fülöp Cica az Olasz szalmakalapban és a Pamuttextil serdülő kézilabdacsapatában

egy óriás falradír Tölgyes Bélától

statisztikai kimutatások a lemorzsolódó és a látens olvasókról, valamint a kettős könyvtári tagságról

Szocióvár-térkép, posztja megjelölésével és egy felülvizsgálói megbízólevél

az első csésze kávé, Margótól

macskanév-jegyzék, kebelnév-jegyzék

felröppentő tea, Vali nénitől

táviratok a Könyvtártudományi és Módszertani Központból

mindenes-füzet, módszertan-füzet, villanás-füzet, leveles-füzet, öröm-füzet

egy álszakáll

egy kardigán

ÉLETEM? KIMUTATÁS RÓLAM? MARADVÁNYAIM?

TÖREDÉKEIM? VISELT DOLGAIM? HIÁNYJELEIM?

TÖRTÉNETEM BELÜLNÉZETBŐL? KIÜRESÍTÉSEM?

Vagy esetleg cím nélkül? Tűzbe felét? Harmadikát is? Csak a radír? Csak az öröm-füzet? Csak az álszakáll? Csak egy „csak”?

Próbaút

Másnap reggel három kardigán várta a tárházban. Az egyik, egy sportos, norvég-mintás inkább sípulóver benyomását keltette a laikusban.

– Síkardigán – nyugtatta meg Nagymaci, aki a kötéshez is értett valamit, sálat mindenestre már kötött magának.

A „síkardigán” Ágota műve volt. A kétzsebes bordó Amáliáé. A harmadik puha volt, meleg és a sörényes hangyász szincit viselte. Nagymaci felhívta a körülállók (Pápóczi, Bikfalvy Alajos és a Szemüveges) figyelmét, hogy ezt akár kifordítva is lehet hordani, oly gondos munka. Az átlövő megbízható, az agitpropesé praktikus volt, ez viszont remekmű. Pápóczi azt tanácsolta, ezt vegye fel, s próbaútját a Kemerle Iván Munkásművelődési Központ felé irányítsa, mert manapság ez a *csodapalota* (amelyet éppen a felülvizsgálat előtti napon avattak fel) foglalkoztatja a szocióvári járókelőt, és azért is, mert ott dolgozik Kelemen Anna, vagyis Cirbolyácska, a kardigán alkotója. Elmondták még a Szemüvegesnek azt is, hogy ezzel a műmárvány palotával próbálja a városi vezetés végleg elfeledtetni a reformvári éveket, pedig a *csodapalota* nem is igazán a városé, hanem a Vegyiműveké, amelynek Pesten van a központja. Az úrgazdag cég éppen a Reformvár-kísérlet befejeződése után települt oda, elsősorban a zémegeyi vezetés fáradozásának köszönhetően.

– Végül is miért maradt abba az a kísérlet? – kíváncsiskodott a Szemüveges.

– Hadd mondjam én, ugyanis Pápóczi tanár úr eléggé benne volt a dolgokban – ajánlkozott Nagymaci, de mindenáron Pápóczi akart válszolni.

– Egy csomó mindent már akkor gyermekemeg elképzelésnek ítéltem. Nagymaci visszavette a szót:

– Volt egy olyan verzió, hogy csupán csak azért kellett befejezni a reformosdit, mert a kísérlet sikerült. Kipróbálták, kész, passz. Akadtak, akik még ezt is elhitték. Sokkal többen hitték el azt, hogy az egész nem volt más, mint egy filmforgatás, a Reformvár című filmé, ami aztán

dobozba került, bár maga Aczél elvtárs is látott benne fantáziát, igaz ebből talán túl sokat is. Végül is nem lett szükség különösebb magyarázkodásra, mert Szocióvárt elárasztották a valóságosabbnál valóságosabb eredmények és lehetőségek: a Vegyiművek, a Transcoop, a Transinfermentál, majd pedig a vállalkozások. Hogy bátoríttassék felülről is vállalkozó kedv, maga Hencse – Hedrehelyi elvtárs is belépett egy géemkába, amely a POLGAZD – TUDSZOC – TÖRTMAT nevet viselte, és ideológiai továbbképzést szolgáltatott, jutányosan. Közben villámgyorsan felépült a Kemerle, vagyis a Kemerle Iván Munkásművelődési Központ.

– Nem érdekel, ki ez a Kemerle? – kérdezte Pápóczi, s már mondta is: – Gyorsan szükség volt egy munkásmozgalmi mártírra, és bizony, elkapták, mert Kemerle István csak egy köztörvényes volt. Akkorra azonban már kimentek a meghívók, s mást már nem tehettek, mint hogy átkeresztelték az objektumot Istvánról Ivánra. Mire megérkeztek a vendégek, már csak a meghívón éktelenkedett a „sajtóhiba”.

– A Kemerle a szecessziós-romantikus Fráter-ház helyén épült, s magába olvasztotta a zsinagógát is, vagy ahogy Bárky Dezső mondaná: megszüntetve megőrizte – tette hozzá Nagymaci.

A Szemüveges megpróbálta visszaterelni a szót a kísérletre, végül is Nagymaci vette a lapot:

– Nem sok maradt belőle. Emlékek, sztorik. Kézzelfogható csak néhány utcanévtábla. Vali néni boltocskája, meg Bekény Csaba nyüzsgése.

– Ártatlan volt, mint egy gyermek – foglalta össze Pápóczi, s mert a Szemüveges számára ez túlon túl is tömör volt, magyarázni kezdte: – Egyszerre volt eszmény és önmaga paródiája. Mondok egy példát. Egyszer csak a mi Bekény Csabánknak támadt egy hóbortos ötlete: adjuk gebinbe a közművelődést. Ez abból állt, hogy egyik napról a másikra szüntessünk meg minden közművelődési intézményt, s figyeljük, melyik mikor kezd irányozni.

– Persze, sem a kocsrát, se a templomot nem szüntették meg! – figyelmeztette a Szemüveget Nagymaci.

– És mit gondolsz, melyik nyert? – kérdezte Pápóczi, feszülten figyelve a Szemüveget, tétovázik-e akár csak egy másodpercig is.

– A könyvtár? – kérdezte a Szemüveges.

– Persze! – rikkantotta Pápóczi. – Egy pillanatig nem volt kétséges!

– És mit szolt ehhez a vezetés? – érdeklődött a Szemüveges.

– A kísérleti vezetőség csak azt az intézményt engedte volna újra működni, amelyik valóban kellett. A mostani viszont azzal magyarázta hatodik helyezését, hogy a művelődési ház nem volt eléggé vonzó, ezért ajándékozta meg a várost ezzel a márványpalotával, persze, négyötöd részben a Vegyigép pénzből, az pedig korántsem önzetlenül tette. Különben egy gazdasági vállalkozás az egész Kemerle, írmagja sincsen

ott a kulturális apostolkodásnak. Különben tapasztald meg magad! És a jelentésről sem feledkezz meg! – búcsúztatta Pápóczi.

* * *

A Kemerle Iván Munkásművelődési Központ nem is annyira hivalkodón, mint inkább sértődötten terpeszkedett az Óváros és a Rácváros határán. Amit Pápócziék műmárványnak tartottak, valódi volt. Ezt a Szemüveges ellenőrizte is kisebb karcolásokkal. Bejutnia azonban sehogysem sikerült, a bejárat előtt keresztbefont karral őrködő atlétatermetű portás vészjósló tekintettel közölte:

– Zártkörű rendezvények zajlanak!

Kelemen Anna nevére sem enyhült meg. Sőt! Amikor harmadszor is próbálkozott a Szemüveges, vicсорogni kezdett. Csodák csodájára hirtelen abbamaradt a vicсорgás, a bajnok egy mélyet lélegzett, s egészen barátságos hangon megkérdezte:

– Csak nem azt akarja mondani, hogy maga is veterán?

Nagy hiba volt, de a Szemüveges a fejét rázta. Ki tudja, miért, kapott még egy lehetőséget:

– Akkor talán baptista?

És még egyet:

– Vagy esetleg lepkegyűjtő?

A Szemüveges csak a fejét rázta, pedig bármelyik jó lett volna, ugyanis aznap reggel indult a megyei szintű veteránképző, már második napja folyt a Kelet-európai Baptisták konferenciája, és aznap délben fejeződött be a munkás-lepkegyűjtők országos módszertani konferenciája.

– Na jó. Ha maga őszinte volt, én is az leszek – nézett a szemébe keményen a dalia. – A Kemerlében nem szeretik a szakállasokat! Azokat az Ozorai Pipóban szeretik!

– Kelemen Anna itt dolgozik? – kérdezte a Szemüveges, mintha csak most érkezett volna.

– Itt, de mi köze hozzá? – hördült fel a bajnok.

– Ő kötötte a kardigánomat – találta felelni a Szemüveges. Az megradta a kardigánt, s elbődült:

– Akkor pedig te vagy a Vizeczky Dezső!

– Sőt, ellenkezőleg...!

– Hogyhogy ellenkezőleg? Akkor mije vagy, ha nem a Vizeczkyje?

Erre már a Szemüveges nem mondhatott mást, csak az igazat:

– Olvasáskutató vagyok, a Könyvtártudományi Kamarából.

– Tűnés! – sisteregte a bajnok, olyan hangszúllyal, mintha már éppelen elegend tudna erről a díszes műintézményről.

A Szemüveges nem tehetett mást: megigazította álszakállát, s átment az Ozorai Pipóba, ahol szeretik az ilyesmit. Nem is volt könnyű

megtalálni a lerobbant épületecskét egy feltűnően jó karban lévő ÁFESZ-irodaház udvarán, félig eltakarva a tollbegyűjtő állomástól. Ez az épületecske még a John Brownnál is kisebb lehetett. Egy iszonyatosan rendetlen, de ötletesen dekorált irodába kukkanthatott be, bemenni azonban nem sikerült, mert az ajtó csak résnyire nyílt ki a mögéje szorult és az ajtó felé dülő papirtorony miatt. Egy pocakot eresztő, ötven körüli, őszes szakállú animátor aludt egy nem túl kényelmes karosszékben, egy Valósággal az ölében. A kopogásra sem ébredt fel, csak akkor, amikor a Szemüveges minden erejét összeszedve próbálta magát átpasszírozni az ajtón. Felpattant, s ügyelbajjal beráncigálta a Szemüvegest.

– Szevasz! Már vártalak! – köszöntötte szívélyesen.

– Engem? – csodálkozott a Szemüveges.

– Téged! Pénégyzet áttelefonált, hogy dél felé szabadítsalak ki a Kemerléből, de én jól tudtam, hogy te bizony nem fogsz oda bejutni. Gondoltam, bevárlak itt. Ha viszont mégis csak be akarsz jutni, most mindjárt mehetünk. Ha pedig még ez a kóceráj is érdekel, akkor ne ide gyere vissza, hanem a Vas Gereben utcába, mert estefelé ott lesz egy rendezvényünk. Hogy mi, azt meglátod.

Mire visszaértek a Kemerléhez, a bajnok már a márványfülkében tartózkodott.

– Az úr a Könyvtártudományi Kamarából jött – közölte Bekény Csaba, s még csak elvtársat sem mondott.

– És? – kérte a bajnok.

– Be akar menni.

– Povázsai elvtárshoz?

– Először oda – bólintott Bekény Csaba, s már nyílt is a távvezérelt ajtó.

Az előcsarnok fenséges volt. Két fő dísszel is dicsekedhetett. Először is egy Munkácsy-díjas művész pannójával, amely Szocióvár félezer éves történetét ábrázolta. A Reformvár-korszaknak persze nyomát sem láthatta a bennfentes érdeklődő, megjelent viszont a Vegyiművek, vagyis inkább ünnepélyesen bevonult a városba. A jól végződő ezeréves történetet stílusosan szénlánc kötötte össze, s az évszámok szerves gyökökkel keveredtek, nyilván egy rafinált logika szerint. A másik attrakció kétségkívül a vécék aranybetűs angol és magyar nyelvű felirata volt, nyilván azal a céllal, hogy az itt ülésző baptisták, veteránok és lepkegyűjtők egyszerre érezhessék magukat otthon és Európában.

Povázsai Béla előbb gyorsan *lerendezett* egy központi telefont, aztán a Szemüveges mellé telepedett egy süppedő karosszékbe. Az ablak mellett álló íróasztalától a fotelig 12 határozott lépést tett, amiből arra lehetett következtetni, hogy az igazgatói iroda alapterülete minimum 80–90 négyzetméter. Azzal kezdte mindjárt a Kemerle igazgatója, hogy neki még a *kamarillával* is jó kapcsolata van, miképpen az Ozorai Pipóval és a

John Brownnal is, nem is beszélve számos UNESCO-intézményről, így aztán kérdezhet a Szemüveges akármit, de mielőtt bármit is kérdezne, megmutatja neki nagy álmukat, legalább is a makettjét. Egy világórát ábrázolt a makett, amellyel a Vegyiművek készséggel megajándékozná a várost, amennyiben az az óvárosi főtérre kerülhetne, a Szentháromság-szobor helyére. Ezt Povázsai Béla már csak azért is *reálisnak* tartotta, mert az a szobor vagy húsz évig egészen jól megvolt a strand mögötti parkban, s csupán a *reformkori buzgalkodás* közepette (ő akkor még *korántsem* tartózkodott a városban, tette hozzá nyomatékkal) került *valahogyan* a főtérre. A világora egyébként egyszerre mutatná, hogy mennyi az idő a világ vegyiparáról híres városaiban, és persze a helyi időt is jelezné. A világora leginkább egy állig felfegyverzett robotemberhez hasonlított, aki világnyelveken közli a gyanútlan halandóval, hogy ütött az órája.

– Ér-de-kes – préselte ki magából a Szemüveges, s gyorsan a veteránképzés felől kezdett érdeklődni.

Povázsai Béla *örült a kérdésnek.*

– A koncepció lényege az, hogy amit szubjektíve átéltek a veteránok annak idején, most objektíve is megkapják, postgradualiter. Mi arra törekszünk, hogy a veteránok ne csak arra emlékezzenek, amit el szoktak mondani az úttörőknek és a Párttörténeti Intézet kutatóinak, hanem átfogó képük is legyen a korról, amelynek koronatanúi. Arra is felkészítjük őket, mivel már eléggé rozogák szegénykék, hogy harcostársaik élményeit is el tudják mondani, ha azok kidőlnének a sorból.

A baptistákról nem sokat tudott mondani az igazgató, csak annyit, hogy ez egy *gazdag szekta*, hogy dollárban fizetnek a Kemerlének. A Szemüveges a munkatársi gárda felől érdeklődött, de még nem esett szó Povázsai Béla büszkeségéről.

– A lepke-módszertan már egy tipikus TIT-es vállalkozás. Nem árulok zsákmacskát: szeretnénk gatyába rázni ezt a jelentéktelen, ideoda taszajgatott, sok mindennel bolondított városkát. Mi, vegyipariak, a szerves fejlődés hívei vagyunk, de mi ennek érdekében nem reformkodunk, hanem gatyába rázunk: felfuttatjuk az infrastruktúrát, mérnök-értelmiséget hozunk a városba, valamint, csak a példa kedvéért: elektromos tekepályát, szaunát és urbanisztikát. Első dolgaink egyike volt, hogy átvegyük a tudományos ismeretterjesztést a szerencsétlenkedő humánoktól, persze nem erőszakosan, hanem szervesen, bevonva, koordinálva, lebontva, szóval célirányosan. Mondjak példát? Hogy véget vessünk az ideológiai téblábolásnak, összehívtuk az érdekelteket, s egyetlen tartózkodással (aki persze Bekény kollega volt) megszavaztuk, hogy a világ végtelen és megismerhető. Annyit azonban megengedtünk, a mechanikus materializmusnak ugyanis már befellegzett, hogy a kozmosz általunk még nem ismert részein másképpen menjenek a dolgok. És mit gondol, mit mondott erre Bekény kolléga?

A Szemüveges csak óvatosan rázta a fejét, mert megint meglazult az álszakálla.

– Azt, hogy akkor azt a részét a világegyetemnek, nyugodtan elnevezhetjük másvilágnak, s ha ezt megszavazzuk, akkor ő is megszavazza az alaptételt! Hát ezért kell, kedves kollégám, szépen szervesen, de irgalmatlan következetességgel gatyába rázni ezt a díszes társaságot! Azokat is, ne értsen félre, akik megszavazták! Mert azok is rábólintottak Bekény javaslatára. Még a Csupor elvtárs is! Ami a Bekény javaslatát illeti, ezt önnek bizonyára nem kell alátámasztgatnom, egyenlő az objektív idealizmussal, ami persze még mindig sokkal jobb, mint a szubjektív. Világos?

– Érdekelne az is, hogy mindezt mekkora munkatársi gárdával... – használta ki a rövid szünetet a Szemüveges.

– Nem akarom megtéveszteni önt, én vegyész mérnök vagyok, két évvel a nyugdíj előtt. Ha netán nyugdíjaznának, ami előfordulhat, mert szép számmal vannak ellenségeim, akkor az lesz az első dolgom, hogy megszervezzem a szocióvári városszépítő egyesületet. Szóval, a kérdésére felelve: van három szervezőm, egy népművelőm, egy szakdokumentátorom, három adminisztrátorom és négy büfésem. A többit, vagyis a munka dandárját, jól megfizetett szakemberek végzik. Mondhatom, nekünk dolgozik Zémegeyi legjava, elsőnek is a POLGAZD – TUDSZOC – TÖRTMAT géemká.

– Lehette esetleg a bentiekkel...?

– A bentiek nagy része kint van. A szervezők szerveznek, a büfések beszereznek, a dokumentátorom software-tanfolyamon van, a népművelő benn, a veteránoknál. Várjon csak, mintha a két büfé itt lenne! Velük viszont angolul is beszélhet.

– Megfigyelhetném néhány napig a Központ forgalmát?

– Értem, mire gondol, de nekünk nincs forgalmunk. Itt nincsen ki-bejárás. Ide munkás, diák vagy hasonló nem teheti be a lábát, csakis azok, akiket beiskoláztak. Egy pillanat! Az összes többit, érti, mindenkit, ellátjuk önművelődési csomagokkal. Ez a legkorszerűbb irányzata a közművelődésnek. Már tizenhét féle csomagunk van, a kondicionáló tornától az anyagvilág titkáig. Ezek persze pénzbe kerülnek, de az ügyfeleknek ki sem kell tenni értük a lábukat a lakásból, mert postán bonyolódik a kultúráközvetítés. Vegyünk egy példát: az anyagvilág például ezzel az úttörő mikroszkóppal és húszféle földpáttal mindösszesen 1123 forint, de ez a drágábbak közül való. És még egy ötlet: használat után féláron visszavesszük a csomagokat, hogy újra beáramoltassuk őket a közművelődésbe.

– És, mondjuk, ha valaki nem ért valamit? – kockáztatta meg a Szemüveges.

– Jó kérdés! Díjazom! Akkor az ipse felhívja vagy felkeresi Zémegeyi legjobb szakembereit, mint konzulenseket, akiknek szép átalányt fi-

zetünk. Ha viszont bele akar pillantani a Központ életébe, fáradjon a képernyőhöz!

Povázsai villámgyorsan billentyűket kezdett nyomogatni. Először a büfé jelent meg. Két szemrevaló büféshölgy volt látható és hallható. „Áj beg jár párdón, hev jú eni viszki?“, kérdezte a vöröshajú, amire a hirtelenszöke így válaszol: „Oké!“.

– Gyakorolnak – magyarázta az igazgató.

– Ez az „I beg your pardon“ meglehetősen régies, olyasmi, hogy csókdosom a kacsóját – jegyezte meg a Szemüveges.

– Ebben speciál igazza van. Ez a szakáll meg álszakáll! Kvittek vagyunk? – hunyorított Povázsai Béla.

– Van már sajátom is... – hebegte a Szemüveges.

– Sose szabadkozzon! – hunyorított ismét Povázsai. – Ismerem én már jól a kamarillásokat. Itt volt multkor az a Tölgyes Béla, megötlelni a dokumentációnk installációját. Tudja, mivel hálálta meg a gáláns tiszteletdíjat?

– Egy falradírral.

– Ami persze, erre rájöttem, s büszke is vagyok rá, szimbólum: le-radírozzuk a konkurenciát. Hát akkor lássuk a következő színhelyet!

Nagyon ismerős kép fogadta a Szemüvegest. ETO-jelek a táblán, a tábla előtt megy egy ismerős: Margó. Ő magyarázta az Egyetemes Tizedes Osztályozást tiszteletdíjas, könyvtáros külsejű férfielemeknek. Rá-kérdezt.

– Nem talált, kedves kolléga! Ez a lepkészek tanfolyama.

– És az Egyetemes Tizedes Osztályozás?

– Öt féle osztályozást kínáltunk nekik, de egyik sem kötelező.

A következő kép a zsinagógából kialakított nagytermek mutatta. Itt ülésezett a baptista konferencia.

– Ezek is angolul beszélnek – figyelmeztette Povázsai.

A következő helyszín volt a legérdekesebb. Egy bírósági tárgyalást formázott. Két vádlottat láhattak, két idős embert, ingujjban, csapzott hajjal.

– Ez csak a Sallai és a Fürst pere – nyugtatta meg Povázsai. És most a Szemüveges végre megpillanthatta a lámaarcút is, méghozzá a bírói emelvényen, amint a mérleget tartja, hosszú fehér klepetusban, bekötött szemmel.

– Ez pedig a kis népművelő kartársnő. A forгатókönyvet pedig Rachlerné Gittuka, a John Brown főmunkatársa írta, természetesen az eredeti jegyzőkönyv alapján. Miközben végigpásztázták még a szervezők szobáin és a dokumentáción is, Sallaira és Fürstre kimondták a halálos ítéletet. A veteránok felszabadultan a büfébe tódultak, inni egyet a nagy ijedségre, a lámaarcú pedig nyilván átöltözni ment.

– Tud angolul sört kérni? Mert akkor mi is mehetünk a büfébe. Engem múltkor az a lenszőke bestia nem szolgált ki, mert csak németül vagyok perfekt. Meg hát azt is tudom, hogy „pivo”. Persze arról még nem tájékoztattam, hogy a mi munkatársaink munkaidőben is megihatnak annyi sört, amennyit a munkásművelődés őshazájában egy gépkocsit vezető is megihat. Ez is beletartozik a szerves fejlődésbe. Meg az is, hogy még Csupor és Skalicky elvtársak is írnak nekünk anyagokat.

– És Bárky Dezső?

– Ő inkább a munkatársait ajánlhatja. Az a hogyishívják Gyula már öt féle önművelődési csomagot készített: egy árpádházit, egy kriminalisztikait, egy néprajzit, egy szexuáletikait és egy helytörténetit.

– És Pápóczi?

Ezt a nevet Povázsai nem ismerte. A Szemüveges észhez kapott és gyorsan tovább kérdezett:

– És még kik dolgoznak Önöknek?

– Még a Bekény is. Vele minden hónapban megbíráltatom a tevékenységünket, kettő darab ezresért. Eddig mindkettőnknek megérte. Nem mondom, ontja a dehonesztáló jelzőket, de az ötleteket is. Tőle vetjük ezt a bírósági tárgyalást is.

Margó is ott volt a büfépultnál. Ez lett volna az álszakáll főpróbája, de Margó egyelőre elfoglalta magát a konyakjával, amit a két halálra ítélt rendelt neki. A Szemüveges az igazgatónak sört, magának pedig kólát rendelt, mert a rostos birlé meghaladta angol tudását.

– Jöjjön, Margó, bemutatom egy szakmabelijének! – nyüzsgölődött Povázsai.

– Csak nem a kamarillából? – kérdezte Margó riadtan.

– De igen – motyogta a Szemüveges még riadtabban.

– Már van a városban egy olvasáskutató, vagyis volt, mert már hetek óta nem látni. Talán maga jött helyette? Ugye, maga is olvasáskutató?

Olyan volt, mint egy üzött ünőke. Menekült volna a sűrűbe, de gyönyörű lábai a földbe gyökereztek, nemes porcikái pedig finoman remegtek. A Szemüveges pedig úgy érezte, csúszik lefelé az álszakállra. Jól érezte, mert Povázsai már terelte is a „Men” feliratú ajtó felé. Éppen jókor, mert ahogy a tükör előtt igazítani próbálta, kezében maradt a Marx-szakáll, és hozzá is ragadt, alig győzte róla letépkedni. Ha még így ragad, visszarághadhat, reménykedett a Szemüveges, de az álszakáll állaga rohamosan romlott. Egyszer csak arra lett figyelmes, hogy valaki követi a tükörből minden mozdulatát. Nem lehetett más, mint ő maga, éppen ezért volt a látvány megdöbbentő. Amit a tükörbéli Szemüveges viselt, szintén álszakáll benyomását keltette, pedig az már a valódi volt. Nagynehezen megszabadult az összeborzolt álszakálltól, s most már csak a ragasztót

kellett levakarni az ujjairól, hogy kezét majd gond nélkül Margóéba tehesse.

– Jobban van, kollégám? – kérdezte igen szívélyesen Povázsai Béla, immár a negyedik sör mellől.

– Ilyenkor jót tesz egy unicum – javasolta Margó, akit addigra Povázsainak sikerült megnyugtatnia: ez a kamarillás valóban csak egy közönséges olvasáskutató, s korántsem az Egyetemes Tizedes Osztályozás szakértője, de ha az lenne, akkor is Povázsai kezében lenne.

Tiltakozása ellenére két unicumot meg egy sört diktáltak belé. Eközben Margó elmesélte neki, hogy ő már rászoktatott egy olvasáskutatót igaz, hogy csak kávéra, pedig másra is rászoktatta volna, ha elegendő ideje marad rá.

– Nem mesélt rólam az a Szemüveges? – kérdezte – Tudja, kire gondolok? Arra, aki úgy el tud csodálkozni még a magamfajta könyvtári pipiken is.

A Szemüveges rázta a fejét rázta (nem mesélt ilyesmit) és bólogatott (igen, a Szemüveges valóban képes ilyesmin is elcsodálkozni).

– Marad még egy darabig városunkban? – kérdezte Margó, s felvillant.

– Azt hiszem, igen – felelte a Szemüveges szakállát simogatva.

– Akkor, gondolom, belátogat majd a John Brownba is.

– Feltétlenül, de nem szeretnék semmilyen felhajtást...

– Ó, persze! Maguk, olvasáskutatók nagyon szeretnek suttyomkodni! – kacagott fel Margó.

– Suttyomkodni! Margócska, maga valóságos nyelvi zseni! Nem akarna összeállítani egy anyanyelvi csomagot? – lelkendezett Povázsai, s még egy konyakot rendelt.

– Inkább egy izmusokat, vagy egy postavantgarde-t.

– Ahogy gondolja, Margócska, csak ne feledje, hogy ezek kétkezi munkásoknak készülnek!

Margóból bugyborékolva tört ki a nevetés. Povázsait is magával ragadta, pedig ő már erősen fékezett, majd amikor sikerült végre magát leállítania és elkomorítania, megkérdezte:

– Csak nem a kétkezi munkásokon kacag. Margócska?!

– De igen! – kacagott Margó.

Povázsai levette a válláról a kezét.

– De miért, az ég áldja meg?!!

– Arra gondoltam, hogy a főnököm kétkezi helyett kétkezűt mondott volna.

Povázsai megkönnyebbült, s ebédelni invitálta őket. A Szemüvegesnek már nagyon mehetnékje volt. Sehogysem szerette volna, ha a lámaarcú Margóval együtt látja itt, amint a John Brown üdvöskéje éppen azt meséli, hogyan készített térképet a csupaszképzű szemüveges az olvasói

térről, miközben mutatja is, felállva az ebédlő asztalra, s a baptisták is megtapsolják. Povázsai kivörösödött a röhögéstől, s a lepkésztanfolyamra célozva azt hajtogatta: „Menten lepetélek!” Mielőtt Margó belemelegedett volna a propaterápiába, a Szemüveges – hűen a Kemerle Iván Munkásművelődési Központ szelleméhez – angolosan eltávozott.

Csak nehezen sikerült rátalálnia a Vas Gereben utcára, amit ő részben a két unicummal, részben a látvánnyal magyarázott, ami a Zémege határában rendezett fogadásra emlékeztette. Itt is voltak terített asztalok (az úttesten és a járdán), ha kevéssé díszesek is. Amennyivel fenségesebb volt amaz, annyival bensőségesebb az itteni. Ismerős is akadt. Határozott mozdulattal odaintette asztalához, ahol már két nénike üldögélt. Az alezredes volt, vagyis az oroszlán. Szigorúan a szája elé tette az ujját, mert egy öregúr kezdett el szónokolni a harmadik asztalnál.

November közepe volt. A már teljesen kopár fák színes szalagokat viseltek, terebélyes törzseiket (ha nem is védett, de óvott fasor volt) búcsúlevelek borították.) „Isten veletek! A 23/b számú ház lakói.”, „Hiányozni fogtok! Keresztes nagymama és unokái”, „Gyalázat, amit Önökkel művelnek! Dr Fillár Ede ügyvéd”) A szónoklat után szavalat következett („Beszél a fákkal a bús őszi szél”), s most már hozzáláthattak a virslihez. Mustár, torma, csodaszép fehér kenyér és vörösbor volt még az asztalokon. Az alezredes persze nem ismerte fel.

– Maga túrista?

– Kiszálláson vagyok.

– Tudja, mi folyik itt? A fasort búcsúztatjuk, mert ki akarják vágni, ami tipikus példája a hétköznapi fasizmusnak! – bömbölte az oroszlán.

– És mi most tiltakozunk?

Az oroszlán legyintett:

– Mi most virsli-t eszünk, uram. Na, egyenek már, önöknek szabad! förmedt rá a nénikékre, akik riadtan tunkolni kezdtek. Erősen sötétedett. A Szemüveges gyorsan körülnézett, hátha felfedez más ismerőst is, esetleg kellemesebbet. Vali nénit pillantotta meg. Halálos komoly arccal anyagot gyűjtött.

– Ebben az utcában vagyok elszállásolva – próbált barátkozni a Szemüveges.

– Részvételem. Erre fog járni a hetes meg a kilences – közölte az alezredes.

– De miért? – fakadt ki a Szemüvegesből.

– Mert a lakosság kérésére sűrítik a járatokat, ergo: ritkítják a fákat. Később majd a lakókat is. Magára is sor kerülhet, ha nem pucol haza idejében. Bár Pesten sem jobb, mert Pest az egy Babilon.

Bekény Csabát pillantotta meg. Elnézést kért a koplaló oroszlántól, s szájukat a kenyér hajával törölgető, majd azokat elfogyasztó nénikéktől, s Bekényhez csatlakozott.

– Szevasz! Hogy tetszik?

– Ezt mind ti...?

– Mi és ők! Ők és mi! Az itt lakók és az Ozorai Pipó. Ez egy igazi rendezvény. Az álrendezvények csak elfedik a hiányt, ezek pedig felfedik, s egy kicsit orvosolják is. Most már nem csak ezek a fák, hanem ez az este is hiányozni fog nekik, s ha a fákat nem is, ezt még pótolhatják.

– Az úttesten? Erre jár majd a hetes meg a kilences! – figyelmeztette a Szemüveges a fantasztát.

– Tudod, hogy ma este hány ember ismerkedett össze? Figyelni kell a közösség neszezéseit, érezni kell a közösségihiány hívős szelét, s ott kell magunkat bevetni.

– A fákat azért kivágják, nem?

– Kivágják, az tuti, de velem együtt, velük együtt.

– Akkor?

– Mit „akkor”? Te is pápóczista vagy? Te is csak valamiért valamit? Te is csak akkor, ha ésszelfogható értelme van? Egy ilyen helyzet igazi kihívás egy népművelőnek, egy animátornak. A válaszuk: ez az este újabb kihívás, s erre is jöhet újabb kihívást jelentő válasz.

– Kinek kihívás? A vezetésnek?

– Francot! A vezetés megvédte a műemléki főteret a buszoktól. Még az is lehetséges, hogy tényleg ki kell vágni ezeket a fákat. Ezeknek jelent kihívást, akik most itt eszegetnek, iszogatnak, beszélgetnek, szomorkodnak. „Az embernek itt lehetnékje támad”, írták rólunk a Reformvár-kísérlet idején. Nos, mi ezt a lehetnéket akarjuk feldelejezni a ránkfb-zottakban.

Teljesen besötétedett. Leereszkedtek az asztalok fölé a lampionok. Itt-ott már óvatosan nótázni kezdtek.

– Mi már akár el is mehetünk, ez már beindult – mondta Bekény Csaba, s szeretettel megböködte a Szemüveges hátát. – Ti persze csak regisztráltok, mi? De akkor miért nincsenek itt kamerák? Strigulákkal ezt nem lehet megörökíteni!

– Igaz, hogy te Povázsainak is dolgozol? – vágott vissza a Szemüveges.

Bánta is, hogy miért éppen ebben a pillanatban tette, de nagyon akarózzott tisztán látnia, miféle is ez a hóbortos animátor.

– Három gyerekem van, s a feleségem gyesen, az anyósomnál lakom, álmomban tiszta kötényt hordok, s ilyenkor a postás köszön nekem, s átadja a tiszteletdíjat. Povázsait utálok. Ezt írom le neki havonta, kétezerért.

– Leírod vagy elmondod másnak is? – kérdezte a Szemüveges, de már egyre bizonytalanabban.

– Csak szelleztetem. Sokan tudják már, hogy Kemerle Iván nem létezett, meg azt is, hogy Szilvágyi Júlia bordélyházi főnéni lett. Azt is tud-

ják, hogy az Auróra utcát két évig Életmentő Pisti utcának nevezték. Még az óvodások is, akik azt hiszik, hogy az Auróra egy forradalmi szurkáló, hogy azzal szurkálta meg a Lenin bácsi a gonosz cárokat. Mellesleg párttag is vagyok, és nekem is fáj, amikor szent dolgokkal tréfát űzők.

Már a harmadik-negyedik utcában jártak, amikor szirénázást hallottak. A Szemüveges megijedt.

– Ezek csak tűzoltók – nyugtatta meg Bekény Csaba.

– A lampionok?

– Nem a mi utcánkban lehet zűr, ezek éppen ellenkező irányba mennek. Talán a Kossuth térre.

Egy másik tűzoltóautó is elszirénázott mellettük.

– Több nincs – közölte Bekény Csaba, s futásnak eredt.

A Szemüveges is felgyorsított. Jól esett neki a futás. A légellenállás pedig egyértelműen érezte vele, hogy most már visszavonhatatlanul szakállá van.

Valóban a Kossuth téren történt. Egyelőre csak annyit láttak, hogy a tanácsháza tetején sziporkázik valami. A Szemüveges tűzijátékra gondolt, de Bekény Csaba a fejét rázta:

– A vörös csillag lesz.

Az egyik első emeleti ablakból kihajoló öregasszony meglepő szakzerűséggel elmagyarázta nekik, mi is történt:

– Tetszik tudni, hogy már tizenöt éve nem ég az ötödik csücske. Ma aztán az is kigyulladt, és attól aztán lángra kapott az egész. A tűzoltóknak pedig nem ér fel a létrájuk, látja? És úgy látszik, a tűzcsapot sem találják.

– Egy madzag kellene, jó hosszú! – kiabálta Bekény Csaba.

Az öregasszony hihetetlenül gyorsan ott volt a spárgával, egy teljes köteggel. Bekény Csaba megköszönte, s elrohant, be a tűzoltók gyűrűjébe. A Szemüveges is megpróbált minél közelebb férkőzni, de akkorra már kialakult a rendőrkordon a tűzoltók körül. Annyit azonban láthatott, hogy Bekény Csaba teátrális mozdulatokkal magyaráz valamit a főtűzoltónak, s megpróbálja kézbe nyomni a spárgát.

– Ha egyszer nem találják a tűzcsapot, miért nem hoznak vizet?

– Mert ez elektromos tűz, asszonyom. Inkább le kellene verni azt a csillagot valamivel.

– Lasszóval! Ezt magyarázza az a szakállas úr.

– Le is lehetne löni. Nincs itt egy munkásőr?

– Észnél van, szakikám? Lelőni egy vörös csillagot? Miért nem mindjárt a pébét vagy a kábét?

– Miért nem akarja a főcsővezető a lassót?

– Mert nem volt kovboj.

– Uraim, jelentem, a tűz bármelyik pillanatban átterjedhet a tetőre.

– Azt már nem fogják engedni a tűzoltók.

– Mit gondolnak, biztosítva van egy ilyen...?

- Egy szimbólum.
- Ez egy katasztrófa!
- Égő szimbólumtól lángra kaphat a valóság.
- De szépen mondta!
- Elvtársak, ez komoly téma!
- Akkor miért nem tesz valamit?

Ekkor valaki finoman megbökte vagy megérintette a Szemüveges vállát. Ha hangszertok vagy diplomatatáska lett volna a kezében, nem lett volna kétséges, hogy kicsoda, de ez az ismerős szemű negyvenes-ötvenes úr egy alumínium-létrát tartott a bal vállán (meglehet azzal bökte meg), s ez egyértelműen cáfolni látszott az azonosságot. Az azért mégis csak furcsa volt, hogy amikor megszólalt, éppen a Szemüvegeshez fordult:

- Jó lenne tenni valamit, igaz? Csakhogy aki tettebbe menekül, nem lát ki az időből. Meg hát az igazság nem fog tüzet, csak a valóság.

Megemelte a kalapját, most már a körülállók felé is, s lassan elindult. A járása látszott leginkább ismerősnek, olyannyira, hogy a Szemüveges elhatározta, követi, bárhová is. Utána lopózott, de az illető azonnal észrevette, s megállt, bevárta, rámosolygott, s a kezébe nyomott egy szatyrot.

- Ezt hozhatná maga.

A szatyorban halacskák voltak, kedvesek, ficáncák, frissességet árasztottak.

- Szívárványos pisztráng. Lazacféle - magyarázta az illető. Többet nem szólt. Némán siettek. Valahová. Az illető aztán hirtelen megállt egy kapu előtt.

- Itt most felmegyünk a negyedikre.

Akárhogys számolt a Szemüveges, a ház csak három emeletes volt. A lépcsőházban már többen kapaszkodtak felfelé, s valamennyien továbbmentek a harmadiknál. Halkan, ünnepélyesen beszélgettek, mintha csak templomban vagy múzeumban lennének. Kettőzve a lépcsőket rohant utánuk valaki. Bekény Csaba volt.

- Sikerült! - közölte örvendezve a Szemüvegessel, de nem mesélte el, melyik módszerrel. - Ez pedig egy padlasmúzeum. Örülök, hogy felfedezted.

- Ebben is benne vagytok?

- Persze.

- Mit lehet itt látni?

- Azt, amit idehoztunk.

Most vette észre a szatyrot és a halacskákat.

- Kitűnő ötlet. Egy pillanat! Nekem kell megnyitnom.

Előrefurakodott, s eltűnt. Az illető is a létrával. A padlást, már amennyire ez látható volt az ötven-hatvan embertől, gyönyörűen kitakarították. Most még csak üres tárlók, üres polcok és üres talpazatok álltak

benne. Bekény Csaba csendet kért. Csend lett, s benne egyre erősödő halszag. A vernisszázs vendégei szimatolni, majd mosolyogni kezdtek. Néhányan lehúnyt szemmel, áhítatos arccal szívták magukba. Bekény Csaba észrevete, s hagyott egy kis időt erre a szertartásra is. Aztán csak ennyit mondott: „A kiállítás megnyílt!” Elsőnek ő helyezett el egy kopott táblát a főfalra, amelyen ez állott:

JAKABOS MARISKA állatgondozó

(1918–1968)

Élt, gondoskodott, része volt az egyetemes létezésben

Állította a Homálybogozó

Bizottság

Reformvár, 1973.

Pillanatok alatt megtelt a múzeum, általában régi tárgyakkal (szesvasaló, dámajáték, foszforeszkáló kereszt, néprádió, őzágancs, papírbetlehem, díszoklevelek, egy beszáradt lekvár „Eper 1956” felirattal, régi óvári térképek), de másfélékkal is. Ilyen volt az a bizonyos létra (amelyen most már egy hatalmas rongymajom ücsörgött, úttörővvel a derekán), II. János Pál és Brezsnyev porcelán mellszobrai, egy meghasadt mézeskalácsszív, egy „Gazdálkodj okosan” társasjáték, imfgyen kijavítva: „okossan!”

– Megtaláltam a halak helyét – furakodott a Szemüvegeshez Bekény Csaba.

A lazacfélék egy ANTIQUARIUM feliratú akváriumba kerültek. Azonnyomban gyerekek vették körül. Akadt egy szakképzett öregúr is, aki mindjárt felvilágosította őket, hogy:

– Pro primo először: szívárványos pisztrángok, pro primo másodszor: Északamerikából telepítették ide őket, pro primo harmadszor: Zé-megyében nem honosak, pro primo negyedszer: erős sodrású folyóvízben éreznék igazán jól magukat, s ezét akár meg is lehetne őket sütni vacsorára, mert itt csak senyvednek.

Ez a legutóbbi „pro primo” már nem nagyon tetszett a gyerekeknek, ezért sem bánták, hogy egy erősen kifestett, terebélyes hölgy egyetlen mozdulattal félretolja az öregurat, s átveszi tőle a szót:

– Gyerekek! Ez nem állatkert, és ezek a halak nem közönséges hüllők, hanem jelképek. Az édes Jézust jelképezik, aki maga is halász volt, de erről ti, sajnos, nem hallotok az iskolában, hittanra pedig bizonyosan nem jártok.

Ekkor egy harmadik szereplő pattant oda, feje búbja csak súrolta a hölgy kebleit. Őt már ismerte a Szemüveges a tárházból. Béni atya volt.

– Azt viszont már tanultátok, hogy Jézus, akit Krisztusnak is neveztek, mesterségére nézve nem halász volt, hanem ács, akár a nevelőapja, József. Őt is ismeritek talán a Szűzmáriaszentjózsefből, igaz? Na már most, gyerekek, Jézus barátai voltak halászok. Abban viszont teljesen

igaza van a – felnézett rá, nyelt egyet – kedves néninek (a hölgy felhorkant), hogy a hal jelkép is, méghozzá a régi keresztények, az üldözött keresztények titkos jele. De van itt még egy érdekesség!

Elkormányozta valahogyan a hölgyet, s felrajzolt a falra, a halak mögé hét betűt: I C H T H U S. A gyerekek betűzgetni kezdték, s Béni atya vonalak bejelölésével (I/CH/TH/U/S) vezette rá őket, hogy öt hangról van szó.

– Szabad a gazda! – kiabálta egy kislány kíváncsian.

– Egy külföldi együttes – jelentette ki egy szemüveges kisfiú fölényesen.

Béni atya a fejét rázta. Más jelentkező nem akadt.

– Ez egy görög szó. Halat jelent. Ti most már tudtok egy görög szót, el ne felejtsetek! De mi köze a halnak a kereszténységhez?

– Szeretik a halat – próbálkozott egy kisfiú.

– Az „ichthus” görögül annyit tesz, hogy Krisztus – okosította őket a hölgy.

– Nem, nem! Az „ichthus”, ezt már megtanultuk, halat jelent – folytatta lelkesen Béni atya. – Egyben azonban egy rövidítés is, mint például az FTC vagy a KFT.

– Korlátozott Felelősségű Társaság! – kiabálták a beavatottak, s akadt, aki fújozott.

– Rendben. Az ICHTHUS pedig azt jelenti, hogy Iesus Christos Theou Uios Soter, ami magyarul ennyit tesz, hogy Jézus Krisztus Isten Fia Megváltó. Ebben az egy mondatban pedig benne van a kereszténység lényege. Erről majd a gimnáziumban tanultok. Hoppá, valami még kimaradt! El ne feledjétek, hogy a halak nem hullólk. A krokodil, a kígyó, a gyík és a teknős tartozik a hullólk közé.

A gyerekek tapsoltak, a terebélyes hölgy jelezte, hogy valamit meg akar cáfolni.

– Akkor már említse meg a békákat is!

Erre aztán minden erejét beleadva előrefurakodott az öregúr, aki négy pontban foglalta össze a halacskákat.

– Az úr pontosan fogalmazott, tisztelt hölgyem, a békák ugyanis nem hullólk, hanem kétéltűek.

Béni atya bólogatott.

– Ha már a kétéltűeket említette, kedves bátyám, Jézust is nevezhetjük kétéltűnek, hiszen a keresztények valóságos istennek és valóságos embernek tekintik őt egyszerre, akinek volt egy emberi élete, mint a miénk, feltámadása után pedig ismét részese lett az örök életnek.

– Ez gusztustalanság! Mi ezt nem hallgatjuk, igaz, gyerekek?

A hölgy elvonult, a gyerekek maradtak.

– Ez, kérem, egy roppant eredeti hasonlat. És szerintem teológiaiailag is helytálló – szólalt meg az öregúr elégedetten, s a kezét

nyújtotta Béni atyának: – Rozványi Árpád vagyok, nyugalmazott számszaki ember. Magam csak amatőr horgász vagyok, ám ön bizonyára biológus.

– Katolikus pap vagyok, Káli Benjámín a nevem.

– Éreztem, csak nem akartam elárulni! – visított egy vöröshajú kisfiú.

– Én sem téged – nyugtatta meg Béni atya.

Most már az öregúr is felbátorodott, s elmondta, hogy ő *ágostai evangélikus*, de ebben a Krisztus–értelmezésben teljesen egyek. A gyerekek inkább a kígyókról és a teknősökről szerettek volna még hallani, és az öregúr szívesen állott rendelkezésükre.

A Szemüveges továbbstájt, hátha mégis megtalálja az illetőt, de sehol sem lelte. Kérdezősködött a létra tulajdonosa felől, de csak a majomét találta meg, egy nyugdíjas kamionsofőr személyében. Az ő kabalaállata volt. A sofőr egy furcsa szénrajzra hívta fel a Szemüveges figyelmét, „ha már ilyen szépen összetalálkoztak”. Először halaknak nézte a Szemüveges is, ám kiderült, delfinek, amint körültáncolnak egy víz alatti cédrust. A Szemüveges megkérdezte a sofőrt, ismeri-e Csontváry festményét.

– Hogyne ismerném, uram! Megvan élethűben a vejemék hálósobájában, tetőtől talpig beborít egy falat.

– No, mit szólnak ehhez?

Béni atya szegezte nekik a kérdést. A sofőr vol a bátrabb.

– Még szép is lehetne, csak az egész valahogy le van nyomva a víz alá.

– Óriási! – kurjantotta Béni atya. – Tudniillik ez egy szipus fiú rajza. Ő maga a magányos cédrus, pedig ő delfin szeretne lenni, de ez csak szipuzás közben sikerül neki.

– Ezeket a szipusokat, kérem, ki kellene tiltani – méltatlankodott a sofőr.

– Honnan? A víz alól? – kérdezte Béni atya, ártatlan képpel.

– Hát mond valamit – dörmögte a sofőr.

Jó darabig hallgattak. A sofőr robbant ki először.

– Megmondaná akkor, hogy mi a fenét lehetne csinálni ebben a rohadt életben?

– Meg. Felépíteni Gaudiopolist – felelte Béni atya.

A sofőr erősen gondolkodott.

– Nekem lenne itt a Tölgyesen egy telkem erre a célra...

Bekény Csaba tapsolt, hogy figyeljenek, mert valami fontosat szeretne közölni.

– Halljuk! – kiáltották lelkesen többen is.

– Jó lenne, ha ez a társaság, akik ma itt összejöttünk, nem foszlana semmivé. Van erre egy ötletem. Itt van egy csomó cédula. Aki akarja, fe-

írja rá a nevét és a címét, valamint azt, hogy mire tudna másokat megtanítani, és azt is, amit meg szeretne tanulni. Mi pedig, az Ozorai Pipó munkatársai, megpróbáljuk összehozni azokat, akik eddig még nem talál-
tak egymásra.

– Én akkor írhatom, hogy megtanítok gépkocsit vezetni, s hogy szeretném megtanulni ezt a Gaudiopoliszt? – kérdezte a sofőr a Szemüvegestől.

A Szemüveges bólintott, és ő is felírta a maga cédulájára Gaudiopolist, a maga részéről meg felajánlotta a könyvtárszociológiát. Ismét Bekény Csaba emelkedett szólásra.

– Nem tudná valaki folytatni, hogy „Jaj, de széles, jaj, de hosszú ez az út”?

Ketten-hárman tudták. Utána az Átal mennék én a Tiszán ladikon, a Gyere Bodri kutyám, a Sárgát virágzik a repce, a Cserkészszinduló, a Körösfői kertek alatt, a Bunkócska, a Bolyongok a város peremén és az Erdő mellett estvélettem következtek. Ezek után az amatőr horgász felvetette, ha már egyszer lelkész is van közöttük, miért nem mondhatna el egy rövid fohászt. Béni atya kézzel-lábbal tiltakozott, s kijelentette, hogy ő inkább a Száraz tónak nedves partján-t énekelné, mert abban kétélts is szerepel, de Bekény Csaba támogatta a javaslatot, s középre tessékelte Béni atyát. Azzal érvelt, hogy itt most sokféle ember gyűlt össze, s így az imának is helye lehet. Béni atya fintorogva beletúrt majdnem hófehér kefehájába, majd legyintett egyet, s belevágott:

– Látod, Uram, hányan vagyunk, azt is tudod, mit akarunk, amen!

– Ámen! – ismételték meg többen is, néhányan pedig megtapsolták.

– És most, mivel tíz óra elmúlt, csendesedjünk el, s térjünk haza a mieinkhez – zárta be a vernisszást Bekény Csaba.

Lefelé menet a lépcsőn egy negyven körüli, rosszfogú, bajuszos férfi kapta el Béni atya karját.

– És ahhoz mit szól, atya, ha valaki azt írta arra a cetlire, hogy neki egy belevaló pipi kellene?

Béni atya egy picit gondolkodott.

– A magam részéről úgy gondolom, ez jogos igény, de ön mit ajánl fel?

– Már a nőnek?

– Neki is, nekem is, akárkinek.

– Magának? Én istentelen vagyok. Szóval egy istenátka. Mi a jó francot tudnék én magának felajánlani?

Béni atya felderült.

– Például egy százast.

A rosszfogú megrökönyödött.

– Ezt komolyan mondja?

- Teljesen.
- Hát akkor... Tessék... Én nagyon szívesen...

Elővett a tárcájából egy százast, Béni atya megköszönte és zsebrevágta.

- Más valamit nem tudna adni? - kérdezte hirtelen a rosszfogút.
- Hát... Még egyet.
- Százasból ennyi elég. Más valamit? Tényleg ezt írta a cédulára?

A rosszfogú bosszankodva a fejét csóválta.

- A francot, csak gondoltam.

- Még láttam ott néhány cédulát. Menjen vissza nyugodtan!

A rosszfogú visszafordult, de aztán megállt hirtelen, s megkérdezte:

- Azt a százast tényleg elfogadja?

- Visszaadjam?

- Dehogysis, csak...

- Siessen! - biztatta Béni atya.

- Mit kezd a százassal? - kérdezte a Szemüveges Béni atyát a kapuban.

- Megiszunk egy-egy korsó sört, ha van hozzá kedved.

Így aztán a Szemüveges egy második korsó sört is elfogyasztott ezen a nevezetes napon, miközben Béni atyát arról kérdezgette, elégedett-e az eredménnyel, végtére is ő lett az est legnépszerűbb embere.

- Időnként előfordul velem ilyesmi - mondta inkább mentegetőzve, mint dicsekedve.

- Mit gondol arról az emberről, aki Jézust mellőzve keresi csökönyösen az igazságot?

- Azt, Szemüveges barátom, hogy fordulj csak el nyugodtan Jézustól, mert ha valóban az igazságot keresed, hamarosan beleszaladsz a karjaiba.

- És Gaudiopolis?

- Én így hívom Reformvárt.

- És a tárház?

- Atlantisz. Nem tudom, mit lehetne felszínre hozni belőle. Így is csoda. Pápóczi ihletett ember, de a víz alá nyomták, mint ezt a cédrust. Bekény Csabát figyeljed! Kapkod, néha hamis hangokat fog, de animál. Lelkes ember, talán nagy I-lel. Bizonyítsam? Egy időben féltucat szotyolát köpködő fiú gyűlt össze az Ozorai Pipóban. Bekény Csaba dumapartit formált belőlük. Ment is, csak a köpködést nem akarták abbahagyni. Na, fogta magát a mi lelkes emberünk, s becsöngetett hozzájuk sorba, egy kis beszélgetésre, persze a szülők jelenlétében.

- És szóba hozta a szotyolát...

- Fenét! Köpködte. És senki sem mert szólni.

- Mi lett az eredmény?

- Két fiút nem engedtek többé elmenni az Ozorai Pipóba, a többiek mentek, s többé nem köpködtek. Pápóczi varázsló, Bekény varázsos. Pápóczi hites, Bekény lelkes. Pápóczi nagy szent, nagy árnyékkal, Bekény kis szent, kis árnyékkal.

Alig várta, hogy hazaérkezzen a Vas Gereben utca 33-ba, s beírhasa a mindenés-füzetbe:

Nagy szent : nagy árnyék = kis szent: kis árnyék

Mekkora az árnyéktúlragyogás esélye? Beragyog-e, beárnyékol-e Pápóczi? És Bárky? És Béni atya? És én?

A villanás-füzet következett:

Ragyogás volt-e vagy villanás? Vajon sebezhetetlen vagyok-e a lámpaarcú kardigánjában? Szemezhetetlen is?

IV.

AZ ÚTITÁRS

Könyvtárszociológiai nonszenszek

Lefutott már a Politikai Könyvnapok és a Megyei Mezőgazdasági Könyvhét is, s a Gyermekkönyvhétig még egy egész hónap volt. A háromszorosan kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtár téli álomba merült. Az olvasók jártak legjobban, ilyenkor ugyanis az olvasószolgálat hosszabb pórázra eresztette őket. Kedvükre keresgélhettek, miközben Jolika, Gittuka és Adél (az újdonsült műszaki és mezőgazdasági szaktájékoztató) csendben duruzsoltak a kölcsönzőpult mögött, Margó pedig beleolvadt a legújabb izmusokba. Ebbe a petyhüdségbe toppant be az a szakállas fiatalember, aki úgy jelentkezett be, mint a kamarilla egy másik, vagyis a multkoritól szemüvege ellenére is különböző munkatársa. Töttösi néni kedvesen rámosolygott, majd vést jelzett, amire a módszertanos Gyula is előkerült. (Hetekig nem látták.) Jolika és Gittuka közepes érdeklődést mutattak (még csak beiratni sem akarták: hátha megint csak egy álolvasó), az újdonsült Adél pedig még azt sem tudta, mi is az a kamarilla. A Szemüvegesnek könnyű dolga lett, mert előbukkant Margó, elhadarta a kollégáinak, hogy ez a kolléga szintén a kamarillából van, de ettől már egy cseppet sem kell tartaniuk. A Szemüveges előadta, hogy ő is az olvasói térben kíván vizsgáldni.

– Ön is fel akar állni a kölcsönzőpultra? – kérdezte Jolika aggódva.

A Szemüveges megnyugtatta őket: őneki ilyen hókuszpókuszokra nincsen szüksége, őneki máris a fejében van az egész olvasói tér, úgy hogy mindjárt hozzá is látna. A kölcsönzőpulttól legtávolabbi posztot foglalta el, hogy Jolikáék nyugodtan kifaggathassák Margót, aki mindent elkövetett, hogy megnyugtassa őket. Azzal érvelt, hogy 1/ ugyan ez is szemüveges, de ez szakállas is; 2/ szemben a multkorival ez kávé, unicumot és sört iszik; 3/ a multkoritól eltérően ez végigpásztázza a nőket; 4/ még egyéb is kiderülhet róla, mert Bekény Csaba szerint is beleváló gyerek, és, hála Istennek, inkább Mogyorossy Gyurit formázza, mint azt a strigulázó Szemüveget, bár ő még annál is el tudott érni valami kis haladást. Most a módszertanos Gyulán volt a sor, de ő

pókerarcot vágott, s csak annyit jegyzett meg, hogy bármennyire is más a pofa, számára azért valahonnan ismerős.

Ezek után Jolika lelkendezve szaladt Bárkyhoz, hogy közölje: egy egészen más kamarillás érkezett, mit csináljanak vele. Bárky meg sem rezzent. Hiába duruzsolta Jolika, hogy ezt az elvtársat talán a negyik kiválót előkészíteni küldték, Bárky csak a dossziét bámulta, amelyen ez állott: „Szocióvár szocialista kulturműveltsége olvasásügyi aspektusból”. Belül még csaknem teljesen üres volt, mindössze három cédula árválkodott benne, amelyekre (már kívülről fújta őket) a következők voltak felírva:

„Vörös fonálként húzódjon rajta végig az IGAZSÁG”

„Az olvasásügy a könyvtárügy szívügye”

„Őszintén ki kell mondanunk, hogy a mennyiség azért nem csapott át mindig a minőségbe, mert nem gyűlt össze belőle annyi, amennyi az átcsapáshoz szükséges, példának okáért...”

Az első idézet az elaborátumot megrendelő Csupor elvtárs instrukciója volt. Már magától az elaborátumtól is teljesen kikészült Bárky Dezső, mert ez a szó laboratórium-szagot árasztott, vagyis egy olyan laboratórium-mét, ahol vizeletet vizsgáltak. A második mondat eredetijét („A könyvtárügy az olvasásügy szíve”) Mogyoróssy Gyuritól hallotta, s most, így visszajára fordítva, vagyis megszüntetve megőrizve tette félre az elaborátum egyik csattanójának. A harmadik, a befejezetlen immár saját műve volt. Ennyi készült el a dolgozathoz egy hetes munkával. Jól érezte Bárky, mire megy a játék: Hencse-Hedrehelyi elvtárs jó darabig nem akar több felülvizsgálatot Zémegeyében, ezért találtatta ki Csupor elvtárssal ezt az övön aluli feladatot, ahogyan a módszertanos Gyula nevezte. Ráadásul Csupor elvtárs fel is sorolta, hogy mi minden nem szerepelhet az elaborátumban. (Egyszer, de csak egyszer ő is elhibázta, s arborétumot mondott, aminek Bárky Dezső már csak azért is nagyon megörült, mert a felsőirtási szociális otthont egy hat holdas arborétum vette körül.) Nem lehetett idézni Mogyoróssy Gyulától, de még Hencse-Hedrehelyi elvtárstól sem, pedig a zémegeyi pébé ideológiai titkára valamennyi kiváló átadásakor elmondta, hogy a John Brown Városi és Járási Könyvtár a zémegeyi kulturművelődés hófedte csúcsa. A módszertanos Gyula szokása szerint kíméletlenül nevének nevezte, miről is van szó: ezúttal nem az eredményeket kell megírni, hanem az igazságot, ami viszont az ő esetükben édeskevés, egy fél kiváló sem járna érte.

– De mi az igazság? – szakadt ki Bárky Dezsőből.

– Azt csak a magasságos Kamarilla tudja – hajtogatta a módszertanosok gyöngye, jelezve, hogy ez esetben egy hétpróbás módszertanos is csak annyi, mint halottnak a jóreggelt.

Most, hogy Jolika egy újabb, de egy egészen más kamarillásról hablatyolt, feltépdött a seb, s Bárky Dezső fakó, de ellentmondást nem tűrő

hangon kijelentette, hogy színét sem akarja látni többé sem kamarillásnak, sem álolvásónak, de még Mogyoróssy Gyurinak sem, aki éppen ezekben a napokban slisszolt el (arra a halaszthatatlan tanulmányútra, Mongóliába), szóval a kamarillásokkal foglalkozzon ezentúl a módszertanos Gyula, csináljon velük azt, amit akar, de legjobb lesz, ha hagyja, hadd strigulázzanak annyit, amennyit akarnak, legfeljebb lesz belőle egy módszertani szösszenet a Könyvtári Figyelőben. Oda kerülnek a kamarillások világra szóló felfedezései, vagyis abba a cikktemetőbe, ahol a madár sem jár, amit csak a kamarillások olvasnak.

Jolika már csak azt kérdezte meg főnökétől, hogyan halad, nincs-e szüksége valami segítségre, amire Bárky akkorát hörrentett, mint egy halálra szakált vaddisznó. Iszkolt is kifelé Jolika, hogy átadja az ügyet, vagyis az újabb kamarillást a módszertanos Gyulának. A örökmozgónak nem mutatkozott túlságosan nagy kedve a kamarillások pátyolgatásához. Annál inkább Jolikának. Újra faggatni kezdte Margót Gittuka és Adél társaságában, azokon kívül még milyenfajta különbségeket fedezett fel a két szemüveges között. A módszertanos Gyula legutóbbi találkozásuk óta egy magán-antikvárium szocióvári esélyeit latolgatta, így aztán az új szemüveget illetően csak egyetlen egy kérdésre szorítkozott:

– Ugye, komám, te ugyanaz a Szemüveges vagy?

– Ugyanaz – válaszolta a Szemüveges.

– És kinek a szakállában vagy?

– Az enyémben.

– Akkor tessék, parancsolj! – mutatott körbe a módszertanos.

– Na? – fordultak a John Brown üdvöskéi a sokat tapasztalt módszertanos felé, aki tizenhárom napig kormánybiztosa is volt a John Brownak: s ennek megfelelően az egész időt Pesten töltötte.

Hogy mivel, az rejtély maradt, mert látható nyoma mindössze kettő volt: az Amikor a tündér megöregszik című selyemkötésű Pekár Gyula regény (mint könyvritkaság) és egy harapás a bal fülén (ami korántsem számított ritkaságnak, ugyanakkor stílusosan harmonizált az előbbivel).

– Nincs ok az aggodalomra – jelentette ki a módszertanos, de az üdvöskék nem nyugodtak meg, s tudni akarták a részleteket is.

– Részletek pedig nincsenek, viszont felhívom a kollégák figyelmét az egészre...

– A rész és egész intim viszonyban vannak – kottyantotta közbe Margó, de a módszertanos komor maradt.

– Nem veszitek észre, hogy a főnök helyzete válságos? Következésképpen a miénk is!

– Tényleg nem lehet neki segíteni? Módszertanilag sem? - kérdezte Gittuka.

– Még egyszer elmagyarázom – sóhajtotta a módszertanos. – Csúpor elvtárs, vagyis Adélka Vili bácsija ezúttal az igazságot kívánja. Ez pedig nem más, mint amit a három kiváló eltakar.

Margó kuncogott, a másik három rápisszegett.

A Szemüveges persze mindent jól hallott, s összeszorult a gyomra, mert maga előtt látta Bárky Dezsőt zavaros vizeken hánykolódni dió-hajócskájában. Aztán napokig nem látta az igazgatót, de a módszertanost sem. Amikor mégis találkoztak és szót váltottak, a módszertanos magázta, és – némiképpen magát is megtisztelve – kolléga úrnak szólította. A hölgyek kávéval, kólával, lecsóval és unicummal kínálták (ez utóbbizól a Szemüveges udvariasan elhatárolta magát), s doktor úrnak szólították, ami ellen a Szemüveges újfent tiltakozott, de hiába, ugyanis Margónak sikerült őt a Könyvtári Figyelőben megjelent A látens olvasók manifesztáció a fővárosi agglomerációban című szakcikk szerzőjével azonosítani.

* * *

Így teltek-múltak a napok. A Szemüveget teljességgel lekötötte a John Brown olvasói terében zajló élet regisztrálása. Nem támadt ingerenciája hazakísérni egyetlen olvasót sem. (Őt már többször is „hazakísérték” a John Brown üdvöskéi, s többszörösen megbizonyosodtak róla, hogy ez a Szemüveges a Vas Gereben utca 33 számú házának kapuját lépi át.)

– Hazakísérni az olvasót, vagyis bratyizni az olvasáskutatási tényekkel: könyvtárszociológiai nonszensz – magyarázta Nagymacinak, amikor a rózsaszín ábrázatú jelezte, hogy Pápóczi tanár úr nagyon számít újabb felfedezéseire.

Maga Pápóczi azonban sosem sürgette, csak sóvárogva nézett rá: „Mit hoztál nekem?”. Az újabb és újabb könyvtárszociológiai adalékokról azonban elismerően nyilatkozott, Vizeczky Dezsőt emlegetve, mint mércét. Az olvasók hazakísérését, bármennyire is áhítozott utána Pápóczi, a Szemüveges továbbra is inadekvátnak tartotta, legfeljebb addig volt hajlandó elmenni, hogy megpróbálkozzon – hátha mégis van valami könyvtárszociológiai relevanciája – a Mi van a cekkerben? vizsgálattal. A hazai könyvtárszociológia atyjának hipotézise szerint ugyanis összefüggést lehetne kimutatni az olvasmányszerkezet és a táplálkozás módja, vagyis az olvasói és a gasztronómiai ízlés között.

A bevásárlószatyrok figyelése még csak kedvére való feladat lett volna, de a kérdezősködés (pedig erre is szükség volt) már – ha nem is tekintette könyvtárszociológiai nonszensznek – nem volt ínyére. Váratlanul olyan segítséget kapott (akinek mint első tanítványának is örvendezhetett a még csak 27 éves Szemüveges), amilyenekkel csak Pápóczi dicsekedhetett. Töttösi néni lett a Mi van a cekkerben? kutatás lelke-motorja. Annál is inkább, mert hozzá kerültek be a cekkerek, s ő volt a John

Brownban az egyetlen személy, akivel különösebb kockázat nélkül elbeszélgethettek az olvasók, mert senkire sem akart sem ízlésformáló és világnézetalakító könyveket rátukmálni, senkit sem akart sem író-olvasó találkozóra vagy könyvbarát körre beszervezni. Töttösi néni élete legizgalmasabb feladatát hajtotta végre óriási ambícióval és meglepően magas hatékonysággal. Ilyeténképpen a Szemüveges teljességgel rábízhatta a gasztronómiai tények begyűjtését, s ő maga csak az olvasmányszerkezettel foglalkozott.

Már az első áttekintő táblázat fényesen igazolta a Pápóczi-hipotézis helyességét:

a vasárnapi ebéd fő étele	a kölcsönzött olvasmányok összetétele		
	zöme szórakoztatott olvasmány	értékes irodalom is van	ismeretközlő is van
rántott hús	51	44	13
töltött káposzta	42	32	20
rántott vagy sült csirke	5	15	26
bármilyen egyéb	2	9	41
mindösszesen	100%	100%	100%

Pápóczi ragyogott, s bízta a Szemüveget, hogy merészkedjen tovább ezen az ösvényen. Ugyanerre bízta őt Töttösi néni is.

– Egy a lényeges: fel ne cserélődjön a cél és az eszköz. Vizsgálhatjuk akár az ízekkel kapcsolatos attitűdöket, akár a pad- és falfirkák tükrözte értékrendet, akár a vallási magatartást, vagyis legyen nézőpontunk akár antropológiai, akár politológiai, akár urbanisztikai. Ha ezek megmaradnak a könyvtárszociológia szép szolgálólányainak, nem vádolhatjuk magunkat öncélúsággal, vagyis árulással – fejezte be könnyelábadt szemekkel Pápóczi.

– Csak el ne csábítsa egyszer valaki ezeket a szép szolgálólányokat – sóhajtotta Nagymaci.

Töttösi néniről kiderült, ő bizony hajlik arra, hogy öncéllá tegye az eszközt. Azt javasolta ugyanis, terjesszék ki a kutatást a marti lapura, a csalánra, a bodzára, mert ezekből a maga fajta egyszerű olvasó olcsó és remek ételeket tud készíteni.

A Szemüveges rádöbönt, hogy olyan területre merészkedett, amelyet ő lelke mélyén könyvtárszociológiai nonszensznek érzett. Jobbnak tartotta bevallani főnökének ezt a határsértést (meg is írta azonnal a levelet), s könnyű szívvel (na, itt is voltunk, nem haltunk bele) levonulni erről az izgató, de felettébb ingoványos területről, Töttösi néni legnagyobb bánatára.

* * *

Öt nap múlva expressz levél érkezett főnökétől (ezuttal már, mivel így kérte, a saját nevére, a Vas Gereben utcába):

Kedves Szemüveges!

Kifejezetten jót tett Neked a szocióvári klíma! Úgy látjuk, hogy a látens-manifest-ügyben már összejött a minimum egy kisdoktori. Legjobb lenne, ha ott, a helyszínen írnád meg, s közben nekünk is szállíthatnál rendszeresen jelentéseket. Anyáddal beszéltem, s kikértelek Tőle Húsvétig. Persze, Karácsonykor hazajöhetsz, s otthon maradhatsz Vízkeresztig. Azóta, hogy ott vagy, senki sem nevezett minket, olvasáskutatókat sem öncélú szobatudósnak, sem lógós lógusnak. Ami pedig a töltött káposzta és a lektür közötti korrelációt illeti, ezt személyesen is köszönöm Neked Ezek valóságos könyvtárszociológiai gyöngyszemek. (El is dugjuk őket, főleg Mogyoróssy Gyuri szeme előtt) Hanem: az a Margó nevű bibliorihonya telefonon keresett Téged. Onnan. Zavaros volt a a dolog. Azt firtatta, hogy Te vagy-e Te, meg, hogy a másik is Te voltál-e. Álszakállad lenne? Vagy már valódi? Ugyancsak meg lennének lepődve... Hass, alkoss, gyarapíts, aztán majd írd, s küldj fényképet is magadról, úgy is kell a fekete vasúti igazolványod megújításához. Tölgyes Béla is üdvözl, bibliogasztronomiográfiához gratulál, bár ez szerinte korántsem új diszciplína, hanem csupán a szociálciciológia szublimációja. Ettől mi, olvasáskutatók elhatároljuk magunkat. Miért kellene Neked szublimálnod? Ezért is irigyelve búcsúzik Tőled rád igen büszke

FŐNÖKÖD

P.s.: Képzeld, imént hívott fel az a hogyishívják Gyula, hogy segítsünk főnökének megírni azt az elaborátumot. Érdekes, hogy ilyenkor van hathetes tapasztalatcserén (!) Mogyoróssy Gyuri. Kopogj be már a mágneses statisztika atyjához, s ajánld fel személyedben a kamarilla szolgálatát, hiszen végtére is ezért lennének, s ez lenne az első eset, hogy igazából rendeltetés szerint működnének.

Az utóiratot olvasva a Szemüveges megkönnyebbült. Már napok óta együtt hánykolódott Bárky Dezsővel abban a dióhajócskában. Kivárt egy óvatlan pillanatot (Jolika ebédelt, s az ez idő alatt őrt álló Gittuka bele-mélyedt egy nyílt elvtársi telefonbeszélgetésbe Kernács elvtárssal, akit azóta oly mértékig sikerült megszeliidítenie, hogy telefonon már ő maga fordult a könyvtárhoz reference kérdésekkel), Bárky Dezső ajtajához osont, bekopogott, s azonnal be is nyitott.

A látvány a kiszivárgó hírek alapján egy cseppet sem lepte meg: egy papírból hajtogatott építmény (végvár? légvár?) állt azon a bizonyos dosszién. Ezt erősítette, segítette Bárky Dezső, de igazi elszántság nélkül. A Szemüveges most valódi nevén mutatkozott be, elmondta mi járaban van, s megkérdezte, segíthet-e.

– Ez egy bibliopagoda... Talán a Béke és barátság parkba lehetne majd felállítani.

A Szemüveges megkérdezte, nem lehetne valahogyan kihúzni a dossziét a bibliopagoda alól, oly módon, hogy az építmény épen maradjon.

– Jaj, csak azt ne! Csak azt ne, kedves doktor úr! – kérlelte riadtan Bárky Dezső.

– Nem baj – nyugtatta meg a Szemüveges. – Anélkül is boldogulunk. Egyébként nem vagyok doktor, csupán könyvtárszociológus. Mit szólna, igazgató úr, egy ilyen alcímhez: Szocióvár olvasási kultúrájának alakulása a John Brown Városi és Járási Könyvtár könyvkölcsönzése és könyvhasználata alapján?

– Nem lenne jobb „olvasása és használata”? – kérdezte Bárky óvatosan.

– Nem, mert a kölcsönzött könyvek egy része nem realizálódik olvasmányként. Igaz, másik részüket a látens olvasók is elolvassák.

– Nagyon köszönöm a tippet, doktor úr! Csakhogy nekünk ezúttal az igazságot kell leírnunk, s nem az eredményeket – közölte bánatosan Bárky Dezső.

– A kettő nem zárja ki egymást – nyugtatta meg a Szemüveges.

Két hetet kért a résztanulmányhoz, amelyet aztán Bárky dezső úgy használhat fel, ahogyan akarja.

– Igazán köszönöm, kedves doktor úr, önnek is, meg a kamarillának is, de ennek egy elaborátumnak kell lennie. Jól mondom?

– Az lesz! – ígérte a Szemüveges.

Bárky dezső most visszamenekült a bibliopagodába, onnan búcsúztatta a kamarilla munkatársát.

* * *

Nyolc nap alatt készült el a dolgozattal. Szikár szöveg lett, amelyből kiderült, hogy a John Brown jó néhány mutatója alatta, majdnem ugyanennyi viszont felette van az országos átlagnak, mindent összevetve nem is áll távol egy tipikusnak nevezhető járási és városi könyvtártól. Hozzávéve ehhez az európai színvonalú helyismereti gyűjteményt, Jolikaék átlagon felüli ügybuzgóságát és Bárky mágneses statisztikáját, akár még háromszorosan kiváló is lehetne, ha az ezt megítélő szervek el tudnák feledni az elporladt olvasókat.

Mielőtt átadta volna Bárkynak a lámaarcú által legépelt dolgozat első példányát, a másodikat a módszertanos Gyulával, a harmadikat pedig Pápóczyval olvastatta el. A módszertanos gyorsan átfutotta, s mindössze ennyit jegyzett meg:

– Mogyoróssy Gyuri – nyelt egyet – elvtárs nem ismerne rá a jó öreg John Brownra.

Vétót azonban nem emelt, ment a dolgára. Pápóczy Péter kétszer is elolvasta, majd összehívta az éppen a tárházban tartozkodókat egy rendkívüli: Nagymacit, Bikfalvy Alajost, Vali nénit, Ágotát (az átlövőt) és Amáliát (a copfos agitpropot).

– Elkészült egy olyan mű, amely megérdemel egy kis ünneplést. Tanítványom munkája, s arról az intézményről szól, amely belőlünk csak a Hamupipőkéket ismeri.

– Pedig a Pipőke egy oroszlánszívet takar – dörmögött bele Nagymaci.

Amália nagyon szigorúan nézett rá, Nagymaci erre összekapta magát, s áhítatosan figyelni kezdett. Pápóczy a Szemüveges vállára tette a kezét, s folytatta:

– Pontos levezetések, szilárdan álló következtetések, remek munka.

– Quod erat demonstrandum! – tette hozzá Bikfalvy Alajos, és egy nagyívű kérlekszépennel felajánlotta a Szemüvegesnek a tegeződést, amit már Béni atya javában gyakorolt.

– És hol fog megjelenni? – kérdezte a copfos.

Ekkor a Szemüveges elmondta, milyen céllal készült a dolgozat, vagyis hát az elaborátum.

Nagymacinak nagyon tetszett:

– Óriási! Dezső bátyó megíratja a kamarillával, hogy meztelen a király.

– Én ajánlottam fel, a főnököm biztatására – pontosított a Szemüveges.

Pápóczy ekkor levette róla a kezét, s nagyon komolyan kijelentette:

– Ez az írás csakis egy módon kerülhet ki köreinkből: valamelyik szakmai orgánumban mint kritikai könyvtárszociológia, s természetesen csakis a te neved alatt.

– Ez most nem más mint módszertani segítség. Ezért van a Kama-
ra. Ezért vagyok...

Abbahagyta, mert látta, hogy Pápóczi elsápad, levegő után kapkod,
majd mutatóujját felemelve (Bárky Dezső szobája irányába mutogatva)
lassan, szinte szótagolva mondja:

– Bárky Dezső, bármennyire szánivaló kreatúra is, az ellenségem!
Vagyis az ügyé! Tényleg nem érted? Uramisten, hát most mit csináljak!

– De tanár úr, végül is nem az kerül most az asztalra, amit te is
Bárky Dezső elé teszel minden negyedévbe, most már a hetedik éve? –
kérdezte Nagymaci békítő hangon.

– Kedves Kornél, igazán nem érzed a különbséget vagy csak íz-
lenkedsz? – kiabálta Pápóczi.

Kornél, vagyis Nagymaci nem érezte. Mély lélegzetet vett:

– Ez az igazság, s Bárky ezúttal az igazságot használja majd pajzs-
nak. Nem érzed a helyzet komikumát?

– Ez lehetetlen. Ez becstelenség – hajtogatta Pápóczi, aztán meg-
rázta a zokogás.

Vali néni teáért szaladt, a copfos pedig Pápóczi könnyes arcát simogatta.

– Te most engem simogatsz, vagy az ügyet? – förmedt rá Pápóczi.

– És ha, tegyük fel, semmilyen írás nem kerül Csupor elvtárs aszta-
lára, az talán jobb lesz nekünk? – próbálkozott Nagymaci.

– Világos, hogy rosszabb. De minél rosszabb, annál jobb!

– De tanár úr! Biztos ez? – kockáztatta meg Vali néni.

– Ismeri azt a nótát, Vali néni, hogy – Pápóczi énekelni kezdett
igen kellemes borízú hangon – „Ha nincs benne könyvtárosság, eladó
düljön össze ez a vendégfogadó!”? – zokogva fejezte be.

– Értem már! – kiáltott fel a copfos, majd gyengéd aggodalommal
a Szemüveges felé fordult: – Sajnos ez tényleg árusulás lenne öntől.

– De hát miért? Nem érdemelnék meg egyszer? Ezek a ..., ezek a ...
Rohadtak! – kiabálta Bikfalvy tanár úr elfülő hangon.

Leültették, Vali néni elszaladt egy nyugtató teáért. Pápóczi csügged-
ten nézett körül, majd odalépett a copfoshoz, s megsimogatta a haját.

– Amália, magyarázza meg maga nekik!

– Értsék meg, hogy nem szolgálhatunk idegen célokat...

A copfosnak könnybelábadt a szeme. Képtelen volt folytatni, csak a
kezével mutatta, hogy „Állj meg! Maradj köztünk! Légy hű mindhalálig!”
A Szemüveges még egyszer elmondta, hogy segítséget ígért, s ez mint ka-
marillásnak alapvető kötelessége. Pápóczi mintha megnyugodott volna.
Nagyon halkán szólalt meg:

– Mint kamarillásnak... Azt hittük, te már ide tartozol, de te, úgy
látszik még mindig kapálózol a meghívás ellen. Kényszeríteni persze nem
akarunk. Tessék, mehetsz nyugodtan arrafelé is.

A szekrény felé mutatott. Vali néni éppen indult feljűk a teakkal. Amikor meglátta a szekrény felé baktató Szeművegest, szomorúan leemelt egy csészét a táljáról.

– A rohadtak! – szakadt ki még egyszer Bikfalvy tanár úrból.

* * *

Bárky Dezső nem ébredt fel a kopogásra. A bibliopagoda tövében szendergett. Az építmény már háromszor akkora volt, s már fából, így aztán a Szeműveges nyugodtan nekitámaszthatta a dolgozatot. Egy perc múlva már a Szeműveges ismét ott állt a posztján, de már egyedűl, kizsigelve, kiűresedve. Olyannyira, hogy még az olvasók is megszánták, s szóltak Gittukának, hogy segítsen már az úrnak, mert úgy látszik, *elkeveredett*. Gittuka látta a Szeművegest bemenni és kimenni Bárky szobájából, s megérezte, miről is lehet szó. Meghatódott, erős kávét főzött, majd abból az ötcsillagos konyakból kínálta meg a Szeművegest, amelyet Kernács elvtárs küldött a pébévébéről a *kollektívának* egy levélke kíséretében, amelybea a költőt idézte: „Csak pontosan, szépen, elvtársak, miként az a bizonyos csillag az égen!”

Az ötcsillagostól egy kicsit magához tért a Szeműveges, ám ennek az lett az eredménye, hogy kristálytisztán kezdte látni az olvasókat: ráncikat, pattanásaikat, fontoskodó, vibráló, zűzött arcukat, kopaszságukat, összetapadt, zsíros, hajháló alá menekített hajukat, és döbbenetes volt arra gondolni, hogy ezek a kreaturák mind olvasók, s valamilyen rejtélyes okból olvasnivalót keresnek. Még azt sem tartotta lehetetlennek, hogy mégsem valódiak, hanem egy Tölgyesi Béla betanította groteszk vagy perverz pantomimet adnak elő, amit ő megpróbál szakszemmel nézni. Nem, ez egy könyvtárszociológiai nonszensz, hajtogatta. Ez nyugtatta meg, de akkor felbukkant a vörshajú nő. Valódi vörös lehetett, mert arcbőre is szeplős volt. Nem csak Ottília nővér, hanem Tölgyes Béla is óvta őt az *ilyen* nőktől, s tulajdonképpen mindketten ugyanazon okból: szenvedélyesek (így Tölgyes Béla), vagyis beleránthatják embertársaikat a bűnbe (így Ottília nővér). Ez a nő azonban egyelőre még a Népi gyermekjátékok című könyvet tartotta a kezében. Úgy látszott, elégedett vele, más könyvet nem is akar, de azért még körülnéz. Mint olvasótípus ismerős volt, de a Szeműveges éber maradt. Az sem tévesztette meg, hogy Weöres Sándor versei között keresgél, s még kevésbé az, hogy a nagy Brehm sorozatból kihűzza az Emlősök II-t, s kinyitja a tengeri tehénnél, s orrát odadugja a *Trichechus manatus* bájosan otromba orrához. Ebben a pillanatban rögzíthette a vörshajú arcát. Azt, hogy szeplős, eddig is láthatta, a formáját azonban csak most: szív alakú volt, gödrös állból indult, s dudorodó homlokban végződött, a szája íve pedig a szívben egy másik szívet formázott. Ehhez a felettébb kellemes rajzolóhoz jöttek

hozzá a szeplők és az ordenaré vörös haj. Csak a szemei hiányoztak még, de azok a nagy Brehmben kutattak. Addig is a *többit* nézte. A többi leginkább a lámaarcút formázta a négy közül. (Ágota volt a szikrázó tél, Amália a kipattanó tavasz, Margó a nehézillatú nyár, Anna pedig a gyümölcsöt hozó ősz.) A gyümölcsök között sem időzhetett zavartalanul, mert a vöröshajú nő becsattintotta a könyvet. A Szemüveges összerezett, s ezen a nő elmosolyodott, ezzel viszont alkalmat adott arra, hogy a Szemüveges összképet nyerjen. Megdöbbenő volt: a vöröshajú arca – immár mindent figyelembe véve – az isenheimi szárnyasoltáron látható feltámadt Krisztust formázta. A varázslatos művet a Szemüveges szentkép-ként ismerte meg. Otília nővértől kapta. A már emberfeletti emberarcból, ha a Krisztus-szakállt eltakarta, női arc lett. Most már tudta: a vöröshajú nőé.

Itt kezdődtek a bonyodalmak, mert az egyébként tűz és víz Otília nővér és Tölgyes Béla teljességgel egyetértettek abban, hogy ez blaszfémia (így Tölgyes Béla), vagyis szentséggyalázás (így Otília nővér). A vöröshajú felpattant (guggolva nézegette a Brehmet), s a kölcsönzőpulthoz libbent. A Szemüveges – tisztán érezve ugyan, hogy ez a legteljesebb könyvtárszociológiai nonszensz – követte. Nem az volt ebben a lehetetlenség, hogy a megbeszélte jelre Jolika felmutatta neki az olvasó személyi adatait tartalmazó kartont (természetesen, mert így kívánta a szakmai etika, a nevét és a címét eltakarva), és nyilvánvalóan az sem, hogy tárgyszerű kérdéseket tett fel neki az olvasmányszerkezet és a könyvtárhasználati szokások témakörben, hanem az volt a könyvtárszociológiai nonszensz, amikor úgy döntött: ezt az *esetet* (vagyis a 32 éves kertészmérnököt) haza fogja kísérni.

Leginkább azzal csökkenthetné a megfigyelő a hibaszázalékot, ha felülről követné mindkettőt, vagyis az olvasót és a mérőműszert, gondolta a Szemüveges. De mit is láthatott onnan felülről? Azt, hogy a mérőműszer nem mér, mégis kileng. Gyorsan visszabújt saját bőrébe, innen viszont jól láthatta, hogy a vöröshajú szemében szájaszegletében, sőt a homlokán is van valami borongás, valami feszültség, valami fenyegetettség. „Nagyon vékony volt a tojás, csak simogatni lett volna szabad, nem ráülni”, jutott eszébe egy mesefoslány. A nő eközben felvette a kabátját, s becsúszta bevásárlószatyrába a könyvet. Tej, rozskenyér és alma volt még a szatyorban.

– Elkísérhetem? – hallotta a lenti Szemüvegest, az olvasáskutatót.

A nő megállt. Nem mutatkozott rajta különösebb meglepődés (amire számítani is lehet az ilyen nőnél, magyarázták Otília nővér és Tölgyes Béla).

– Maga őrangyal? – kérdezte a nő a lehető legtermészetesebb hangon. („Blaszfémia”, jelentette ki Tölgyes Béla, „szentségtörés”, sipította Otília nővér.)

– Hát nem egészen..., inkább olvasáskutató – hallotta letről a Szemüvegest.

– Olvasáskutató! Ez igazán aranyos! Nekem inkább őrangyalra lenne szükséges, aki valóban elkísér.

– Én tényleg elkísérem – hallotta letről.

Ez a „tényleg” volt eddigi pályafutása során a legnyilvánvalóbb könyvtárszociológiai nonszensz.

– Tudja, mit csinált Mária legelőször is, amikor megjelent nála az angyal a képtelennek tűnő örömhírrrel?

Biblia már nagyon régen volt a kezében, a közkönyvtárak polcain pedig még csak el-elvétve jelent meg.

– Igazoltatta, levizsgáztatta, keresztkérdéseket tett fel, ilyeneket: „Hogy lehet ez, amikor én még férfit nem ismertem?”.

Ottília nővér és Tölgyes Béla összenéztek: „Tessék! Már megint!” A lenti Szemüveges, vagyis az olvasáskutató megkérdezte, keresett-e más könyvet is a Népi gyermekjátékokon kívül. A vöröshajú nő a fejét rázta, vagyis hát azt a förtelmes vörös hajzuhatagot. Ez a mozdulat is azok egyike, állapították meg Ottília nővér és Tölgyes Béla.

– Meddig akar elkísérni? – kérdezte a nő.

– Hát odáig, ahová megy – felelte az olvasáskutató.

– Tovább nem? – kérdezte a nő, és megállt.

„A perszóna!”, kiáltott fel Ottília nővér és Tölgyes Béla is. A szó jelentésén azonban összevesztek: Ottília nővér utcanyelvi toposzként használta, Tölgyes Béla pedig úgy, ahogyan Aquinói Szent Tamás.

– Azt hittem valóban el akar kísérni.

A lenti Szemüveges, vagyis az olvasáskutató ekkor kínjában elmagyarázta, miben is áll a *Hazakisérjük az olvasót* lényege.

– Hát ez igazán nagyon aranyos! Persze én az elkísérést tényleg komolyan gondoltam, nem csak úgy, mint egy olvasót.

– Most már én is – hallhatta fentről, nagyon halkán, mégis tisztán, egyértelműen.

És ezután többé már nem volt lent és fent. Ami ezután történt, az már egy visszafordíthatatlan könyvtárszociológiai nonszensz volt. Közben meg is érkeztek a Vas gereben utcával párhuzamos Latinca utcába. A vöröshajú nő a kezét nyújtotta. Meleg, sőt forró volt. („Izzó”, javította ki Tölgyes Béla, „perzselő”, nevezte nevén Ottília nővér.)

– Érzem, hogy már elszánta magát, de most mégse jöjjön fel! Meg fogja majd érteni, miért kérem. Ha valóban olvasáskutató, holnap négy órakor találkozhatunk a könyvtárral szemben, mondjuk, a gyógynövény üzlet előtt. Nyugodalmass jóéjszakát!

Ottília nővér és Tölgyes Béla egymásra néztek. Élvezet volt látni, ahogy jócskán elbizonytalanodnak. Aztán, hogy mégse a Szemüvegesé legyen az utolsó szó, még egyszer a nevéen nevezték: „Perszóna!”.

Hazafelé menet megpróbálta magát megint felülről látni, de nem sikerült. Nem erőltette. A Vas gereben utca sarkán ismerős figurába botlott. Szinte bizonyos volt benne, hogy az illető. Most erdész egyenruhát viselt (csizmával, vaddisznósörtés vadászkalappal), de a hangszertok elárulta. Ezúttal zenélt is. Oboa lehetett (vagy mégis tárogató? esetleg töröksíp?). A Szemüveges nem volt túlságosan muzikális. Idáig minden stimmel, két körülményt kellett megmagyarázni. Az egyik: mielőtt megpillantotta volna, nem hallotta a muzsikát, pedig a hangszer hangja eléggé éles volt. A másik: senki sem gyűlt köréje, senki sem állt meg mellette, senki sem fordult meg a járókelők közül, egyetlen ablak sem nyílt ki. A zene valahonnan ismerős volt, de esküdni mert volna, hogy így még nem hallotta. Az illető hirtelen abbahagyta a muzsikálást, dérről-dúrral eltette hangszerét az ominózus tokba, amelybe most egy villanásnyi időre bele is pillanthatott, de csak egy rézmoszarat, egy szextánst és egy fekete uszkárkölyköt sikerült egyértelműen azonosítani.

– Úgy látszik, maga még a Holdfény-szonátát sem ismeri – állapította meg az illető, inkább szomorúan, mint epésen. – Na mindegy, felejtjük el! Ami fontos: Hold nővérünk! – emelte meg a hangját, és egy pocsolyára mutatott, vagyis egy pocsolyába, amelyben a Hold tükröződött. Vörösös volt. Hasonlított őhozzá. – Szép, ugye? Nézze meg majd eredetiben is! – figyelmeztette az illető, s elsielt.

A Szemüveges csak azután nézett föl, hogy az illető befordult a Szabolcska utcába, de nem találta az égen az eredetit. Igaz, jócskán be volt borulva, következésképpen a pocsolyában sem láthatta.

Amikor megnyomta a csengőt, akkor hasított belé: a reggeli tárházi jelente után van-e joga arra egyáltalán, hogy ide becsöngessen. Vali néni arca semmit sem árult el.

– Nem tudom, hogy azok után jöhetnek-e még... – kezdte a Szemüveges.

– Ez kérdés akar lenni? – kérdezte Vali néni nagyon szelíden.

– Igen...

– Akkor nem értem a kérdést! – közölte Vali néni meglehetősen nyersen, s betuszkolta a Szemüvegest, jelezve, hogy erről aztán egy szót se többet.

– Erre is van valami teája, Vali néni? – kérdezte a Szemüveges.

– Hogyne: egy nyugtatót és egy biztatót fogok összekeverni.

A már majdnem betelt módszertan-füzetbe írt először:

Könyvtárszociológiai nonszenszek:

irodalmi művek hatását vizsgálni, akárcsak
szociológiai megközelítéssel is

Még inkább:

empirikusan vizsgálni a peckességet és a ráérzést
(vagyis belülnézetből az olvasót)

Ennél is inkább:

rákérdezni, minek is olvasnak

Még ennél is inkább:

szembesíteni a „tényeket” a tényekkel

Leginkább:

hazakísérni az olvasót.

És most jöhetett a villanás-füzet!

Szív-gyümölcs – inselheimi Krisztus-arc – angyali üdvözet –

„férfit nem ismert” – Perszóna!!!!

Az öröm-füzet legelejére pedig ez került:

HOLD-NÓVÉR!?

Ige – ragozás

Ugyanott várta a vöröshajút, ahol megkezdte a háromszorosan kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtár megfigyelését. Vali néni persze észrevette, s megkérdezte, nem akarja-e bevált módon, belülről végezni a külső megfigyelést. A Szemüveges elárulta, most nem dolgozik, vár valakit, itt adtak találkát.

– Annál inkább várhatná itt, egy kőhársvirág tea mellett.

Éppen készen lett a tea, amikor megjelent.

– Ő az – mutatott rá a Szemüveges.

Ilyen bátornak régen érezte már magát. Vali néni kipattant az ajtón.

– Jöjjön be, aranyos, itt vagyunk!

A Szemüveges örült, hogy ezzel a többes első személlyel Vali néni átvállalt valamit a kockázatból. Megteáztak. Egy szó sem esett eközben köztük. A vöröshajú csodaszépen itta a teát, íves-míves mozdulatokkal. Vali néni elragadtatottan szemlélte. Abban a pillanatban, hogy a nő lerakta a csészét, Vali néni rájuk szólt:

– No, akkor menjenek szépen!

Bölcsen tette, mert amint kiléptek a boltocska ajtaján, sikerült a Szemüvegesnek hangot fognia:

– Hogyan szólíthatom, asszonyom?

– Csak asszonyomnak, elvtársnőnek, néninek és Auróranak ne!

– És Auróranak miért nem?

– Azért, mert az egy cirkáló. Mellesleg a keresztnévem is. Előrelátó apukám volt. Vagy a hajnal, vagy a cirkáló, valamelyiknek be kell jönni. Be is jött, én meg egyből csapattanácselnök lettem. Én magát egyelőre Szemüvegesnek szólítanám, nagy sz-szel, maga meg nyilván így: a vöröshajú nő.

– Pontosan – felelte a Szemüveges, mintha csak egy buborékot röppentett volna fel.

A városnak egy olyan negyedébe tartottak, amerre még nem járt a Szemüveges, azt azonban tudta, hogy errefelé akarták, s el is kezdték kialakítani a temetőerdőt, még a Reformvár-korszakban. Mivel a vöröshajú

nő kertészmérnök, bizonyára oda tartanak. Túlontúl is egyszerű volt az egész. Olyannyira, hogy a Szemüveges megkérdezte, szólíthatja-e Laurának.

– Átmeneti megoldásnak nem rossz. Én maradnék a Szemüvegesnél. Már amennyiben olvasáskutató. Vagy inkább olvasókutató?

– Olvasáskutató, könyvtárszociológus...

Erről persze eszébe jutottak a könyvtárszociológiai nonszenszek, amelyek feltehetően csak szaporodni fognak, méghozzá vészesen.

– Ha maga olvasáskutató, akkor már nyilván tudja, hogy mi az és foglalkozásom. Ma még láthat is valamit munkálkodásomból. Pápóczyék hívtak ide a Reformvár-időkből környezeteszettának. Első feladatomból ez a temetőrdő volt. Egy olyan hely, ahol búcsúzni, emlékezni, elmélkedni, sétálni lehet, ahol esetleg még a halkabb műzsák is megszólalhatnak. Egyzetetni a szervekkel, a tanáccsal, a papokkal sokkal könnyebben ment, persze, mint a sírkövekkel, hiszen ide csak fa illett. Ide telepítetünk egy népi iparművész házaspárt a sírkövek nagy bosszúságára; meg is akartak lincselni érte. Persze, nem volt kötelező ide temetkezni, de a kriptások is jöttek volna szívesen a vasbeton építményeikkel. Azért mégis csak elindult a dolog. Itt, erre, látja, maradt belőle valami. Tallinban láttam ehhez hasonlót, de ott a sírkövek is feküdtek, nem csak alattuk... Ami fontos: nem katonás rendben álltak a sírok, hanem össze-vissza, pihenjen, hallótávolságra egymástól.

– Szép – ismerte el a Szemüveges.

Laura is szép volt, nagy vörös lobonca ellenére is.

– A tervezett temetőrdő nagy részét már kifarcellázták. Talán ez sem marad meg, mármint ilyen lazán, ezt meg beparcellázzák. Hát ennyi. Most pedig hallgatózzunk egy kicsit!

Megálltak. A csendből, vagyis a város halk morajából kellett volna valamit kihallani. vagy talán okosan (ügyesen? rámenősen?) megszakítani a csendet. Erre egyáltalán nem volt felkészülve. Megköszörülte a torját, erre Laura, vagyis a vöröshajú nő elmosolyodott (No, kisöreg, nem gyün ki a hang, ugyi?) Könyörgőre sikerült a kérdés: meséljen valamit a kísérletről. Szívesen állott rá.

– Talán jól jellemezte az a békebeli öregúr, aki annak előtte nem győzte szidni a rendszert, s aki alig várta, hogy vége legyen, ahogy ő nevezte, ennek az utópiának. Szóval, ez a reakciós öregúr így foglalta össze a történeteket: „Kis magyar akaródzás”. Akkor ez engem nagyon bántott. Most már bölcsességnek érzem. Már tudom, hogy az általam is túlbecsült akarat nem ér többet a figyelemnél, a várakozásnál, az állhatatosságnál és a csendnél. Nem egyszerűen akaródzni kell, még csak nem is akarni, hanem meghallani azt az igent, ami innen, a legbensőnkől indul el. Most már jól látom, hogy milyen naívak voltunk akkor! Bűn nélküli szigetekben hittünk, s abban, hogy ezek majd szent kontinenssé állnak ös-

sze. Meg aztán: csupa optimistát vettünk be a csapatba, mert azt hittük, a borulátás árulás, pedig az, akit pesszimistának nevezünk, talán csupán érzékenyebb, mint mi. fecsegek, maga meg udvariasan hallgatja. Hallgatózni még nem akar, vagy nem mer. És én közben egy kicsit elfáradtam, de nem baj, mert most magába karolok, s hazabattyogunk.

Így aztán először karolt a Szemüvegesbe nő. Pontosabban vöröshajú nő, hiszen így kísérte majdnem vak nagyanyját is a rákoskeresztúri köztemető legtávolabbi zugába, nagyanyja nővérének sírjához, hogy ott nagyanyja dühödten nekitámadjon a derékig érő gaznak, s közben sűrűn szidja *kelekótya* testvérét. Ezek az expedíciók a Búfelejtő nevezetű kisvendéglőben végződtek, ahol a Szemüveges megihatta élete első, második, harmadik és negyedik korsó sörét (az ötödiket már a Kemerlében itta). „Igyon, bácsikám!”, bízatta nagyanyja, s ő is ivott egy pikolóval. A Latina utca felé vívő út nagy részét nagyanyjával töltötte a Szemüveges, csak a fülébe susogó, nyakát csiklandozó vörös haj jelezgette, hogy ezúttal kisérté eltérő a konstelláció. A kapuban megint csupán kezét nyújtotta a vöröshajú, ám azonnal újabb találkát ajánlott, másnap négy órakor az Ozorai Pipó előtt.

Kamrácskányi szobájában a Szemüvegesnek az volt a legelső dolga, hogy felnyissa az öröm-füzetet. Aztán mégis a mindenés-füzetbe kezdett írni:

Vajon milyen lehet egyszerre csak egyfélélt érezni: csak szomorúságot, csak szeretetet, csak élvezetet, csak örömet? Mikor érzük utol szavainkat?

Az öröm-füzetbe pedig ez került:

ÚTITÁRS?!

* * *

– Ugye, elfelejtette, hogy ma van Mikulás?

Ezzel fogadta a vöröshajú, a vöröshajú Laura az Ozorai Pipó előtt. Talán még a karácsonyt is itt fogom tölteni, gondolta a Szemüveges.

– Tudta azt, hogy Szent Miklós a rossz lányoknak is védőszentje? – kérdezte Laura. (Talán csak azért, hogy Otília nővér és Tölgyes Béla most már százszázalékosan megbizonyosodjon. Azt persze egyikük sem vette észre, hogy olyan a hangja Laurának, mint a nagyanyja mosdóján trónoló rózsaszín kagylónak, amely, ha füléhez tette, éppen ilyen bűgön szólt meg.)

– Nemsokára megjelennek a Mikulások. Igazán jópofák. Ezek nem reklám-mikulások, hanem szívből azok.

– Bizonyára ez is egy Bekény-vállalkozás – jegyezte meg a Szemüveges.

– Ó, igen! Ismeri?

– Őt igen, ezt még nem.

– Ezek a mikulások úgynevezett perem-emberekhez, én így mondanám, szegényekhez, gyermeteg emberekhez mennek el. Bekény Csaba osztja a címeket. Nézze, már jönnek is!

Tucatnyi mikulás jött ki a kapun. Volt köztük puttonyos, vattaszakállú, saját szakállú, csizmás, püspöksüveges, mellkeresztes, püspöki botjára támaszkodó, aktatáskás, s ott volt köztük a módszertanos Gyula is. Nem ismerte volna meg, ő jött oda hozzájuk.

– Kezitszókolom, Auróra! Jó napot, kolléga úr! Nem száll be? Pedig nagyon izgalmasak az öregemberek lakásai. Aztán meg nem egyszer ők ajándékozzák meg a mikulást egy-egy szép régi darabbal.

– Úgy látszik, ilyenkor még a krampuszok is Mikulásnak öltöznek – kuncogott a vöröshajú Laura, amire a kanördög-mikulás elsietett.

– Ez még reformvári szokás? – kérdezte a Szemüveges.

– Nem. Ez még csak három éves. Amúgy tipikusan reformvári.

– Akkor már várják őket, igaz?

– Évről évre többen lesznek. Olyan kutatást nem lehetne elképzelni, hogy „Killessük a mikulást!”?

Majdnem kicsúszott, hogy ez is egy könyvtárszociológiai nonszensz.

– A szerepekben való viselkedés vizsgálatára gondol? Miért ne! Végül is jó kisfiúnak és jó kislánynak lenni is egy szerep, és a Mikulásé még inkább.

– Engem rettenetesen zavart a „jó kislány”-szerep. Pedig én nem is jártam gyónni, mint a barátnőm. Ő nagyon nagyon szeretett volna végre valami igazi bűnt elkövetni. Kért, hogy segítsék neki. Sokfélélt elkövetünk, de ezek csak szerepjátékok voltak, a „rossz kislányt” játszottuk el. Ezeket nem tudta jóízűen meggyónni. Nekem viszont remek játék volt. Mert ő egyre jobban szenvedett, én meg egyre jobban élveztem, megirigyelt érte. Észrevettem, mondtam, gyónja meg ezt, ez már igazi bűn. tagadta, vadul nekem esett. Most már lett volna rogyásig gyónnivalója. Apropó, ő nevezett engem először vöröshajú ribancnak. Legutóljára a szeretőm. Éppen akkor, amikor a szenvedélyes szerető szerepét játszotta. Az igazi játék, kedves Szemüveges, az igazi játék az, amikor, remélem, meg tudom fogalmazni, szóval, amikor játéklehetőséget kap általam a világ. Nem öltözne be mégis? Nekem most úgyszólván haza kell mennem. Tegye meg, akár az én kedvemért is! Nem fogja megbánni! Holnap négykor pedig a 8-as busz végállomásánál találkozhatunk.

Bekény Csaba nem is volt igazából meglepődve.

– Saját szakállal gondold? – kérdezte, s máris nyomta a kezébe a többi kelléket.

– Attól függ, hová kell mennem.

– Ide mehetsz a sajátodban is.

– Nem gyűjtitek a visszajelzéseket? – kérdezte a Szemüveges.

– Szakszerűen nem. És ezt nem is jelentjük felfelé, csak a holnapi gyerekmikulást.

– Mit kell tennem?

– Becsöngetsz, köszönsz, lerázod magadról valahogyan a főbérlőt, s bekopogsz az albérlőjéhez, a többi már magától szokott alakulni. Akit meglátogatsz, egy 52 éves vegyipari szakmunkás, agglegény, szamurájtörténeteket kölcsönöz a John Brownból. A főbérlő viszont egy szexcápa, jó lenne, ha felvennél egy mellkeresztet is. És hát nagyon kösz! Ha nem jössz, magam mentem volna el.

A főbérlő valóban nehéz feladat volt. Először is meg akarta húzni a szakállát, aztán konyakkal kínálta, majd igazoltatta, végül a házbeli gyerekeket akarta behívni. Azt, hogy albérlője lenne – pedig a neve is ki volt írva: Keszei Bertalan –, kereken tagadta. Amikor a Szemüveges hivatalos hangon felszólította, hogy neki most azonnal Keszei Bertalannal kell tárgyalnia, ne akadályozza, az asszony heves mozdulattal összerántotta folyton szétnyíló pongyoláját, szintén hivatalos hangon tudtára adta, hogy az ő albérlője sem nő, sem ivócimborát, sem mikulást nem fogadhat. A Szemüvegesnek ekkor eszébe jutott, hogy Miklós püspök többek között a rosszlányoknak is védőszentje, de akkor már a háziasszony legyintett, s öt percet engedélyezett.

A kicsi, sötét szobában egy szamuráj ült a vaságyon, teljes harci díszben, s egy puhafedelű könyvet olvasott. A Szemüveges a Béke és barátság parkbeli kismembert fedezte fel benne, aki csökönyösen viziemberest akart játszani, s akiből az állatosdiban tapír lett. A szamuráj felpattant, tiszteletteljesen meghajolt a Mikulás előtt, s helyet mutatott maga mellett.

– Kedves Keszei úr... – kezdte a Szemüveges, s teljesen kilátástalannak látta a helyzetet, ám másfél perc múlva a kismember már nagy hévvel belekeveredett egy szamurájtörténetbe.

A Szemüveges két óra hosszat hallgatta őt. Amikor felállt, a szamuráj is fellállt, s megint szertartásosan meghajolt. Ezuttal a Mikulás is. A Szamuráj ezután engedélyt kért, hogy megajándékozhatta egy vörös színű díszgyertyával. Azért öltözik be, hogy jobban beleélje magát a cselekménybe, akarta kérdezni az olvasókat, csak hogy ez egy könyvtárszociológiai nonszensz lett volna, hisz titkot feszegetett volna, máskülönben a szamuráj sem kérdezte meg őtöle, hogy miért alakoskodik ebben a maskarában. Mit mondhatott volna? Hogy ezáltal játéklehetőséget kapott a világ?

Az Ozorai Pipó már zárva volt, így aztán Mikulásként állított be Vali nénihez, s megajándékozta háziasszonyát a szamurájtól kapott díszgyertyával. Vali néni szeme meg se rebbent. Megköszönte, s amikor behozta a levezető teát, nem tért vissza az esetre.

Ez alkalommal újabb tételek kerültek az eddig összegyűlt könyvtár-szociológiai nonszenszek társaságába, a módszertan-füzetbe. A minde-nesfüzetbe pedig három kérdés:

Csak a szorongás és a kitörés között lehet választani? Elhagyhatjuk-e békével a bennünk lévő csatateret? Mi könnyebb: üres kézzel Mikulásnak lenni, vagy Mikulásként szamurájnak?

Végül jöhetett az öröm-füzet!

JÁTSZÓTÁRS?!

* * *

A legcsúnyább végállomás volt, amit életében látott. El nem tudta képzelni, hogy minek jött odáig a busz, néhány száz méterrel a városon kívülré, ha csak azért nem, hogy meg tudjon fordulni, amire a rácvárosi szűk utcácskákban valóban nem volt lehetőség. December 7-én különösen kietlen volt ez a hely. Fák nem is voltak, csak bokrok. Ez volt az első igazán hideg nap, s a Szemüveges dideregve-reszketve várta a vöröshajút. Elhatározta, még két buszt megvár, és ha nem jön egyikkel sem, a másodikkal visszamegy.

– Hány buszt várna még meg? – hallotta hirtelen a bűgöcsiga hangot.

Megfordult. Most jött elő a vízmű-épület mögül.

– Itt nagyon hideg van, nem maradunk sokáig. Csak meg akarok mutatni valamit. Barátságatlanak tartja ezt a helyet?

– Hát... eléggé.

– Mihez képest?

– Például...

A Szemüveges rájött, hogy erre a kérdésre lehetetlen olyan választ adni, ami másnak is ugyanazt jelenthetné, mint őneki, ami közösen használható mérce lehetne. Számára például ennél sokkal szebb hely volt az Ulászló utca, ahol Otília nővér számára utcanyelvi toposzokat gyűjtött. De szépnek tartaná-e akárki is rajta kívül az Ulászló utcát?

– Innen például jól belátható a város. Verébhegynek is hívják ezt a helyet. Moszkvában is van egy verébhegy, legalább is A Mester és Margarita szerint.

Most átvehette volna a szót az olvasáskutató, de valahogy nem akardzott neki.

– Meg aztán innen kezdődne a természet, ha nem kezdték volna el itt is a hobby-kertek kiparcellázását. Ezért is jön el idáig a busz.

– Azt gondolná az ember, hogy egy kertészmérnöknek vagy környezetesztétának a természet megmunkálандó munkaterület.

– Én hídnak gondoltam a zoológiát, a geológiát, a botanikát a természet felé, aztán rá kellett jönnöm, ezek nem ívelik át a ráció szakadé-

kát. Egy magamfajta szakember már azt sem teheti, hogy füttyül a tudományra, és kimegy a rétre.

– Most nem ezt tettük?

– Nem tehetjük, mert meg vagyunk fogva. Ravaszabbnak kell lennünk! A rétre a kozmoszon át vezet az út. A mindenséget nem lehet megszégyesíteni, kedves Szemüveges!

– A Mari néni sem?

– Nem tudom. Nekünk, nagyokosoknak már nem.

– Az az igazság, hogy nekem ez a kozmosz egy kicsit...

– Nagyszabású, igaz?

– Nem. Egy kicsit lila. Lila spekuláció.

– Spekuláció? Nem, nem az. Ha kertet tervezek, akkor én is spekulálok, de ha választ várok, akkor csendben maradok, s akkor megszólítanak a válaszok.

Most megint hallgatózni kell, úgy látszik ez a nő egy kicsit dilis, bosszankodott a Szemüveges.

– Egy ideig nagyon félttem, de már nem félek, hogy egy analitikus vagy egy olvasáskutató mindenféle szégyenletes vagy mulatságos dolgot előbányáshatna a mélytudatomból. Tudja miért? Mert alatta van még valami. Hálóra is hasonlít, meg egy olyan antennára, amilyent a rádiócsillagászat használ. Rá van állítva a titokra, felfog, mert vágyakozik. Meg tudtam magyarázni?

– Meg – nyögte a Szemüveges, s legszívesebben elszaladt volna.

– Hadd mutassam meg, miért hívtam ide! Menjünk el egészen a Vízmű kerítéséig, mert csak onnan lehet látni.

A vízműhöz tartozó bekerített területen – mint ahogy az ilyen helyeken gyakori – ilyen-olyan díszcserjék voltak. Egy-két örökzöld is volt közöttük, de különösebb látványosságot, bárhogy is ígyekezett a Szemüveges, nem jelentettek.

– Látja azt a kis fenyőfélét, a kisebbik tuja és a jelzőoszlop között?

– Valami különlegesség?

– Ha megmarad, az lesz. Egy libanoni cédrus.

– Értem: zárandoklás a cédrushoz.

– Három van Magyarországon, és én mindhármukhoz elmentem. Ketten arborétumban laknak a harmadik szabadon él, Velem és Cák fölött, szelídesztenyék társaságában.

– Ki tud még erről a cédrusról?

– A vízművesek, Vali néni és maga, kedves Szemüveges. Azt hiszem, jön a buszunk. Nézze majd meg valamelyiket a három közül! Érdemes!

– És ez nem akaródzás? – kérdezte a Szemüveges a temetőerdőben folyó beszélgetésre célozva.

– De igen, igaza van. Még akkor ültettem, amikor még azt hittük, lelkes reformerek, hogy rendet teremthetünk. Még idejében beláttuk, hogy ez erőszak, s nem rendbeszedett városban kezdtünk el gondolkodni, hanem egy olyan városban, amelynek antennái vannak a rendre.

Felszálltak a buszra. Pedig hazasétálhattak volna, jutott eszébe a Szemüvegesnek, de éppen most nem akart erőszakoskodni.

– Azzal a könyvtárszociológia is egyetért, hogy nem szabad a tényekre rendet erőltetni, hanem fel kell bennük fedezni a rendszert.

Leszálltak, s már csak egy saroknyira voltak a háztól.

– Holnap hol találkozunk? – kérdezte a Szemüveges.

– Tudja mit? A könyvtár előtt. Egy érdekes embert szeretnék magának mutatni.

– Pápóczit?

– Ismeri?

A Szemüveges röviden elmesélt mindent, ami kettejük között történt, beleértve a borzalmas szakítást is.

– Ebben az esetben majd beülünk valahová, s mesélek még róla. Jó? Vagy mást mondok! Látogassunk meg egy méltatlanul mellőzött öreg fát, s adjunk át neki kitüntetést, mint az a reformvári időkben szokás volt. A maga feladata az lesz, hogy keres egy alkalomhoz illő verset, ha már olvasáskutató.

Ha nem olvasott volna erről is a Reformvár című könyvben, most már bizonyos lehetett volna abban, hogy tényleg dilis a nő. Így viszont főhetett a feje a vers miatt. Érettségi óta nem foglalkozott versekkel, legfeljebb a vers-olvasottság zuhanó trendjét állapíthatta meg.

– Hol találkozunk?

A vöröshajú Laura hosszasan gondolkodott, de lehet, hogy csak nagyon fáradt volt. De mitől? Fordult meg a Szemüveges fejében. Arról persze, hogy a vele töltött órácskán kívül mivel teltek nappalai és éjszakai, halvány fogalma sem volt.

– A Béke és barátság parkban, a zenepavilonnál. Hát akkor, Isten áldja, Szemüveges.

– Kezitsókolom! – búcsúzott a könyvtárszociológus, és ettől a „kezitsókolomtól” még hülyébbre sikeredett ez a délután.

Kellett valami, amitől egy kicsit helyreáll az egyensúly, bement hát a könyvtárba egy kis strigulázásra, de semmi sem lett belőle. Zárásig versket olvasott, s fél tucatnyi kötetet el is vitt magával, ami persze kisebbfajta szenzációt jelentett, Margó számára pedig perdöntő bizonyítékot arra, hogy ez a Szemüveges sohasem lehetett volna az a Szemüveges.

A mindenés-füzetbe ez alkalommal vers részletek kerültek, kivétel nélkül mind *fás versek*. Már nagyon késő volt, amikor végre kinyithatta a villanás-füzetet:

Rendben vagyok? Kiteljesedem? Miből? Mivé? csak a semmimmel gazdálkodhatok? Netán mégis Isten-formájú vákuum lenne bennem? Így lennék határos a mindenséggel?

Szédelegve húzta maga elé az öröm-füzetet, amelybe megint csak egyetlen szó került:

REND-TÁRS (?)

* * *

Azon a bizonyos december 8-án délután négy és öt óra között alig néhányan tartózkodtak a Béke és barátság parkban. Nem üldögéltek a litániára és a velejáró traccspartira érkező nénikék a Rózsafüzér királynéja kápolna előtti padon, nem folyt adáz rablólti a kártyaasztallá lefokozott sakkasztalon, és propaterápiával sem kísérletezett Bárky Dezső. Mindössze négyen lehettek tanúi annak az eseménynek, amelyről nyilván beszámolt volna a várost másfél évig tudósító, noszogató és olykor lázba is hozó Reformvári harsona: egy piros melegítőt repedésig kitöltő tizenkétéves forma leánya, akit cingár nagyanyja hasztalan próbált megfuttatni (mert a doktor úr megmondta, kedves nagymama, nem hormonzavar, hanem túletetés és tévé előtti túlterpeszkedés), az alezredes, aki egészségügyi sétáját végezte, s Bikfalvy Alajos, aki a parkon keresztülvágvá sietett a tárházba (hogy újabb töredékeket mentsen át „az enyészetből a tenyészetbe”). Ők négyen lehettek tanúi a villámsújtotta mocsárciprus körüli „ügyletnek” (Bikfalvy Alajos, nyugalmazott gimnáziumi tanár), „cirkusznak” (Hajmássy Béla nyugalmazott alezredes, még a régi rendszerből), „életképnek” (özvegy Bányai Kelemenné, nyugalmazott MÁV áru-pénztáros), „faavatásnak” (Bányai Annamária, harmadik osztályos általános iskolai tanuló).

Az ünnepség a fa köszöntésével kezdődött oly módon, hogy a szertartást végző vöröshajú nő (Kozákovics Auróra, kertészmérnök) a gyökereitől a koronája csúcsáig végigsimogatta tekintetével. Következett a fa érdemeinek felsorolása. (Ekkor csatlakozott a szertartást végző vöröshajú nőhöz és szakállas asszisztenséhez Bányai Annamária, majd kisvártatva a gyermeket a kezénél fogva magához rántó nagyanyja.) A szertartás a kitüntetés feltűzésével folytatódott. (Ekkor ért oda Hajmássy Béla, aki először a vöröshajú nőnek biccentett oda. Látásból már ismerte, a parkból, ahol többször is látta, amint az a bokrokat és fákat pátyolgatja meg a szemetet szedi.) A fára helyezett táblácskán pedig ez állott:

MOCSÁRCIPRUS (*Taxodium distichum*) hazánkba szakadt képviselője, aki villámsújtottan is hűséggel ékesíti 1902 óta városunkat.

Állította az egykori Óvár, Betonbarcika, reformvár, s a mostani Szocióvár hálás közönsége.

Bikfalvy Alajos éppen akkor érkezett oda, amikor a vöröshajú „szépsűzmária” (Bányai Annamária), „elvtársnő” (özvegy Bányai Kelemenné), „kóbor apáca” (Hajmássy Béla) intett a szakállasnak, hogy most ő következik. Bikfalvy Alajos körbeciccentéssel üdvözölte az ismerősöket (az alezredest, a szakállast és a vöröshajú nőt), s egyelőre várakozó álláspontra helyezkedett. A szakállas eközben ünnepélyesen kijelentette, hogy kertész lesz, fákat fog nevelni, s nem törődik semmi mással, csak a beoltott virággal, mindezt azért, hogy ha majd elpusztul a világ, ő legyen a sírjára a virág. Ezt hallva, Bikfalvy Alajos indítványozta, hogy énekeljék el a Szózatot, amire az alezredek azonnal vigyázzba vágta magát, s belezendített. A vöröshajú nő is belekapcsolódott, így aztán jócskán szelídült a szózat. Amikor az alezredek pihenjt vezényelt, a vöröshajú egyik kezét az övébe, a másikat a szakállasába dugta, s intett a többieknek is, hogy alkossanak láncot a mocsárciprus körül. Ez eléggé nehezen ment, mert Bányai Annamária nem akarta egyik férfi kezét sem megfogni, csak a vöröshajú szépsűzmáriáét, így aztán alaposan át kellett rendezni a láncot. Amikor ez megvolt, a vöröshajú azt javasolta a társaságnak, hogy hallgatózzanak egy kicsit, s ezt ki-ki meg is tette tehetsége szerint. Ezzel ért véget az ünnepség, s a vendégek elsiettek dolgukra.

Végre egyedül maradtak.

– Egészen tűrhetően sikerült, nem? – kérdezte Laura kipirulva.

– Én a magam részéről még nem vettem részt ilyenén – szabadkozott a Szemüveges, de közben eszébe jutott, hogy mégsem ez volt az első, hiszen tevőlegesen is részt vett a koreai küldöttség tiszteletére rendezett kultúrműsorban.

Meg is említette, s Laura részletesen elmeséltette vele, miközben annyira nevetett, hogy a Szemüveges vállára kellett támaszkodnia.

– Ez jól esett! – hálálkodott, majd megkérdezte, mit csináljanak.

– Ha még nem fáradt, meséljen egy kicsit Pápócziról! – kérlelte a Szemüveges.

– Persze, hisz tulajdonképpen ma ő lett volna a program. Kérem, ne rajzolja át azonnal azt a képet, ami önben kialakult róla! Szóval, óvatosan kezelje, amit mondok. És most induljunk el hazafelé. Most komolyan szükségem lesz a karjára.

Erősen belékapaszkodott, de nem nehezedett rá.

– Nos, Pápóczi hívott. Többünket is, ide Szocióvárra, kísérletezni. Szívesen menekültem ide. Éppen végeszakadt valaminek, pontosabban valakinek, aki gyökerestül kitépte magát belőlem, de ezt csak röviden érinteném, mint előzményt. Belészerettem a pasasba, kigyógyítottam impotenciájából, aztán eredményesen kúrálni kezdtem földhözragadt racionalizmusát. Ő pedig olyan porondokra lépett, ahol csilloghatott-villoghatott új szerzeményeivel. Az a három évi reformerkedés csodás volt, nem csak azért, mert szeretői lettünk egymásnak. Pápócziiban a zsenit is

szerethettem. Hogy is magyarázzam? Bizonyára ismeri Nagymacit. Nos, ő fejtette ki, hogy Arisztotelész a tehetség, Platon a zseni, a gazdag. Bizony, a falubolondja és Lázár Ervin Dömdödömje, ismeri, Platonhoz állnak közelebb. Pápóczival való kapcsolatomból óriási beszélgetésekkel és reformerkedésekkel kezdődött. Megtisztultam tőle, s imét szűzen lehettem az övé. Nem tudom, érti-e, mit akarok mondani?

A Szemüveges torkát köszörülte, s bölintott.

– Amikor végeszakadt a kísérletnek, Pápóczi úgy gondolta, célszerű lesz elválnunk, mert az illegalitás és a féllegalitás évei következnek. Majdnem megőrültem. Pápóczi az ügyre hivatkozott. Közben társadalmilag is lehetetlenné váltam, az új vezetés ugyanis, hogy minél előbb feledtesse Reformvárt, javította a húsellátást, a szolgáltatásokat, felépült a Kemlerle, ami pedig engem illetett, az új tanácselnök bejelentette, hogy Szocióvár a füzek városa lesz. Mert, hogy neki ez a kedvenc fája. A fűzfásítást nekem kellett volna végrehajtani, függetlenül attól, hogy mi való ide, s hogy mibe kerül. Cselhez folyamodtam: rávettem a városi első titkárt, akarjon jegenyét, de balul ütött ki a dolog, mert ahelyett, hogy a kétféle hülyeség, fűzfa és a jegenye kioltották volna egymást, mint én reméltem, győzött a jegenye. Én erre lemondtam beosztásomból, s környezetőrr lettem.

– Ez mit jelent?

– Szedem a szemetet a parkokban, köszönök növényeimnek. Visszatérve Pápóczihoz. Sajnos, tapasztalatlan voltam, nem figyeltem eléggé. Egyszer például azt mondta: „Nem akarlak ezzel terhelni”. Én azt válaszoltam, hogy ezt kikérem magamnak. Ő nevetett rajta, s ezzel el lett ütve az egész. Pedig itt kezdett elromlani. Arról persze ő csak részben tehet, hogy sokan még mindig messiást látnak benne, pedig ő már csak egy, hogy is mondjam, egy biblioreformer. Az a borzasztó, kedves Szemüveges, hogy ma már nem zseni, ám az is lehet, hogy sosem volt az, csak, és ez sem kevés, nagyon tehetséges. Az a lényeg, hogy életfogytiglanig rabja lett az ügynek.

– Mi ez az ügy tulajdonképpen? – kérdezte a Szemüveges szívdobogva.

– Ez az ügy bálványisten, akinek észérvekkel áldoznak. Fúj! Bocsánat! Attól félek, valami nagyon piti ügy, olyasmi mint a művelődésügy, a könyvtárügy...

– Én csak azt tudom mondani, hogy Pápóczi ügye sokkal átfogóbb valami, mint az a világ, amelyben eddig én éltem.

– Én azt hiszem, a kicsi nem mindig piti. A kaptafától vagy a strigulától, és ez most nem minősítés, sokkal könnyebb átlendülni a mi-nisz-tériumba, mint az ugynevezett nagy ügyektől.

Ez a nő, ha nem is őrült, valami misztikus, bosszankodott a Szemüveges.

– A misztikus dolgok számomra...

– Várjon csak! Én a titokról beszélek, ami korántsem megérthetetlen, még csak nem is megragadhatatlan, csak túlságosan gazdag...

Megállt, és két kezével megragadta a Szemüveges vállát, így folytatta:

– Túlságosan gazdag és kimeríthetetlen, akár egy..., akár egy olvasó, aki csak körüljárható, megköstölhető. Ugye, így van, kedves Szemüveges?

– Igen. Ezért nem foglalkozik a könyvtárszociológia az olvasóval, mint egésszel, csak szerepeivel, viszonylataival – magyarázta lelkesen a Szemüveges.

– Attól, hogy a szemetet szedem a parkban, hogy sétányt tervezek, hogy lombikban kotyvasztok, még lehet fogalmam a kozmosz szövedékről, az ég felé emelkedő fákról...

– Bocsánat, ez nem valami pantheizmus? – szakította félbe a Szemüveges idegesen, s legszívesebben leszedte volna a vöröshajú kezét a válláról.

– Nem tudom. Lehet. Én egy ideje úgy élek, hogy fületem hegyezem a, most valami nagyot fogok mondani, a létre.

– Megmondaná, mit hall? – kérdezte a Szemüveges, már-már gorbán.

– Magától például azt hallottam, hogy „ha elpusztul a világ, legyen a sírjára virág”, márpedig József Attila ezt így írta: „legyen”. Ha tovább akar kísérni, holnap folytathatjuk a Béke és barátság parkban. És bocsásson meg, azt hiszem, nagyon belemarkoltam a vállába. Pápóciét kellett volna megmarkolnom...

Nagyon fáradtnak látszott. Amilyen kipirult volt a fa ünneplésekor, olyan szürke most, búcsúzó keze pedig hideg.

Hazaérve az öröm-füzetet húzta maga elé. De miért, kérdezte, s nem tudta memagyarázni. Ezért aztán, büntetésből, a módszertan-füzetet toltta maga elé, rá az öröm-füzet tetejére:

Csupán tornagyakorlatok lennének az akarat erőfeszítései? És ha elalszunk a várakozás és a vágyakozás közben? És ha a nyitottság nem más, mint szájtátás? Nem! A titok, a szépség, a mocsárciprus kitüntetése mind-mind könyvtárszociológiai non-szensz!

A minden-es-füzet következett:

Mitől féljek jobban: a nehéz illatú én-körbe belépni, vagy oda, ahol meleg van és személytelenség? El kellene végre dönteni, hogy megmagyarázni vagy megérteni akarom az olvasót? Belmagyarázni magamat vagy beengedni? Mellesleg: drága, de igen csak romlandó áru kerül ezekbe a füzetekbe...

Egy pillanatig sem feledkezett meg a többi füzet alá kerülő örömfüzet-ről. Most végre ez következhetett:

Az ezt követő három napon szemetet szedtek (a Béke és barátság parkban, a temetőerdőben és a Braun Éváról elnevezett erdei tornapályán); a következő napra viszont a Rosenberg házaspár utcai bazár elé rendelte a vöröshajú a Szemüveget. A szemétszedés alatt alig váltottak néhány szót, s mindössze egyetlen jelentősebb mondatot jegyzett meg a Szemüveges, ez pedig így szólt: „Nincs elveszve semmi, ha a bennünk lévő rossz fájdalommal válhat.”

A bazár kirakatát két kövér kisgyerek bámulta, egymás kezét fogva, lebegve, átszellemülte. Volt is mit. A kacintós hölgyekkel díszített pénztárcák, a fémből préselt sellők, valamint a műanyag-elefántcsont Siva-is-tennők és Buddhák közül valóságos csodák is előbukkantak: egy „Hőesés a szobában” feliratú zacskó, örökmozgó és színes vizet ivó üvegmadár, foszforeszkáló Szent Antal, rafinált ördöglovak, különféle búvós és zenélő dobozok, háncskalitkák fenyőtoboz-madarakkal, igazi baba-befőttek kőkenyhből, bodzából, galagonyából, somból, doboz-akvárium mélytengeri szörnyekkel, a Salisbury székesegyház papír-makettje, Atlantisz-térkép, sextáns, olajos bészárd, filc-állatok (pézsmatulok, rozsomák, gyapjas yak, ajakos medve, szirti borz). És volt vízcicsoda is! A meleg vízben kinyíló, füstszerű, lila foltot hagyó, és szertelen formákat (bálna, kétkéményes hajó, sellő, kardhal, oroszlánfóka) öltő összesodort bodzabél-miszlikek, amelyek a sikeres fürdés után kerültek a laborba a Szemüveges édesanyjának kötényzsebéből.

Rajta kívül már hatan bámulták ezt a gazdagságot: a kövér fiúcskák, egy fekete kendős parasztasszony, egy égimeszelő kamaszfiú, egy jól öltözött testes asszony és, igen, Bárky Dezső is. A látványban Bárky merült el leginkább, s így a Szemüveges köszönését sem hallotta. Most vette csak észre a Szemüveges, hogy egy ugyanolyan dió-hajócska is van a kirakatban.

– Bizony, a legfontosabb: csodálkozni azon, amin csodálkozni kell – hallotta a Szemüveges a háta mögül Laurát.

A következő pillanatban már érezhette is a kezét a vállán, pontosan ott, ahol négy nappal azelőtt megragadta. Most viszont olyan érzés volt, mintha csak egy madárka szállott volna rá.

– Ma nagyon elfáradtam – mondta Laura. – Kérem, kísérjen haza! Elindultak. Laura belékarolt. Egy-két centi hiányzott ahhoz, hogy a Szemüveges karja vagy könyöke, ha csak a kabáton keresztül is, a kebléhez érjen. Rá volt bízva, él-e ezzel a lehetőséggel, s ettől a bizalomtól heves szívdobogása támadt. Laura hirtelen megállt, s megkérte szépen a

szembejövő járókelőt, mondja meg, hány óra van. Ugyancsak furcsállotta a Szemüveges ezt az akciót, hiszen mindkettőjüknek volt órája. A megszólított (egy gyűrött arcú vasutas) megmondta, s Laura szépen megköszönte. Ennyi volt.

Vagyis ennyit látott és értett belőle a Szemüveges.

– Nos, mit szól hozzá? – kérdezte Laura izgatottan.

– Mihez? – kérdezte zavartan a Szemüveges.

– Ehhez! Ehhez a csodához. Egy olyan világban, ahol annyi a hűtlenség, az átverés és a cserbenhagyás, ez még, hála istennek, nem romlott el. Nem is az a csoda, hogy nem viccelnek meg, hogy nem tagadják meg a választ, hanem az, hogy bennünk megmaradt a bizalom.

A Szemüveges most határozottan úgy érezte, hogy nem csupán egy kebelhez (amely sorban eszébe juttatta Margóét, a lámaarcúét, Ágotáét, de még a copfos harcias kis kebleit is) került mindössze néhány centire, hanem egy örült nőhöz is. Megpróbált egy kicsit elhúzódni, legalább is addig, amíg nem tisztázódik a helyzet. Váratlan fordulat következett (Tölgyes Béla és Ottília nővér, persze, már jó előre megjósolták): a vöröshajú nő még erősebben belécsimpaszkodott, s a Szemüveges karját ügyesen egészen a kebléhez kormányozta.

– Ebből az előbbiből úgy látom, hogy a sok megrongálódott háló alatt van még egy ép háló, s legvégül majd abba pottyanunk bele. Érti, ügye, mire gondolk?

A Szemüveges az eszével értette, de amúgy a keblekkel volt elfoglalva. A vöröshajú nő rámosolygott, s folytatta:

– Vegyünk még egy példát! Ha a szülő ott van a gyerek közelében, a gyerek jobban elmélyed a játékban, távolabbra merészkedik, egészen szabadsága széléig, s végig ott van alatta a bizalom-háló.

Nem zsidbadt el a karja?

– Nem! – vágta rá a Szemüveges, fülig pirulva.

– Talán még nem mondtam el, hogy apám járási első titkár volt Pest megyében. Apám, mint afféle vörös báró, nagy lábon élt, anyám meg idegbeteg volt, és ebből kifolyólag is borzasztóan önző. Foglalkozással és kapcsolataimmal ellenük lázadtam. Mivel az általánosban csapattanács elnök voltam, a gimnáziumban meg agitpropos, apám ideológiai pályára szánt. Az első lázadásom egy palesztin fiú volt. Vonalas apámnak ezt le kellett nyelnie, csak anyám csinált óriási cirkuszt. Vallási mánia tört ki rajta. Kilencedet kezdett, amire apám zárt intézetbe csukatta, erre én szakítottam a palesztin fiúval, s a kertészetre felvételiztem, de ott már semmiféle KISZ-funkciót nem vállaltam, pedig apám rámuszította a vezetőséget. Más frontokat is megnyitottam: autogén tréninget, mezői futást kezdtem el, szemetet szedtem az erdőben, Sartre-t, Szolzsenyicint és Pilinszkyt olvastam. Pilinszky elvezetett Simone Weilhez is, s őt

olvasva megtisztulhattam. Hát ezek lennének, ahogyan maguk könyvtárszociológusok mondják, a legfontosabb paraméterek.

Megérkeztek.

– Ha elég erősnek érzi magát, akkor most feljöhet – közölte Laura, annyira tárgyilagos hangon, hogy az semmiféle támpontot sem jelenthetett a Szemüveges számára, aki most az autogén tréningre, a mezei futásra, Sartre-ra, s a számára ismeretlen Simone Weilre gondolva azt válaszolta, hogy most sürgősen vissza kell mennie a könyvtárba.

Laura keze lebbent egyet, de ezuttal nem a vállára szállt, hanem egy pillanatra az arcát érintette, ami ismét csak előzmény nélküli volt a Szemüveges életében. Egy címet hallott még (Hárshalom utca 18), ez lett kilencedik találkozásunk színhelye.

Jolika és Gittuka izgatottan vitatták meg, ki is lehet az a Szimón Vájl, aki nincs meg a könyvtárban. Jolika pengős regény szerzőjére tippelt, Gittuka viszont egy békeharcosra. Margó persze őt is ismerte, vagyis azt a nőszemélyt, aki nem véletlenül hiányzott a könyvtárból. Békeharcosnak békeharcos, de a másik oldalon, magyarázta Gittuka a Szemüvegesnek. A Szemüvegesnek így aztán csak Pilinszky kötet jutott (a Száلكák című), azzal a szigorú figyelmeztetéssel (Gittukától természetesen), hogy kritikával olvassa. Elsőre nagyon furcsa versek voltak ezek, később azonban úgy vélte, hogy nincsenek is annyira messze a számára kedves József Attila-i gondolattól. Jó néhány vers-részlet át is emelt a kötetből a mindenes-füzetbe. A módszertan-füzetbe vagy az öröm-füzetbe valót azonban nem talált. Úgy látszik, Margónak lesz igaza, ismerte el a Szemüveges, hiszen a John Brown legfiatalabb üdvöskéje azzal adta kezébe a vékonyka kötetet, hogy ő majd szívesen kiszedegeti a benne maradt száلكákat. Végül aztán becsukni is jól esett ezt a száلكás kötetet, s elővenni az öröm-füzetet, hogy beleírhasa:

Ha már elpusztul a világ, legyenek a sírjára virág!!

* * *

A Hárshalom utca ősszel vagy tavasszal Szocióvár legszebb utcája is lehetett épen maradt fasorával, azon a zimankós december 13-án viszont csak próbatételt jelentett a Szemüveges számára a szeles dombtető. Az igazi megpróbáltatás azonban a 19-es számú ház kertjének látványa volt. Decemberben is tele volt virágokkal, de kicsodákkal: hatalmas vasvirágokkal! Hegesztőpisztollyal kivágott, szegecselt, domborított, embermagaságú fémvirágokkal. Erről szerencsére sokkal könnyebb megállapítani, hogy giccs, mint egy Pilinszky-versről, morfondírozott a Szemüveges. Ekkor hallotta meg Laura lépéseit.

– Hallgatózott? – kérdezte Laura.

– Azt hiszem, nincs itthon senki – motyogta a Szemüveges, majd hozzátette: – Ezek, bizony, borzalmasak.

– Inkább döbbenetek. Egy csalódott ember csinálta őket. Talán még szépnek is nevezhetők.

– Ezek? – döbönt meg a Szemüveges, s most már komolyan félni kezdett, hogy minden elveszhet: ott kell hagyni ezt a bolond nőt.

– Hogy is magyarázzam meg? A csönd nem a hangok hiánya, hanem a magunkból kihámozott új dimenzió, ami persze tele van hangokkal.

– Hallucinációkkal – jegyezte meg a Szemüveges, de nem diadallal, hanem szomorúan.

Laura a fejét rázta.

– Hiszem, hogy nem, s hiszem, hogy ezek szépek, mert ami szent, az szép.

– Ezek a virágok művészi alkotások?

– Nem tudom. Egy géplakatos volt, aki jeleket hagyott, pontosabban megfogalmazta vasban, hegesztőpisztollyal a jeleket, amelyeket életén elmélkedve észrevett.

– Mit szimbolizálnak?

– Nem szimbólumok, hanem jelek. A jelek, kedves Szemüveges, adva vannak, a szimbólumokat pedig csináljuk.

– Ha valami csinálmány, ezek a vasvirágok azok.

Laura hevesen ingatta a fejét.

– Akkor nem nyilvánítottuk volna védetté. Ez, persze a Reformvár-időszakban volt.

– És akkor miért nincs itt valami tábla? Magyarázat? És miért nincsen benne ez az izé a Szocióvár útikalauzban?

– Mert a jelnek nem kell magyarázat. A faszor is védett, az benne van a kalauzokban. Aki idejön, ezt is felfedezheti.

– Ez is olyan csoda lenne, mint a bazár kirakatában lévő?

– Jézusom! Maga azokat hitte csodának?

A Szemüveges bólintott, s a vizicsodával érvelt. Laura erre másodízben is megsimogatta az arcát.

– Csodálkozásunk volt a csoda. Az ugynevezett csodatévők közszemlére tett csodái tömények, felmarják a lelket, paródiái Istennek, aki finoman permetezi ránk a, mit is, azt hiszem ez a legjobb szó rá, a létet; és engedi nekünk elővárázsolni belőle a jeleket.

– Ezt nem egészen értem – bosszankodott a Szemüveges, a közben odaképzelte ebbe a vasvirágos paradicsomba a kaporszakállú Istent, fehér kezeslábában, égő hegesztőpisztollyal, amint legelőször is egy glóriát cikkant saját feje fölé.

– Még én sem értem egészen – felelte Laura halkán, egy kissé talán szomorúan is –, azt azonban érzem, hogy ha helyet csinállok ma-

gamban, ráérzek a jelekre. A kiüresítés vágy-élező. Próbálja csak ki! Szerintem a maga könyvtárszociológiája is önmegtagadás, az is étvágyat csinálhat a jelekre és a találkozásokra.

Hohó, most már megint rólunk van szó, figyelmeztette magát a Szemüveges, s kezdte magát egyre jobban érezni, már amennyire ezt a tűzveszélyes Jóisten engedte.

Ez alkalommal nem hívta fel a lakására, de a folytatástól ezúttal sem zárkózott el. A Vas Gereben utcától nem messze, a Martos Flóra utcában jelölte ki a találkozó helyét.

Visszasietett a könyvtárba, ahol az olvasószolgálat személyzete (megerősítve a módszertanos Gyulával) izgatottan tárgyalt valamit. A Szemüvegest is bevonták a körbe, hogy ő is örvendhessen a nagy hírnék: Bárky Dezső dolgozatát a megyei vezetés nagyra értékeli, s a John Brown igazgatóját beválasztották egyrészt a Zémegeyi Kulturális Bizottságba, másrészt a távlati tervezéssel és a lelki egészségüggyel foglalkozó megyei szintű munkacsoportokba. Azt is rebesgették városi a pébévében, hogy Hencse-Hedrehelyi elvtárs odaszólt a tárcának, hogy készíthetik a negyedik kiválót. Mindezt Csupor elvtárstól tudták, Bárky Dezsőt ugyanis sehol sem lelték. A Szemüveges elmondta, hol látta őt előző nap, de ez nem jelenthetett komolyabb támpontot, mert a módszertanos Gyula jól tudta, hogy Bárky rendszeresen tanulmányozza annak a bazárnak a kínálatát, s olykor vásárol is ezt-azt. A Szemüveges Bekény Csabához sietett. Azért látogatta meg az Ozorai Pipó megbízott igazgatóját, hogy megbizonyosodhasson a vasvirágról hallottakról.

– Így igaz – válaszolta Bekény Csaba. – Kitől hallottad?

A Szemüveges elmondta. Bekény Csaba ugyancsak meglepődött.

– Kiengedték?

A Szemüveges most éppen úgy érezte magát, mint amikor Otília nővér a fejére olvasta a szemezését.

– Honnan? Onnan? – kérdezte, igazából nem reménykedve.

– A klinikáról.

A Szemüveges már csak egy nyöszörgést tudott kipréselni magából:

– Melyikből?

– Az onkológiáról, amit ő ontológiának nevez.

Egyértelmű volt: Bekény Csaba a könnyeit nyeli.

– Félek, hogy valami borzalmas történt vele: levették a mellét, kihullott a csodálatos haja, mittudomén... De legjobban attól, hogy mindez már későn történt.

– Még megvannak... – préselte ki magából a Szemüveges.

Szerencsére Bekény Csaba megint szegény Bárky Dezsőre terelte a szót. Sokáig beszélgettek még: Csupor elvtársról, a Kemerléről, az Ozorai Pipóról, a kanördögről. Már éjfél felé járt, amikor hazaindultak.

– Jól ismered őt? – kérdezte búcsúzáskor a Szemüveges.

– Alig. De jól megjegyeztem magamnak. A reformvári időben együtt rendeztük meg a madarak és fák napját. Megbűvölte a gyerekse-
reget, pedig az egész szemétszedéssel kezdődött. Aztán kitűntettek egy
öreg fát, körülölelték, körül táncolták, majd a gyerekek megpróbáltak
prédikálni a madaraknak.

Ha indult volna pest felé éjszakai vonat, elmenekült volna a Szemü-
veges, így viszont Vali néninek kellett segíteni. Tette is a dolgát. Még éb-
ren volt, vagyis hát mindig ébren volt, ha szükség volt rá. Csillapító tea-
nak nevezte, rá is szolgált nevére. Az öröm-füzetet mindenesetre jó
messze eltolta magától, és a leveles füzetet vette elő, s nagy lendülettel
írni kezdett:

Kedves Laura,

haragod jogos, hiszen már a tizedik napja, hogy
nem írtam, ráadásul a neved...

Képtelen volt folytatni, a mindenes-füzetet vette elő:

Amit Isten (??) összehegeszt, ember el nem választhatja... (ld.
még öröm-füzet)

Így aztán mégis csak sort kellett keríteni az öröm-füzetre is:

Létiga? Létige! (???)

* * *

Ezekben a napokban, vagyis a találkozók előtt (és néha utánuk is) a Sze-
műveges keményen dolgozott a John Brown olvasói terében. Pontosan
rögzítette, hogy ki hány könyvet vesz kezébe, melyiket mennyi ideig né-
zegeti, alpoztatja. Nem mélyedt bele túlságosan, de becsülettel igyeke-
zett nem gondolni a vöröshajúra. Ez általában sikerült is, csak az volt za-
varó, hogy mindig pontosan érezte, mire nem gondol. Margó ugyan itatta
kávával, kólával, ellátta verseskötetekkel, s a Szemüveges el is fogadta
mindezt, de csak annyit érhetett el, hogy a Szemüveges egy „kis biblio-
rihonya” címkével ellátott dunsztosüvegbe helyezte el a John Brown leg-
fiatalabb üdvöskéjét. Erről persze Margó mit sem tudott, pedig ettől a
Szemüvegestől még ezt a minősítést is bóknaak vette volna. Így csak any-
nyit állapíthatott meg, hogy a „drága ember” (ő eképpen dédelgette ma-
gában) önmagát nem kímélve műveli a könyvtárszociológiát.

A találkozó helyén már ott volt Laura, de nem egyedül, hanem Béni
atyával.

– Ő lett volna a meglepetés – mutatott Laura Béni atyára.

– És ez most nem jött be. Ennek ellenére meglátogathattok – invi-
tálta őket Béni atya.

A plébánia a szomszéd házban volt. A reformvári időszakban itt lel-
ki elsősegélynyújtó hely volt, magyarázta Laura. Béni atya a hittanterem-
be vezette őket, mondván, az iroda túlon túl hivatalos, a szobája meg sza-

lonképtelen. A hittantermet a Szemüveges igen kellemes helynek találta. A bibliai helyek térképén kívül világtörténeti kronológiai táblázat, az élővilág fejlődését bemutató tabló és az ott szolgáló plébánosok képeit meg rövid életrajzai takarták el a megviselt falakat. Akadt itt egyéb is: templomok makettjei, etiópai, római, görög, pravoszláv, ír, japán, eskimó Krisztus-ábrázolás, sok-sok gyerekrajz és egy különleges tárgyakból álló gyűjtemény (gubacsból, tobozból, kavicsból, kagylóból, csuhéból, vadgesztenyéből, babból és még ki tudja, mi mindenből készült, nehezen azonosítható alkotások), amelyet Béni atya „szent bigyóknak” nevezett. Vele táborozó gyerekektől kapta. És végre felfedezte az egyik sarokban a zörgés-motózás okozóját is, egy nagy ketrecben. Mókus is lehetett volna.

– Burunduk – nevezte meg Béni atya. – Vagyis orosz mókus. Egy nagyon kedves főministránsom szeretett volna ilyesmit, én cselekedtem, de Józsika szülei azzal fenyegettek, ha nem viszem el azonnal az állatot, beíratják a gyereket a KISZ-be. Ez sem engem, sem Józsikát nem zavart volna, annál inkább a burunduk a szülőket. Azóta, természetesen átmeneti időre, amíg Józsika el nem éri a nagykorúságot, itt él Vlagyimir Iljics Burunduk. Mit hozhatok nektek?

Amíg kiment borért, Laura elmesélte, hogyan ismerkedtek meg közelebbről. A reformvári időben ugyan egy bizottságban dolgoztak, de akkor még csak távolról szimpatizáltak egymással. Két éve egy idős hölgy a Béke és barátság parkban megkérdezte tőle, hol és mikor kel fel a nap Szocióváron, mert őneki ott kell lenni, ugyanis ezt kapta elégtételül lelkiatyjától, aki persze Béni atya volt.

– Meséljél valamit a barátomnak Gaudiopolisról! – kérte Laura Béni atyát, miután koccintottak.

– Tudja jól, kedves...

– Ő engem Laurának nevez – szólta gyorsan Laura.

Béni atya bólintott.

– Tíz évig pesten káplánkodtam. Két hobby-m volt, a kórházak és a gyerekek. Mindkettő miatt sok baja volt velem a szerveknek. Mindkettőnek: az államinak és az egyházinak egyaránt. Hat kórházat látogattam. Nem csak azokhoz mentem, akik vártak. Bőven akadtak, akikre rárontottam, s megfogalmaztam hiányérzetüket. Izgalmas játszmák voltak: gyors végjátékok, amikor már a sakkzó csaknem minden idejét elfogyasztotta. Vacakolni, prédikálni ilyenkor nem lehet. Szóval, az örömhírt vittem, igaz, eléggé rámenősen.

– A Szemüveges nem ismeri az előzményeket.

– Vagyis az előzmény előzményét, hiszen Gaudiopolisról kellene mesélnem. Kitekeredett, istentelen kamasz voltam. Harmadikra a ferencesekhez adott be özvegy édesanyám, aki attól félt, hogy gonosztevő leszek, s nem sebész, mint ígértem, s akkor már kiegyezett volna egy istenfélő lakatossal is, mint apám volt. Igaz, apám eszperantóul is tudott, s

állandóan brigádvetélkedőkre készült, emellett azonban a Bibliát és a Szentek életét is jól ismerte. A ferencesek azért, ha csodát nem is tettek, annyit elértek, hogy egy pantheista hobó lett belőlem. Úgy értsd, parkokban aludtam, nem hordtam magammal személyit, mondván, személy vagyok, s nem kartotékadat. A rendőrök ezért jó néhányszor megagyal-
tak. Akkoriban még nem igen voltak hobók, s ha voltunk is néhányan, huldigánnak néztek bennünket. Hogy ne legyek közveszélyes munka-
kerülő, elmentem a mentőkhöz. Ez aztán felért egy katonasággal. Le kel-
lett vágatnom a hajam és a szakállam, meg egyebek. Kivetkőztem, s
együttal be is öltöttem: embermentőnek. Fél évig csináltam, aztán egye-
nest beszirénáztam a szemináriumba. Elsősorban az öngyilkosok miatt.
Teljesen kiborított, hogy éppen ebben vagyunk elsők a világon. Csinálni
kellene valamit, mondtam a mentőorvosoknak. Fel kellene robbantani
ezt a rendszert, mondta az egyik, vonogatta a vállát a másik, aztán végre
találkoztam az én emberemmel, aki azt mondta: „Már az is elég lenne, ha
odaérkezne valaki a kétségbeesés előtt egy perccel.”

– De miért éppen papnak? Mehettél volna pszichiáternek is – kér-
dezte Laura.

– Ezt kérdezték a szemináriumban is – felelte Béni atya, s olyan
arcot vágott, mintha erre a kérdésre most sem tudna felelni.

– És hogyan bírtad az elzártságot, hiszen nem sokkal azelőtt még
hobóként éltél?

– Isten hobója lettem.

– Most, innen így látod, akkor mit éreztél? – faggatta Laura egyre
izgatottabban.

– Igaz, Istent akkor még egy precízen bizonyítható eszmének ke-
zeltem. Jézus volt az, akire nagyon áhítoztam. Olyannyira, hogy mindig
az ágy szélére feküdtem, hogy ő is elférhessen mellettem. Le is gurultam
néhányszor, s ilyen ő, jót nevetett rajtam. Nevető Krisztust, sajnos, azóta
sem láttam!

– Hogy kerültél a kórházakba?

– Egyszerű. Kétségbeesett emberekre volt szükségem. Azt hiszem,
Laura, ilyesmi már veled is megtörtént.

– Te sohasem estél kétségbe?

Úgy folyt a beszélgetés, mintha megfeledkeztek volna róla, ő azon-
ban nem bánta, hogy nem neki, hogy nem róla, hogy nem érte szól a me-
se.

– Dehogynem! Túl fiatal voltam a kórházhoz, azzal a hitemmel.
Ekkor jöttek segítségemre a gyerekek, a hittanosaim, s ezután az ő öröm-
hírüket vittem a kórházakba.

– Úgy értsem, azt adtad tovább, amit a gyerekektől kaptál?

– Azt!

– Úgy gondolom, ha csak azt adod nekem, amit nélkülözni tudsz, megveszel engem, ha viszont magadból adsz, megtérítesz.

– Baromira igazad van! – sóhajtotta Béni atya. – Megint megfogtál!

– Tudod, sosem tudtam megérteni a megkeresztelést, bármilyen szép szertartás is. Nem akkor keresztelsz meg valakit, ha egy szerencsétlennel szeretettel bánsz?

– Akkor te már meg lennél keresztelve! – nevette el magát Béni atya.

Laura megsimogatta Béni atya kefehaját.

– Most már tulajdonképpen Gaudiopolisról beszélünk – fordult Béni atya a Szemüveges felé.

– Örömváros? – kérdezte a Szemüveges, s a szót ki is köpte, mert kibírhatatlanul édeskés volt.

– Bennünk épül, aztán majd általunk.

– És a hívek, a polgárai? – kérdezte a Szemüveges.

Laura jóízűen felnevetett. Alig bírta abbahagyni.

– A hívek röhögnek Béni atya prédikációin, de lehorgasztott orral jönnek ki a templomból – mondta Laura, de már nem nevetve, hanem inkább Béni atyán sajnálkozva.

– Örülni nagyon nehéz – szögezte le Béni atya.

– Gondolod, elég, ha egy savanyú ábrázatú gyónódnak feladod penitenciául, hogy nézze meg a „Ne hagyj magad Pitkin!” – című filmet?

– Előfordult ilyen is – ismerte el Béni atya –, de most már nem gondolom, hogy ez ilyen egyszerű lenne.

– És hogy viszonyul Gaudiopolis a tárházhoz? – vetette fel a Szemüveges.

– Szocióvárra tulajdonképpen büntetésből kerültem, ugyanis a szervek megalégtették nyüzsgéscemet. Püspököm egyenesen azzal vádolt, hogy szó szerint idézem, túlzásba vittem a katekézist. Szóval, ide helyeztek, egy százhus kilós plébános alá, hogy el ne fújjon a Szentlélek. Szegényt röpke fél év alatt kikészítettem, s közvetlenül a Reformvár-kíséret beindítása előtt én lettem a plébános. Első dolgom a térképkészítés volt. A religiográfia összehozott Pápócziékkal, s hozzájuk kapcsol a Reformvár utáni korszakban is.

– És ön milyennek látja Pápóczit?

– Ha egy lógus tegeződhet egy gráfussal, hadd kezdeményezzem. Pápóczit, kérlek szépen, egy alapjában véve jó akaratú, sziporkázóan tehetséges embernek tartom, aki átmenetileg összetéveszti a maga igazát az igazsággal, aki elherdált egy olyan kincset, mint a mi Lauránk.

– Ami az igazságot illeti, jól mondod – jegyezte meg Laura.

– És Bekény Csaba?

– Örömködik – mondta Laura mosolyogva.

– Szigorú vagy – korholta Béni atya.
– Meg még irigy is vagyok, leginkább pedig fáradt – tette hozzá Laura, s készülődni kezdett.

– Hazakísérhetem? – kérdezte a Szemüveges.
– És ha azt mondom, igen? – kérdezte Laura, talán kissé kötődve, aztán Béni atyához fordult: – Holnapután el kell hoznod.

– Rendszerben lesz minden, húgom – nyugtatta meg Béni atya.
Az utcán Laura megint belékarolt, s csaknem hazáig hallgatott. Amikor befordultak utcájukba, megköszönte a Szemüvegesnek, hogy olyan szépen együtt hallgatott vele.

– Ez egy tisztelendő ember – tért vissza Béni atyára. – Magát persze zavarhatja, hogy foglalkozására nézve is tisztelendő, de, higgye el, kedves Szemüveges, nem is olyan nehéz ilyesmiken túltenni magunkat. Érezheti, hogy már engem sem zavar a maga könyvtárszociológiája.

– És miért nem?
– Mert önzetlenül csinálja, s ezzel, kedves Szemüveges, a legfontosabb igent már ki is mondta. Holnap, ha nem esik az eső találkozhatnánk háromnegyed tizenkettő előtt néhány perccel a városi tanáccsal szemközti kis parkban. Ott egy igazi titkot mutatnék.

A Szemüveges visszasietett a könyvtárba, hogy még benn találja Bárky Dezsőt, de Jolika kisírt szemmel közölte, hogy már a harmadik napja nem látta a felesége sem, s már a rendőrség is keresi.

– Elmenekült a prófétaság elől – jegyezte meg Margó, de hogy hová is menekült, arra neki sem volt tippje.

– Legalább olvashatnánk, hogy mit írt abban az anyagban! Legalább büszkék lehetnénk rá megint, mint a mágneses statisztika idején! – sühajtozta Jolika.

– Csupor elvtárs ugyanis szigorúan bizalmasan kezeli – magyarázta Gittuka a Szemüvegesnek.

– Mert biztosan megint antológiát írt ontológia, és információpukánást információrobbanás helyett – vette át a szót Margó.

– Mire itt lesz a negyedik kiváló, meglátjátok, addigra ő is megkerül – zárta le a vitát Adél.

Gittuka bólintott, s a többiek is követték, hiszen a John Brown korelnök üdvöskéje volt leginkább tisztában az erőviszonyokkal, márpedig akármennyire is bedolgozta magát a John Brown üdvöskéi közé, attól még Adél kristálytisztán Csupor elvtárs unokahuga maradt.

Vali néni erősítő teával kínálta, s kérte a Szemüveget, ne ellenkezzék. Nem is ellenkezett, sőt megkérte Vali nénit, üljön le egy kicsit, s mondja el a véleményét a könyvtárszociológiáról.

– Nem szívesen beszélek erről Pápóczi tanár úr háta mögött – szabadkozott Vali néni. – Röviden ennyi: mindenkinek megvan a maga keresztje.

- És az öröme is?

- Igaz, ami igaz, nem mindenki tud a keresztyének örülni is. Nekem minden okom megvan az öröme.

- Miért, ha nem titok?

- Ez bizony, titok, nem nem úgy, hogy eltitkolom, hanem úgy, hogy megosztom. Talán azért van meg minden okom az öröme, mert a szomorúságra is.

- És a teák milyen szerepet játszanak ebben a szisztémában?

- Úgy érti, ebben a struktúrában? - kérdezte vissza Vali néni mint hűséges Pápóczi tanítvány.

A Szemüveges bólintott.

- Ismeri a történetet, amikor Jézus Krisztus Simon farizeusnál vendégeskedik, s egy afféle rossz nő ráönti Jézus lábára a méregdrága olajat?

- Sajnos, nem ismerem.

- Nem baj, hiszen el is mondtam a lényegét. Jézus akkor meglátja abban a nőben a lehetőséget. 1944-ben a falunkban, nem messze innen, én voltam az a széplány, akitől a közösség elvárta, hogy csillapítsa a felszabadító katonák étvágyát. 21 éves voltam, az akkori felfogás szerint már majdnem öreglány. Rátarti is voltam, de igényes is. A falu bölcsei engem kínáltak fel. Így lettem széplányból rosszlány, rosszlányból meg vénlány. Aztán később valaki rám fogadott, vagyis a bennem lévő lehetőségre, s javasasszony lehettem öreglány létemre. Azért mondtam ezt el, hogy Önnek is titka lehessen. A férfiembernek szebb tartása lesz, ha titka van.

Legelőször a mindenes-füzetet húzta maga elé:

Minden önmehtagadás, még a könyvtárszociológia is: vágyélező. Vajon a szüzesség is?

A módszertan-füzetem volt a sor:

Lehet, hogy az olvasónak van egy olyan dimenziója, amely a könyvtárszociológia számára teljességgel megközelíthetetlen?

Lehet, hogy ebben dől el minden?

És ez a nap is az öröm-füzetem ért véget:

GAUDIOPOLIS ?!?!?!? Értünk? bennünk? Belőlünk?

* * *

A városi tanács épületével szemközti kis parkban mindössze hat pad volt, ezek egyikén várta őt Laura.

- Pontos az órája? Persze egy könyvtárszociológusé biztosan az! Pontba háromnegyed tizenkettőkor ki fog lépni a főkapun egy jól öltözött úriember, átjön az úttesten, s leül a szemközti padok valamelyikére. Mi

halkan beszéljünk valami semleges dologról, de közben nagyon figyelje minden mozdulatát!

Pontosan úgy történt minden, ahogyan Laura előre jelezte. Az úriember elegánsan letelepedett, ügyelve nadrágja élére, vigyázva, hogy átmeneti kabátja se gyűrődjön meg. Zsebéből gusztusosan csomagolt tízórait vett elő, visszahajtotta a papírszalvétát, s ízlésesen eszegetni kezdett, közben azonban eléggé hangosan maga elé beszélt, vagyis inkább dödögött. halani jól lehetett, érteni nehezebben, legfeljebb annyit, hogy:

„Öddön-böddön zsírosbödön”

Ezt mondogatta különféle ritmussal és gyorsasággal, majd hirtelen megállt, s átváltott egy másikra:

„Hebbele-bebbele peppem-pukk!”

Ezt viszonylag hamar felváltotta a:

„Pappa-páó! Pappa-páá-ó!

Üm-zümzüm, üm-zümzüm, üm-zümzüm, üm-zümzüm

Pappa-páá-óóó!”

Közben végzett a szendvicsével, s a negyediknek a taktusát már a térdén verte:

„Ordsokonidze, ordsokonidze,
ordzsoko-nidze pam-pam-pam!”

Ezután ez jött:

„Sejhaj buli, a jampampuli,

sejhaj buli, a jampampuli!

A pingvin, a boci meg a gyephoki!

Ittum-tattum-duráda! Ittum-tattum-duráda!

Duráda, duráda, dohányáruda!”

Egyiknek sem volt dallama, csak ritmusa, amelynek ütemére a felsőtestét is ringatta, a térdét is veregette, s a lábával is dobolt már.

„Ingó-bongó, ingó-bongó!

Hurupepe, hurupepe, ukk-mukk-fukk

Ingó-bongó, ingó-bongó!

Hurupepe, hurupepe, ukk-mukk-fukk!”

Legvégül ennél kötött ki:

„Jönnek a pereputyok, jönnek a pereputyok,

egy-két-há! egy-két-há!

Mennek a pereputyok, mennek a pereputyok,

egy-két-há! egy-két-há!”

Ezt több tucadszor is elismételte. Aztán hirtelen az órájára nézett, s ott, ahol tartott, abba hagyta, leporolta nadrágját, udvariasan átköszönt nekik, s visszasietett hivatalába.

– Ennyi volt – mondta Laura, amikor az úriember belépett a városi tanács főkapuján.

– Ki ez? – kérdezte a Szemüveges, s ahogy kimondta, döbbsent rá, hogy ez a különös úriember természetesen nem más, mint az illető.

– Az adóügyi csoport vezetője, ötvenhárom éves, Szocióvár legudvariasabb hivatalnoka, többszörös kiváló dolgozó, szakkikvei jelennek meg a Pénzügyi Szemlében, példás családapa...

– Honnan ismeri?

– Ugyanarról a folyosóról nyílt az ajtónk, amikor városi főkertész voltam.

– Ezek gyerekmondókák?

– Már felnőtt gyerekei vannak.

– Bolond?

– Titok.

– Lehet az ilyesminek valami megoldása?

– Csak arról vagyok meggyőződve, hogy ennek értelme van.

– Nagyon homályos ügynek látszik.

– Ha ügyekben gondolkozunk. A valóság titokként is kínálhatja magát.

– Nem fordítva? Nem azt nevezzük valóságosnak, ami már nem titok többé?

– Szerintem minden világos megértés a titok homályán alapul.

– És ha a kutató nagyon határozottan belevilágít a titokba?

– Pökhendi fráter az ilyen. Gondoljon csak a hajnali részegség utolsó sorára: „Mégis csak egy nagy ismeretlen úrnak vendége voltam”. Ismeri ezt a Kosztolányi-verset?

Ismerte. Bosszantotta is mindig.

– Ez a „mégis csak” éppen hogy gyengíti a valószínűségét annak a vendégségnek, de a legjobb esetben is csak annyit jelent, hogy „mintha”. Úgy tűnik mintha vendége lettem volna, de mégsem. A nagy ismeretlen úr sajnos nem létezik, de én egy kivételes hangulatban mégis csak a vendége voltam, mert megrészegedtem.

– Mitől? A hiányától? A pontosan körülrajzolható hiányától?

– Netán ez a dödög úriember lenne a nagy ismeretlen úr?

Erre Laura végre elnevette magát, majd kijelentette, még ezt sem tartja lehetetlennek.

– Megvan! – jutott eszébe a Szemüvegesnek. – Zeneszerző!

– Lehetséges – erősítette meg Laura.

– Vagy valami autogén tréning, feszültséglevezetés.

– Vagy éppen nekifeszülés – kontrázott Laura.

– Nem szokott ez az úr hangszertokkal járni-kelni? Amelyből zene szűrődik ki?

– Bravó! – kiáltotta Laura.

– Mert egy ilyen urat már ismerek, vagyis éppen, hogy nem ismerek – dörmögte a Szemüveges.

– Bravó! Bravó! Fog ez menni! – lelkesedett Laura.

– Ha irodalmilag vagy zeneileg képzetesebb lennék és jóval több szöveg állana a rendelkezésemre, megfejteném.

– Kit? Mit? A titkot?

Most vitriolos volt a vöröshajú. Megérdemelte volna, hogy belecsípjén.

– Csakhogy én olvasásszociológiával foglalkozom, s nem olvasáslélektannal – zárta le a maga részéről az ügyet a Szemüveges, majd eléggé hivatalosra sikeredett hangon közölte, hogy ma még sok dolga van.

– És akkor nem is kísér haza? – kérdezte vibráló szeplőkkel a vöröshajú.

– Talán nem jól érzi magát? – kérdezte kelletlenül a Szemüveges.

– Inkább így fogalmaznék: határhelyzetben vagyok. „Elkísérhetem?”, ez volt az első szava. Nem kérdés, nem kérés, nem állítás, hanem próbálkozás volt. Aztán hozzátette, „Én tényleg elkísérem”; s én ezt már, kedves Szemüveges, halálosan, érti, halálosan komolyan vettem. Elkísérhet. Elfáradtam.

– Pedig még csak dél múlt.

– Ezt a napot már fáradtan kezdtem.

Elkísérte.

– Még valamit, kedves Szemüveges – mondta a kapuban a vöröshajú Laura. – Elkérezte Laurának, de talán egyszer sem szólított így. Persze, tudom, a megszólítás megnevezés is.

– Ez igaz – ismerte el a Szemüveges.

– Feljönne holnap hozzám? Egész délelőtt itthon leszek.

A John Brownban azzal a szenzációval fogadták, hogy Bárky Dezső megkerült. A szömörkényi szanatóriumba menekült, és amikor Várhegyi doktornak elmondta azoknak a bizottságoknak a neveit, amelyekbe semmiképpen se szeretne bekerülni, Várhegyi doktor azonnal *lenyugtatta*. Amikor Bárky Dezső felébredt, kijelentette, hogy ki akar iratkozni a háromszorosan kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtárból, Várhegyi doktor azonban résen volt, beültette Bárky saját kocsijába, s meg sem álltak a John Brownig. Ott aztán Várhegyi doktor igazgató úrnak szólította, s előre tessékelte, majd Jolikáék örömujjongása közepette saját személyében beiratkozott a könyvtárba. De ez még semmi, mesélték ragyogva az üdvöskék, villámgyorsan tucatnyi ismeretterjesztőt szedett össze (a fémfürkészeketől a fáraók titkáig), s azzal búcsúzott, hogy gyakorta be fog látogatni. (A módszert Várhegyi doktor a soron következő társasági ülésen biblioterápiának nevezte.) Azóta Bárky bezárkózott, s még a módszertanos Gyulát sem engedi magához, fejezte be Gituka, s arra kérte a Szemüveget, próbálkozzon ő.

Bárky Dezső az igazak álmát aludta a bibliopagoda tövében, s a Szemüveges hiába szölongatta. A hírre a John Brown üdvöskéi megnyugod-

tak, csupán Adél jegyezte meg, hogy „nem lehet csak úgy átaludni a problémákat”, de Gittuka nagyon harciasan bizonygatta:

– Bárky elvtárs nem alszik, hanem álmodozik, márpedig Lenin is megvédte az álmodozókat.

Ezek után mindenki a helyére osont. A Szemüveges is elfoglalta posztját, s keményen összpontosított. Centiméterről centiméterre követte a különböző nemű, életkorú, foglalkozású könyvtárhasználók mozgását az olvasói térben, miközben alig bírt megszabadulni egy orvul rátámadó szorongástól: mi lesz, ha egyszer csak megmakacsolja magát a mennyiség, s azért sem akar átcsapni a minőségbe.

Jócskán vitt magával haza is munkát, így csak éjfél felé jutott hozzá füzeteihez. Ez alkalommal is a mindenes-füzetel kezdte, amely teleírt lapjai számával kezdte már utolérni a módszertan-füzetet:

Lovakat váltunk, s folytatjuk tovább: ez lenne csak a halál?

Vagy csak behullunk a titokba?

Némi büntudattal húzta maga elé a módszertan-füzetet, mert ebbe már egyre kevésbé akaródzott beleírni:

Szublimált olvasmányélmények lehettek az uriember (vagyis az Illető?) dödögései? Vagy talán élmény-szurrogátumok? Be kell-e engedni mégis csak az olvasáslélektant, vagy éppen szívsósan küzdeni kell a könyvtárszociológiai tények elmaszatólása ellen?

Végre valahára az öröm-füzet következett:

Laura = akiben valami tegezhetetlen sötétlik (netán éppen izzik?)

Laura = határhelyzet

Laura = titok

Laura = egy könyvtárszociológiai nonszensz

Laura = Laura

* * *

Amíg tehetette, húzta-halasztotta a Szemüveges a tizenharmadik találkozást. Újabb és újabb olvasókat szemelt ki magának, hogy kövesse *pályáivüket* az olvasói térben. Már-már arra vetemedett, hogy egy új, ismeretlen olvasót (ezúttal férfit vagy idős hölgyet) szólítson le, s kísérjen haza. Akkor azonban, amikor már kezdett kétségessé válni, hogy meddig tart Laura számára az „egész délután”, vagyis háromnegyed öt felé, felpattant, s futni kezdett, majd rohanni. Ez jól is esett. Annál inkább nehéz volt bemenni abba a házba, elolvasni a lehetetlen nevet a lakók névjegyzékén (Kozákovics Auróra), felmenni a második emeletre, s közben sorra felidézni a vöröshajú nő örültségeit, majd becsöngetni, bentről furcsa

vinnyogó-örvendező hangot hallani, s elképzelni hozzá Aurórárt egy ravaszul összehúzott pongyolában ráomló hajsátrával.

– Tessék, fáradjon be! Ne ijedjen meg, először egy kicsit furcsa lesz!

Teljesen normális volt rajta minden. Farmerszoknyában volt, gesztenyeszínű pulóver volt rajta, s alatta a Szemüveges két, nehezen megnevezhető, ám könnyen azonosítható halmot regisztrált. Az előszoba beke-retezett kert-tervrajzokkal volt tele. „Kertművészet”, állapította meg a Szemüveges, s meg is döbbsent: sosem gondolta, hogy egy művésszel van dolga. Egy konyha mellett haladtak el, ahol nagy volt a rendetlenség, vagy csak egyszerűen munkálkodtak benne. A szembelevő ajtó mögöl ismét hallani lehetett az örvendő nyüzszítést.

– Kutya? – kérdezte a Szemüveges.

– Emberi lény. Tündérnek hívom. Tündér, menj szépen egy kicsit odébb, nehogy megüssünk az ajtóval! A bácsi be szeretne jönni. Légy szíves! A bácsi, akiről meséltem!

Kis résen sikerült csak kinyitni az ajtót. Ugyanígy jutott be, mint Bekény Csabához. Itt azonban egészen más látvány fogadta. Leginkább arra a Brehm-beli tengeri tehenre emlékeztette, amelynek orrához Laura odadörgölte az övét a John Brown olvasói terében, találkozásuk pillanatában. Amúgy pedig leginkább még egy nagyon kövér lánynak lehetett minősíteni. Abrázata alapján 5-6 évesnek, termetre sokkal nagyobbacs-kának. A földön ült, s egy posztóállatot szorított nem akármilyen méretű kebleihez. A posztóállat tengeri tehenet, avagy másik közismert nevén tengeri szirént formázott.

– A babákat nem szereti, az állatokkal viszont úgy bánik, mint a kisgyerekekkel.

– Gyerek! – gügyögte az emberi lény, s a tengeri tehenre mutatott, majd rávigyorgott a Szemüvegesre.

– Oda akarja adni magának. Vegye el. A földön ülve nagyon barátságos. Ha feláll, mogorva s szomorú lesz. Kimaradhatott életéből ez a földön csúszómászó korszak.

– Ezek szerint...

– Nem saját gyerekem. Nekem végül is nem lett, mert én csak az apjával együtt akartam. Béni atya közvetítésével került ide. Most még csak hétvégeken van itt, de akár örökbe is fogadhatnám. Régóta vágyódom olyan közösségre, amelyben együtt él normális család és elhagyatott peremember, látó és vak, filozófus és bohóc, elmebeteg és nagyokos, melankólikus és technokrata, istenhívő és marxista.

– És mit szolt ehhez Pápóczi?

– Ő is áhítozott közösség után, de csak a reformereket akart maga körül. Foglaljon helyet! Tündér jól el lesz itt körülöttünk.

– Hány éves?

– Tizenhét. Hányódott ide-oda. Szülei elmebetegek. A Reformvároskorszakban négy-öt többgyerekes család is vállalkozott ilyenek befogadására. Védőhálóként egy egyesületfélét is terveztünk mögéjük. Burok lett volna a neve, de felmerült a Gaudiopolis is. Ő maradt meg az egészből.

Tündérre mutatott, aki most feltápászkodott, s melléjük telepedett a pamlagra. Egyik pillanatról a másikra bamba óriás lett belőle. Mivel a posztószirént lenn hagyta a szőnyegen, nem tudott mit kezdeni kezeivel. Laura tanítgatta őt a karját összefonni, de ez a nagy mellei miatt eléggé nehezen ment.

– Nagy ereje van, de ne féljen tőle, mert csak szomorú lesz. Nézze meg a szemét! És a kezecskéit! Ugye, gyönyörűek? És van még egy csoda! Beszélni még alig tud, énekelni viszont nagyon szeret, de csak velem együtt. Ugye, tündérekém? Énekeljünk?

– Énekeljünk! – felelte egy picit földerülve az emberi lény.

– Szeret énekelni? – kérdezte Laura a Szemüveget.

– Igazat szólva utoljára az általános iskolában...

Énekelni kezdték a Hová mégy te kisnyulacská-t. Az emberi lény meglepően pontosan leutánozta a hangokat. Hogy értette-e, miről is szól a nóta, azt nem igen lehetett leolvasni az arcáról, de hogy a hangadást élvezzi, az bizonyosnak látszott. A következőbe (Erdőszélen estvélettem) már a Szemüveg is beledörmögött Laura noszogatására. Neki is meglepően jól esett a hangképzés.

– És most következik a madártej. Szereti a madártejet?

– Hát...

– Igazat szólva utoljára az általános iskolában... – csúfolódott Laura.

– Pontosan így van – ismerte el a Szemüveg.

Megették a madártejet, minden baj nélkül. Az emberi lény szerencsére lekíváncozott a szőnyegre, az állataihoz. Most nézett csak körül a Szemüveg a szobában. Afféle nappali lehetett, gyerekszobává alakítva. Gyerekrajzok, állatképek, virágok voltak a falon.

– Rajzolni nem tud? – kérdezte a Szemüveg, s az emberi lényre mutatott.

– Sajnos, fél a rajzolástól, vagyis a teremtéstől, a jelektől. De hát még csak fél éve szelidítgetem.

Most a Szemüveg összeszedte minden bátorságát:

– Laura, tényleg jól van?

Nagy csend lett. Az emberi lény is abbahagyta a motoszkálást.

– Most igazán jól vagyok – felelte Laura. – Tündér viszont bepisilt.

– Akkor én most elmegyek – motyogta a Szemüveges, s zavarában kezitcsókolommal köszönt az emberi lénynek, aki nyüszíteni kezdett, amire Laura is felállt.

Négyszázötven csattogott utánuk. Az ajtóban Laura megpróbálta feltartóztatni, aztán mégis engedte, hadd caplasson utánuk az előszobába.

A bejárati ajtó előtt Laura megfogta a Szemüveges kezét.

– Tudja mit?

– Mit? – kérdezte a Szemüveges zavartan.

– Most megöleljük és megcsókoljuk egymást, hogy elhiggyük egymást.

– Ölelte?

– Mért ne? Az egyetlen, amit tehetünk érte, hogy őszintén és normálisan viselkedünk előtte – felelte Laura, és szorosan magához ölelte a Szemüvegest, akit életében először ölelt nő.

Laura kebleit törékenynek, porhanyósnak érezte. Vigyázott rájuk. Hajának olyan illata volt, mint Vali néni teáinak. Laura meg is csókolta őt. Az arcát. Az már addigra vörösebb lehetett Laura hajánál.

– Ezzel vége? – kérdezte a Szemüveges szomorúan, amikor vége volt.

– Olvassa el Weöres Talizmán című versét! És találkozzunk holnap este háromnegyed nyolckor az Ozorai Pipó előtt.

Lefelé menet gondosan áttanulmányozta a névjegyzéket. Feljegyezte magának két lakó és a tömbmegbízott nevét. Iszonyúan kellemetlen idő volt, mégis nagyon kívánczolt járnia egyet, mielőtt az öröm-füzet elé ülne. Valahogyan a könyvtár felé keveredett, s akkor jutott eszébe a Weöresvers. A John Brown azonban már zárva volt, csak Pápócziék ügyködtek lenn. A jelet (amit most már jelzésnek hívott) ismerte. Kopogott hát egy tá-ti-ti-tá-t, s hamarosan Nagymaci szuszogását hallhatta.

– Hol járkálsz az éjjel cönögemadár? – kérdezte, s már nyitotta is az ajtót.

Alaposan meglepődött.

– Te vagy az, aranyapám? Tudod, hogy kis híján a sírba vitted a tannár urat? Én egyébként csak a fájdalomban osztozom, ebbéli nézeteiben nem. Fogadásom van rá, hogy Dezső bátyó önmaga fog visszavonulni, s így mégis csak te voltál az igazság kardja. A Szemüveges elmondta, miért jött. Nagymaci összpontosított, s fejből mondta. Mire Nagymaci végigmondta, rájött, mindössze nyolc szó ismétlődik a versben, ami versszakonként két, verssoronként fél szót jelent. Másodszor is elmondatta, hogy megtalálja a neki szólót, s az utolsó versszakban meg is lelte:

„Születek születni
Meghalok meghalni
Születek meghalni
Meghalok születni”

– Biztos, hogy ez a két utolsó sor sorrendje? – kérdezte Nagymacit.
– Ez egy költemény, aranyapám! Íve van, világa van. Mi történt?
Találkoztál egy hinduista vagy buddhista olvasóval?

– Azt hiszem.

– Ha gyűjtöd a típust, magam is ajánlkoznék, mint határeset, megpékelve egy-két egyéb izmussal is, legkiváltképpen a hedonizmussal.

Ezután még gyorsan elmondta a híreket: Pápóczi már jobban van, már csak búskomor, s régi Könyvtári Figyelőket lapozgat; Ágota elment, vizilabdázni, nagyon megy neki, centert játszik, feltűnően eredményes és feltűnően erőszakos, a megyei lapnak azt nyilatkozta, hogy a vizilabdán kívül semmi más nem érdekli; Cecilia etikai kérdést szegezett Annának, döntse el végre, Pápóczi vagy Vizeczky, amire Anna másnap megjelent Vizeczkyvel, Pápóczi pedig megáldotta őket, aminek az lett az eredménye, hogy mindketten eltűntek, állítólag közösen beiratkoztak egy angol intenzív nyelvtanfolyamra a Kemerlében; az agitka most már hármuk helyett is dolgozik, s hármuk helyett is vigasztal, Katikát nacsasszonynak, Bikfalvy tanár urat régiségnek nevezi, őt pedig kispolgári üledéknek, szóval ki akarja szellőztetni az odut.

Nagymacin látszott, egyre jobban begurul.

– Ha ez így megy tovább, kénytelen leszek őt bemószerolni a Szilvágyiban vagy a KISZ-bizottságon. El fogom mesélni, hogy revizionista huligánokkal szűri össze a levet, s elveszti ideológiai szüzességét. Téged sokszor emlegetünk. Legtöbbet Vali néni. Mestered, sajnos, elvi kérdést csinált belőled, „éppen azért, mert nagyra becsülöm őt” satöbbi. Én már tudom, hogy az elvi kérdéseket az élet oldja meg, s hogy embernek lenni nagy betegség és sajnos gyógyíthatatlan is. Ugye, tudod, ki írta ezt? A Szemüveges most már indult volna a Weöres-verssel.

– Pascal? Kant? Marx? Aélbert Schweizer?

– Rejtő jendő, aranyapám, a Csontbrigádban! És belőlünk is az lesz, ha ez a szépfenekű agitka sokáig, most nagyon finom leszek, fenekedik eszméje erejével. Értsél már a szóból: bánatos vagyok. Ebből a nőből is kisémmiződtem.

Most már rohanhatott haza. Ezúttal ő rendelt: egy ringató-teát. Vali néni ebből megtudhatta, amit a Szemüveges – egyedül vele – tudatni akart. Félretéve a többit, csak az öröm-füzetet vette maga elé, s nagy gyönyörűségek közepette írta bele:

Kozákovic Auróra, Latinca Sándor utca 37. II. em. 2.

Olajos Béla, II. em. 1., Kiss Róbert II. em. 3.

Tömbmegbízott: Herrer Árpád, Thán Mór utca 5/b. I. em. 4.

A happening

Már fél nyolckor ott volt az Ozorai Pipó előtt. A programból nem tudott kiigazodni. Ugynevezett nagyrendezvény erre a napra nem volt kiírva. Az egyik kisteremben a fúvószenekar próbált, a másikban az utcafelelősök gyüleseztek, a többi termeket pedig, beleértve a nagytermet is, úgy lát-szott, a zémegeyi amatőr színjátszók foglalták el, akik az egyik hírdetés szerint éppen akkor tartották módszertani szemináriumukat Szocióváron. Ennek keretében kerülhetett sor a Főpóba, a Szellemi kirakodóvásár, a Zárszámadás, a Végítélet és a Keleteurópai csúcstalálkozó című programokra is. Egyik-másik feltehetően a nyilvánosság előtt, erre utalt az a tény, hogy mások is gyülekeztek az Ozorai Pipó előtt, még mikrobuszokkal is érkeztek, s az egyikből mintha filmeseket látott volna kiszállni. Vajon melyik rendezvényt választja Laura, tündődött a Szemüveges, per-sze az is eszébe jutott, hogy nem is ide akarnak bemenni, hanem csak in-nen valahová.

Megérkezett. Friss volt és illatos, arca kipirult, keze forró.

– Siessünk – mondta –, mert nem lesznek számozott helyek.

Jegyet azonban nem vett elő, nem is kérte tőlük senki sem. A nagy-terem ajtajában fehérbe burkolt lányok szépen koreografált mozdulatok-kal őket is fehér ruhába bújtatták. A nagyterembe legfeljebb százötvenen férhettek be. Már majdnem tele volt. A Szemüveges furcsállotta, hogy sem Laurát nem köszönti senki, sem ő másokat. Maga sem talált ismer-őst, s Bekény Csabát sem látta sehhol. Igaz, így, fehérbe öltözötten na-gyon egyforma lett mindenki.

– Senki ismerős nincs itt? – kérdezte Laurát.

– Vannak azért néhányan – felelte, s mutogatni kezdett: – Ott van például Roger Bacon, amott meg Aranyaszájú Szent János, mellette meg Temesvári Pelbárt. Itt, maga mellett kettővel, valamelyik ókeresztény hit-valló, majd beugrik, kicsoda. Nézze csak, Szent Cecilia is itt van! Ott meg, az ajtó mellett, Aquinói Szent Tamás, amott meg, éppen szemben velünk, Szent Bonaventura és Don Bosco Szent János, a fiúk apostola. Ott meg Kant, látja, mellette pedig Heidegger.

Már szédült a Szemüveges. Egy-két figura neki is ismerős volt, de a maszkok nem minden esetben voltak meggyőzőek.

– Maga honnan ismeri őket? – kérdezte a Szemüveges.

– Pápóczi művelődéstörténeti szemináriumáról.

– És mi kik vagyunk?

Laura elnevette magát, s forró kezével megsimogatta arcát.

– Mi most: te meg én vagyunk.

– Van itt más is így?

– Édeskettecskén, így érted?

– Nem. Úgy értem, civilben.

– Hogyne! – suttogóra fogta hangját. – Nézd csak itt mellettem ezt a megszeppent anyagkönyvelőt!

– Igen, egy vasutast is látok – könnyebbült meg a Szemüveges.

Rádásul éppen az a vasutas volt, aki a sörényes és a dolmányos hangyaszt vállalta fel.

Hirtelen elcsendesedett a terem, mert egy galambösz öregember jelent meg, ugyancsak hosszú fehér ruhában. Középre ment, összefonta a karját, s türelmesen várt. Szerepe alapján az Úristen is lehetett, de szakasztott olyan volt, mint a módszertanos Gyula apukája.

– Látod, ott áll már az első – súgta Laura.

Az ajtóban feltűnt egy másik alak, tétován, hunyorogva, esendően.

– Köszönj szépen az Úrnak – bíztatták az ajtóhoz közel ülők.

– És töröld meg szépen az orrod, jóember! – kérte egy szentéletűnek látszó hölgy, fuvolahangon.

– Sienai Szent Katalin – súgta Laura.

– És ez? – kérdezte a Szemüveges.

– Egy... jelölt.

A jelölt azzal volt elfoglalva, amit a markában szorongatott. A galambösz észrevette:

– Mutasd meg szépen az egeredet! – szólította meg békével.

Moraj futott át a termen. „Fel fogja támasztani”, suttogták itt-ott.

– Ez a figura az Egerek és emberekből van – súgta a Szemüveges Laurának, miközben szája hozzáért csodálatos kis füléhez.

Az Úr ezalatt megtekintette az egeret. Szépen, alaposan.

– Remek. Vigyázz rá! – kérdezte a jelöltet, akit a fehérruhás ifjak helyére vezették az üresen fenntartott első sorba, s őt is fehérbe öltöztették.

– Requiescat in pacem! – találta meg a megfelelő szentenciát egy ismerősnek látszó egyházatya, nyilvánvalóan az egerre célozva, de nem nevetett senki sem.

A második jelölt csak röhögött. Az egész terem feszengve várta, mi lesz. Laura arca csak szórakozottnak tűnt. Az Úr feltolta homlokára szemüvegét, de még nem avatkozott közbe.

– Mit nevet, kérem? – kérdezte türelmet erőltetve egy ikonarcú öregember, akiben Laura Antiochiai Szent Ignácot ismerte fel.

– Nem nevet, hanem röhög – javította ki szeretettel az Úr, s hozzátette: – Csak a rend kedvéért jegyzem meg.

– Mindenen – röhögte a jelölt.

– Úrfelmutatáskor is? – botránkozgatott egy idős hölgy, ezúttal a civilek közül, legalább is Laura nem ismert fel benne senki hírességet.

– Bizony, akkor is – nyugtatta meg szelíden az Úr az ő nevében botránkozót.

– És minek örül annyira, ha szabad kérdezni? Netán az Örömhírnék? – kérdezte egy sudár öregember.

Laura elemében volt, már vágta is:

– Alexandriai Szent Kelemen.

– Nem örülsz, csak röhögök – makacsolta meg magát a köpcös emberke.

– Folytasd, fiam! – bízta az Úr.

– A röhögést, Uram? – kérdezte csodálkozva Alexandriai Szent Kelemen.

– A küldetést, pupákok! – magyarázta az Úr.

Alighogy leültették a röhögőt, jött a harmadik, aki már a folyosóról azt kukorékolta, hogy „Szervuszok, gyerekek, megjöttek a nájlonacsók!”

Ez a figura valóban létezett. A Szemüveges is ismerte, a szocióvári piacról, ahová Tölgyes Béla tanácsára járt, mert szerinte a viselkedni próbáló városok a piacon szólják el magukat. Ugyanaz a szikkadt égimeszelő bukkant fel most az ajtóban.

– Mik jöttek meg, kérdem tisztelettel? – kérdezte Liguri Szent Alfonz a körülötte ülőktől.

– A náj-lon-acs-kók – magyarázta türelemmel az Úr.

– Istennek legyen hála! – súhajtottak fel jó néhányan, nyilván a túlbuzgó szentek közül.

Ez az ügy ezzel el is rendeződött, s az égimeszelő elfoglalhatta, immár ő is fehériben, a helyét. Ezután két furcsa figura botorkált be: egy madárfészek-szakállú és egy óriásfejű. Az utóbbi szorgalmasan zemzemgetett. A szakállas koszmóca a zemzemem ütemére lépkedett retkes mezítlábával, s biztatgatta, pátyolgatta, s egészen az Úr elé igazította, majd mint testvérkéjét mutatta be az óriásfejűt.

– Jól van, Ferenc – köszönte meg az Úr a szakállasnak –, menj a helyedre, s tedd fel te is szépen a glóriádat.

Most vette észre a Szemüveges, hogy eléggé sokan, nyilván a szentek, glóriával ékesedtek fel.

– Az Assisi lenne? – súgtak össze a szentek, s alig akart szünni az enyje-bejnye és a ciccegés.

– Hát te, fiam? – szólította meg az Úr Assisi Szent Ferenc védencét.

– Zem, zem, zem, zem, zem – zemgette az óriásfejű.

– Testvérkém valószínűleg a zemzemeknek prédikál – segítette ki Szent Ferenc testvérkéjét.

– Kedvenc szentem – súgta Laura.

– Nyughass már, Ferencem! – csattant fel szelíden az Úr, – Neki is van nyelve, ha már a zemzemeknek prédikál, ugye, fiam?

– Miről prédikálsz, felebarátom? – kérdezte az óriásfejű Temesvári Pelbárt.

– Zemzemzem – prédikálta az óriásfejű –, majd hozzáfűzte: – Nem tudom, mert ebből és egy kukkot sem értek.

Aranyszájú Szent János hangosan felszisszent.

– Zem, zem, zem, – mosolygott az Úr.

– Zem..., zem...

– Zemzem..., zemzem...

– Zemzemzem..., zemzemzem...

Így-úgy próbálgatták, ízlelgették a szentek, a hitvallók, az egyházas-tyák és a világi bölcsek. Aztán hirtelen a hátuk mögül már himnuszként csendült fel:

„Zem, zem, zem! Seregek Ura, Istene! Ég és föld dicsőséggel van tele!”

– Ez a vasutas kamarakórus – súgta Laura.

A többiek is belekapcsolódtak, természetesen Laura is, s egészen tűrhető hangulat kerekedett. Még le sem ült a zemzemes, amikor egy gordonkatok jelent meg az ajtóban. Egy zúzott arcú fiatalember ölelte magához.

– A gordonka ugyanis nőt formáz – magyarázta a mellette ülőknek Szent Bonaventura.

– Óvatosan a kategóriákkal, kolléga! Attól függ, mi van a tokban – figyelmeztette Aquinói Szent Tamás.

– Talán találmány – reménykedett Roger Bacon, aki közben már tucatnyi papír-tengeralattjárót készített el.

– Ez is stimmel – súgta a Szemüveges Laurának –, mert Roger Bacon valóban foglalkozott mind a szárazföldi önjáró, mind a tengeralattjáró gondolatával.

– Ünnepelesen megígérem, nem fogok csodát tenni. Legyen a hegedűtokban, aminek lennie kell – jelentette ki az Úr.

Már nyitották is ki a fehérruhás ifjak.

– Sültkrumpli! – kiáltotta fel Laura – Nagyon szeretem! – súgta a Szemüvegesnek.

Nem volt vitás, ez a sültkrumplira vonatkozott. A zúzott arcú csak vonogatta a vállát, hogy ő semmit sem tud felhozni mentségére.

– Mit bámultok? – szolt az Úr szelíden. – Vegyétek és egyétek! Nem hallottátok? Te pedig, fiam, közben mesélj!

Az első sorokban ülők már vidáman eszegették a csemegét. A zúzott arcú nagyon gondolkodott aztán csak, ezt mondta:

– Hát akkor ez lehetne a mese vége...

– Igazán szép volt! – bólogatott az Úr.

Miközben helyére vezették, az Úr is elmajszolt egyet.

A következő csak bámult, de nem rájuk, hanem a semmibe.

– És te, lányom, mivel foglalkoztál? – faggatta az Úr.

Csak lassan rezzent fel a semmibenéző.

– Gúvadtam.

– Jól van. És mi szépet láttál?

– Istenem, minnek ezt erőltetni! – szisszent föl Keresztes Szent János.

– Téged, Uram – felelte, vagyis inkább kongta a semmibenéző.

– Hüühü! – lelkendezett Don Bosco Szent János.

– Ezt azért bizonyítani kellene – erősködött Descartes.

– Milyen volt az a szubsztancia? – kérdezte Aquinói Szent Tamás.

– Szép, fehér, gömbölyű – harangolta a semmibenéző.

– Na ugye! – kurjantotta az Úr.

Tényleg szép és fehér, és egy kis jóindulattal még gömbölyű is, bosszankodott és csodálkozott a Szemüveges miközben helyére vezették a jelöltet.

A Szemüveges úgy érezte, megtalálta: happening. Csak akkor bizonytalanodott el, amikor magyarra fordította: történés. Olyannyira elbizonytalanodott, hogy legszívesebben megfogta volna Laura kezét. Közben azonban futószalagon peregtek az események. Kivágódott az ajtó, s belődült egy madárijesztő, s megelőzve minden szent szöveget, bömbölni kezdte:

– Az igazságot! Az igazságot kutatom, mert én vizilófus vagyok!

Heidegger kapta fel fel legelőször a fejét:

– Igenám, kolléga, csak hogy maga a kukában keresi!

Kantnak úgy látszik ekkor esett le a tantusz, s felháborodva motyogott valamit az ítéleterő bemocskolásáról. A Szemüvegesnek pedig Tölgyes Béla és a kukaszociológia jutott eszébe. Bárcsak itt lenne, ő talán belelátna ebbe a sületlenségbe, gondolta.

– Hát hol a fészkes csudában kereste volna, az Úristen szerelmére – csóválta a fejét nagyszelíden az Úr, és ő vezette a helyére a vizilófust.

Rövidnadrágban, galamböszen és füttyügve érkezett, s egy összehajtott Népsporttal rácsapkodott az ajtó mellett álló szent szüzek boldogabbik felére. Ő is ismerős volt, de ő Pestről, még egyetemista korából, a belvárosból.

– Hát te, barátom, mivégre voltál? – puhatolózott az Úr.

– Füttyögtem, s rácsapkodtam a nők seggére – számolt be evilági életéről Füttyös Gyuri, mert ő volt, ez már biztos.

Laura most Sienai Szent Katalinra és Nagy Szent Terézre hívta fel a Szemüveges figyelmét, amint nyakuk tövéig elpirulnak, azok helyett is, akik még életükben nem hallották ezt a bárdolatlan helymeghatározást.

– Rácsapkodtál fiam, méghozzá mindenkire egyformán, személyválogatás nélkül – tette hozzá az úr, nyilván a Rend kedvéért.

Népe azonban tovább botránkozgatott, különösen a vezeklők. Így aztán hozzájuk fordult az Úr, s szelíden korholni kezdte őket:

– Ti csak paskoltátok, szerelmeseim, füttyögni közben egyikőtöket sem hallottam.

Ekkor már többen is bátortalan füttyögetésekkel engesztelték az Urat. Laura is megpróbálkozott kuncogva, pukkadozva.

– Zárt tárgyalást rendelék el! – közölte szigorúan az Úr. – Senki nem hagyhatja el a termet!

A bejövőt végigmustrálva a többség úgy találta, aligha indokolt a nagy elővigyázatosság.

– Hát te? – kérdezte az Úr.

– Hát én... Mutogattam! – válaszolta az ominózus, s mást nem is tudott felmutatni az életművéből.

– De micsodát? – kérdezte Szent Cecília.

Az ominózus ekkor odasomfordált az Úr mellé. Ő megsimogatta a fejét, majd megvakargatta a sajátját.

– Hát hogy is magyarázzam meg nektek, hogy senkit ne botránkoztassak meg? A micsodáját! Értitek már, pupákok?

Szúrós csend támadt, csupán Füttyös Gyuri enyhített valamicskét rajta egy szolid füttyentéssel.

– Na nézd! Megkukultatok? Mi kifogástok van ellene? Én találtam ki ezt is, nem? – horkant fel az Úr szelíden.

– Glória Tibi Domine! – hallatszott innen-onnan, eléggé bizonytalanul.

Jött a következő, egy birsalmaarcú, aki csak azt mondogatta:

– Dikk, dikk, dikk...

– Hánynál tartasz már, lányom? – kérdezte őt az Úr, mintha csak egy fejszámoló mutatvány következne.

– Dikk, dikk, dikk... – dikkelt a birsalmaarcú, s az Úristennek sem hagyta abba.

– Dikk! Dikk! Dikk! – bízta az Úr.

– Dikk, dikk, dikk, egy kicsit bizony már elfáradtam, bácsikám – dikkelt a birsalmaarcú.

– Hát akkor pihenj le minálunk. Majd ők folytatják – nyugtatgatta az Úr a szolgálóleányát, s a vasutas kamarakórus már zengte is a dikket az Úr dicsőségére.

– No, ez éppen jó lesz lezárásnak. Ti is elfáradtatok, mi?

– Igen! – kiabálták a szentek és a bölcsek, mint a gyerekek a báb-színházban.

– Én, mondhatom, nagyon elfáradtam. Jól van, menjetek békével!

Odasétált a kapcsolóhoz, s leoltotta a reflektorokat. A közönség szedelőzködni kezdett. Laura azonban ülve maradt, pedig már más érdemleges nem történt, mint hogy Szent Ferenc odasomfordált az Úrhoz, s megkérdezte:

– Holnap is lesz?

– Holnap is, Ferencem.

– Ugye, holnap már nem ezek lesznek?

– Nem bizony. Holnaptól már a normálisak.

– Akkor ki fog törni a botrány, Uram.

– De még mekkora – vakargatta a fejét az Úr, majd Ferenc vállára tette kezét, s ők is kiballagtak a teremből.

Hirtelen csak ők ketten maradtak.

– Igazán jól mulattam! – hálálkodott Laura, mintha csak a Szemüveges ötlete lett volna az egész. – Neked persze ez egy kicsit még szokatlan volt, igaz?

– Egészen érdekes volt, olyan Bekény-stílusú – motyogta a Szemüveges.

– Én most visszamegyek, különben nem tudnak velem elszámolni.

– És holnap?

– Holnap nem. Holnap nehéz napom lesz.

– És Tündér?

– Ő már jó helyen van. Gaudiopolisban.

– De én megígértem, hogy elkísérlek.

– Elkísértél. Nélküled nem ment volna.

Már kinn voltak az utcán. A tömeg már csaknem teljesen eloszlott, s Bekény Csaba egy hatalmas kulcsomóval zárni kezdte az ajtókat. Most vette csak észre, hogy még mindig rajtuk van a fehér klepetus.

– Vajon hol lehet ezt leadni? – kérdezte a Szemüveges.

– Én legszívesebben magamon tartanám – felelte Laura.

Gondolta, megkérdezi Bekény Csabát, de most már őt sem találta, s mire körülszaladta az Ozorai Pipót, már Laura sem volt ott. A szembejövő járókelőtől kérdezősködött, hogy nem látott-e egy angyalszerű valakit, hosszú vörös hajjal.

– Lehetett itt valami hacacaré, s voltak jópáran lepedőben is, de azok vén zsidó papok voltak, s gépkocsikba szálltak – magyarázta egy kutyát sétáltató hölgy, s még azt is hozzátette, hogy ő mindenkit ismer Szocióváron.

– Kozákovics Auróráat is?

– A főparkvédőnőt? Persze! Ő, sajnos már hetek óta kórházban van. Önt viszont nem ismerem. Talán ön is izraelita?

Magyarázkodni nem volt kedve, ezért inkább megmondta kicsoda:

– Könyvtárszociológus vagyok.

– Aha – bólintott a hölgy. – Gyere, Pixi, menjünk innen!

A lakásán sem találta Laurát, s Béni atya sem volt otthon. hazament. Még mindig rajta volt a fehér klepetus. Vali néni meg sem rezzent, csak azt kérdezte, *ehhez* milyen teát hozzon.

– Ami ahhoz való, hogy „Születek meghalni, meghalok születni”!

Vali néni jelezte, hogy minden világos.

– Ehhez tudnék ajánlani még egy férfiadag házi vegyespálinkát.

Hozta is azonnal. Egy picit magának is töltött, s koccintott a Szemüvegessel. A klepetus még mindig rajta volt.

– Nem lesz könnyű tisztán tartani – jegyezte meg Vali néni, amikor kiment.

Jól esett üldögelni, zsongással tölteni meg a csendet, s végigolvasni az öröm-füzetet:

HOLD-NŐVÉR !?

UTITÁRS ?!

JÁTSZÓTÁRS ??!

REND-TÁRS (?)

KÖRNYEZET-NŐVÉR..., KEDVESNŐVÉR..., KEDVES NŐVÉR..., LAURA NŐVÉR...

Ha már elpusztul a világ, legyen a sírjára virág!!

Létiga? Létige! (???)

GAUDIOPOLIS ?!?!?!? Értünk? Bennünk? Belőlünk?

LAURA = akiben valami tegezhetetlen sötétlik (netán éppen izzik?)

LAURA = határhelyzet

LAURA = titok

LAURA = egy könyvtárszociológiai nonszensz

LAURA = Laura

Kozákovics Auróra, Latinka Sándor utca 37. II. em. 2.

Olajos Béla, II. em. 1., Kiss Róbert II. em. 3.

Tömbmegbízott: Herrer Pál, Thán Mór utca 5/b. I. em. 4.

És jól esett most egy laza csuklómozdulattal odavetni:

Quod erat demonstrandum!

Hiányrajzolatok

Másnap csak kilenc felé ébredt fel. A pálinka lehetett az oka. Becstelenséggel vádolta magát. Rohant Béni atyához, de nem találta otthon. A templomban is kereste, de a sekrestyés azt mondta, a fél hetes mise után Pestre ment, mivel a szerda a szabad napja, s csak késő este vagy éjszaka várható. Bekény Csabához sietett, hogy megtudjon valamit az előző esti happeningről. A megbízott igazgató Zémegey szegre ment, annak a kulturális bizottságnak az ülésére, ahová Bárky Dezsőt is beválasztották. Munkatársa nem volt szolgálatban a happening idején, s így képtelen volt megmondani, hogy mi minden történhetett a házban a fűvöszenekar próbáján kívül december 17-én.

– Azt hiszem a Csaba megint alaposan megkavarta a dolgokat, mert minden át van huzigálva a szolgálati naplóban – magyarázkodott a kolléga, s közölte az előző este inspekciós munkatársa címét.

Salomvári Lajost a Szemüveges álmából ébresztette fel. Hosszasan kellett magyarázkodnia, hogy ki és mit akar, de szerencsére a Könyvtár-tudományi Kamara hallatára minden a helyére került.

– Ahol a Tölgyes Béla ügyködik? – kérdezte Salomvári kolléga, s kitört belőle a röhögés.

Be kellett látnia a Szemüvegesnek, hogy létezik Tölgyes Bélának egy ilyen olvasata is, akárcsak az előző esti műsornak is többféle értelmezése lehet, hiszen például Laura azt bizonygatta, milyen jól mulatott rajta, vagy inkább benne, ő pedig inkább feszengett.

– Egy pillanat, kollégám! Várjunk csak! A tervek szerint a zémegeyi amatőr színjátszók módszertani szemináriumára lett volna már reggeltől, de erre Zémegey szegre rászervezték, s csak harmad vagy felerészben jöttek el. Ez viszont kapóra jött Bekénynek, s előre hozta a Főpróba főpróbáját. Majd elfelejtettem: estefelé befutottak Nánásiék, hogy próbafelvételeket készítsenek egy filmjükhöz, amelynek a munkacíme „Tisztító-tűzoltók”. Ehhez kellett nekik egy békebeli ipartestületi kaszinó.

A Szemüveges megemlítette a fehér klepetusokat is, amire Salomvári kolléga vállat vont.

- Erről nem tudok. Eredeti ötlet. Lehet, hogy rászerveztek az egészre egy egészségügyi légógyakorlatot is. Minden elképzelhető, kollégám. Töltsön egyszer egyetlen napot is az Ozorai Pipóban, s igazat fog nekem adni. Összegezem: minden megtörténhetett tegnap este és az elkenezője is!

Másnap délután, egy nappal előbb, mint megbeszélték, megérkezett a Szemüveges édesanyja, akit ő Barbarának hívott, tizenkét éves kora óta. Akkor hagyta ott őket apja, s attól kezdve, hogy ne hiányozzon édesanyjának, „Mama” helyett keresztnevén szólította, ő meg a fiát Hűségeseznek vagy egyszerűen Hűségeseznek. A karácsonyi ajándékokat és a süteményeket hozta Barbara, mert a Szemüveges megírta neki, hogy ezt a karácsonyt itt szeretné tölteni „egy bizonyos személy közelében”. Nagyon kevés szóval is megértették egymást Barbarával, mert anyja tökéletesen megbízott Hűségeseben. Természetesen nem firtatta, ki az, aki miatt először nem tölthetik együtt karácsonyukat. Ha nem alakulnak így az események, a Szemüveges most még nem beszélt volna anyjának Lauráról. Most sem vele kezdte, hanem megmutatta Barbarának a várost. Először azokat a helyeket, ahol inkognitóban fordult meg (egy helyet került csak el: a díszmacska-kiállítás helyszínét), majd azok következtek, ahol Laurával találkoztak. Ekkor lépett be Laura a történetbe. Barbara szorongó szeretettel végighallgatta, aztán csak ennyit jegyzett meg:

- Örülök, hogy Laura végre valóra vált. Az is igaz viszont, hogy ez a Laura inkább lehetne őrangyalod, mint eyebed.

Jól értette a Szemüveges, mire gondol, mégis heves vágyat érzett, hogy ölelkezzen őrangyalával. Azt is tudta Barbara pontosan, mikor kell elbúcsúznia. Mielőtt felszállt volna a vonatra, kis keresztet rajzolt hűségese homlokára, aki most vette elő ajándékát, a Vali néni segítségével összeállított tea-sorozatot.

A következő nap (december 20-a) vasárnapra esett. Ez volt eddigi legnehezebb napja Szocióváron. Béni atyát nem akarta zavarni, hiszen végig misézte a napot, s biztosra vette, ebéd után lepihen egy kicsit. Így is volt, mégis felzavarta, mert két óra előtt tíz perccel érkezett meg a távirat, amelyben ez állott:

DOEMDOEMDOEM !!!

LAAZAAR

Béni atya már reggel óta tudta. Őt orvos ismerőse értesítette.

- Nővérünk célba ért.

Egy darabig hallgattak, aztán a Szemüveges megemlítette neki a táviratot. Lázár Ervin műveit Béni atya is ismerte, s előszeretettel alkalmazta is a hittanórákon, de Lázárra ajánlott egy másik megoldást is: a feltámasztott Lázárt, aki Jézus *jóbarátja* volt. A Szemüveges kérdegetni kezdte a happening felől, de Béni atya ebben az időpontban ifjúsági katekizist tartott. Ő csak annyit hallott, hogy több pesti színész érkezett csü-

törtök este Szocióvárra valami filmforgatásra, amiből végül is nem lett semmi, s a színészek üldögéltek egy darabig a Kemerle büféjében, aztán hazamentek. A fehér öltözékről annyit tudott, hogy Laura (így mondta) végig abban maradt.

– És mi lett Tündérrel? – kérdezte a Szemüveges.

– Gaudiopolisban van.

– Valaki elvállalta?

– Egy négy gyerekes család.

– Meglátogathatom?

– Pesten van. Itt még nem ilyen erős a háló. Az egyik kertvárosi plébánián tucatnyi házaspár van, akik a három-négy-öt saját gyerekük mellé örökbefogadnak még egy-kettőt. Felírom a címet.

– Nem mesélnél Lauráról – kérte a Szemüveges.

Eléggé nehezeére esett a tegezés.

– Ne haragudj, most nem.

– De hát azt mondtad, célba ért.

– Akkor sem tudok. Megszakadna a szívem. Én még nem értem célba, s mi a legutóbbi időben már úgy voltunk, mint Szent Ferenc és Szent Klára, azzal a különbséggel, hogy a magam részéről fényérvnyire vagyok a szentségtől.

– Szent Klára... Pedig ő nem is volt vallásos – jegyezte meg a Szemüveges ingerülten.

– Mert mi, vallásosak, megbotránkoztattuk. Egyébként mélyen hitt.

– Valamiben mindenki hisz – erősködött a Szemüveges.

– Ó, bár így lenne! Akkor még állna Reformvár. Te például miben hiszel?

– Hát abban, amit csinálok.

– Örülök neki. Laura azonban már Isten körül sürgölődött.

– Eléggé furcsa, mert talán csak egyszer említette a nevét.

– Feleslegesen nem emlegette.

– Ő meg én...

A Szemüveges elakadt. Béni atya a vállára tette a kezét.

– Tudom. Találkoztatok. Te meg elkísérted.

– Mondta?

– Láttam. Tanácsolhatok valamit?

A Szemüveges bólintott, pedig inkább arra volt kíváncsi, mi is történt Szent Klára és Szent Ferenc között.

– Rajzold körül a hiányát, s hagyd, hogy fájjon.

Elköszönt, mert rádöbbsent, nem vasárnap délutáni bóbiskolást szaktott félbe, hanem gyászolását.

A következő három napot arra szánta, hogy megtudjon valami bizonyosat a csütörtök esti eseményről, de még Bekény Csaba tájékoztatásból sem tudott kiokoskodni.

– Tíz percre én is beültem. Remek volt. Az Úristent alakító vagy óriási tehetség vagy maga az Úristen, egy biztos, erre profi színész képtelen lett volna. Minöddze öt-hat szocióvári figurát tudtam kiszűrni a szereplők közül, ezek viszont civilek voltak, mint például a nájlonacsós. Neked hogy tetszett?

A könyvtárszociológia is alkalmazta mind a *tetszett versus közömbösen hagyott*, mind a *tetszett versus nem tetszett* skálákat, de azt, ami velük (vele és Laurával) csütörtök este történt, sem ezen, sem azon nem lehetett elhelyezni. Próbálgatta ugyan magyarázgatni Bekény Csabának, de ő fajejűen csak azt ismételte:

– Jó volt, vagy nem volt jó? Miért ne tehetném fel ezt a kérdést bárkinek, bármivel kapcsolatban? Miért ne tehetném fel akár a hegyről lejövő, s ott az Úr színeváltozását megélő apostoloknak? Erre ők azt válaszolnák: olyannyira jó volt, hogy kértük az Urat, hadd maradjunk ott vele.

– De engem most az izgat, ami valójában történt.

– Benced vagy az Ozorai Pipóban?

A Szemüveges erre nem tudott válaszolni.

– Az Ozorai Pipóban, s még inkább általunk a városban, hála Istennek, történt már jó néhány rendkívüli esemény. Nem mindegyikről tudnám pontosan megmondani, hogy kik, kikkel, hogyan és miért csinálták, miélyen nevelési céllal, satöbbi. Nem egyszer különböző közösségek, együttesek kölcsönkérok az Ozorai Pipo valamelyik termét, vagy akár az egész házat. Akiben megbízom, azt nem cenzurázom. És ha egyszer majd maga az Úrjézus vagy az Atyaisten akar itt happeninget rendezni, azt is megtiszteltetésnek veszem, mint ahogy a nyugdíjas helytörténészekről is annak veszem.

A módszertanos Gyulát is meginterjúvolta. Meglepő választ kapott:

– Talán emlékszik kollégám, vagyis hát az a másik szemüveges emlékszik arra, hogy a Mogyoróssy Gyuri-féle kirajzaskor játszott itt egy felletőbb gyanús kamarazenekar. Ezek a happeningesek szerintem ugyanazok voltak. Ők játszadoztak a megyei amatőrökkel, akik, úgy látszik, belementek a játékba. Lehet persze az is, hogy a Nánási rendezte az egészet, aki már a Reformvár idején is forgatott itt valami ál-dokumentum-filmet.

Még egy lehetősége maradt: magát Nánásit megkérdezni. Felhívta főnökét, ő ugyanis bejáratos volt művész körökbe. Meg is ígért mindent azzal a feltétellel, hogy a Szemüveges még egy-két hónapot Szocióváron marad, hisz ezzel tíz évre biztosítaná az olvasáskutatás háboríthatatlanságát. A Szemüveges megígérte, s főnöke már egy óra elteltével közölte, hogy Nánásiék valóban forgatni akartak Szocióváron, de már Budapest határában lerobbant a buszuk.

Bekény Csabának két napjába tellett, hogy megtudja, hogyan lehetek ott mégis Nánásiék. Úgy történt, hogy a zémegeyerszegi amatőr színjátszók nagyon számítottak arra, hogy Nánásiék kamerái elé kerülnek, akár csak néhány percre is. Amikor az orruk előtt kézbesített táviratból kiderült, hogy erre bizony nem kerülhet sor, „bosszúból” elhatározták, eljártsszák a filmeseket. Ők forgattak a happeningen, sajnos csak egy üres kamerával. Abban, hogy kik is szerepeltek a happeningen, a zémegeyerszegi amatőrök is meglehetősen bizonytalanok voltak.

Másnap már karácsony napja volt, s így fel kellett függesztenie a nyomozást. Egész nap a várost járta, ám ezúttal új helyeket keresett. A vasútállomásnál büntudata támadt: miért nem megy haza, miért nem lepi meg Barbarát. Aztán rájött, miért nem: csak itt és most tudja körülrajzolni Laura hiányát. Késő délután ért haza, amikor már sok helyen égték a gyertyák a karácsonyfán. Vali néni ez alkalommal mintha egy picit meglepődött volna, de aztán gyorsan megjelent egy tűnődtető teával.

Elővette a füzeteket. A módszertan-füzetten most egyszerűen nevetnie kellett. A mindenés-füzet már csaknem betelt. Ezt a füzetet kissé nagyképűnek érezte. A villanás-füzetet, mely nemrégiben még kedvenc füzete volt, most valahogyan nem találta illőnek. Az öröm-füzetet végigsimította, de mégis a leveles-füzetet vette maga elé. Ekkor szólalt meg a csengettyű, s egyre közeledett az ajtajához. Egyszerre támadt menekülhetnékje és maradhatnékje. A csilingelés abbamaradt, s Vali néni kopogott be:

– Nem hallotta? Megjött! Jaj, siessen már!

A Szemüveges felkapta a mindenés-füzetet, s Vali néni után ment abba a szobába, ahol még sosem járt.

A látvány csodálatos volt. Talán paradicsomkert lehetett, mert úgyszólván minden állat benne volt, még pészmatulkot, gepárdot, tapírt, okapit, jávorszarvast, s igen, sörényes hangyászt is talált benne. Színes filcből voltak ezek is, mint a csodabazár kirakatában lévő, s valószínűleg ugyanabból a műhelyből származtak. A paradicsomkert közepén állott az életfa-karácsonyfa, s tövében a betlehem. A kis fácskán csak csillagok voltak, a gyertyákat pedig a betlehem körül álló pásztorok tartották.

– Ez gyönyörű! – szakadt ki a Szemüvegesből.

– Hát akkor énekeljük el a Mennyből az angyalt! – javasolta Vali néni.

Mint Barbarával szokta, most Vali nénivel dűnnyögte el a karácsonyi éneket. Az ajándékok a megterített asztalon voltak. Vali nénitől egy teázó készlet. Aztán egy nagy paksaméta iromány következett. – Pápóczi tanár úrtól – kommentálta Vali néni. – A megbékélés jeléül.

Kimutatások, táblázatok voltak benne a John Brown-béli könyvtárhasználati szokásokról.

– Ez pedig Nagymaci ajándéka.

Ez az ajándék két részből állott: egy üveg csipős mustárból meg egy fiolából, amelyben három pici mustármag volt. Következett Bikfalvy tanár úr ajándéka: a Töredék dedikált példánya. Katinkától hajszeszt kapott (netán a szakállra?), a copfostól pedig a Szilvágyi Júlia legújabb padfirkáinak fotómásolatait. És most a Szemüveges is átadta ajándékát: a mindenes-füzetet. Vali néni szeme könnyes lett.

Borleves volt mandulás kiflivel, utána rántott hal majonézes-hagymás krumplisalátával, akár otthon. Vacsora közben régi karácsonyokról esett szó. Kiderült, Vali néni már egymás után tizenöt karácsonyt töltött el egyedül, de *békében* önmagával, ám ez az idei *igen kellemesen esett*. Tizenegyig zenét hallgattak, ekkor Vali néni éjféli misére indult, de gondja volt a Szemüvegesre is:

– Ha akar, maradjon itt, nézelődjön, hallgatózzon.

Így történt. Száztizzenhét állatot, harmincyolc fát, tizenöt pásztor és hatvankét csillagot számolt meg, közben azon törte a fejét, miféle céllal is készíthette ezt a csudát Vali néni. Éjfél tájban visszavonult szobájába, pontosabban a leveles-füzethez:

Kedves Laura,

Vali néni paradicsomkertjében üldögéltem. Bizonyára Neked is nagyon tetszene. Ahogy egyre jobban átadtam magam a látványnak, sorra megjelentek a kertben a csütörtök este szereplői is, s elvegyültek az kert lényei között. Ekkor jöttem rá, nem a hogyanját, a miértjét kellene kutatnom ennek az eseménynek. Végül is Te hívtál oda. Te akartál üzeni valamit. Talán azt, hogy helyünk és értelmünk van abban a rendszerben, amely a könyvtárszociológia kompetenciáján kívül esünk? Ne haragudj, ha azt mondom, most még számomra ez, ha nem is ingerel, ha nem is idegesít, egyelőre még egy könyvtárszociológiai nonszensz. A galambősz öregember nyilvánvalóan az Istent formázta, de nem a teológusok és a filozófusok Istenét, mert az behatol minden zugba, legbensőbb titkainkba, az mindent jobban tud nálunk, mindenhová előbb ér el, mint mi. Miért mosolyogsz? Azt mondd, az Isten akár olyan is lehet, mint a csütörtök esti? De ez csak akkor lehet igaz, ha Ő maga jelent volna meg, amit Te sem gondolhatsz komolyan! Ne öregembernek, hanem szeretethullámnak fogjam fel? Amelyre ráállíthatom vevőkészülékem? Hogy Vali néni paradicsomkertje is róla szól? És a Te krisztusarcod is? Ne, kérlek, ne csináld ezt! Maradj te nekem: a vöröshajú nő, az, akit Tölgyes Béla és Otília nővér is felismertek Benned! A kihívás! Akinek szüksége volt útítársra!

IGAZSÁG SZÓLÁS

V.

KIVEZETÉS ZÉMEGYÉBŐL

Intenzív szakasz

Azon a szikrázó januári délelőttön, amikor Zémege csaknem valamennyi útvonala járhatatlanná vált sorra csengtek a telefonok a fontosabb helyeken, hogy lemondják a halaszthatatlan megbeszéléseket. Fél tizenegy felé aztán elhallgattak a készülékek, s ünnepi csend ereszkedett a hivatalokra. Hencse-Hedrehelyi elvtárs is megbűvölten bámulta a mesés téli világot, falta a csendet, miközben arra gondolt, hogy, bizony, így is lehetne élni, nem csak *operatíván*. *Filozófikus* hangulatba került, s éppen azon meditált, hogy mennyire helytelen kifejezés a „megbénult Zémege”, s mennyivel megfelelőbb a „megállt az idő” erre a helyzetre, amikor belépett a szobába Margitka. Ő is megérezte valamit a rendkívüli állapotból, suttogva közölte:

– Két elvtárs a szimbolizáció ügyében keresi Hencse-Hedrehelyi elvtársat.

Egyre hangosabban suttogta el, de így is csak negyedikre hallotta meg főnöke, aki suttogva válaszolta:

– Hát ezek meg honnan bukkantak elő?

– Talán a meséből, ugyanis mindkettőnek hófehér szakálla van.

Ez aztán mégiscsak felkeltette Hencse-Hedrehelyi elvtárs érdeklődését, s úgy döntött, hogy kockára téve a paradicsomi állapotot, fogadja őket, hátha mégis beleillenek.

Kistörpéknek képzelte őket, de ezek természetes, szép tartású öregemberek, feltehetően veteránok voltak. Úgy voltak öltözve, mintha egy múlt században játszódó filmben statisztáltak volna, ahogy meg Marxra és Engelsre emlékeztették Hencse-Hedrehelyi elvtársat.

– Az ideológiai intézmények szimbolizációját vizsgáljuk. Megengedi, hogy egy kicsit körülnézzünk Hencse-Hedrehelyi elvtárs, a szobájában? – kérdezte dörmögő hangon a kisebb szakállú. Ilyen esetekre Hencse-Hedrehelyi elvtársnak négyféle válasza volt: 1/ „Eltársak, ez nem időszertű”, 2/ „Eltársak, ez nem egyeztethető össze” (hogy mivel, az a „probléma pontosításától” függött), 3/ „Margitka átkíséri az elvtársakat ahhoz az elvtárshoz, akinek ez a referenciája”, 4/ „Tessék, kezdjék el, de

siessenek!" Még mindig nem zökkent ki abból a révedező hangulatból, ezért megadóan a negyediket választotta. A két öreg azonnal munkához látott. A kisebb szakállú fürgén körbeszaladt a szobán, és ilyesmiket dik-tált a nagyobb szakállúnak, aki egy úrlapra bejegyzett és kipipált:

– Törtmat oké, szocprop passz, agitprop max, oktszoc min-max, kongr dok doszt, kábédok max, leninösszes...

– Van! – kapcsolódott bele Hencse-Hedrehelyi elvtárs, s az üveges szekrényre mutatott.

– Ó, köszönjük! Méghozzá úgyszólván érintetlen! Ber pöff, kult pimf, repi doszt, szerk átl, szim kettő alá – folytatta, vagyis már be is fejezte a dörmögő hangú, a nagyszakállú meg dúdolva kódolt.

Szépen aláírtatták vele a leginkább horoszkópra emlékeztető kódlatot, erőt egészséget kívántak, s mentek is. Biztonság kedvéért megkérte Margitkát, hogy hívjon fel néhány városi pártbizottságot a megyében, hogy jártak-e ott is szimbolizációt mérni. Az igenlő válaszok egy pillanatra megnyugtatták, de a következő pillanatra eszébe jutott a felmérés, amiről már-már teljesen megfeledkezett. Ekkor Margitka újabb vendéget jelentett be, aki „Marx-Engels ügyben szeretne zavarogni” néhány percre.

Ez az elvtárs grafitszürke öltönyt viselt, de jóval inkább helytörté-
nésznek nézett ki, mint valami komolyabb elvtársnak. Az is volt. Hencse-
Hedrehelye elvtárs elégedett volt sokszor dícsért szimatával. Öt perccel engedélyezett.

– Marx és Engels zémegei utóéletét kutatom – kezdte a helytörté-
nész.

– Értem: utak, terek, szobrok, két téesz, egy szakközépiskola, szim-
bolizáció. Ilyesmi?

– Ilyesmi, persze, de én most a legújabb fejlemény miatt jöttem.

– Akkor Margitka átkíséri ahhoz az elvtárshoz, aki a továbbképzé-
seket...

– Bocsásson meg, Hencse-Hedrehelyi elvtárs, de az imént láttam
őket kilépni a pébévébé, bocsánat, a pártbizottság kapuján. Akkor viszont
nyilván önnél jártak.

– Ők? Úgy érti, ők?

– Ők bizony!

– Kétségkívül hasonlítottak egy kicsit rájuk, csakhogy ezek az elv-
társak más ügyben voltak, s ráadásul az egyik elvtárs azt dúdolta kódolás
közben, hogy „Ó, felvirradt az szép óra, készen áll az akasztófa!”, ami
azért mégsem az Internacionálé.

– Ez a szöktetés a szerályból. Mozart. Ismerhették, hiszen, mint
mindegyik Mozart opera, egyszerre voltak koruk operái és operettjei.

– Ezzel mit akar mondani?

– És még azt is vegye figyelembe, hogy Hencse-Hedrehelyi elvtárs,
hogy Marx a detektívregényeket is szerette.

- Tényleg, itt is nyomoztak...

- Hogy mit csináltak? Készítene nekem erről egy feljegyzést, mondjuk, a jövő hét elejére? És, azt hiszem, még maradt egy percem, de ebből csak egy felet vennék igénybe. Engedje meg, hogy kifejezzem őszinte meglepődésemet! Én ugyanis azt hittem, hogy a Hencse meg a Hedrehelyi elvtárs két különböző elvtárs, akik szépen összedolgoznak, s most meg kiderült, hogy ön mindez egy személyben, akár a Szinnyei-Merse vagy a Gay-Lussac. Szívből gratulálok, erőt, egészséget!

A harmónia immár szét pattant, s ott éktelenkedett hült helyén a probléma. Munkához kellett látnia, keményen. Eredménnyel is járt, mert tíz nap múlva a szocióvári pébévében megrendezett operatíven Hencse-Hedrehelyi elvtárs minden javaslatát elfogadva a következő intézkedések végrehajtásában egyeztek meg:

„1/ Pro Szocióvár díjat kell alapítani, amelynek szimbolizációja egy aranyozott díszkulcs legyen, s ezt elsőnek Mogyoróssy Gyuri kapja meg Zémege eredményes felülvizsgálataért, felajánlani, hogy a zárójelentést megjelenteti a Zémegetáj.

2/ Zémegeyében a közművelődés átlép az extenzív szakaszból az intenzívbe, ez pedig szocióvári lebontásban a következőket jelenti:

1.1/ a Kemerle Iván Munkásművelődési Központ egyesülve az Ozorai Pipó Művelődési Otthonnal Általános Művelődési Központ néven a szocióvári közművelődés centruma lesz a vegyiművek és a város között fenntartásában, főigazgatója Povázsai Béla.

1.2/ Mint a centrum decentruma működik az Ozorai Pipó épületébe költöző John Brown Városi Könyvtár Stéhl Adél vezetésével, aki egyben a centrum főigazgatóhelyettese. Az átmenetileg kisebb épületbe kerülő könyvtár legkésőbb 2000-ig megkapja a tollbegyűjtő helyiségeit is.

1.3/ A könyvtár épületébe költözik a Társadalmi Ünnepeket Szervező Iroda és Ünnepi Csarnok mint a centrum másik decentruma, Csupor Dániel vezetésével, aki a centrum másik főigazgatóhelyettese.

1.4/ Bárky Dezső megkapja az örökös könyvtárügyi főtanácsos címet jelenlegi fizetésével.

3/ Átfogó megyei felmérés kezdődik a zémegeyi nők és férfiak helyzetéről, különös tekintettel a nőkre. A felmérést gáz-, villany- és vízóraleolvasóknak álcázott népfront aktívák és nőfelelősök végzik. A visszajelzés ünnepi ankét formájában lesz foganatosítva."

Különösebb zökkenők nélkül, egy kivételével mindent végrehajtottak. A kivétel a felmérés volt, amely órákon belül lelepleződött, s azután már sehová nem negedték be a leolvasókat. Így aztán nem maradt más lehetőség, mint magukkal a népfront aktívakkal és a nőfelelősökkel megírni az *empirikus tényanyagot*. A kisebb fajta bökkenők közé tartozott először is Mogyoróssy Gyuri, akitől hivatalos levél érkezett a szocióvári

pébévébére. A levél a Nyuszifül céges papírára íródott, s benne a Kisdobos negyedévenként megjelenő kulturális mellékletének újdonsült segéd-szerkesztője hálásan köszöni Zémege hozzávaló hűségét, egyúttal tisztelettel káérdezi, nem küldtek-e a kulcs mellé még valamit (amit kinyithat), ugyanis régi munkahelyéről csupán csak a kulcsot küldték át. A második bökkenő a módszertanos Gyula volt, akinek Povázsai Béla felajánlotta a módszertani titkárság vezetését, s amikor habozni látta, azonnal még két félállást is hozzá, de a módszertanos mégis inkább maszek antikváriumot nyitott Árkádia néven, s vitte magával – Povázsai nagy bánatára – Margót is. Az antikvárium aztán villámgyorsan papír- és régiségkereskedéssel bővült. A harmadik bökkenő Bekény Csaba volt, akiről egyszerűen megfeledkeztek. Létezése csak akkor derült ki, amikor bement a fizetéséért. Povázsai gyorsan csinált neki egy operatív módszertanos munkakört, de Bekény Csaba elment napközisnek a rácvárosi iskolába, amelyet az intenzifikálás jegyében Sótonyi Döméről, Zémege kommunista főispánjáról neveztek el.

* * *

Igazán jól jött a Szemüvegesnek főnöke javaslata, hogy maradjon Szocióváron, s ott írja meg kisdoktoriját, mert nem akaródzott neki sem elutazni a városból, sem a lábát kitenni az utcára. Persze a mindenféle berkekben nyüzsgölődő irodalomszociológus nem efféle önkéntes száműzetésre gondolt, éppen ellenkezőleg: benne maradni a könyvtárügy póru-saiban, villogni a szocióvári értelmiségi berkekben mint pesti könyvtárszociológus és a Mogyoróssy-koefficiens felfedezője, kisvárosi szívügyekkel pótolni a főváros könyvtárügyét.

Vali néni ezúttal sem lepődött meg. Nagyon is jól tudta, hogy amit a Szemüveges művel, öngyógyítás. Csak arra ügyelt, bele ne pusztuljon védenccé. Gondoskodott nyugalomáról, étkezéséről, vitaminjairól, hordta neki a könyvtárból a szakirodalmat, s készítette a teákat, mikor milyenre volt szükség. Egy hónap elteltével, amikor már világossá vált, hogy most már önpusztítás az öngyógyítás, ráparancsolt a Szemüvegesre, hogy naponta legalább egy órácskára mozduljon ki. A Szemüveges kénytelen volt szót fogadni, de a megoldandótól a séta közben sem volt hajlandó elszakadni. Mindig ugyanazon az útvonalon haladt, s egyetlen kivételtől eltekintve senkire és semmire sem emlékezett, ha visszagondolt ezekre a sétákra. A kivétel nem igen lehetett más, mint az illető. Egyszer összezsavart felakaszthatós térképpel, másszor hegedűtokkal, ismét másszor uszkárral. Csak biccentett a Szemüvegesnek, nem elegyedett szóba vele, nem hívta fel a figyelmét sem az egészre, sem a rendre, sem a létre, sem a Holdra, nem hívta meg libapezsgőre sem, s mindezért a Szemüveges igen csak hálás volt neki.

A kisdoktori témája a *látens könyvtárhasználat manifesztálódása* lett volna, ám ezen a címen kénytelen volt sok más egyébbel is megbírkózni, így például a *lappangó*, a *tudat alá szorult*, az *oszciálláló*, a *fontolva haladó*, a *retardáló* és a *megszüntetve-megőrzött* könyvtárhasználattal. Az igazi nehézséget azonban a szabadszemmel nem látható könyvtárhasználók manifesztálódása jelentette. Ekkor már olyan kérdésekkel is szembe kellett néznie, mint a *könyvtárhasználó megszólíthatósága*, a *könyvtárhasználat hermeneutikája*, az *olvasói tér gnoszeológiája* és *szociálpatológiája*, vagyis olyan problémákkal, amelyek hallatára Tölgyes Béla szinte biztos, hogy így kiáltott volna fel: „Itt esik a fene segre!”. A hetedik hétre már *A látens könyvtárhasználók manifesztálódása, avagy a könyvtárszociológia önkritikája* lett a dolgozat címe, a kilencedikre viszont már ezzel a címmel jegyezte a művet: *Az elnémult könyvtárhasználó, amelyen a könyvtárszociológus eltöri a pálcáját*. Arra a dolgozatra pedig, amelyet a pünkösöd előtti héten már befejezettek tekintett, azt a címet írta: *A könyvtárhasználat innennézetből*, és a következő mottó állt az élén: „Az innen én vagyok”. A disszertációt Pápóczi Péternek ajánlotta, s a bevezetőben a magyar könyvtárszociológia atyján kívül főnökének, Tölgyes Bélának, Nagymacinnak és Vali néninek mondott köszönetet.

Betette a kissé jobbra dülő nyomtatott betűkkel teleírt lapokat a Vali nénitől kapott mappába, s elindult vele Pápóczihoz. Ismeretlen városba lépett ki. Ennek nem csupán az volt a magyarázata, hogy ezúttal világos volt, hanem hogy tavasz is, méghozzá egészen nagysodrású. Meg is ijedt tőle, s szentül elhatározta, mielőst átadta a dolgozatot tanítómesterének, hazautazik Barbarához. Az első ijedtség után viszonylag hamar kezdett magához térni, s már élvezni is tudta Szocióvár tavaszi sziporkázását, ám ez mindössze csak a John Brownig tartott. Ott olyan látvány fogadta, amelyre aztán valóban illett volna Tölgyes Béla roppantul kifejező mindása. Egy felvirágozott taxiból egy ifjú pár és két sötétbe öltözött úriember szállt ki, s mind a négyen elindultak a háromszorosan kiváló városi és járási könyvtár felé, oda, ahol azon az emlékezetes délelőttön előbb az átlövő, aztán Székácsné Katika, végül maga a lámaarcú kért bebocsáttatást hármaskopogással. Ez a menyasszony pedig nem volt más, mint a lámaarcú! Akkor pedig a vőlegény nyilvánvalóan csak Vizeczky Dezső lehetett, annál is inkább, mert tökéletesen ráillett a lámaarcú emlékezetes kifakadása: „Mondja meg nekem, de őszintén, hogyan nevezhetnek egy vőlegényt Dezsőnek, méghozzá Vizeczky Dezsőnek?” Másra nem igen gondolhatott a Szemüveges, mint arra, hogy vagy az esküvő előtt vagy utána tisztelegő látogatást akarnak tenni azon a helyen, ahonnan elindult ez a frigy, csak azt nem értette, hogy akkor miért ezen a bejáraton. Akadt még valami furcsaság: nem bukkant elő sem Jolika, sem Gittuka, csupán Töttösi néni, aki ünneplő ruhát viselt, szertartásos mozdulattal betessékelte az ifjú párt és a tanúkat. A lámaarcú tekintete szórakozottnak lát-

szott. Vizeczky Dezső viszont izzadt és ráncolta a homlokát, mintha itt, a John Brownban, Bárky Dezső színe előtt kellene kimondania az igent. Most vette észre a Szemüveges, hogy a sötétbe öltözött úriemberek egyike Nagymaci, a másik pedig, aki még a vőlegényt is felülmúlta eleganciájával, Povázsai Béla, a Kemerle igazgatója (vagyis, mint nemsokára megtudta, immár főigazgatója). Amikor a fiatal pár és a két tanú átlépte a küszöböt, Töttösi néni gondosan körülnézett, számíthatnak-e még valakire, s ekkor örvendezett meg a Szemüvegesnek, akivel, így mesélte barát-néinek, „megújították a könyvtárszociológiát”. Neki is lódult a Szemüveges, hogy néhány szót váltson, előbb Töttösi nénivel, hogy meghallja a híreket, aztán a többiekkel is, de ekkor megállította a tábla, egy vadonatúj, amelyen ez állott:

TÁRSADALMI ÜNNEPSÉGEKET
SZERVEZŐ IRODA
ÉS
ÜNNEPI CSARNOK

A „csarnok” persze aligha lehet nagyobb, mint az olvasói tér, állapította meg a Szemüveges, s mindjárt fel is villant jó néhány megszámolt vagy elemzett olvasó, és persze Laura is, ahogyan az orrához nyomja a bumfordi tengeri emlős orrát. És csak ezután nyilallt belé: A tárház!!! Otthagyta az esküvőt, s szaladt, át a túlsó oldalra, Vali nénihez.

A gyógynövény boltban szerencsére minden úgy volt, mint régen. Még a teailat is ismerős volt: a legelső, a kőhársvirág. Két nagyszakállú öregúr iszogatta a hátsó irodában. Olyanok voltak, mint Marx és Engels, s úgy voltak öltözve, mintha egy múlt században játszódó film forgatása szünetében ültek volna be. Észrevette, hogy Vali néni szívesen hallgatná őket továbbra is, így aztán ő is letelepedett, s ő is kapott egy teát.

– Nem elég, egykomám, a talpára állítani! Jó alaposan össze is kell szidni a besnyét! – hallotta egyiküket, a dörmögő hangút, onnan, ahová ült ugyanis nem láthatta őket.

– Így igaz, öreg barátom, ha a csak a talpára állítjuk, még azt gondolhatná, hogy ő ezzel már marxista is! – helyeselt a másik, a fakó hangú.

– Jó, jó, csak azt ne higgyük már, hogy mi olyan tökéletesek vagyunk! Itt van például a tagadás tagadása, ha már említetted. Ez szerintem nem a mi stílusunk, egykomám. Tudod, mi ez? Nyílt kacérkodás, ővele!

– No, ez azért már túlzás! Vegyünk egy példát! A Zémegeyben az átlagosnál is erőteljesebb önkizsákmányolás például nem a tagadás tagadása, vagyis a kizsákmányolás tagadásának tagadása?

– Várj csak, egykomám! Honnan is keveredtünk ide?

- Onnan, hogy beültünk ide megteázni, elkezdtünk vitatkozni az önkizsákmányolás fenomenológiájáról, amikor is a válladra szállt ez az izé, nevezzük...

- Nevezzük nyugodtan lepketündérnek, csak ne szorítsd már annyira!

- Nem te mondtad, öreg barátom, hogy egy nem tárgyi lény: nem lény? Én meg bátorkodtam azt javasolni, hogy ha már ide reppent a válladra, s véletlenül sem az enyémre, akkor próbáljuk meg ezt a jelenséget a tagadás tagadásával magyarázni. Ez az izé szerintem nem más, mint egy forma, s a forma Spinoza szerint, ugyabár, tagadás.

- Ha a hegeli formát alkalmazzuk, egykomám, eljárásunkat a tények, íme, önnön karikatúrájukká változtatják át. Ez az izé szerintem nem más, mint eljárásunk karikatúrája.

- És ki rajzolta? Talán a Jóisten?

- A hamis tudatunk, egykomám!

- De hát itt fogom a kezemben!

- Csak ne szorítsd annyira! Ha szerinted tény, akkor ne logizáld a létet. Vagy vizsgálj meg rendesen, vagy ereszd el!

- Ha eleresztem, megint belegabalyodik a szakálladba.

Vali néni jókat derült.

- Kik ezek? - kérdezte suttogva a Szemüveges.

- Békebeli úriemberek. Nyugdíjas revizorok. Ők is itt vizsgálódnak Szocióváron meg Zéme gyében. Azóta, amióta maga.

- És mit vizsgálnak?

- Ugyanazt, amit maga.

- A könyvtárhasználatot? - kérdezte a Szemüveges erősen hitetlenkedve.

- Ők ezt másképpen nevezik. Mondtam, ezek régivágású úriemberek. Szépen összedolgoznak, de amikor beülnek ide egy teára, rendre összevitatkoznak. Bocssásson meg, de most már nagyon kíváncsi vagyok, mi lesz a vége ennek a purparlénak!

A Szemüveges is kíváncsi volt.

- Jó, jó, öreg barátom, elismerem, hogy ez a kedves mifene egy jól körülhatárolható zökkenő az irreverzibilis létfolyamatban, akár, mondjuk, Jeanne d'Arc volt. De azért ne essünk pánikba!

- Nem estem, egykomám! Csak azt mondtam, hogy hű de melegem lett, s innék rá egy kis sört.

- Ez az izé nyilvánvalóan egy minket provokáló lehetetlenség, ami csak azért tűnik lehetőségnek, mert még nem szabadultunk meg antropomorfizmusunktól, márpedig akkor és csak akkor jöhet létre a lehetőséggel ellentétes kategória. Hühü! Nézd csak!

- Pompás! Elrepült! Hihih! Elrepült!

- Látom én is, mit ordítasz!

- Azt hiszem, egykomám, kettőnk közül éppen te vagy az, aki ordít.
- Igazad van. Gyere, igyunk rá egy sört.
- A teára?
- Fenét, az idegességre!
- Ez nem idegesség, öreg barátom, ez elvi vita.

- Elvi vita? Megőrülök! Egy lepke-tündérről? idáig süllyedtünk? Na gyere, tényleg inni kell erre egyet, méghozzá valami komolyabbat.

Megköszönték a teát, s elbúcsúztak. Ők is Vali néninek szólították Vali nénit, aki „legyen szerencsém holnap is”-sal köszönt el tőlük. Ha nem ízes magyar nyelven folyt volna a purparlé, akár Marxnak és Engelsnek is hihette volna őket a Szemüveges.

- Hogyhogy nem láttam őket? - kérdezte a Szemüveges.

- Gyakrabban vannak vidéken. Ha jól vettem ki, a körzeti párhelyiségeket látogatják végig, de a helyi TIT ideológiai munkáját is szondázzák, ahogy ők mondják.

Ennyi elég volt, következhetett a tárház. Vali néni sóhajtott egyet, elmesélte az intenzív szakasz fejleményeit, azután széttárta a kezét:

- Persze, persze, csak kerülgetem, kerülgetem. Egy darabig, ki kell mondanom, a legteljesebb illegalitásban működünk, ott, a tüszi, vagyis a Társadalmi Ünnepléseket Szervező Iroda alatt.

Megállt, kihúzta magát, aztán mégis elborult a tekintete.

- Pápóczi tanár úr, ahogy a költő oly szépen írja, „egyre keskenyebb lett”, mert ő csakis könyvtárközelen tudta elképzelni a tárházat. Mi pedig magunkat csak a tanár úr közelében, de azért csináljuk rendesen a távollétében is.

- Mi történt veled?

- Ne féljen! Él! Az történt, hogy mielőtt a szíve meghasadt volna...

- Ezt ő mondta?

- Dehogyan! Megpróbált olyan lenni, mint azelőtt, de minket, öregeket nem lehetett becsapni. Mi mindent megtettünk, hogy működhessen a tárház. Elhoztuk saját könyveinket, hogy a tanár úr könyvtárközelen lehessen, de ő leállította, s megszervezte azt a szerencsétlen sajtófogadást. Szóval, elhívta a könyvtárügy krémjét, ahogy ő nevezte őket, vagy félszáz embert, de csak, a szívem hasadt meg, négyen jöttek el: a Mogyoróssy Gyuri, bocsánat, mi csak így nevezzük őt, vagy hát, még így sem... Aztán itt volt egy bizonyos, várjon csak, Kaposvári Kálmán, egy olyan világfi...

- Ismerem, a főnököm.

- Nagyot csalódott benne a tanár úr! Itt volt természetesen szegény Bárky Dezső, aki összevissza hunyorgott, mert egyszerűen nem akarta elhinni, hogy ez az egész csuda, ami a tárház, ott volt néhány méterrel a John Brown alatt. És volt még egy negyedik is, az is valami főmuki, ugyanonnan, ahonnan a maga főnöke, de ennek legalább volt szíve. Egy

óriás-radírt ajándékozott a tanár úrnak, nagy tisztelettel. A tanár úr, ezt filmezni kellett volna, fejedelmi mozgulattal vette át a radírt, és ezeket a szavakat hallatta: „ezzel most leradírozom magam a magyar könyvtárügy egérő!”

– Vajon miért rendezte ezt az egészet?

– Hogy felajánlja a magyar könyvtárügynek a tárházat, vagyis mindenét, velünk együtt, mert persze mi is ott voltunk. A fejesek azt mondták, ha jól emlékszem, éppen a maga főnöke, hogy „Ez jóval több és jóval kevesebb is, mint, amit a magyar könyvtárügy megérdemelne”, s eközben olyan szakkifejezéseket használt, amire a tanár úr nevetni kezdett, de sötéten, és egyre sötétebben. Erre aztán szegény Bikfalvy Alajos borzasztóan ideges lett, s zengzetes, de csúnya jelentésű szavakat használt, olyasmiket, hogy „kurafi”, s neki akart rontani a Mogyoróssy Gyurinak, hiszen ő volt a főő, aki azonban beleröhögött Alajosunk arcába, majd elkezdte kigombolni az ingét, s szőrös mellét mutogatva azt kiabálta, hogy oda üssön az, aki meg mer ütni egy becsületes magyar embert, mert, hogy ő az, és ezt a mongol elvátrsak is a szemébe mondták, pedig azok a tatárjárás idején a magyar könyvtárügy esküdt ellenségei voltak. Több sem kellett Nagymacinnak, ennek a drága embernek, aki a légynek sem tudna ártani, egy magafajta aglegényes mozdulattal, bocsánat a kifejezésért, fenéken rúgta a kurafit, aztán elcipelte szegény Bikfalvy Alajost, akinek ekkor már habzott a szája. A maga főnöke ekkor ünnepeylesen berekesztette volna a fogadást, csakhogy most előlépett az a rokonszenves főmuki a radírral, s olyan beszédet kanyarított, hogy azt még a szegény Bikfalvy Alajos is nagyra értékelte volna, ha kibírta volna addig.

– Ezzel vége is volt?

– Ezután a maga főnöke elment a módszertanos Gyula antikváriumába, vagyis inkább a Margócskához, aki már ugyancsak ott dolgozik. Ő vezeti a könyvrészleget, vagyis gyakorlatilag az egészet, hiszen a Gyula, ismerheti, szokása szerint napokig nem kerül elő.

– És a tárház?

– Sztémentettük. Most legalább húsz helyen van, pincékben, padlásokon, présházakban, vagyismaradtunk csak: Székácsné Katika, Nagymaci, Amália, Vizeczky Dezső és menyasszonya, vagyis már asszonya. Még valami: Béni atyát is lehelyezték vidékre, a világ végére, Lósfára.

Az Erkölcsnemesítő Egylet, villant át a Szemüveges agyán.

– Van még azon kívül három faluja, olyanok, ahol már több a cigány, mint a magyar, de a magyarok talán még szegényebbek, mint a cigányok. Olyan vidék az, amihez képest Szocióvár egy kész New York.

– És Pápóczi?

– Próbálta magát tartani a tanár úr, de a könyvtárról hallani sem akart többé. Előbb ösztöndíjat kapott volna a Szovjetunióba Povázsai Bélától, aztán Stégh Adél alkotói szabadságot ajánlott fel neki, hogy írja

meg a kandidátusiját. Ebbe nagy elánnal bele is kezdett, de borzalmasakat írt le, el sem mondhatom, hogy miket, mert, amikor hirtelen abba hagyta, hála Istennek zárt anyagnak nyilvánította, s rám bízta.

– És most?

– Most a szömörkényi szanatóriumban van. Tudje ugye, miféle hely az. Már Bárky is volt ott.

– Meg lehet látogatni?

– Örülni fog.

– De miért nem tetszett engem minderről értesíteni?

– Mert gyászolt. Igaz? Engem egy pillanatra sem tévesztett meg. Most, hogy végzett ezzel – a mappára mutatott –, elszomoríthattam. Menjen csak ki Szömörkénybe, de ezt, nagyon kérem, ne vigye magával! Ilyesmit nem akar látni. Most Marcus Aureliust olvas, de már Prohászka Ottokár könyveit is olvasgatja. Bikfalvy Alajos hordja neki őket. És Plehanovot is. Ezt meg Amália. Hát igen, ilyeneket szeret mostanában a tanár úr... De azért elfogadja Nagymaci szívderítő olvasmányait is.

– Miket? – mozdult meg végre a Szemüvegesben az olvasáskutató.

– Hát... Pikánsakat... No, ne kelljen már őket felsorolnom!

A Szemüveges rábízta a kidoktorit Vali nénire. (Őnála is maradt évekre.) Az Árkádiába indult, mert valami olyasmit szeretett volna vinni Pápóczinak, ami a Prohászka, Plehanov és Marcus Aurelius határolta háromszög területére esik. Felkészült arra is, hogy Margóval találkozik, de nem volt más lehetősége: a John Brownban ilyesmit nem igen talált volna. A módszertanos Gyula persze nem volt ott, annál inkább Margó.

– Ó, édes Istenem! – kiáltott fel, aztán elébe szaladt, s jobbról-balról megcsókolta.

Kávéval, kólával, apró süteménnyel és rizses lecsóval kínálta a még ugyancsak lábadozó Szemüvegest, aki csak egy pohár vizet kért, de vesztére, mert ehhez két puzi is járt.

– No végre! – sikoltott fel Margó, amikor a Szemüveges elmondta, mi járatban van. – Maga adta nekem az első igazi feladatot. Tudja, miket keresnek itt a szocióváriak? Na, hagyjuk! Sejtheti: lepkesúlyú irodalmat. Az a baj, tudja, hogy itt se értelmiség, se főiskola. Povázsai megígérte lesz mindkettő, és ha ő mondja, lesz is, de azok sem ide fognak járni. Még az a szerencse, hogy a Gyula végigcikázza az egész országot, s ennek köszönhetően megjelenik egy-egy igaz könyvbuzi. Bocsánat, úgy lát-szik rámragadt a Gyula stílusa, pedig az Árkadia emelkedett hely, mindjárt meglátja. Mit szólna, mondjuk, egy Bergyajevhez, melléje egy kis Hamvas Bélához, s a harmadik lehetne egy Gramsci. Vagy egy Dienes Valéria? Legjobb lenne mindkettő, igaz?

A Szemüvegesnek el kellett ismernie, Margó végre a helyére került. A csomagolás is mintaszerű volt. Az ajtóig kísérte, de mielőtt a Szemüve-

ges kisurranhatott volna a szabad levegőre, elébe szökkent ünökésen, és azt mondta:

– Tudja, kedves kolléga, az a csupaszképű Szemüveges teljesen reménytelen eset volt, pedig mit feccöltem bele! Még számárságokra is képes lettem volna.

Olyan pózban állt előtte, hogy a Szemüvegesnek igazat kellett adni Kaposvári Kálmánnak, aki bibliorihonyának nevezte.

– Az a szemüveges én voltam – vágta oda nagybátran.

– Éreztem! – sikkantott fel Margó, s egy pillanat alatt elkeskenyedett, s így a Szemüveges már kényelmesen kísétálhatott.

Jó másfél óra múlva indult csak a busz Szömörkényre. Egy pillanatra az is megfordult a fejében, hogy mégis csak beszalad a John Brownba, de aztán ezt éppen Pápóczival szemben nem tartotta méltányosnak. A népszerű nevén rácvárosi, hivatalos nevén Sótónyi Döme általános iskola csak két saroknyira volt a buszpályaudvartól. Oda ment. Pedellus híján egy eléggé rozszant takarítónőtől érdeklődött, aki tollseprűjével éppen a kackiás bajszú Sótónyit csiklandozta. Bekény nevű tanár urat ő nem ismert, de amikor szakállát is említette, a takarítónő egy nagyot legyintett, s egy „Megmondjam, Uram, mit gondoltam?”-mozdulattal rámutatott az egyik ajtóra. Ez volt az egyetlen, amely mögül nem szivárgott ki enyhébb vagy erősebb napközi-zúgás. El is bizonytalanodott a Szemüveges, de a takarítónő hevesen integetett, hogy nyisson csak be, majd megint legyintett, mintha csak azt mondaná: „Ha magának ez kell, egye meg!”.

Bekény Csaba ugyanabban a pózban ült a tanári asztalnál, mint első találkozásukkor az Ozorai Pipó igazgatói szobájában. Ezúttal Mérei Ferenc Közösségek rejtett hálózata című könyve esett ki a kezéből. A teremben őrajta kívül egyetlen teremtett lélek sem volt, csupán három tucatnyi óriási kartondoboz, amelyekhez a hűtőgépeket csomagolják. Világossá vált: Bekény Csaba egy raktárhelyiségben sziesztázik. A Szemüveges úgy döntött, felébreszti, de valaki, vagyis inkább valami megelőzte: az egyik dobozból bip-bip-szerű hang hallatszott. Bekény Csaba felrezzent, feltápászkodott, s egy nagy sóhajjal odasétált a hangforráshoz. Belehajolt a dobozba, s magyarázni kezdett valamit. Úgy látszott, egy számtanpéldáról van szó. „Oké, parancsnok?”, kérdezte Bekény Csaba, „Oké, főparancsnok úr!”, felelte egy élesen sipító hang. Ezután az Ozorai Pipó egykori igazgatója kibújt a dobozból, s megpillantotta vendégét.

– Parancsnok urak! Vendégünk érkezett a Szíriuszról, mindenki őrizze meg nyugalmát, ez egy jóakarató lény.

Bukósisakos fejek emelkedtek ki a dobozból, hogy nyugtázzák a jelentetteket.

– Rosszul érzed magad? – kérdezte a Szemüveget Bekény Csaba aggodalmas képpel.

– Dehogy, csak...

– Persze, a súlytalanság! Gyere, ülj le!

Jól esett leülni, mert valóban szédelgett egy kicsit.

– Elismerem, hogy a laikust egy kicsit meghökkenti a látvány. Gondolom, rájöttél, hogy ezek úrhajók, s parancsnokaik a leckéjüket csinálják. Amint lehet, kimegyünk a szabadba, itt bent viszont ez bizonyult a leghatásosabb eljárásnak. Halálosan élvezik, pedig már a harmadik hónapja megy. Most már mindenkinek van fejlámpája, nem rontják a szemüket, s szabad a kezük. A lecke után jól esik kijönni, mint ahogy jól esik bemenni is.

A Szemüveges még mindig szédelgett.

– Hogy bírod? – kérdezte Bekény Csabát.

– Hozzá kellett szoktatnom magam a légüres térhez. Most már egészen sokáig kibírom. Csak a saját gyerekeimmel ordítózom egyre többet.

– Nekik nincsenek dobozaik?

– Hogy én milyen egy szerencsétlen hülye barom vagyok! – kiáltott fel Bekény Csaba, amire öt-hat bukósisakos fej is megjelent, de amikor látták, hogy csak önmagát bántja a főparancsnok, szépen visszabújtak.

– Mi történt itt, Szocióváron?

– Az intenzív szakaszra gondolsz? Tényleg nem tudod? Persze, megpucoltál!

– Itt voltam, vagyis hát Vali néninél írtam a kisdoktorimat.

– A kisdoktoridat? Világos: a kisdoktoridat végezted. És elvégezted, kicsinyem? Na, mutasd szépen! Jó kisfiú vagy!

Talitalalat volt, nagyon fáj. A leválást azonban megkönnyítette.

– Igazad van – préselte ki magából.

– Keményebb ember vagy, mint gondoltam. Még nálam is – bólogatott Bekény Csaba.

Egy darabig hallgattak, mindaddig, amíg nem szólította el egy újabb bip-bip az animátort. Egy memoritert hallgatott meg. Amikor visszajött, egy ugyanolyan sóhajtással kezdte el a beszámolót, mint Vali néni:

– Olyan ez, mint amikor valaki bedilizik, és jobbra-balra csépel maga körül, nekünk meg be akarják bizonyítani, hogy az elvtárs kétfrontos harcot vív, méghozzá eszméje erejével. Ez történt. Az eredmény: röpiült a sztálinista Bárky Dezső, de a reformista Bekény Csaba is, maradt a jól bevált középszar.

– És Pápóczi?

– Sosem találták volna meg ott lenni, de ő ideges lett, s feladta magát. Talán azért lett ideges, mert rájött, hogy sosem találnák meg. Jól megnézték, kiröhögtek, ő meg megsértődött, s most bolondnak tette magát.

– Ezek szerint nincsen komolyabb baja?

– Az a legfőbb baja, hogy nem ő lett háromszorosan, bocsánat, most már négyszeresen kiváló, hanem a John Brown.

– Nem hiszem! – rázta fejét a Szemüveges.

– Én viszont elhiszem neked, hogy ő a magyar könyvtárügy Einsteinje, de ez éppen olyan, mintha Albert Einstein csak a magyar könyvtárügy Einsteinje lett volna. Most, ha igazak a hírek, a szömörkényi szanatórium Einsteinje lett.

– Hogy érted ezt?

– Állítólag ő lett Várhegyi doktor jobb keze. Azt hiszem azonban, hogy téged ennél is jobban érdekel az, hogy ott voltam Auróra temetésén. Készakarva nem hívtalak. Persze engem sem hívott senki, de én ki nyomoztam. Pesten volt, főfunkci apukája fenénagy szocialista temetést rendezett neki, Váci Mihály verssel és munkásörzenekarral. A munkásgyászindulót hallgatva azt mondogattam magamban, hogy „a keserves Uristeneteket!”. Szerencsére eszembe jutott, hogy ugyanazzal a fáradsággal mondhatnám a Miatyánkot is, méghozzá hangosan. Bele is kezdtem. Két munkásőr is bekapcsolódott, így aztán megúsztam egy igazoltatásal. És tudod, hogy ki igazoltatott? Maga a papa!

– Mint micsoda?

– Gondolom, mint nyugdíjas pébévébés. Én meg, tudod, mit csináltam?

– Ugye, nem bántottad?

– De igen! Azzal, hogy elbögtem magam. Bele a pofájába. Szegény Auróra, zokogtam, téged is hányszor igazoltattak, amikor a szemetet szedted a parkban. Erre a papa remegni kezdett, amire kétoldalról elkapták, és becipelték egy koporsószerű fekete autóba.

Újra szólt a bip-bip. A Szemüveges elbúcsúzott, Bekény Csaba pedig csaknem teljesen eltűnt az egyik dobozban.

* * *

Pápóczyt csak nagysokára találta meg a Szemüveges az egykori kastélypark egyik csendes szegletében. Egy paksaméta papírt tartott a kezében, s nagyívű taglejtésekkel szavalt. Időnként meg-megállt, odahajolt a padon ülő, merev tekintetű fiatalemberhez, lázasan magyarázott neki valamit, majd folytatta a szavalást. A Szemüveges tiszta távolban maradvá megrendülten nézte Pápóczyt, a szikár tényekkel operáló Pápóczyt, a könyvtárszociológia hazai atyját, amint verseit szavalja egy szegény agyalágyultnak. Aztán mégis erőt vett magán, s odament hozzájuk. Már annak is nagyon örült, hogy tanítómestere megismerte őt.

– Na végre! Ide engedett Vali néni? Hadd mutassam be neked egy kedves barátomat!

A merev tekintetű felállt. Innen közelebről inkább csak halálosan szomorúnak látszott.

– Balogh Nándor, jegyezd meg ezt a nevet, kitűnő költő. Az ő verseit ízelgettem az imént. Ő meg, Nándor, a tanítványom, a kitűnő könyvtárszociológus, aki most készült el értekezésével, ami szenzáció lesz a szakmában. Ugye, nem hoztad el?

– Nem, nem! – nyugtatta meg a Szemüveges.

Pápóczi most elnézést kért a költőtől, s a Szemüveges vállára tette a kezét, majd elindultak a sétányon.

– Én meg már azt hittem, hogy saját verseidet szavalod – vallotta be megkönnyebbülve a Szemüveges.

– Bár így lenne! Sosem gondoltam, hogy tűrhetően megy a verselemzés. Nándort, s ez most ebben az állapotában érthető, az érdekli, mit jelentenek a versei. Én persze csak azt mondhatom, amit nekem jelentenek. Ezt ő udvariasan meghallgatja, aztán megkérdezi: „És mit jelent ez a többieknek?” Mármint a normálisoknak. Ha legközelebb jössz, majd neked is be kell szállnod az értelmezésbe. Igazán tűrhető versek. Különben is Nagymacitól hallom, hogy újabban verseket is olvasol.

– Volt egy ilyen pillanat, és ez megisméltődhet – felelte a Szemüveges.

– Te, persze, szegény, nem tudod, hogy most hogyan viselkedj.

Eleinte én sem tudtam, aztán szerencsére Várhegyi doktor úrral sikerült megértetnem, hogy én itt Hamletként vagyok jelen, de nem akarok sem monológizálni, sem atyám szellemével találkozni, de öldökölni sem, csupán jó nagyokat aludni. Mindenre bólogatott, aztán most verset elemzek, életinterjúkat csinállok, udvarolni tanítok, jogtanácsot adok. Tudniillik elhalmoz feladatokkal, olyannyira, hogy estére kellemesen elfáradok, s átaluszom az éjszakát, amire már időtlen idők óta nem volt példa. reggel aztán Várhegyi doktor elég korán felzavartat, s ismerteti velem aznapi teendőimet. Kitaláltam, mi a terve. Négy éve betöltetlen itt két pszichiáteri meg egy pszichológusi munkakör. Igaza van, végtére én is lógus vagyok. Bevon, egyre jobban leterhel, s vagy betanulok ebbe, és itt maradok, vagy megszököm a sok munka élől. De hová is mennék, kérdezheted.

– Beszélek Mogyoróssyval.

– Nem beszélj te senkivel! Legfeljebb Béni atyával, ő ugyanis felajánlott nekem egy üres plébániát egy templomgondnoki státusszal. Berendezhetnénk ott a tárházat. Még honismereti csoportot is vezethetnénk. Tulajdonképpen azért vonultam be ide, hogy gondolkodjak ezen az ajánlaton. Szóval, lenni vagy nem lenni...

– Én el tudnám képzelni átmenetileg.

– Csak az a kérdés miből mibe megyünk át. Na jó, azért ne aggódj! A tárháziaik erős hálót alkotnak, és megható lelkesedéssel folytatják azt, amiben én most nem igen hiszek, annak ellenére, hogy hallani sem akarok a könyvtárszociológiáról.

– De ez csak megtévesztő viselkedés, ugye? – kérdezte a Szemüveges, nagyon izgatottan.

– Tudod, a kollégádtól kaptam egy óriásradírt...

– Mesélte Vali néni.

– Megragadtam, töröltem, érzéstelenítettem. Kipróbálhatod, beszélhetsz tőlem akár a látens könyvtárhasználat manifesztálódásáról is.

– Honnan tudod?

– Vali nénitől. Tudok róla, de nem érdekel. Még pontosabban: csak annyira érdekel, mint a versek, mint egy távolugró világcsúcsa. Örülök neki, még csodálom is, de már belülről nem ragad meg. Az a nagy baj, hogy mi ketten másról nem is tudunk beszélgetni, mint a könyvtárszociológiáról, igaz?

A Szemüveges megpróbált ellenkezni.

– Ne ellenkezz! Te is egy-ügyű vagy, mint én voltam. Érdekes, amilyen ügyetlen voltam a tornateremben meg a pályán, olyan ügyes a nőkkel, akik talán éppen ügyetlenségem és egy-ügyűségem szerették bennem. Most megfordult a helyzet! Kiderült ugyanis, hogy elég ügyesen pingpongozok, és már röplabdázni is megpróbáltam. Lehet, hogy még vizilabdázni is megtanítana a labdakeblű Agota. Tudod miért szívok magamba mindent, Prohászkat, Plehanovot, istencsudát? Mert üres, vagyis ügyetlen lettem. Ezt azonban tekintsd szigorúan bizalmas, zárt anyagnak. Vali néni persze sejti, vagy tán nálam is jobban tudja, hiszen őrangyal, de a többiek még mindent elhisznek Hamletnek. Ha kedved van verset elemezni, maradhatsz, ha nem, akkor menj szépen el!

A Szemüveges átadta a könyveket, Pápóczi megköszönte, majd megjegyezte:

– Biblioterápia...

Vali néni azzal fogadta, hogy elolvasta a kisdoktorit. A Szemüveges megkérte, mondja el, mit olvasott ki belőle.

– A szakmai részét, bármennyire is kiokosítot minket a tanár úr, nem értem igazából, mert olykor pontosan úgy viselkedik benne, mint ma délelőtt azok az öregurak. Persze azért sok mindent ki tudtam olvasni belőle. Például azt, hogy maga vagy melankólikus, vagy magányos kereső. Még nem szent, és az is előfordulhat, amitől az Isten óvja meg, hogy magányát rossz erőkkkel osztja meg. Kérem, ne ijedjen meg, nem látok még sötét figurákat maga körül ólálkodni, csak a réseket látom.

– Mit csináljak? – kérdezte a Szemüveges egy kicsit kétségbeesetten.

– Ne ijedjen meg, fogyasszon minél több nyers zöldséget, minél kevesebb mérget, keressen egy magánál is elesettebbet, és írjon ismét a füzetekbe. A mindenes-füzetet, amit ajándékba kaptam magától, lemásoltam, tessék, visszaadom. Az eredetit persze megtartom, mert oly sok minden szíven ütött belőle.

Amikor egyedül maradt, elkezdte olvasgatni a mindenes-füzetet. Majdnem fél év telt el, hogy utoljára beleírt, s ráadásul most Vali néni betűivel láthatta viszont. Még azt is el tudta képzelni, hogy talán nem is minden bejegyzés az övé, hanem benne vannak Vali néni kommentárjai is, hiszen ilyeneket talált benne: „A titok-tengeren úszó tudássziget könnyen hajótörést szenvedhet, ha nem segít egy önzetlen világítótorony.” Arra gondolt, hogy most a kisdoktori is biztonságos kikötőbe került. Be is írta volna ezt a mindenes-füzetbe, de Vali néni kézírása alá már nem akaródzott. Ezt a füzetet, így, ahogy volt, kereknek is érezte, nevetségesnek is, tőle elidegenedettnek is, megtalált kincsnek is. Elővette hát a többit. A módszertan-füzet számára nem volt közölni valója. Minden ilyesmit beleírt a kisdoktoriba. Ezt a füzetet is lezártak érezte, legalább is egy időre. Az öröm-füzet ezen az estén természetesen nem jöhetett szóba, miként a villanás-füzet sem. Bármennyire is villogtatott Margó, még s napközis gyerekek bip-bip-jei is mélyebb nyomot hagytak a radar-ernyőn. Maradt hát a leveles-füzet, s ennek volt is létjogosultsága:

Drága Laura,

végre megint felbukkantál! Ugyanúgy pillantottalak meg, mint először: orrodát a tengeri tehén (alias tengeri szirén) orrához nyomva, s közben bizonyára Tündérre gondoltva. Most már tudom, hogy akkora bajban voltál, hogy rászorultál egy náladnál is rászorulóbbra. Hogyan szerezted őt? Talán feladtál egy hírdetést? A nyomorúság objektumának vagy inkább szubjektumának érezted magad? Ma itt nagyon-nagyon tavasz volt, bennem meg tavaszi fáradtság. Vagy talán csak kevés hit egy ekkora formátumú tavaszhoz? Mit kell még, mit szabad még kidobnom a kosárból, hogy feljebb reppenhessek? Önmagamat? Mi lehet Isten szerepe, ha semmilyen felelősséget nem vesz le vállunkról, még a bolondokházában sem? Szabad-e bármit is egészen komolyan venni? Nem félok, ha így teszünk, ezzel elvágjuk magunkat a még fontosabbaktól?

* * *

Másnap reggel, amint lehetett, bement az immár négyszeresen kiváló John Brownba. Jolika és Gittuka versengve ajnározgatták. Felajánlották, hogy nyugodtan álljon fel a kölcsönző pultra, s készítse el az olvasói tér *rajzolatát*, hogy itt is minél előbb kiismerhesse magát. Nagyon szárnyaszegetteknek tűntek, és ezt nem is titkolták. Bárky Dezső, a módszertanos Gyula, Pápóczi, Margó, Töttösi néni, így egyszerre akkora veszteség volt számukra, hogy teljesen *lebénultak*.

– Végül is Bárky kolléga megmaradt főtanácsosnak – vetette közbe a Szemüveges.

– Hiába maradt meg, ha azóta se láttuk, ha a szobájába, a főtanácsosi szobába már be is ültette Stégh elvtársnő azt a kis nőcskét, aki eddig raktáros volt, igaz, a zémegeyerszegi MHSZ-nél – panaszkodott Jolika.

– Ez, kérem, mondjuk ki, minden, csak nem káderpolitika! – csattant fel Gittuka. – A megyei könyvtárból kirostált embereket hoznak egy háromszorosan kiválóba, és még lakást is kapnak a Kertvárosban.

– Csupa olyan nő, akik utaztak a barátságbuszon – kottyantott közbe Jolika.

– Ez egy bizalmas ügy, Jolika! Ha már muszáj volt kipakolnod, meg is kell magyarázni, nehogy valami sajnálatos félreértés történjék. Volt itt két éve egy megyei barátságbusz, egy jutalom kirándulás a Szovjetunióba. Egyesek persze azt állítják, hogy azon a buszon nem is ült más, mint a Hencse-Hedrehelyi elvtárs régi szeretői. Amit mi csak aláhúzni tudunk.

– Ugyanis mi nem vehettünk részt rajta – toldotta meg Jolika.

– Ez pedig Stégh elvtársnő ajtaja – mutatott Gittuka egy kívülről bepárnázott ajtóra. Ebben a pillanatban a kölcsönzőpulton kigyulladt egy kis piros lámpa, majd szaporán vibrálni kezdett.

– Jesszusom, a Stégh elvtársnő! – kiáltotta Jolika, s beszaladt a főnöki szobába.

– Hiába mondtam neki, hogy ne szaladgáljon, de hát ő megmaradt már egy ilyen jólnevelt kislánynak – magyarázta Gittuka, bosszúsan.

Végig sem mondhatta, máris jött ki Jolika, s megszeppenten közölte a Szemüveggel:

– Azt kéreti a Stégh elvtársnő, hogy haladéktalanul tessék befáradni!

Ez az iroda erőteljesen különbözött Bárky Dezső kuckójától. Orvosi rendelőre is meg óvodára is emlékeztette volna a Szemüveget a fehér bútor, de a polcok telistele voltak könyvtártudományi, s még inkább informatikai szakkönyvekkel. A falon lévő Lenint pedig a három kiváló duruzsolta körül. A csillogó-villogó fémvázás forgó-karosszéken trónoló Stégh Adél viszont legkevésbé sem emlékeztetett óvónénire vagy doktornénire, inkább látszott a nagy Povázsai helyettesének, mint a kis vacak John Brown igazgatójának. Még egy fontos megkülönböztető jegye akadt ennek a szobának: a könyvespolc alatt nyolc pár női cipőt és szandált számolt meg a Szemüveges. Stégh Adél végre hellyel kínálta, méghozzá egy igen határozott mozdulattal, a Szemüveges mégis tanácstalan volt, mert akadt ugyan négy-öt szék is a szobában, de azok az íróasztaltól eléggé messze, egy tárgyalóasztalka mellett álltak, de Stégh Adél szemmel láthatóan nem tárgyalni akart. Amivel megkínálta a Szemüveget a John Brown újdonsült igazgatója, az nem volt más, mint egy rózsaszín puff, amely az íróasztal elé volt helyezve. Aki erre ráült, csaknem a földre ke-

rült, és kicsinek, esetlennek és esetlegesnek érezhette magát közelebb a cipőkhöz, mint gazdájukhoz.

– Felhívtam a főnökét, s megkérdeztem, van-e még itt valami dolga, s ő azt mondta, hogy már semmi. Önt viszont itt láttam az imént – s az íróasztalán álló képernyőre mutatott, amelyen most Jolika és Gittuka volt látható, amint kezüket tördelve várják a fejleményeket.

– Én most már csak mint egy olvasó....

– Mint egy álolvasó. Ismerjük. De ennek most már vége! És azt is tudjuk jól, hogy ön is benne volt a Pápóczi-féle szervezkedésben. Éppen ezért, mint kolléga a kollégának, csak azt tanácsolhatom, hogy 24 órán belül hagyja el a várost. A könyveinket, ugye, visszahozatta?

– Még nem mindet. – Hát akkor?! – kérdezte Stégh Adél szigorúan, s intett, menjen, tegye a dolgát.

Csak úgy lehetett felállni a porhanyós puffról, hogy a tenyerével a földre támaszkodott. Jól esett megint a talpán állni, s ez önbizalmat is adott a Szemüvegesnek. Aztán ismét elbizonytalanodott: nyújthatja-e azt a kezét, amellyel az előbb a padlóra támaszkodott. Nyújtotta, de Stégh Adél addigra már teljesen elmerült egy audiovizuális szaklap tanulmányozásában. Egy darabig nyújtogatta, aztán elköszönt.

– Adja át a harcos üdvözetem Kaposvári kollégának! – köszönt vissza Stégh Adél, de nem emelte fel a fejét.

Hazasietett, levetette magáról a lámaarcú kardigánját, s leborotválta a szakállát. Szemüvegesebb lett, mint valaha. Nagy kedve lett volna megint odaállni az árkádok alá strigulázni, megtippelni a manifesztálódó könyvtárhasználókat, de aztán eszébe jutott, hogy azóta a John Brownból *tűszi* lett, s hogy a menyasszonyokat sokkal nehezebb megtippelni. Mégis arrafelé ment, ugyanúgy, ugyanabban a zakóban megmutatni magát Vali néninek.

– Értem, ismét inkognitóban – bólogatott Vali néni, s már töltötte is a kőhársvirág teát, mint akkor.

* * *

Még egy elintézni valója maradt: Lósfára menni, Béni atyához. Poroszlóról gyalog kellett tovább mennie Lósfá felé, mert oda már csak reggel és este ment ki busz. Nem bánta meg, mert az előző napi tavasz még tavaszabb volt. Útközben a Szemüveges négyféle zémegeyi felmérést számolt össze: a minisztériumi kirajzást, a Pápócziék térképezését, a két öregúr kutakodását és az ő könyvtárszociológiai vizsgálódását, ám alighanem volt ezeken kívül még egy, hiszen az illető sem cél nélkül járt-kelt Szocióvár utcáin. Lefordíthatók-e ezek a felmérések egymás nyelvére, közös nevezőre hozhatók-e, töprengett.

Lósfára érkezve a plébánia felől érdeklődött.

– A plébániát vagy a plébánost keresi? – kérdezte egy huncut mosolyú öregember, aki talán az Erkölcsmesítő Egylet titkos ülésén is ott lehetett.

– Béni atyát keresem – felelte a Szemüveges.

– Az atya tudniillik mindig mindenütt ott van, még ott is, ahol nem kellene. – És hol nem kellene lennie?

– Például a szerveknél, de ez a Béni atya még oda is bejárogat.

– És most hol lehet?

– Az ördög..., vagyis hát az Úristen se tudja! Várjon csak, ami biztos, hogy egy óraker ott lesz Rozikánál, de arrafelé maga ne merészkedjen, mert az egy cigányasszony, s őfeljük nem szeretik a magafajta hivatalos embereket.

– Miből gondolja, hogy én az vagyok.

– Tudom, nem gondolom. Maga akart minket kiokosítani az Androméda-ködről.

A Szemüveges készségesen elismerte: ő volt az.

– Én azóta szereztam ám egy olyan könyvet, amelyikben a maga ködje is benne van, s mutogattam a tagtársaknak is. Ami pedig a maga papját illeti, egykor a Rozikánál lesz. Attól a tisztafajta cigányasszonytól kap ebédet meg nyelveckéket. Mondtam, hogy ez a Béni atya mindenben benne van. Még az Erkölcsmesítőkhöz is belépett.

Még csak 11 óra volt, így aztán mégis csak megpróbálkozott a plébániával. Szerencséje volt. Béni atya benn ült az irodában, valamit gépelt, s közben gondterhelten a fejét csóválta.

– Te vagy az? Meg sem ismertelek, így, nyílt sisakkal! – rikkantotta, amikor a Szemüveges a nevét mondta, vagyis a Szocióváron használtat: „a Szemüveges”.

– Tudod min bütykölődöm? Magyarra fordítom a Lósfai népfront titkár beszámolóját a lósfai közművelődés helyzetéről. Ezt például te hogyan fordítanád?

Mutatta is. A szálkás betűkkel írt mondat így festett: „Elő segítjük a Szocialista nagyüzemi és háztáji, növény és állat tenyésztés fejlesztését ezen belül is a Szocialista embertípus formálását”.

– Az említett nagyüzem persze nem itt van, mert innen már mindent elvittek: a tanácsot, az iskolát, az orvost, a plébániát. Nekem Poroszlón lenne a helyem, hiszen az a főközség, de én azért is ide jöttem. Végteére is itt működik az Erkölcsmesítő Egylet.

– Büntetésből helyeztek ide? – kérdezte a Szemüveges.

– Mondjuk inkább így: váratlanul. Sokszor helyeztek már ide-oda váratlanul, de közben azért gurultam előre, s mondhatom, mindig nagyon jól éreztem magam.

A Szemüveges most elmesélte, mi járatban van, hogy mi történt azóta, hogy nem látták egymást, hogy mit érzett ezen a két kirobbanóan tavaszi napon.

– Ha már ezt a valóban példa nélküli tavaszt említetted, mit szólnál hozzá, ha lemondanám az ebédet, és elmennénk egyet járni a határban. Vinnék magunkkal kenyeret, szalonnát, uborkát.

A Szemüveges örömmel belement. Béni atya összeszedelőzködött, s elindultak. A Szemüveges elmesélte, hogyan járt az ősszel a lósfai Erkölcsnemesítő Egylette. Béni atya roppantul élvezte.

– Ilyenek ezek! Csak nagyon árvák. A szomszéd falvakban, Hidegkúton és Lápán pedig még rosszabb a helyzet. Jócskán fogyó falvak. Tönkretette őket a téeszésítés, ami itt is örült módon folyt. Ezeken a földeken nem lett volna szabad növénytermesztést erőltetni. Ehhez itt nem is igen értettek, annál inkább az istállózó állattartáshoz, és ki is alakult egy tisztas parasztpolgárság, lásd Erkölcsnemesítő Egylet. Amikor jött a téesz, elmenekültek, és helyükbe olyan szegényemberek jöttek, akiknek sose volt saját gazdaságuk. Cselédek, alkalmi munkások, agrárproletárok voltak. Hiába fiatalok és erősek ezek a „gyüttmentek”, fantasztikusan alacsony eredményeket érnek el a háztájiban. Akad itt még néhány igazi gazda, ők az Egylet tagjai, de ezek rátartiak, irigyek. Napszámosként dolgozhatnak náluk a gyüttmentek, de nem tanítják, nem segítik őket. Pedig ők a templomatyák is.

– De te mégis beléptél közéjük.

– Mert így is értékörzők. Az ő nyelvüket is meg kell tanulnom, nem csak a cigányokét. Először, tudod, arra gondoltam, elcsábítom ide néhány régi ismerősömet mintagazdának, akik visszaadják ezeknek az elfajzott falvaknak az önbecsülésüket, de barátaim figyelmeztettek, egykettőre tönkretennék az erkölcsnemesítőket ezeket a „sztrájtörőket”. Egyetlen lehetőségem maradt: meglágyítani a konokságukat, mondja egy agrárközgazdász ismerősöm. Na, mondom, János, gyere el prédikálni Lósfára.

Egy dombtetőn telepedtek le. Béni atya előszedte iszákjából az elemóziát, keresztet vetett, elmondta az imát (amit már a Szemüveges a padláskiállításán is hallott), tört a kenyérből egy darabot a Szemüvegesnek, aztán odaadta a kését is, hogy vágjon a szalonnából. Hogy mikor evett utoljára szalonnát, erre nem emlékezett a Szemüveges. Ebben a kontextusban ízlik, állapította meg. Béni atya a tárház felől kérdezősködött, s a Szemüveges elmondta a legújabb fejleményeket. Amikor Pápóczi mesélt, megemlítette, hogy most ő is hasonlóan érzi magát, mint Pápóczi, kiüresedettnek, szinte személytelennek, bármire rávehetőnek.

– Ne félj, semmire sem akarlak rávenni! – nevetett Béni atya. – Pedig igazán tudnálak mire, de ez nem az én módszerem.

– Pedig most igazán nem lenne nehéz dolgod – mondta halkan, szinte kérlelve a Szemüveges.

– De én nem normára dolgozom – mondta Béni atya, most már komoly arccal.

– Azért az mégsem lehet mindegy, hogy, mondjuk, hány gyerek jár hittanra, öten vagy ötvenen.

– Jól mondod: Lósfán csak öten, Lápán négyen, Hidegkúton heten, pedig már itt vagyok három hónapja. De máshová sem járnak, ez a szomorú! Egyébként nem is ezen a fronton indított offenzívát.

– Hanem hol?

– Köszönök az embereknek, felveszem őket a Trabantomba, megdícsérem hajukat, ruhájukat, hangjukat, megírom kérvényeiket, bizonygatom, ha szerencsétlenek is, értékesek, egyediek.

– Szóval bővölöd őket.

– Rossz helyen tapogatózol. Tudod, lehet a templom roskatag, az ének hamis, a pap romlott, a hívek meg hitetlenek, a mise akkor is érvényes. A geometriai tétel krumplira sikerült körökkel, reszketeg vonalakkal is igaz.

– Nem egészen világos, amit mondasz.

– Mert elprédikáltam a fejed felett, mint a rossz pap. Kérdezz inkább!

– Jó. Mi vagy te itt, azonkívül, hogy pap?

– Jel. Jelenlévő jel.

– Minek a jele?

– Hogy van remény.

– Ez mennyiben függ össze a te optimizmosoddal?

– Ez aztán a jó kérdés, Szemüveges barátom! Tessék, ezért kapsz egy uborkát! Az optimizmus alkati kérdés. Rájöttem, hogy akiket pesszimizmának tartottam, azoknak jelentős része csupán érzékeny ember. Érzékenyek a rosszra, a szenvedésre. Vagy csak melankólikusak.

– Mint én?

– Mint te is. Én pedig csak annyiban vagyok optimista, hogy hiszek a mosogatásban. Ezt, ugye nem érted? Szoktál mosogatni?

– Igen. Barbara, vagyis az anyám szerint nagyon is precízen.

– Akkor bizonyára te is tapasztaltad a csodát, hogy piszkos vízben, koszos ronggyal is lehet valamit tisztára mosni.

– És mit csinálsz, amikor szomorú vagy?

– Imádkozom.

– Sejtettem.

– De én azt imádkozom, hogy „Istenem, olyan szomorú vagyok, mesélj már egy jó viccet! Én ugyanis a mennyországot is úgy képzelem el, hogy ülünk Isten lábánál, ő meg vicceket mesél: régen megbocsátotta bűneinket. Mi pedig kacagunk, hogy a könnyünk is potyog.

– Szép. Komolyan gondoltad, hogy ide költözzön Pápóczi és a tárház?

– A legeslegkomolyabban. Lenne hely itt a többieknek is. Neked is.
– Ez is Zémegye! – tiltakozott a Szemüveges:
– Ez már nem! Ez egy senkiföldje. Miért ne itt jöhetne létre egy szellemi műhely, egy sorsközösség?

– Ez utóbbin mit értesz?

– Sorsközösséget vállaló embereket. Auróra, vagyis hát Laura, talán neked is említette, olyan közösséget álmódott meg, ahol együtt él értelmiségi és értelmi fogyatékos, ateista és teista. Ha az ingerszegénységben szenvedő itteniek ilyen csudákat látnának errefelé, elkezdenének visszaköszönni, ennek pedig beláthatatlan következményei lehetnének.

– Nem félsz attól, hogy a kövel dobót kenyérrel ingerelheted?

– Gyere ide, kérlek! Nekem itt legjobban ilyen kérdésekre lenne szükségem!

– És ezen kívül még mi hasznod lenne belőlem? Annyira városi ember vagyok. Aztán máshoz nem is értek, mint a regisztráláshoz, a strigulázáshoz, faktográfiahoz.

– Csinálhatnál religiográfiát.

– Most bármire rávehetnél.

– Így nem, Szemüveges barátom! Ez esetben menjél csak szépen vissza Pestre, és tedd az állapotbeli kötelességed! Akkor gyere majd, ha éppen ez az, ami hiányzik neked, belőled! Vagy akkor, ha jelnek vagy jelöltnek érzed magad.

– Még egy kérdés! Ha nem teljesítményre dolgozol, van-e akkor értelme számodra annak a kategóriának, hogy hatékonyság?

– Hogyne lenne! Nekem, mint papnak, papjuknak, például nagyon fáj, hogy az ittenieknek ilyen kétségbeejtően alacsony a hatékonyságuk, hogy csak minimálisat képesek kihozni magukból, a rájuk bízott értékekből, legyen az zöldség, csirke vagy házinyúl, legyen az egész életük. Aztán persze nekem sem mindegy, hogy le tudom-e kötni azokat, akikhez szólok. De a hit lényege nem abban van, hogy hiszek sikerességemben, eredményességemben, mert hit, kedves Szemüveges, az, hogy elkezdek öntözni egy kiszáradt fát...

– Hiszed, mert lehetetlen?

– Mert lehetséges, ha hiszek benne!

– Hány ilyen csodát könyvelhetsz el?

– Azt akarod kérdezni, hogy hány ilyen csodában vettem részt, ugye? A csodát ugyanis nem én művelem. De én is kellek hozzá! Tudod, mi a különbség Rodolfo és Jézus között?

– Hogy Jézus sokkal nagyobbakra képes?

– Hideg, hideg!

– Hogy Jézus trükkjeit nem fejthetjük meg?

– Még mindig hideg!

– Szabad a gazda?

– A mágusok kiállnak a placra, és bármiféle közönség előtt megcsinálják a mutatványt. Jézus a csodáival, hogy is mondjam, jelzett, meghozzá meghatározott személyeknek, meghatározott csoportoknak, meghatározott tömegeknek. Látja az utána koslató és megéhező tömeget, és azt mondja Fülöpnek és Andrásnak: van itt egy fiú, akinek van öt árpakenyere és két hala. Nos, ez a fiú akár te is lehetsz.

– Elmesélnél egy konkrét esetet?

– Néhány hete egy kamaszka cigánylánytól ezt halom énekelni: „Oldani, Uram, s oldódni vágyom, üdvözíteni és üdvözülni vágyom, alkotni, Uram, és alakulni vágyom. Lámpád vagyok, ha látsz engem, ajtód vagyok, ha zörgetsz bennem. Ki látod, mit teszek, hallgass meg engem!” Kérdem, kitől hallotta. Azt mondja, még a tanítónénitől, a poroszlói napköziben. Kérdem, szerinte ki lehet ez az úr. Egy nagyon nagy király, válasszolja. A dalszöveg egyébként a csaknem kétezer éves apokrif János evangélium részlet Weöres-fordításának átíratja. Egy angyalföldi munkásgyerekből lett popzenész talált hozzá dallamot, csodálatosat, és gitárkísérettel énekelni kezdte katolikus templomokban, kisközösségekben. Aztán járta vele az országot barátaival. Olyan helyekre mentek, ahol fel merték őket vállalni. Én is egyikük voltam, Magam is pöntyögtem dalaimat, amelyekről a prominens egyházzenei szakértőknek lesújtó véleményük van. Lehet, hogy már százezren is ismerik ezt a dalt, így aztán akárhová megyek, ezt fütyülöm az utcán. Ezzel vonultam be Szocióvárra is, s már aznap öten-hatan visszafütyülték. Itt is megpróbáltam, persze semmi. Ez a kislány ugyanis csak hétvégeken jön haza Szocióváról, a szakmunkástanuló kollégiumból.

– Most ő énekelte, s te visszafütyülted?

– Ő meg beszaladt a házukba. Nagyon szemérmesek. Kísérletképpen megtanítottam az erkölcsnemesítőknak. Fújják is kívülről, de még nem belülről. Neked, szociológusnak talán érdekes lehet, hogy az eredeti szövegben ez áll: „Ki látod, mit teszek, hallgasd el munkám!”, ami annyit tesz, hogy Szemüveges barátom, te csak strigulázz szépen, műveld a legjobb tudásod szerint a könyvtárszociológiát, az Úr meg szépen elhallgatja.

Visszafelé menet egy darabig ezt a dalt dúdolgatta Béni atya, majd hátbaveregette, s megkérte, hogy *hallgatózzanak* egy kicsit. A faluba érve felajánlotta, beviszi kocsiival Poroszlóra, de a Szemüvegesnek heves futathatnékja támadt ezen a meghökkentően nagyívű tavaszi délutánon, így aztán a plébánia kapujában búcsúztak el. Most vette csak észre a táblát: „EBBEN A HÁZBAN NINCS HARAPÓS KUTYA!”

– Az erkölcsnemesítők kapuján az ellenkezője áll, még ott is, ahol már nincsen kutya – jegyezte meg Béni atya, aztán megölelte éppen úgy, mint Pápóczi, amikor tanítványává fogadta.

Szocióvárra érkezve kialakult a terve: még zárás előtt visszaviszi a könyveket, este összepakol, s a kora reggeli vonattal elhagyja Szocióvárt, majd félóra múlva Zéme gyét is. hamarosan azonban egy esőáztatta, alig olvasható, kézzel írott hirdetés húzta keresztül elképzelését. Ezt észre sem vette volna, egy vadonatúj hirdetemény állította meg. Közelebről megvizsgálva kiderült, nem egy, hanem négy, gondosan egymás alá ragasztott hirdetés:

Május 12-én, szombaton rendezik meg a MADARAK ÉS FÁK NAPJÁT 9 órai kezdettel a Felsőberekben a Sótonyi Döme Általános Iskola diákjai és a Vas gereben utca lakói. Oda várják a szocióvári gyerekeket, szüleiket és a környék madarait.

Pajtások! Május 12-én 9 óra 30 perces kezdettel kerül megrendezésre a szocióvári kisdobosok és úttörők NAGY TAVASZI AKADÁLYVERSENYE a felsőberekben, amelyre a fák és madarak kedvelőit is várjuk.

Május 12-én 10 órakor rendezi meg a Zéme gyei MHSZ és a szocióvári Általános Művelődési Központ a TAVASZI SEREGSZEMLÉT, amelyen technikai bemutatók, ejtőernyősugrások és egyéb meglepetések lesznek. Színhely: a Felsőberek.

Tisztelt lakosság! Május 12-én 11 órakor a Felsőberekben NAGYGYŰLÉS ÉS ANKÉT lesz a zéme gyei politikai és társadalmi szervek rendezésében, amelynek keretében Hencse-Hedrehelyi elvtárs ismerteti a zéme gyei férfiak és nők helyzete felülvizsgálatának eredményeit, az ankét keretében pedig fővárosi és zéme gyei politikusok válaszolnak a lakosság kérdésire.

Ennek a legelső hirdetésnek volt mintegy folytatása az az üzenet, amelyik ottmarasztotta a Szemüveget:

BARÁTOKAT keresünk! Elsősorban 10-12 éves gyerekeket, de bárki más is jöhet, aki játszani szeretne velünk, vagy aki magányos. Mi ott leszünk anyja napja utáni vasárnap a Béke és barátság parkban, a zenepavilonnál délelőtt 10 órakor. Reméljük, ti is. A jelszó, ne feledd: „Bizalomháló”.

A jelszó volt az, ami visszaparancsolta a Szemüveget, mert ezt legutoljára, ám valószínű, hogy egyben először Laurától hallotta. Ha már így alakult, elhatározta, hagyja a könyveket másnapra, jár egyet a városban, immár ismét inkognitóban. Azt is elhatározta, elmegy a szombat délelőtti rendezvényekre is, mint részvevő megfigyelő. A felkínált programok közül természetesen a zéme gyei felmérés eredményei érdekelték legjobban.

Nem jutott messzire, mert a bazar előtt Bárky Dezsőt pillantotta meg. Szinte révülten bámulta a csordultig teli kirakatot. Nem volt szíve megzavarni, de nem győzte kívánni, így aztán vagy negyedóra elteltével

ráköszönt. Bárky nem ismerte meg, el kellett mondania, hogy kicsoda, s hogy miért vágatta le szakállát. Bárky Dezső felderült. Hogy van, mit csinál, kérdezte a Szemüveges.

– Lézengek – felelte tompa hangon Bárky, majd kijavította: – Nézegetek, elvagyok.

– És a John Brown? – próbálkozott a Szemüveges, de abban a minutában már meg is bánta ezt az idéetlen kérdést.

– Én, kérem szépen, ki szeretnék íratkozni onnan, és ezt már megmondtam Várhegyi doktor úrnak is.

– És ő mit mondott?

– Hogy ezt nem tehetem meg éppen akkor, amikor ő meg beíratkozott. Az asszony meg minden reggel elküld a dolgomra, hiszen örökös főtanácsos lettem, s ő szegény azt hiszi, hogy örökösen tanácsot kell adnom, hogy meglegyen a negyedik kiváló is. Én persze csak csellengek. Nem, kedves kolléga, én nem akarok már többé oda menni.

– Pedig Jolika és Gittuka örülnének.

– Ne higgye! Nem lehet úgy örülni, ha valaki közben figyel minket egy képernyőn. Nem tudom, hogyan vannak ezzel a klerikális emberek, de engem nagyon idegesítene, hogy odafentről állandóan figyelnek.

– Pedig a Mogyoróssy Gyuri is állandóan figyelte odafentről a John Brownt...

– Ugyan már! A nőkön és a poharakon volt a szeme!

– És, mondja, a könyvtár helyett mit csinálna legszívesebben?

Ezt most sikerült szívből kérdeznie, mert már ismét együtt hanykoltak a dió-hajócskában.

– Megmondhatom őszintén? Töhötöm bácsival bütykölni.

– Mit?

– Ilyesmiket, amit itt lehet látni – s a kirakatra mutatott; aztán legyintett –, de ez már nem jön össze még egyszer. Tudja, hallottam egy verset a tévében, amelyik azt mondja, hogy „Talán eltűnök hirtelen, mint erdőben a vadnyom”, de én hová tűnhetnék el, mondja?

Csodálatos lett volna hallani önmagát, amint Bárky vállát átkarolva azt mondja: „Dezső bátyó, mondok én magának valamit, vonuljon ki Lósfára, íratkozzon be Béni atya sorsközösségébe, ott majd akad bőven bütykölni való!” De ehelyett most még csak ez sikeredett:

– Menjen el Lósfára!

Amire persze Bárky Dezső azt válaszolhatta:

– Már voltam ott. Én avattam fel a klubkönyvtárat. De miért éppen Lósfára? Vacak egy hely az. Akkor már sokkal inkább Szömörkénybe.

Erre már nem tudott mit mondani. Hosszasan szorongatták egymás kezét, már-már meg is szólaltak.

Este megkérdezte Vali nénit:

– Tetszik emlékezni ilyen tavaszra?

Vali néni ránézett, bólintott, aztán a fejét rázta:

– Nem, ilyenre nem.

És máris hozta a teát, az alkalomhoz illőt. Addigra már a leveles-füzet előtt ült, s azt írta, hogy:

Drága Laura,

mit sem számít, hogy a templom rogyant, az ének hamis, a pap romlott, a hívek hitetlenek, hogy Bárky könyvtár helyett a diliházba vágódik, hogy én most mit írok, mert mindezekről függetlenül kitört a TAVASZ, kozmikus méretű, földhözvágó, felemelő, bezörgető, s ezért ne ne vess ki, ha „oldódni vágyom”.

A seregszemle

Nem sokkal kezdés előtt ért ki a Felsőberekbe a Szemüveges. A völgykatlanban álló rét közepén pompázó, kitüntetésre érdemes tölgyfa körül alkottak hatalmas kört az addig érkezettek.

Ebbe kapcsolták be a Szemüveget is a madaras jelvényt és odvas keltikéből készült virágkoszorút viselő kisiskolások. Hogy odvas keltike a virág neve, azt jobboldali szomszédjától tudta meg, akiben egyik propaterápiás páciensüket ismerte fel, a Béke és barátság parkbeli víg özveget. Tekintve, hogy mindkét keze foglalt volt, le kellett mondania a strigulázásról. Nem nagyon bánta, átengedte magát az eseményeknek, amelyek ettől a pillanattól kezdve késő délutánig szakadatlanul hömpölyögtek.

Pontban kilenc órakor egy kopottas, mégis az alkalomhoz illő öltözötű öregúr lépett elő a fa tövéből. Feltűnően nagy méretű fehér bajuszt és sötét szemüveget viselt, s egy tárogatót tartott a kezében. Ékesen cáfolva a hangszerhez tapadó előítéleteket vidám dalocskát játszott. Ezenközben a tölgyfáról több tucatnyi madárkalicka ereszkedett alá, és a felnőtteknek ugyancsak kellett szorítani csemetéik kezét, hogy ne rohanjanak oda, pedig, mint később kiderült, éppen ez lett volna a cél, amit csak a harmadik menetre sikerült elérni Bekény Csabának. A második menetben egy pelikán totyogott be a körbe egyenesen a tárogatós bácsihoz, aki, éppen letette a kalapját a lába elé, hogy ki-ki kedvére potyogtathasson bele forintokat. A tárogatós egyrecsak hátrált, a pelikán azonban makacsul követte, mindaddig, míg amíg egy érces hang oda nem kiabálta neki, hogy „Jeromos gyere vissza!”, amire a pelikán engedelmesen visszafordult.

– Ez a madár nekem komoly csalódást okozott. Remélem önnek is. Ugyanis én eddig úgy tudtam, hogy a pelikánok hatalmasak, önfeláldozók és nőneműek – közölte a víg özveggy, Tündike nagymamája.

Ekkor jelentek meg a kisnyulak, akadt vagy kéttucat, s most már nem lehetett feltartóztatni Tündikét sem. Bekény Csabát már alig lehetett hallani, pedig olyan látványosságokra hívta fel a *tisztelt nagyérdemű* figyelmét, mint a madárhangutánzó, a fejszámoló kacsza, a tojásgyűjtemény, vala-

mint olyan csemegékre, mint a madársaláta és a madártej. Bekény Csaba ezután reménytelenül eltűnt a forgatagban. Felbukkant viszont Béni atya, aki éppen akkor érkezett féltucatnyi hittanosával, s az Erkölcsnemesítő Egyesület tagjaival, akik ragyogó csizmában, fekete ünneplőben feszítettek. Feljünk indult volna a Szemüveges, de egy „Nicsak, egy kedves ismerős!” kiáltással valaki elkapta a karját, s magához rántotta. Hajagos Árpád volt, a bodobácsi Elektra színpadra állítója. Izgatottan közölte a Szemüvegessel, hogy ugyan őt senki sem hívta, de reméli, hogy beleszorítják valamelyik programba a négy közül, akárcsak *fakultatíve*, a Töredéket. Hajagos Cicelle teázni hívta a Szemüveget, de a Teaház még nem üzemelt, mert Vali néni, ki más is tehetne volna, egyelőre még madártejet adagolt egy hatalmas kondérból. Bekény Csaba most már egy gigafonba beszélve madárvédelmi sétára invitálta az érdeklődőket, de a gigafont is – pontban fél tíz volt – túlharsogta a zémegeyi úttörők fúvószenekara, jelezve, hogy hamarosan kezdődik az akadályverseny. Az „Árnya serdő benszeretnék élninyáron át” azonban egyre gyengébben zengett, mert a madártej elemi erővel vonzotta magához a fúvósokat. A zenekar hihetetlenül gyors szétzúlléséhez Jeromos is hozzásegített azzal, hogy alaposan ráijesztett a tamburmajorra, egy úttörőnyakkendőt viselő nyugdíjas énektanárnőre. A madártejből ugyan már nem minden úttörő-fúvósnak jutott, de bőven kárpótolta őket az éppen időben érkező fagyaltos és vattacukros. Már vagy féltucat sátor állt, köztük az Árkádia antikváriumé is, amelyben Margó egy régi mintakönyv alapján hajtogatott papírmadarakat, a módszertanos Gyula pedig kakukkos órákat kínált.

„Sorakozó!”, bömbölte fenyegetően a *központi fára* felszerelt hangszóró, de nemigen mozdult senki sem, mert az akadályversenyre érkező kisdobosokat és úttörőket felszippanította a kavalkád. „Az akadályverseny győztesei kisnyulakban részesülnek!”, próbálkozott a hangszóró, amire azért gyülekezni kezdtek a „RAJT” feliratú tábla mögött. „A versenyen bárki elindulhat”, próbálkozott tovább a hangszóró, majd közölte, hogy a Nyíresben felállított állomásokon már várják a próbatevőket, akik sziveskedjenek négyes csapatokat alkotni, de oly módon, hogy legalább egy úttörő vagy kisdobos jusson mindegyikbe. „Nem csak a jelenlegi, hanem az egykori úttörők is számítanak!”, engedélyezte a hangszóró. Egy kicsit most áttekinthetőbbé vált a berek, mert a RAJT-tábla nyomában több százan elindultak a Nyíres felé. Így jelenthetett meg a Szemüveges látómezejében a John Brown Erdei Fiókkönyvtára is, amelyben Jolika kínált madaras, fás és úttörős könyveket.

Pillanatokon belül rengeteg ismerős arc bukkant fel. Köztük a két fehérszakállas öregúr is, egy-egy élénkzöld színű selyem lepkehálóval. A virágkoszorús rendezők azonban észrevették ezeket a nemkívánatos szerzőségeket, s udvariasan, de nagyon határozottan figyelmeztették őket, hogy itt ma minden élőlény védett, még a darazsak és a bacilusok is. Az

őregurak szabadkozni kezdtek, majd némi üggyel-bajjal, de végül is sikeresen napernyővé alakították át az élénkzöld alkalmatosságokat, aztán ők is elindultak, ugyan még csak ketten, a Nyíres felé. A központi fa tövében Hajagosék rendezkedtek. Ott volt Bikfaly Alajos is. Nevezetes évszámokat osztogatott a *történelmi számháborúban* résztvenni kívánczók számára. „A leolvasottak fogságba esnek, s csak akkor szabadulnak ki, ha megnéznék egy történelmi szomorújátékot”, magyarázta a Töredék felfedezője. Újabb és újabb ismerősök arca villant fel: a rigómezei csata évszámával az oroszlán, a merseburgi csata évszámával a szamuráj, a zsitvatoroki békével pedig a sörényes hangyászt felvállaló vasutas. Ismerősnek tűnt az egyre több galibát okozó Jeromost megfékezni próbáló nagypocakú munkásor is, aki előbb szép szóval, majd kockacukorral, végül eszméje erejével, vagvis egyensapkjával csapkodva próbálkozott. Szerencsére felbukkant a madár gazdája, egy micisapkás illető (ő is borzasztóan ismerősnek tűnt), aki sűrű bocsánatkérések közepette egy kalapdoboz alakú bőröndbe gyömöszölte a madarat, majd szivarral kínálta a munkásort (most már rájött, Nagymaci az), aki kiengesztelődése jeléül azonnal rá is gyújtott, mire a szivar azonnal fel is robbant. Ebben a pillanatban érkeztek egy páncélos járművel élükön a zémegeyi MHSZ különböző szakosztályai, s az „oszoj” után előkerültek a repülőmodellek, s vilámgyorsan kicsomagolták a „Léghajótól az űrhajóig” című vándorkiállítás, majd újabb haditechnikai monstrumok dübörögtek be. „Felhívjuk az akadályversenyzők figyelmét, hogy a római számokat viselő állomások nem érvényesek! Az ottani próbák nem számítanak bele a pontversenybe!”

Később tudta meg a Szemüveges, hogy a rendezők által *tréfásnak, megtévesztőnek* vagy egyenesen *ellenségesnek* nevezett állomásokon *nem minősíthető dolgok* történtek. Az egyikén el kellett mondani a versenyzőknek, hogy mi bántja őket, a másikon arra a kérdésre kellett válaszolni, hogy mit szólnának ahhoz, ha Szocióváron utcát neveznének el saját nagymamájukról, a harmadikon öt evőkanállal kellett enni egy nagy fazék kelkáposztafőzelékből, s közben arra kellett gondolni, hogy hányan halnak éhen a világon abban a percben. Volt olyan – szintén nemhivatalos állomás, ahol egy grafitiszürke öltönyt és bordó csokornyakkendőt viselő úriember se szó, se beszéd megmosta az odaérkezők lábát, s akadt olyan is, ahol a versenyzők égő gyertyát kaptak mindenféle instrukció nélkül. A hangszórós bejelentésnek persze az lett az eredménye, hogy ezután mindenki ezeket az állomásokat kereste, de nagy bosszúságukra, már senki sem találta meg őket. Ezekről, s minden más egyébről a Teaházban lehetett értesülni, pontosabban a Teaház körül, hiszen a házikóban Vali néni kívül csak ketten értek volna el, de az asztalkán egy FOGLALT!!! felirat jelezte, hogy oda fontosabb, kedvesebb vagy csak szemfülesebb vendégeket várnak. Kinn ugyan nem voltak székek és asztalok, de pokró-

cok igen, s szívesen telepedett le ide a Szemüveges is egy csokornyakkendős úr mellé, aki akár az illető is lehetett volna, csakhogy ez az úriember a csokornyakkendő ellenére kezeslábasban volt, hátán SERVICE felirattal. Amikor elfogyasztotta teáját, kikattintotta táskáját, vagyis egy fémdobozt, amelyben műszerek és szerszámok voltak.

– Mit tetszik javítani? – kérdezte a szerelőt egy melléje telepedő kisleány.

– Ha akarod, téged – felelte a csokornyakkendős szerelő.

– Apukám szerint én javíthatatlan vagyok. Tényleg, mit javítasz?

– Úgysem fogod elhinni – mondta a finom arcú, de átható tekintetű szerelő csendesen.

– Ha megmondod, elhiszem.

– Természetesen a csendet – felelte a javító ember.

– Elhiszem – suttopta a kisleány.

Fél perc sem telt el, ismét bömbölt a hangszóró: „Minden versenyzőnek és állomásnak! Ott, ahol tart, azonnal abbahagyni! Kezdődik a sereg-szemle! A gépek már felszálltak az ejtőernyősökkel. Három, kettő, egy, vége!” A Szemüveges jól ismerte ezt a hangot: Povázsai Béláé volt. Láthatta is: egy páncélos tetejéről beszélt. És már meg is jelent az első ejtőernyős. Povázsai Béla is láthatta, mert ezt kiabálta a hangszórón át: „Még ne! Még ne! A forgatókönyv szerint előbb a tranzisztoros lepkék jönnek!” Nem ejtőernyős volt, de nem is tranzisztoros lepke, hanem egy ejtőernyővel leereszthető lövegszerű objektum.

– Egy úrmicsoda – magyarázta egy ismerős hang.

Nagymaci volt. Ezúttal nem munkásórruhában, hanem civilben, de egy nagyon pikáns évszámmal a homlokán. Egy hatalmas lábost törülgettett ki kenyérral. Észrevette a Szemüveget.

– Az egyik nemhivatalos állomáson a kezembe nyomták. Én persze megkérdeztem, nekem szánták-e, hiszen egyenruhába voltam, s amikor azt mondták, igen, javasoltam a csapatunknak, hogy adjuk fel a versenyt, s együnk, mert elhül.

Közben az úrmicsoda szépen landolt a közvetlen közelben. Azonnal gyerekek vették körül. Fél perc sem telt bele, felpattant egy addig láthatatlan ajtó, s két úrruhás alak lépett ki belőle. Az ámuldozó-tömegben utat törve a Teaház felé indultak, s mosolyogva nyomultak a házikóba. Egy pillanat múlva Vali néni jelent meg az ajtóban, s a kilincsre akasztott egy táblát: TEASZÜNET.

– Most mi lesz? – kérdezte megszeppenve egy idősebb hölgy, s megpróbált rávenni egy kemény kötésű munkásórt, hogy intézkedjen már az Isten szerelmére.

A munkásőr elővette adó-vevőjét és csavargatni kezdte a gombokat, majd kijelentette:

– Valahonnan zavarnak.

Többen kuncogni kezdtek, erre ő gyorsan körülnézett, s éppen a hálósan komoly képet vágó csokornyakkendőst szúrta ki. Keményen oda lépett hozzá, de a javító ember a szája elé tette az ujját. Ki tudja miért, de nagy csend támadt. A javító ember bekattintotta a műszeres dobozt, felállt, és elsétált. A munkásőr megint az adóvevőhöz kapott, erre azonban többen a szájuk elé tartott ujjakkal figyelmeztették, hogy el ne rontsa már a csendet. Tizenkét-tizenhárom perc elteltével kinyílt a Teaház ajtaja, lekerült a tábla, s kisétált a két úrpilóta.

– Doszvidányija! – mondta az egyik, s kezet rázott Vali nénivel.

– Gudbáj! – mondta a másik, s ő is kezet rázott.

– Aufviederzén! Und paxvóbiszkum! – köszönt el tőlük Vali néni.

Ők visszaintegettek, s mielőtt még Povázsai Béla odaérkezett volna, gyorsan belefirkantottak néhány eléjük tartott őrsi naplóba, beszálltak az úrhajóba, s szépen elreppentek.

– Tudja kik voltak ezek? – támadt Vali nénire Povázsai Béla, sóval és kenyérrel a kezében.

Most Vali nénin volt a sor.

– Tudom. Kedves, fiatal úriemberek. Az egyiket, amelyik oroszul beszélt Valentyinnek hívják, a másikat, amelyik angolul, Ricsárdnak. Megteáztattam őket, közben jól elbeszélgettünk.

– De miről! – kérdezte Povázsai Béla egyre idegesebben.

– Semmiségekről, de jól esett. Én persze nem értettem az ő nyelvüket, s azt hiszem, ők sem tudnak németül. De az bizonyos, hogy remekül éreztük magunkat. Fényképeket is mutogattak.

– Mit ábrázoltak?

– Feleség, gyerekek, szóval a szokásos.

– Nekem most azonnal telefonálnom kell. Mindenesetre kérek erről egy jelentést, három példányban, tanúkkal aláírva – rendelkezett Povázsai Béla.

– Már miről, uram? Az én vendégeim voltak!

De az Általános Művelődési Központ főigazgatója már rphanat is, de előtte a kenyeret és a sót Nagymaci kezébe nyomta, aki azonnyomban majszolni kezdett.

A seregszemléből mindössze a tranzisztoros lepke-parádé került megrendezésre. Önként vállalkozók lepkehálót kaptak, s megkísérelheték elfogni a távirányított műpillangókat, ami, úgy látszott, senkinek sem sikerül, pedig nagy tétekben fogadtak a legügyesebbnek látszókra. Egy kivétel akadt, akire persze senki sem fogadott, a tárogatós. Felbukkant valahonnan, elővette a hangszerét, kitette a kalapját, amelybe már abban a pillanatban belepottyant egy műpillangó, aztán szépen sorban a többi is, nem egészen fél perc leforgása alatt. A tárogatós a műpillangókat a kalapból a zsebébe öntötte, majd elégedetten felállt, s odébb indult. Gyerekek raja követte, meg egy homlokát ráncoló MHSZ-karszalagos

férfi. A Szemüveget persze ennek az ügynek a fejleményei is érdekelték volna, de ekkor Pápóczyt vélte megpillantani a tömegben. Valóban ő volt. Hétvégére kiengedték azzal, ha akar, visszamegy, ha nem akar, nem. A Szemüveges elmondta neki, hogy vasárnap délután utazik. Megköszönt neki mindent, s megemléltette, ha mégis kedve támadna elolvasni, Vali nénitől megkaphatja a neki ajánlott kisdoktorit. Pápóczy elmondta, hogy Lósfára, Hidegkútra és Lápára készül megnézni a Béni atya által vázolt feltételeket, aztán majd megtanácskozzák a dolgot a tárháziakkal.

Nem tudták tovább folytatni a beszélgetést, mert teljes erejükből rázendítettek a hangszórók, ugyanis kezdetét vette a nagygyűlés. Máris Hencse-Hedrehelyi elvtárs kapaszkodott fel a tüneményes gyorsasággal felszerelt emelvényre. „Kedves elvtársak, vörös fonalként húzódik végig...”-kezdte, de ezzel meg is szakadt a beszámoló, mert valamennyi hangszóróból éktelen rikácsolás hallatszott. A rendezők tanácstalanok voltak. Végül is Bekény Csaba fejtette meg a titok nyitját.

– A páva lesz az.

A madarak és fák napjának egyik fő attrakciója lett volna, előbb az akadályverseny, majd az akadályversenyt félbeszakító seregszemle, végül a seregszemlét félbeszakító nagygyűlés miatt nem lehetett az. Kelletlenül járt-kelt a tömegben, s nem volt hajlandó sem rikácsolni, sem a farkát szétnyitni. Most viszont mindkettőt megtette mielőtt Hencse-Hedrehelyi elvtárs el tudta volna mondani, hogy mi és hol húzódik végig vörös fonalként. Egy szemfüles környezetőr-s-tag vette észre a páván a rendellenességet, a nyakába akasztott mikrofont. Sikeresen leszerelték, amire a páva megsértődött, elhallgatott és összecukta a farkát. Hencse-Hedrehelyi elvtárs nagy elszántsággal még egyszer belekezdett, de ez alkalommal csak addig jutott el, hogy „Semmiel sem maradt az országos átlag alatt sem a zémegeyi nők, sem a zémegeyi férfiak fokozódó helyzete, de persze ez nem jelenti azt, hogy most már bárki is a babérjain ülhet, akár nő, akár férfi is legyen az illető”, mert ekkorra megérkeztek az igazi ejtőernyősök, s közülük néhányan közvetlenül a szónoki emelvény elé tt pottyantak le, nagy üdvrivalgás közepette. Még csak fokozódott az óváció, amikor egészen idős embereket is észrevettek közöttük, különösen kettőnek volt átütő sikere, akik takaros zöld selyemernyőkkel érkeztek, s azt hitték, mert odafentről így tájékoztatták őket, hogy már az ankét folyik, éppen ezért azonnyomban kérdéseket tettek fel:

– Hencse-Hedrehelyi elvtárs, miféle elvek társa ön, ha Kernács urat, a pébévébé munkatársát és Harmat urat, a pébévébé küldöncét egyformán elvtársnak szólítja, holott Harmat úr objektív idealista, Kernács úr pedig vulgármarxista? Melyik elvtárs igaz? – kérdezte egyikük, erősítő nélkül is jól hallható, borízű hangon.

– Csak bonyolítja a helyzetet az, hogy Hencse-Hedrehelyi elvtárs szivikémnek nevezi titkárnőjét, Fábíán Jenőné, pedig Fábíán elvtársnő is

párttag – tette hozzá a másik, túlkiabálva a rendezőt, aki kézzel-lábbal magyarázta nekik, hogy nem ért véget a beszámoló, csupán technikai szünetet tartottak.

Csupor elvtárs felkapaszkodott Hencse-Hedrehelyi elvtárs mellé, és izgatottan súgott neki valamit. Hogy mit, azt mindenki jól hallhatta, mert tisztán vette a mikrofon:

– Válaszolj már valamit ezeknek a barmoknak, Hencse-Hedrehelyi elvtárs, azután folytasd!

– A francnak van kedve folytatni ezt a hülyeséget! Menjünk át most mindjárt ankétba, aztán söpörjünk el a francba! Hívd fel Kernács elvtársat és Mogyoróssy elvtársat is! Csak csinálj valamit, te tökéletlen, ha már sászerveztél minket erre az össznépi állatságra!

Újabb ejtőernyősök érkeztek, s a gyerekek nagy örömeire egy sárkányrepülő is, aki ráadásul bohócnak volt öltözve. A Bohóc azonban pontosan észlelte, mibe seppent bele. Nagy taglejtésekkel csendet parancsolt, majd karba tett kézzel leült, és az emelvény felé fordította búbanatosra festett orcáját. Az emelvényen már négyen álltak, Hencse-Hedrehelyi, Csupor és Kernács elvtárs Zémegeyéből, a fővárosi politikusokat pedig Mogyoróssy Gyuri képviselte. Mindjárt ő ragadta magához a mikrofont:

– Hadd válaszoljak a sporttársak kérdéseire egyetlen anekdótával!

– Nem vagyunk sem sporttársak, sem barmok! Marxisták vagyunk!

– rikácsolta a két öregúr közül az idegesebbik, hiába csitítgatta a másik.

– Ha lehet, ne anekdótázzunk, hanem válaszoljunk! És lehetőleg az válaszoljon, akinek a kérdést címezzük! – kiabálta a micisapkás, Jeromos gazdája.

– Elvtársak! Tisztelt egybegyűlteik! – kezdte Hencse-Hedrehelyi elvtárs. – Van-e még kérdés hozzám, mert az összesre egy mondattal szeretnék majd válaszolni, hogy ne vegyem igénybe túlságosan drága idejüket.

– Van! De ezt mindannyiuktól kérdezem. Mi a véleményük a megyénkben is egyre jobban elharapózó audiovideoidiotizmusról?

Bikfaly Alajos kérdezte. Kipihent volt és joviális.

– Ehhez kapcsolódnék! – kiáltotta egy hatalmas hang, Hajagos Árpádé. – Miért nem merítünk, legalább mi, zémegeyi népművelők, tiszta forrásból?

– Várjunk, hé! Én ezt már nem bírom megjegyezni! – vágott közbe Hencse-Hedrehelyi elvtárs. – Ami az első kérdést illeti, van ám itt egy jókora identitás-zavar, elvtársak, vagyis tisztelt hallgatóim, ami pedig a másodikat illeti, csak azt mondhatom, hogy ez alól olykor még a megyei vezetés sem kivétel. Tudják, miért? Na, erőltessék meg magukat! Mert mi is emberek vagyunk, értik? Elvtársak, melyikünk válaszol erre az idiotizmusra? Tessék, Mogyoróssy elvtárs, ez úgy is a te referenciád!

– Barátaim, szocióváriak! Örülök, hogy ismét köztetek lehetek, ahová még Ulan-Batorból is idevagyódtam. Nos, ami a kérdést illeti, a kérdéssel teljesen egyetértek, tartalmával azonban nem. Ez már Pesten is probléma, mégis úgy hiszem, itt, Szocióváron a videoidiotizmus olyan ellenfelekre talál, mint az Átlagos, vagyis az Általános Művelődési Központ és a népszerűen kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtár.

Egy úttörő lány jelentkezett.

– Hencse-Hedrehelyi elvtárs, a három évvel ezelőtti összevont úttörőaktíván kétezer madáretetőt tetszett ígérni a szocióvári környezetörőknek. Mikorra tetszik be is tartani?

– Kedves pajtás! Kétezer madáretető nem kis megterhelést jelent népgazdaságunknak, de ha ennyit ígértem, akkor most ünnepélyesen megkérem Kernács elvtársat, hogy intézkedjen a madáretetők haladéktalanul történő teljesítése felől.

– Nekem is lehet egy kérdésem?

A micisapkás volt. Hencse-Hedrehelyi elvtárs az órájára nézett, de Csupor elvtárs barátságosan intett, hogy erre a kérdésre még biztosan jut idő.

– Honnan van a rossz? – kérdezte a micisapkás, majd barátságosan hozzátette: – Erre magam is kíváncsi vagyok.

– Fejezze be a mondatot, ha már elkezdte! Rossz micsoda? Rossz termék? Rossz közérzet? Rossz bizonyítvány? – kérdezte élesen Kernács elvtárs.

– Rendben. Akkor másképpen teszem fel a kérdést: megváltoztatja-e a világ gravitációs erőterét az önfeláldozás?

– Micsoda változtat meg micsodát? – süvöltötte Kernács elvtárs.

– Azt hiszem, én értem a kérdést – vette át a mikrofont Mogyoróssy Gyuri. – Ugye, polgártárs, filozófiai síkon gondolja?

– Amilyen síkon akarja, nekem teljesen mindegy! Ön itt a vendég! – válaszolta igen készségesen a micisapkás.

– Ugyanis filozófiai síkon a gravitáció egy metafora, s éppen ezért...

– Hadd segítsek! – kiabált közbe a micisapkás. – Az a kérdés, le tud-e mondani Mogyoróssy úr gasztronómiai hedonizmusáról vagy sem! Szóval: aspektus vagy haspektus?

– Ne személyeskedjünk, elvtársak! Határozottan megkérek arra, Mogyoróssy elvtárs, ne válaszolj ilyen kérdésekre, mert ezzel precedenst teremtesz!

Mogyoróssy Gyuri készséggel szót fogadott.

– Azt szeretném kérdezni a hivatalos bácsiktól, hogy mikor fogunk már a madaraknak prédikálni? – kérdezte egy kislány.

– Ezt a kérdést, pajtás, bevallom férfiasan, nem értem – duruzsolta a mikrofonba nagyon kedvesen Hencse-Hedrehelyi elvtárs.

– Most mindjárt, ha ennek vége lesz, sort kerítünk rá. – nyugtatta meg Bekény Csaba, és még azt is hozzátette: – Te is megpróbálhatod, mert bátor kislánynak látszol.

– Hát akkor, elvtársak – kezdett búcsúzkodni Hencse-Hedrehelyi elvtárs.

– Könyörgök, még egyet! – kiabálta valaki.

A tárogató volt. Kihasználta a másodpercnyi csendet, s kérdezett is:

– Miért vonzza a mélység azt, aki nagyon magasra jutott?

Feltűnően nagy fehér bajszához képest egészen fiatalos volt a hangja.

– Ezt a kérdést még csak érteném, de ez a kérdés már valóban filozófiai síkon mozog. Ezen még nekem is gondolkodnom kell, elvtársak. Arra kérem, kedves elvtárs, adja meg a címét, és írásban fogok önnek válaszolni. Rendben?

– Eszembe sincsen! – rikkantotta a tárogató. – Akárhányszor megadtam, házkutatás lett a vége. És mindig találtak valamit. Ha nem volt semmi, akkor hoztak magukkal. Szóval nem adom meg, de van egy pótkérdésem: miért nem akar itt, Zémegegyben a mennyiség minőségbe átcsapni, és ha mégis átcsap, miért ilyen gyenge minőségbe?

Csupor elvtárs intett, s egy karszalagos máris megindult a tárogató felé. Közben Hencse-Hedrehelyi elvtárs magához ragadta a mikrofont, s ünnepélyesen berekesztette a nagygyűlést.

Sem az akadályversenyt, sem a seregszemlét nem sikerült folytatni, de azért késő délutánig tartott a majális a Felsőberekben. Pezsgett az élet a tucatnyi lacikonyha és a sátrak körül. Tudakolni és megvitatni való akadt elég: Hogyan került a páva nyakába a mikrofon? Hogyan jutott le épségben a két öregúr és miért nevezték magukat marxistáknak? Mit írtak az úrhajósok az ōrsi naplókba? Hogyan bírta a pelikán a bőrdobban? Miért szalutált a karszalagos rendező a tárogatósnak az igazoltatás után? Mit akart a grafitszürke öltönyös a lábmosással? Miért kezdett el zokogni a bohóc az ankét közepén? Vajon kinek vásárolta a pesti elvtárs azt a töménytelen mennyiségű kukkos órát? Ki volt valódi, s kit alakítottak zémegegyi amatőr színészek? Mi volt előre kigondolva, és mi volt rögtönzés? Miért éppen az a tíz percig tartó csend volt a legcsodálatosabb az összes program közül?

A válaszok a legtöbb esetben nem igazán erősítették egymást. Arra a kérdésre például, hogy miért nevezték magukat az öregurak marxistáknak, logikusnak tűnt ugyan az a válasz, hogy szakasztott Marx és Engels voltak külsőre, de hogy miért magyarul beszéltek, arra már nem mindenki vágta rá, hogy akkor egy kukkot sem értett volna belőlük a tisztelt nagyérdemű. A tárogatót illetően maga az igazoltató is nyilatkozott: semmi gyanúsat sem tapasztalt, sőt, a tárogatós előbb egy hivatalos bélyegzővel ellátott dokumenttel igazolta, hogy nem az, akire gondolnak,

azután odasúgta az igazoltató közegnek, hogy feltűnés nélkül figyeljék őt továbbra is. Ennek a magyarázatnak csak az látszott ellentmondani, hogy Jolika esküvel bizonyította, hogy már látta ezt az embert a John Brownban, mármint a régiben, vagyis az igaziban. Ezt hallva Kernács elvtárs, aki mindenkit kellemesen meglepve a nép között maradt, s velük *laci-konyházott*, kijelentette, hogy ez semmit sem bizonyít, mert még ő is megfordult abban a *műintézetben*. Arra, hogy miért fakadt sírva a csokornyakkendős bohóc, Bikfaly Alajos válaszolt először, s elmagyarázta, hogy a szomorú bohócnak ez a rendeltetése, amit pedig a *funkcik* produkáltak, sírnivaló volt. Akadtak, akik a bohócot a Teaház mellett a csendet javító gyorsszolgálatossal azonosították, mások viszont a relaxációs gyakorlatot vezető gyógytornászzal, ismét mások a lábat mosóval, néhányan pedig Hajagos Árpáddal. Valamennyien a csokornyakkendő alapján. Ezt a teóriát maga Hajagos Árpád döntötte meg azzal, hogy felvállalta ugyan a bohócot és a gyógytornászt, a lábmosástól azonban élesen elhatárolta magát, mert gusztagustalannak és bizalmaskodónak tartja, akárki tegye akárkinek. A csendjavító pedig azért nem lehetett ő, magyarázta, mert neki untig elég annyi, hogy középre áll, máris csend támad körülötte. Meg is mutatta, de a körülállók hangos közbekiáltásokkal cáfolták a cáfolatot. Előkerültek az őrsi naplók is, és láthatták, hogy mindegyikbe ugyanazt írta be mind a szovjet, mind az amerikai úrhajós: PAX. Erre is akadt logikus magyarázat, méghozzá több is. Először is az, hogy pax-tollal írtak. Másodsor az, hogy Vali néni azzal búcsúzott tőlük, hogy „Pax vóbiszkum!”. Ami egy békeharcos csatakiáltás, okoskodott Hajagos Árpád, de újólag lehurrogták.

Nem igen akarózt senkinek sem hazamenni, csak akkor kezdtek szedelőzködni, amikor sötétlila felhők tornyosultak az égen. Példás gyorsasággal lebontották a sátrakat, biztonságba helyezték az otthonról hozott valódi és az itt vásárolt papírból készült madarakat, a különbuszok pedig egykettőre elszállították a majális ezret is meghaladó résztvevőit. Csak a Bekény Csaba igazgatta környezetőrök tartottak ki az egyre fenyegetőbb égzengés ellenére is, hogy összeszedjék a szemetet. A Szemüvegesnek természetesen Laura jutott eszébe, s csatlakozott hozzájuk. Percek alatt bőrig áztak, mégsem bánták, mert kellemes, szinte meleg „tisztítótűzzel felérő tisztítóvíz” volt, miként Bekény Csaba megjegyezte.

Mire a Szemüveges is beért Szocióvárra, elállt a zápor, s a Béke és barátság parkon keresztüllvágyva azt tapasztalhatta, hogy talán többszázan is itt folytatják a majálist. Itt is akadtak szép számmal ismerősök, például az alezredes és kártyapartnerei. Az illetőt ezúttal a hangjáról ismerte meg, pontosabban a hanglejtéséről. Igazából nem is lepte meg, hogy a tárogatóssal és a micisapkással tanácskozik.

– Töröksípról volt szó, nem tárogatóról, pelikánról és nem kanadai lúdról! – korholta őket az illető.

– Senki sem emelt vétót, főnök – mentegetőzött a micisapkás.
– Ez csak súlyosbító körülmény! Nem a tudatlanságból íztetek csúfot, hanem visszaéltetek a bizalommal, lebecsültétek a vidéki publikumot.
– No, és az úrhajósok? – kérdezte a tárogató.
– Karakteres munka volt, de többet is ki lehetett volna hozni belőle!
– jegyezte meg az illető. – Láttátok azt a két öregurat? Még a kérdéseik is ültek!

– Azok is mi voltunk, főnök! – győzködött a tárogató.
– Ekkora szemenszedett hazugságot! Na elég ebből! Mars haza!
– De tényleg mi voltunk! Már hónapok óta gyakoroljuk! Hadd maradjunk még! – kérelték mindketten.

– Itt már nem lesz semmi. Nektek indul a vonatotok, én pedig megyek lefeküdni. Inkább nézzétek meg a Holdat!

– És ha megnézzük? – kérdezték mindketten.
– Csak ígérgetitek. Ha egyszer igazából megnéznétek, magatokba szállnátok, s akkor nem hoznátok töröksíp helyett tárogatót, pelikán helyett kanadai ludat.

– De hát, főnök, ez csak játék! – kiáltották mindketten.
– Mi az, hogy „csak”? Kezdem előről? Hülyéskedésből hülyéskedtek, vagy komolyan? Na, elég volt! Oszolj! Már figyelnek bennünket. Mars innen!

Nagy nehezen elmentek. Farmernadrágot és farmerdzsekit viseltek mindketten, egyiküknek hangszertok volt a kezében, másikuknak egy kalapdoboz formájú bőrrönd.

A Szemüveges úgy döntött, elköszön az illetőtől is, akármiféle legyen. Megszólítani azonban jóval nehezebb volt, mint sejtette. Bele is zavarodott, akár Hencse-Hedrehelyi elvtárs.

– Elnézést, szeretnék Öntől, vagyis...
– Persze, hiszen ismerjük is egymást, meg nem is – fordult hozzá barátságosan az illető. – Ugye, meglepné, ha most felfedném magam?
– Megtisztelne vele, vagyis...
– Vagyis elrontaná vele mindent, de legalábbis a játékot.

Ebben teljesen igaza van, gondolta a Szemüveges, hiszen a játékot azzal lehet leginkább elrontani, hogy kijelentjük, hogy „ez persze csak játék”.

– Ha meghallja, vagy nevetni fog, vagy bosszankodni, de hát a mai nap és a búcsú arra kötelez, hogy kimondjam: őrangyal vagyok.

Vajon nem válna-e nevetségessé, ha valami bizonyítékot kérne, fontolgatta a Szemüveges.

– Kíváncsi, ugye, hogy mivel tudnám ezt bizonyítani? – kérdezte az illető.

– Hadd próbáljam meg én! – kérte gyorsan a Szemüveges.
– Ez aztán a fordulat! – lelkesedett az illető.

– Először is folyton a nyomomban jár – kezdte a Szemüveges.

– Nem, nem! Ez így nem fog menni. Összetalálkoztunk. Érti a különbséget? Az igazi bizonyíték, kedves Szemüveges, persze az lenne, ha elhinné. Mert hát mit bizonyítana, mondjuk, ha azt találná a személyiben, hogy Landow Ernő (dupla vével) számviteli felülvizsgáló, Szocióvár, Ló utca 5/b alatti lakos. Megmutassam? Ettől azonban nemhogy őrangyal, de még könyvtárszociológus is lehetnék. Az őrangyal nem dogma, hanem, idézem, „biztos teológiai igazság, hogy minden hívőnek, sőt talán minden embernek és emberi közösségnek külön őrangyalt rendelt Isten”.

– Az én esetem a második kategória...

– Ajjaj! Most fogok másodszer is csalódást okozni. Én nem az ön őrangyala vagyok. Az valaki más. Talán a Vali néni. Ez persze csak egy hipotézis részemről. Most akkor ön azt kérdezi, joggal, hogy akkor én kicsodát vagy mi a csudát őrzök. A várost, kedves barátom. A várost.

– Logikusnak tűnt, de azért még jócskán maradtak hézagok.

– De milyen értelemben? önre ugyanis nem igen illenek a „városszépítő”, a „lokálpatrióta” vagy a „környezetőr” kifejezések.

– De jól mondja! Most nagyon megkönnyebültem!

– Ön az egyik alkalommal az egészre hívta fel a figyelmemet, másik alkalommal a rendre és a lehetnékre, ismét máskor a Holdra.

– Sejtí már, miért, ugye?

Már sejtette, de még valami nagyon hiányzott ahhoz, hogy az illető rendszerré álljon össze.

– És, mondja, szereti ön ezt a várost?

A grafitiszürke öltöny, a bordó csokornyakkendő és a mélységesen megilletődött ábrázat így együtt elég is lett volna, de az illető meg is válaszolta a kérdést:

– Ez a feladatom. Mindemellett idevalósi is vagyok.

– Úgy érzem, ön távlatokat akar nyitni városának.

– Ezt is nagyon köszönöm önnek! A város, s ezt ön bizonyára ugyanúgy tudja, mint én, nem csak közigazgatási egység, hanem ember-szövevény is, jel a kozmoszban, vagyis kozmikus jel, egyszóval szent hely. És én ezt őrzöm. De önnek most már haza kellene sietnie, mert teljesen átázott ebben a rendkívüli jelentőségű esőben.

Az illető most a kezét nyújtotta. Jobb keze középső ujjának a mutatóujj felőli részén a Szemüveges megpillantotta azt a bőrkeményedést, ami ugyan nem cáfolt vagy bizonyított semmit, de megtámogatta azt a feltevését, hogy az illető azonos azzal a tanácsi hivatalnokkal is, akin nem győztek csodálkozni Laurával azon a nevezetes napon.

Hazaérve bejelentette Vali néninek, hogy másnap reggel még elintéz valamit, majd a déli vonattal elutazik Zémegeből. Vali néni csak annyit jegyzett meg:

– A tanár úr erre azt mondaná, hogy Zéme gyét Szocióváron is el lehet hagyni.

Mivel némi sértődöttséget vélt kiérezni Vali néni hangjából, most mondta ki, amit csak legutoljára akart:

– Úgy gondolom, Vali néni volt az őrzőangyalom.

– Ha csak voltam, nem lehettem – felelte Vali néni hamiskás mosollyal, majd megkérdezte, hozzon-e teát.

A Szemüveges hálásan megköszönte az eddigi és az ezutáni teákat.

– Jól van, akkor most nem hozok. Hogy már most elkezdjen hiányozni.

És valóban nem hozott. És valóban elkezdtek hiányozni sorra mind, ahányat csak fel tudott idézni. Rászánta az időt, s nem bánta meg: ezzel búcsúzott el igazán őrangyalától, aki persze amúgy elhagyhatatlan. Csak a leveles-füzetet hagyta elől, a többi már elpakolta, de ebbe is csak ez került bele:

Laura,

ha nem őrangyalom voltál, akinek eddig hittelek, akkor most már igazi titok lettél!

Bizalomháló

Azon a vasárnap délelőttön is akadtak Szocióváron, ha nem is túl sokan, akik helyben maradvá próbálkoztak meg Zémegeye elhagyásával. Közéjük tartozott Ábrahám Péter fogorvos és felesége, Vépi Júlia (akik leendő gyermekükkel beszélgettek), Mátyus Csilla 5. osztályos általános iskolai tanuló (aki komolyan vette a napközis tanító bácsi felhívását, hogy az úttörő ne csak vasat és fémet gyűjtsön, hanem magányos öregembereket is, s fél tíz előtt öt perccel már talált is egyet a Kópházi utcában), Szabados nagymama (aki a Ferencváros labdarúgócsapatának összeállítását memorizálta, hogy ismét sikerrel szót érthessen unokájával), Rendessy Viktória belső revizor (aki a már harmadik napja tartó féloldalas pokoli fejfájásából megpróbált valamiféle zenét kihallani), Bekény Csaba napközis tanító (aki azzal az elhatározással ébredt, hogy ezen a délelőttön kivételesen saját gyerekeinek szervez valamit), Halmágyi néni (aki hosszas lelkitusa után mégiscsak becsöngetett a maradék kapros túrossal szomszédasszonyához, aki azt terjeszti róla, hogy a kukából szedi ki a kenyérhajat és az üres üvegeket, ami egyébként igaz is volt), Berkes Béla műszerész és nagyfia első házasságából (akik most már nem vártak tovább a többiekre, hanem ketten fogtak hozzá a Dózsa-lakótelep 2/b épülete előtti térség parkosításához), Pápóczi Péter könyvtáros (aki a poroszlói buszra várakozva egyszer csak dúdolni kezdett, ami öt lepte meg legjobban, ennek ellenére tovább dúdolt), Csermely Tiborné nyugdíjas bábaasszony (akinek ez alkalommal végre sikerült egy nagy lendülettel rákanyarítani a már három éve odakészített levélpapírra, hogy „Kedves Tulám!”), a Vadkerti gyerekek (akik aznap már nagyon korán felébredtek, belopóztak szüleik szobájába, s három szál virágot tettek alvó szüleik közé, pedig azoknak nem születés-, sem névnapjuk nem volt), Taszári Ágnes textilfestő laboráns (aki azzal ébredt fel, hogy tulajdonképpen minden reggel reményteli), Székácsné Katika, Bikfaly Alajos, a Vizeczky házaspár, Varga Amália, Vali néni és Kerepecky Kornél, akit Nagymacinak becéztek (akik azzal gyűltek össze Székácsék lakásában, hogy megbeszéljék a következő heti tárházi munkákat), és kétségkívül ebbe a kategó-

riába tartozott a Szemüveges is, aki a „bizalomháló” miatt elhalasztotta hazautazását.

Tíz óra előtt öt perccel érkezett a Szemüveges a Béke és barátság parkba. A városliget éppen azokban a percekben kezdett éledezni. A zenepavilon környéke tűnt legelevenebbnek, de csak azért, mert féltucat gyerek cikázott körülötte. A Szemüveges elővette jegyzetömbjét, hogy gyorsan regisztrálja a gyerekek számát, életkorát és nemét. Egyik nehezebb volt, mint a másik. Talán pontban tízkor, de lehet, hogy már egy perccel utána egy fiatal nő jelent meg. Ha a hirdetésre jött, alaposan túlóltözött ehhez az alkalomhoz, állapította meg a Szemüveges, s fel is jegyezte: „fodros-bodros, rövid hajú, mackós mozgású”. Sem Margóhoz, sem Ágotához, sem Amáliához, sem a lámaarcúhoz nem lehetett mérni. „Almaarcú” néven került be a füzetbe. A hangja viszont igen kellemes volt, igaz feltételezhető életkorához (huszonháromtól huszonnyolcig tipelte) meglehetősen kislánynosan csengett:

– Hé kásók! Álljatok le egy pillanatra!

Amire nemigen lehetett számítani, mégis megtörtént: azonnal megálltak.

– Mondok egy jelszót, akinek ugyanez a jelszava, szaladjon ide hozzám! Most jön, figyelj: bizalomháló.

– Micsoda? Vízálló micsoda? – pukkadózott egy bumfordi kisfiú.

– Az én jelem a kiflihold – kiabálta egy szőke kislány, és újból cikázni kezdett.

– Amit tetszett mondani, az nem jelent semmit! – szögezte le egy bukósisakos kisfiú.

– Játshatunk tovább? – kérdezte udvariasan egy nagyobbacska lány.

– Persze, nyugodtan! – bízatta őket az almaarcú.

– És a néni itt fog szobrozni? – kérdezte a bumfordi.

Kirobbant a nevetés. Az almaarcú is elnevette magát, de erre már nem jött válasz, mert a kis csapat elviharzott. Az almaarcú most nagyinak és erősnek tűnő kezeit hátul összekulcsolva, kissé előrehajolva fel-alá kezdett járkálni, de alig fél perc múlva megállt, biggyesztett egyet, majd jobb kezével odaintett a Szemüvegesnek. 10 óra 11 perc volt.

– Bocsásson meg, nem énrám vár véletlenül?

– Nem hiszem, vagyis... – motyogta a Szemüveges.

Az almaarcú most közelebb lépett, olyan tekintettel, mintha azt mondaná, „nem ronthatja el a játékot!”.

– Bocsásson meg, bután fejeztem ki magam, hiszen elég lett volna csak azt mondanom, hogy „bizalomháló”, igaz?

– Igen. Én is a hirdetésre jöttem – ismerte el a Szemüveges, majd gyorsan hozzátette: – De egyelőre még csak mint felügyelő.

– Ó ez nagyszerű, mert akkor már ketten vagyunk! – lelkezdett az almaarcú, majd még lelkesebben (legalábbis így érezte a Szemüveges) megjegyezte: – Lehet, hogy nem is leszünk többen.

– Talán azért még várjunk egy kicsit – javasolta a Szemüveges.

– Én addig is elkezdeném a bemutatkozást, jó? – mosolygott rá az almaarcú.

Jól esett a Szemüvegesnek azt hinni, hogy egyszer majd akad valaki, aki szépnek látja ezt a lányt, s drágámnak, vagy éppen mindenemnek szólítja.

– Taszári Ágnes vagyok. már huszonnégy éves. Egy kis zémegeyi faluból kerültem a vashegyi intézetbe, ahonnan aztán kiárusítottak miniket a textiliparnak, pedig akadt, aki jogász lett volna, s olyan is, aki akrobata. Én is Zémegeyszezen lettem ipari sulis. Aztán idekerültem Szocióvárra a Zétextbe textilfestőnek. A melő mellett leérettségiztem, mert nagyon-nagyon nem akartam elkallódní. Most ugyanott dolgozom, de már a laborban. Albérletben lakom a Tomcsányi utcában. Nem tudom, hogy idetartozik-e, de azért elmondom, hogy mi minden a hobbim, jó? Hát a kézimunka, a fák, a város és a gyerekek. Tizenhattól huszonegy éves koromig motorversenyekre jártam, mert akkor még azt hittem, ők az igazi férfiak. Tele volt velük a falam. Aztán jöttek a fák. Szereti a fákat? Volt itt egy nagy tüntetés a fák mellett, amikor az utcán vacsoráztunk. Én is ott voltam, s öt pár virslit ettem meg. Tényleg, maga miket szeret?

– Én nem vagyok idevalósi, s éppen elutazóban vagyok. Pesten dolgozom a Könyvtá tudományi Kamarában, mint könyvtárszociológus.

– Ez valami nagyon komoly dolog, ugye?

– Hogy is magyarázzam el? Maga, mondjuk, elmegy könyvtárba...

– Én tényleg el szoktam menni! A John Brownba járok. A Jolika néni pátyolgat engem, mert hátrányos helyzetű vagyok, félig cigány, gondolom, már észrevette. Az Ozorai Pipóba is jártam, hálából, hogy a Bekény igazgató úr kihalászott egyszer egy zúrós dologból. Engem ez a város, hogy is mondjam, magába takargatott. Egyelőre ez a város a mindennem. Bocsásson meg, ott hagytuk abba, hogy elmegyek a könyvtárba...

– De előtte bevásárol vasárnapra. Én megnézem, mi van a szatyrában, és abból megpróbálom kitalálni, milyen könyveket fog elkerülni, miyeneket választ ki.

– Hát ez igazán csodálatos! Én a fákról, a városról és a gyerekekről szóló könyveket keresem. A fák csodálatosak! Nézze csak őket! Belegyökereznek a sötétségbe, s belekapaszkodnak a fénybe. Jól mondom?

– Talán a verseket is szereti?

– Még nem kaptam rájuk. De ha Pesten dolgozik, hogyan van most itten?

– Itt kutattam, a John Brownban, több mint fél évet.

– Hogyan nem láttam akkor?
– Mert eddig szakállt viseltem.
– De hát akkor most van álsruhában!
– Tulajdonképpen igen...
– Én már egy évvel ezelőtt is itt voltam. Tavaly is ketten voltunk. Az a nő volt a másik, aki kitalálta. Egy fantasztikusan érdekes nő. Hosszú vörös hajjal...

– Auróranak hívták, ugye?
– Úgy van! Ismeri? Allítólag meghalt. Elmesélte, hogy két évvel ezelőtt ő hirdette meg először. Akkor el is jött egy csomó gyerek, de akkor még csak figyelte, hogy mi lesz belőle. Csak éppen össze akarta hozni a gyerekeket. Tavaly már csak én voltam, de ő nekem is nagyon megörült.

– És maga miért jött ide?
– Én akkor nagyon kerestem a kapcsolatokat: barátnőt is, társat is, a házbeli gyerekekkel is, de semmi sem jött össze. Talán azért, mert túlságosan is akartam. Azelőtt, tudja mit akartam? Nem akartam semmilyen sem lenni, mert attól félttem, hogy akkor már másmilyen nem lehetek, például olyan, mint a többiek. Szóval az Auróra elbeszélgetett velem, érdeklődött a munkám iránt, meg a terveim iránt. Elmondta, hogy nagyon szeretne összehozni egy olyan közös bulit vagy mit, ahol mindenféle ember összejönne, ahol nekem is lenne helyem, meg annak is, akibe beleszeretek. Akkor ő már nagyon beteg lehetett, és aztán el is tűnt előlem. Idén már én írtam ki a hirdetést. Jól tettem? Igazából azért mégis csak ő hozott össze bennünket, nem?

– Azt hiszem, most már nem jön más – jegyezte meg a Szemüveges.

– Nem baj, örüljünk magunknak. Nyilván maga is szereti a gyerekeket, ugye?

– Az az igazság, hogy ebben a szerepemben még nem próbálkoztam – szabadkozott a Szemüveges. – Én eddig egy eléggé zárt rendszerben éltem.

– Begubózva?

– Így is lehet mondani.

– De azért egészen jól érezte magát begubózva, ugye?

– Ez az igazság.

– De aztán a mi kis városunkban elkezdett próbálkozni.

– Pontosan így van.

– Én nagyon szeretem ezt a várost, pedig néha olyan, de olyan utálatos! Nekem például az a halálom, amikor ezt írja a Zémegeyi Néplap, hogy „zöldterület”, pedig ezek a fák és bokrok, élőlények. Rólunk meg, tudja, mit írnak? Hogy „emberanyag”! Hát akkor elindulunk valamerre?

Elindultak. Az a majdnem hat óra, amit a Szemüveges Taszári Ágnes társaságában ezzel a várossal eltöltött, gyorsan elrepült. Igaz, olykor-olykor a Szemüvegesnek strigulázhatnékja támadt, többször heves vágyat érzett, hogy elmeneküljön, néhányszor pedig arra gondolt, mennyire más lenne a helyzet, ha Taszári Ágnes hazakisérendő olvasó lenne. Közben meg is ebédeltek egy kifőzdében, ki-ki alapon. Szó esett többször a fákról és a gyerekekről, de volt úgy is, hogy fél órakon át egyikük sem szólt egy szót sem. Aztán egyszer csak megállt egy hámló vakolatú ház előtt Taszári Ágnes, s azt mondta:

– Itt lakom. Hazakisért.

A Tomcsányi utca 16. számú ház előtt álltak.

– Mondhatok valamit? – kérdezte az almaarcú.

– Kérem, még ne! Előbb még hadd gondoljam át! – kérte a Szemüveges, s mivel annyira képtelennek tartotta a helyzetet, el is mosolygott.

Ezzel olyasmit produkált, ami életében először fordult elő: anyján kívül első ízben mosolygott rá egy női lényre.

– Ugye, most jobb, ha nem kérdezem meg, hogy min mosolygott?

A Szemüveges hálásan bólogatott. Talán egy percig hallgattak, akkor a Szemüveges felkapta a fejét, és a kezét nyújtotta:

– Hát akkor, viszontlátásra, Ágnes.

– Viszontlátásra... Hogy szólíthatom?

– Talán legjobb lesz, ha maga is Szemüvegesnek.

– Jó, de ez tegezés vagy magázás? – kérdezte az almaarcú egy kicsit gondterhelten.

– Ez leginkább szemüvegesezés – kinlódta ki a Szemüveges a helyzet lehető legpontosabb meghatározását.

– Hát akkor, viszontlátásra, Szemüveges. Szabad még valamit mondanom?

A Szemüveges mosolyogva bólintott, közben bosszankodva gondolt arra, hogy a végén még rá fog szokni erre az idéetlen mosolygásra.

– Van az a mese, hogy a jó tündér megengedi a jó kislánynak, hogy hármat kívánhasson. Ha én kerülnék egyszer ilyen helyzetbe, megkérdezném, mi mindent lehet kívánni. Mit szól ehhez?

– Én nem vagyok jó tündér, csak egy egyszerű könyvtárszociológus – magyarázkodott a Szemüveges, s ezen ismét elmosolyodott.

– Örülök, hogy megnézte a várost.

– Ideje volt – felelte a Szemüveges, s most már nem törődött vele, hogy elmosolyodik-e vagy sem.

– Hát megjött? – fogadta Vali néni.

– Meg – mosolygott a Szemüveges, aztán megkérdezte: – Kaphatok már teát?

– Már alig vártam – felelte Vali néni.

Még nem pakolt ki, jól esett így, megérkezve lenni. Egyelőre csak a leveles-füzetet vette elő. Olvasgatni kezdte. Jócskán elmúlt már éjfél, amire a végére ért. Úgy olvasta, mint egy regényt, amelyik róla szól. Már csak a befejezésre volt kíváncsi. Aztán eszébe jutott: ha akarja, be is fejezheti. A megszólításon azonban több mint egy órát gondolkodott:

Örökös barátám,

a bizalomháló jól működik. Nem hullottam

bele a semmibe, nem estem pofára, hanem csak beleestem.

Becsukta a leveles-füzetet, és elkezdett kipakolni a bőröndből, hogy még az öröm-füzetbe is beleír hasson valamit.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

TARTALOMJEGYZÉK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1014 Budapest, Széchenyi tér 1-2.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

1051 Budapest,
Károlyi körút 10.

I. BEVEZETÉS ZÉMEGYÉBE	5
1. Álolvasók a háromszorosan kiváló John Brown Városi és Járási Könyvtárban	7
2. Elporladó olvasók	14
3. Kirajzás	23
II. A SZÁMLÁLÓBIZTOS	33
4. Olvasószámlálás	35
5. Villanások	43
6. Betanított olvasók	55
7. A könyvtárügy pórusaiban	71
III. A LÁTOGATÓ	93
8. A tárház	95
9. Kiruccanás	107
10. Álcázva	124
11. Próbaút	132
IV. AZ ÚTITÁRS	151
12. Könyvtárszociológiai nonszenszek	153
13. Igeragozás	167
14. A happening	198
15. Hiányrajzolatok	206
V. KIVEZETÉS ZÉMEGYÉBŐL	213
16. Intenzív szakasz	215
17. Seregszemle	241
18. Bizalomháló	254

„Lirico-groteszk? Utópia-paródia? Megértő
szatíra? Kisvárosi misztika? Titokban
csetlő-botló álszociográfia? Egyik sem, de egy
kicsit mindegyik, egyszóval zavarbaejtő.
Labirintus. Csapda. Mégis be kell lépnünk,
mégis bele kell lépnünk. Olvasáskutatóból lett
író állította nekünk. Vigyázzunk! Be ne lépünk
ebbe a labirintus-csapdába fonál nélkül, mert
elveszünk! Elvi fonálként szolgálhat
Stégh Adélnak, a szocióvári Általános
Művelődési Központ főigazgató-helyettesének
kitűnő, sziklaszilárd elvi alapokon álló elemzése,
amely a Zémegyei Néplapban jelent meg.”
(Szocióvári Kultúrszemle)